

nem & eiectionem propter vitæ improbitatē. Verū cum Illyricus summum aliquem sacerdotem à Christo constitutum esse, & toti ecclesiæ præfectum (quod tam constanter docent Cyprianus & Hieronymus: vt ex eo vnitatem & salutem pendere disertè scribant) contumaciter neget, Papam quemlibet vult in ordinem redactum legitimis iudicibus subiectū esse. Sed ei cōtradicit vniuersa Christi Catholica ecclesia. vt suo loco postea solidissime demonstrabitur.

DE IUSTIFICATIONE.

CAPVT VI.

IN sexto capite agens de Iustificatione, scripsērā: Promptissimam illam Christi obedientiam, qua vsque ad mortem patri obediens fuit, fuisse perfectissimā & absolutissimam iustitiam: verum ea Christi iustitia & obedientia formaliter nos iustos non esse, sed eam Christi iustitiam, esse causam meritoriam iustitię nostræ, qua in nobis ipsis iusti formaliter sumus. Ac nostram iustitiam, qua videlicet formaliter iusti sumus, esse donum spiritus sancti, interius nos renouans, sanctificans & iustificans, & ad obedientiam legi Dei præstādam vires & facultatē præbens. Huius meæ sententię primam rationem attuli, ex illustri illa collatione Pauli inter primum parentem nostrum Adamum, corruptionis & iniustitię

Rom. 5.

autho-

authorem & propagatorem : ac Christum iustitiæ authorem. Quam tractans Paulus, sic concludit: Igitur sicut per vnius delictum in omnes homines in condemnationem, sic & per vnius iustitiam in omnes homines in iustificationem vitæ. Sicut enim per inobedientiam vnius hominis peccatores constituti sunt multi, ita & per vnius obediionem iusti constituentur multi. Ex qua Apostoli sententia hanc collegi rationem: Inobedientia Adæ non est formaliter peccatû, quo posterî, qui ab eo per carnalem propagationem nascuntur, peccatores sunt constituti: sed tantum causa, per quam suum in vnûquemque posterorum peccatû & propriû propagatum est & contractum: Igitur Christi obedientia & iustitia, non est ea iustitia, qua credentes in eum qui iustificat impium, formaliter iustificantur, aut iusti sunt: sed tantum est causa meritoria eius iustitiæ. nam apostoli est sententia aperta: Sicut per Adæ inobedientiam constituuntur peccatores, ij qui ab eo carnali propagatione nascuntur: ita per obedientiam Christi constitui iustos eos, qui ab eo per fidem spiritualiter nascuntur.

*Ratio
prima.*

*Respõsio
Illyrici
ad primã
rationem*

Hanc rationem firmam prorsus & solidam, & ex manifestissimis Pauli verbis extractam infirmare conatur aduersarius in hunc modum.

Paulus, inquit, non totam formam aut progressum interitus ac salutis exactè inter se conferre vult, quæ à multis à se inuicem differunt: sed tantum authores, & origi.

originem peccati & iustitia: ac denique effectum seu maiorem vim & successum obedientia Christi. Quare cum in omnibus similitudinibus & collationibus sit aliqua dissimilitudo, videndum sedulo est, quatenus similia in scripturis sint collata. Authores igitur hic tantum vite & mortis, eorumque vis in seruando aut perdendo: non tota forma salutis & interitus, iustificationis & iniustificationis inter sese conferuntur. Illa igitur, inquit, vera & certa responsio est, quod à Paulo inducitur tantum collatio cause & effectus: nequaquam verò modus applicationis, cum iustitia Christi per fidem tantum applicetur, illa vero per Physicam naturam.

Respondeo, non describi quidem à Paulo in ea collatione totam formam interitus ac salutis exactè. sed tamen non tantum indicari à Paulo authores & originem peccati & iustitiæ, nec tantum collationem fieri inter causas & effectus: sed etiam modum aliquem & rationem ac similitudinem transmissorum effectuum peccati & iustitiæ à suis causis, manifestissimè cognosci potest ex ipsius Pauli explicatione: qua discrete indicat, in quo collationis & similitudinis ratio consistat, dum clarissimis verbis non dicit tantum, sed inculcat: Igitur sicut per vnus delictum in omnes homines in condemnationem: sic & per vnus iustitiam in omnes homines in iustificationem vite. & rursus: Sicut enim per vnus inobedientiã peccatores constituti sunt multi: ita & per vnus obedientiam iusti constituentur multi. In his apostoli verbis manifestum est

Solutio.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

est non solum causas peccati & iustitiæ inter se conferri: sed etiam modum aliquem exprimi clarè, quo duo hi authores & causæ peccatum & iustitiam traducant, nempe Adamum per suam inobedientiam: Christum verò per suam obedientiam. Ex quo perspicuè & solidè inferitur, quod sicut Adæ inobedientia, per quam peccatores constituuntur omnes, qui ab illo carnali natiuitate propagantur, non est formaliter peccatum posterorum eius: ita nec iustitia & obedientia Christi, per quam constituuntur iusti omnes qui credunt in eum, non sit formaliter iustitia qua iustificantur credentes, sed sit eius iustitiæ causa meritoria. Quanquam autem interim diuersa sit ratio, qua posteri Adæ propagantur ab illo, & qua credentes spiritualiter inseruntur & incorporantur Christo: similitudo tamen & collatio in modo, quo tam peccatum quàm iustitia traducitur, apertissimè describitur. Et qua in re consistat collatio Apostoli, doctissimè exposuit Augustinus libro 1. de peccatorū meritis cap. 9. Sicut ergo, in quiens, ille, in quo omnes viuificabuntur, præterquam quòd se ad imitandum exemplum præbuit, dat etiam sui spiritus occultissimam fidelibus gratiam, quam latenter infundit & paruulis: Sic & ille, in quo omnes moriuntur, præterquam quòd eis qui præceptum domini voluntate transgrediuntur, imitationis exemplum est: occulta etiam tabe carnalis concupiscentiæ suæ, tabificauit in se omnes de sua stirpe venientes. & post pauca:
Christus

Christus vnus est in quo omnes iustificantur: quia non sola eius imitatio iustos facit, sed per spiritum renouans aut regenerans gratia.

Secundo respondet falsum esse quod non simus etiam ipso lapsu Adæ in sese facti peccatores, etiam si corruptio non fuisset secuta. Nam sicut in lumbis eius totum genus, dum peccaret fuit: ita etiam in eo peccauit, & mortuum est. sicut Paulus clarè affirmat, inquit: Mors in omnes homines pertransijt, quia omnes in eo peccauerunt, id est, peccante vno peccauerunt in eo omnes, veluti in lumbis eius existentes. Et sane, inquit, iniustum fuisset omnes ibi mori ac damnari, si non omnino omnes ibi culpam subiissent.

*Secunda
responsio
Illyrici.*

Respondeo: Neminem, qui vult Catholicus censere, negare posse, totum genus humanum, quod in lumbis Adæ cùm peccaret fuit, in ipso peccante peccasse, quando hoc Paulus clarè affirmat: sed tamen quia genus humanum non per se extitit cùm Adam peccaret, sed tantum in virtute lumborum/eius, intelligendum est, peccatum Adæ quod transijt non potuisse posteros peccatores constituere, nisi inficiendo per suum peccatum ipsam naturam, quam in omnes posteros vitiatâ & corruptam propagaturus erat. In naturam igitur quæ ab Adâ propagatur in omnes homines, traduxit Adam peccatum, iniustitiam & corruptionem, per suū peccatum: qua iniustitia & peccato formaliter posteri peccatores sunt, & non per peccatum Adæ. Verum hæc naturæ corruptio atque iniustitia non (vt caullatur Illyricus nos sentire) in

Solutio.

fola carne intelligenda est, sed potissimum in mente, & rationali hominis parte, quæ per peccantem Adamû destituta est iustitia illa, quam Deus instituens naturâ in Adamo illo, tanquam quodâ totius generis humani authore & principio, toti generi humano contulerat. Propter cuius iustitiæ carentiam & destitutionem, iustum supplicium mortis, damnationis, & tristissimarum pœnarum in omnes homines peruasit. Transit igitur in omnes mors & damnatio, sed nõ nisi per hoc quod peccatum quoq; transit. Verum semper hoc verum est, posteros Adæ non per peccatum Adæ formaliter esse iniustos & peccatores: sed solum propter peccatû & iniustitiã, quam Adamus suo peccato in naturâ traduxit. & secundum collationem Apostoli proportionabiliter de Christi iustitia est sentiendum.

Hinc verò liquidissimè cernis Christiane lector, quòd sicut si quis Adæ inobedentiã & iniustitiam per imputationem quandam transferri in posteros doceret, qua constituerentur iniusti & peccatores, tanquam cõmentitia, abijcienda esset huiusmodi imputatiua iniustitia. de quo postea prolixius dicendum erit. Ita cõmentitia prorsus est imputatiua illa Christi iustitia, quam aduersarij docent in credentes transferri, vt per eam formaliter iusti sint & iustificati.

*Secundũ
argumen-
tum.*

Secundum argumentũ ex eo contexui, quod apostolus mentionem eodẽ loco facit simul gratiæ Dei doni, & doni per gratiã vnus hominis Christi Iesu, dum dicit: Si enim vnus delicto multi mor-

mortui sunt, multo magis gratia Dei & donum in gratia vnus hominis Iesu Christi in plures abundauit. Vbi interpretatus sum donum esse, gratuitum donum iustitiæ, nobis per Dei patris gratiam, propter iustitiã vnus Christi donatũ.

Cauillatur vero Illyricus. *Secundum, inquit, argumentũ breuissimè attingit aut subindicat, ex eo quod Paulus ibidem facit mentionem gratiæ & doni iustitiæ: vbi ille vult gratiam Dei significare iustitiam Christi. quod tamen nunquam probabit. Significat enim propriè gratuitum Dei fauorem, quo nobis Christum & eius meritum donat.*

*Responso
Illyrici.*

Respondeo, nõ ita se rem habere, vt affirmat Illyricus. Nõ enim Dei gratiã interpretatus sum Christi iustitiam: sed cùm animaduertè ab Apostolo & gratiæ Dei & doni, & deniq; gratiæ vnus hominis Iesu Christi, distinctè metionem fieri, Dei gratiã interpretatus sum gratuitũ Dei fauorem, quo donum iustificationis credentibus donat, idq; propter iustitię Christi meritũ, cuius nos Deus participes facit, dũ propter illud nobis donũ iustitię cõfert. In hac interpretatione quid meritò reprehendi possit nõ video. Et quoniam de acceptione vocabuli, donũ, potissimum questionem mouet aduersarius, excutiamus quo sensu eo Paulus vtatur.

Dilutio

Quod Pauli locutio, ea ipsa quam citat, inquit Illyricus, pro nostra sententia faciat, ex eo patet, quod Paulus confert peccatum Adæ cum dono. Inquit enim: At non vt delictum, ita etiam donum. Vnde manifestũ est, inquit, quod sicut delictum vocatur iniustitia Adami,

*Illyrici
cauilla-
tio.*

K ij ita

ita contrà donum, iustitia Christi nobis per imputationem donata.

Dilutio.

Respondeo: Quid Paulus vocet donum, ex ipsomet perspicuè intelligi potest, dicente: Abundantiam gratiæ & donationis iustitiæ accipientes (sic enim legunt Græci codices, atq; etiam Augustinus) in vita regnabunt per vnum Iesum Christum. Vbi manifestissimum est, donum iustitiæ quod accipiunt credentes, esse donum aliquod per fauorem Dei patris creditibus donatum & communicatum propter meritum iustitiæ Christi: non autem ipsam Christi iustitiam nobis per imputationem donatam. Nam de illa commentitia imputatione nihil dicit apostolus. Rectè ergo dicit Illyricus, donum oppositum delicto, esse donum iustitiæ nobis donatum: verum non rectè dicit esse iustitiam ipsam nobis imputatam. Et obseruandum est, quod Paulus delictum siue inobedientiam Adami non confert cum obedientia siue iustitia ipsa Christi: sed magis cum dono quod creditibus datur per meritum iustitiæ Christi. Id quod clarè cognoscitur ex subiuncta explicatione & ratione collationis. Si enim vnus delicto multi mortui sunt, multo magis donum in plures abundauit per gratiã Dei & meritum Christi. & rursus: Non sicut per vnum peccatum, ita & donum. Nam iudicium quidem ex vno in condemnationem: donum autem ex multis delictis in iustificationem. Quibus significat discrimen inter delictum siue inobedientiã

Rom. 5.

Adæ,

Adæ, & donum iustificationis, quodd per vnum delictum condemnatio venit in omnes: sed donum iustitiæ non vnū illud delictum, sed multa delicta, imo prorsus omnia delicta aboler. De imputata igitur nobis illa ipsa iustitia, quæ est Christi obedientia, nullum verbum est, apud Apostolum: sed tantum de dono iustitiæ siue iustificationis propter Christum nobis ex gratia patris cœlestis donato.

At obijcit Illyricus. *Paulus facit discrimen inter donum & iustificationem vitæ. Inquit enim, donum Dei (siue gratia, vt noster interpret vertit) ex multis delictis in iustificatione. at qui istorum opinione infusio iustitiæ realis à iustificatione vitæ non differt) donum igitur, de quo Paulus loquitur, est beneficium præcedens realem iustificationem vitæ: non autem est ipsum donum iustitiæ, qua formaliter dicunt hominem esse iustum.*

Respondemus, quod donum, quod donatur nobis ad iustificationem, est illud ipsum donum quo iustificamur formaliter, & iusti sumus. Et quod dicit Apostolus, donum esse ex multis delictis in iustificationem, nō aliud indicat, quàm quod donū hoc gratiæ Christi, vel donum ex gratuito fauore cœlestis patris nobis donatum propter Christum, sit donatū ad iustificandum credentes: in quo nō fit distinctio inter donum & iustificatione. Sed significatur ipsum donum ad hoc donatum, vt per illud formaliter iusti & iustificati simus. Sicut dum dicit crebrò Augustinus, charitatis dono nos iustificari, non indicat discrimen inter charitatis donum & iustificationem.

IVD. RAVESTBYN APOLOGIA

ficationem : sed contra significat charitatis donum esse ipsam iustificationem.

Obiectio.

Sed adhuc obijcit Illyricus, quod tum donum hoc, tum obedientiam Christi, apostolus vocat iustitiam.

Respondeo, quod donum hoc vocat apostolus donum iustitiæ vel iustificationis: nusquam autem vocat hoc donum, aut obedientiam aut iustitiam Christi.

*Illyrici
postrema
obiectio
& prima
rio.*

Rom. 5.

Postremo obijcit aduersarius, quod in hoc ipso capite quinto, & alias sæpe Paulus illam iustificationem idem faciat cum reconciliacione, quæ quidem non potest esse realis quædam infusio, sed propriè gratuita peccatorum condonatio ob alienam persolutionem. Nam, inquit, *iustificati igitur eius sanguine, & : Si cum inimici essemus, reconciliati sumus Deo per mortem filij eius. Hac certè reconciliatio nequaquam est virtutum aut qualitatum infusio, sed propriè est nostræ offense aut culpe per alienæ satisfactionis aut iustitiæ imputationem abolitio.*

Dilutio.

Respondeo, vt patefiant lectori latebræ errorum & insidiæ, quæ in hac obiectione teguntur, quam crebro tanquam triumphum agentes aduersarij inculcant, aduertendum est, quod impij iustificationem nemo Catholicorum negat comprehendere reconciliacionem siue propiciacionem Dei. Non enim potest apud Deum iudicem iustificari, & iustus esse, cui non sit Deus per condonationem peccatorum reconciliatus & placatus. Sed hoc est, quod docent Catholici, iustificationem impij non in sola

re-

reconciliatione cum Deo, aut peccatorum remissione consistere: sed vel imprimis in interiori mentis renouatione & iustitia per donum spiritus sancti, per quam anima & in se formaliter iusta fit recta, & Deo accepta, & ad iuste recteque viuendum, Deiq; legibus & mandatis parendum idonea & libera. Hanc porro interiori renouationem per donum iustitiæ à spiritu sancto menti donatū & infusum, pernegant aduersarij posse veram iustitiæ rationē apud Deum obtinere, eo quod sit contaminata labe peccati per adhærentem carnē: & idem de obedientia legis diuinę quam præstant credentes etiam renouati, pertinaciter docent. quod falsissimū esse in ipsa nostra Confutatione perspicuè & solidè demonstratur. Hæc cū ita se habeant, facillè perspicit lector vanitatē obiectionis Illyricanæ, pro imputatitia, imo commentitia iustificatione per imputationem iustitiæ Christi, (falsum enim est quod affirmat) & in hoc ipso capite & aliàs crebrò Paulū idem facere iustificationē cum reconciliatione, aut gratuita peccatorū cōdonatione. Quādo enim dicit, quod iustificati sumus in sanguine, nō hoc tantū significat, quod pretio sanguinis Christi condonationē peccatorū cōsecuti sumus: sed quod interuētu & merito sanguinis eius eō perducti sumus, vt peccatorū condonationē cōsecuti, etiā iustitiæ dono, & interioris renouationis munere donati simus. & Quādo à peccatis iustificati, credentes scribūtur, nō tantū recōciliationis gratia, sed etiā dono interioris

Act. 13.

Rom. 4. renouationis & iustitiæ donati intelligēdi sunt. Quod si verò alicubi remissio peccatorū, iustitia appellatur, non hoc ita intelligendum est, quasi iustificatio propriè sola remissione peccatorum constet: sed quia sine peccatorum remissione & condonatione, iustificatio apud iudicem Deum nemini cōtingere potest. Iā lector perspicuè cer-
 nit, quid ad illud argumentū, quod diligētè re-
 tineri ac perpēdi vult, à lectore respondendū sit:

*Illyrici
 ac billes.*

*Reconciliatio, placatio, aut propitiatio Dei est, non
 realis virtutum infusio: sed propriè rationale quid, hoc
 est, in actu rationis cōsistens & imputatum. Atqui iusti-
 ficatio, est recōciliatio, teste Paulo, igitur & iustificatio
 est quiddam rationale seu imputatiuū, non autē reale ali-
 quod donū à spiritu sancto donatum, per quod renouatur
 interior homo, & iustus corā Deo efficitur & acceptus.*

Rom. 5.

Respondendum est ad hoc topisma Illyrici
 Iustificationis presertim impij descriptionem &
 rationem includere rationale hoc, quod in re-
 conciliatione, propitiatione, placatione aut re-
 missione continetur: sed in eo esse rotam &
 propriam rationem iustificationis: hoc verò
 pernegamus iuxta manifestissima scripturarum
 testimonia, quæ testantur interiorem renoua-
 tionem, & exteriorē legis Dei obedientiam,
 veram esse iustitiā, propter quam Deo accepti
 sunt iusti. Ea verò testimonia spiritus sancti di-
 ligenter retineat & perpendat lector, & præ-
 stigijs deceptorum opponat & obijciat. Illa
 nouitas, vocatur iustitia ad Rom. 6. & 1. Ioan.
 3. Et bona opera fructus sunt spiritus sancti, ad
 Gal.

Gal. 5. Et de renatorum bonis operibus dicit Paulus, 1. Timoth. 3. Hoc acceptum est coram Deo. Et ad Ephes. 2. & 1. Ioan. 3. Et quæ placita sunt coram ipso facimus. Et ad Philip. 4. Repletus sum acceptis ab Epaphrodito, quæ misistis in odorem suauitatis, hostiam acceptam placentem Deo. Denique renati tanquam palmites Christo insiti fructum faciunt, Ioan. 15. ad Ephesios 5. Ioannis 3. Opera bona in Deo facta sunt.

Tertium argumentum constat, inquit Illyricus, testimonijs quibusdam Augustini, quibus probare conatur nos iustificari gratia Dei nobis iustitiam donante.

Tertium argumentum.

At hoc contra nos non est, qui fatemur ex gratia nobis donari filium cum suis meritis. Donare quoque non significat idem quod infundere. donantur enim multa per imputationem. Dicit quoque eandem gratiam nos intus renouare, quod nos quoque fatemur. Sed id nos contendimus, illam ipsam internam renouationem non esse eam ipsam iustitiam, qua coram seверо Dei iudicio iusti habeamur.

Cauillatio Illyrici.

Respondeo luculentum mendacium esse, per Augustini testimonia non aliud probari, quam quod ex gratia credentibus donatur filius Dei mediator cum suis meritis. Euidētissimè enim & liquidissimè tradunt sententiæ istæ, ipsam illam iustitiam, qua iustificantur credentes, esse donum spiritus sancti, inscriptum mentibus eorum, & quo eorū mentes intus renouantur, & veram iustitiam esse aliquid dono spiritus sancti in mentibus effectum. Nemo, inquit, Christianus vereatur dicere, non per nos ipsos

Auguf. de
fpiritu &
litera cap.
19. & 27.

Idem de
peccato,
meritis,
lib. 1. ca. 9.

nos fieri iustos, sed in nobis hoc operante Dei gratia. & rursus: iustificamur gratis per gratiam ipsius: qua gratia in interiore homine renouato iustitia scribitur, quam culpa deleuerat. Et clarissimè de peccatorum meritis: Gratia, inquit, Christi illuminationem, iustificationemque nostram etiam intrinsecus operatur. item: Dat sui spiritus occultissimam gratiam fidelibus quos iustificat. Et denique: Iustificantur, inquit, in Christo qui credunt in eum. Audi lector, quomodo propter occultam communicationem & inspirationem gratiæ spiritualis, qua quisquis hæret Domino vnus spiritus est, iustificantur homines, & hanc quoque gratiam latenter infundi & paruulis, dum baptizantur qui nondum credere possunt.

An non hic luce meridiana clarius pronunciat & definit Augustinus, eam iustitiã qua formaliter iustificamur, non esse Christi iusticiam nobis imputatam: sed iusticiæ internæ donum, hoc est, renouationis donum credentibus per spiritum sanctum infusum & donatum: quo iam Deo tanquam vnus spiritus effecti adhererent, & ad legis obedientiam prompti & instructi sunt. Quod verò cauillatur Illyricus de verbo, donare, quòd non significet infundere, audiat apostolũ dicentẽ: spiritũ sanctum effudit in nos abundè per Iesum Christũ Dominũ nostrũ. &: Charitas Dei diffusa est in cordibus nostris per spiritum sanctũ, qui datus siue donatus est nobis. Quod si hæc testimonia Augustini eludi posse

Tit. 3.

Rom. 5.

posse existimat, quid quæso dicet de dictis illis Augustini admodum celebribus in epistola ad Honoratum: Non fit anima iusta, nisi participatione melioris qui iustificat impium? Et ne Illyricus posset dicere, quòd participatio melioris boni intelligatur secundum imputationem iustitiæ Christi, qualem participationem intelligat ipse Augustinus, explicat. Quæadmodum, inquit, in ipsis corporibus ea quæ inferiora sunt, sicut terra & aqua, & ipse aer, meliora sicut participatione melioris, id est, cum luce illuminatur, & feruore vegetatur: sic incorporeæ creaturæ rationales, ipsius creatoris participatione fiunt meliores, cum ei cohærent purissima & sanctissima charitate. Quia omnino si caruerint, tenebescunt & obdurescunt. & rursus: Illa iustitia Dei commendatur in eo quod dicitur: Ignorantes Dei iustitiam, qua nos ex eius gratia iusti sumus, ut ipsa Dei iustitia nos simus cum iuste viuimus, credentes in eum qui iustificat impium, non illa qua ipse iustus est, æterna & incommutabili iustitia. Hæc itaque iustitia, qua nos Dei munere iusti sumus, intelligitur in Psalmo. & rursus: Timore itaque casto timeat Deum omne semen Israël. Timeant quem diligunt, non alta sapiendo, sed humilibus consentiendo, cum timore & tremore suam ipsorum salutem operando. Deus enim est, qui operatur in eis & velle, & operari pro bona voluntate. hæc est iustitia Dei, hoc est, quod Deus donat homini cum iustificat impium. Et obser-

Epist. 120

obseruandum hic est, quod non dicat Augustinus, hoc Dei munere renouari quadam (vt vult Illyricus) inchoata, & adhuc contaminata iustitia: sed disertè dicat: quod tali iustitia Dei munere nobis donata, & infusa per spiritum, quæ in spiritali charitate & casto timore posita est, & in operatione salutis, iustificamur à Deo, & iusti simus. Sicut & Apostolus docet, dum scribit: In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium: sed fides quæ per dilectionem operatur, valet, inquam, ad iustificationem.

Galat. 5.

Cauillatio.

Aug. lib. 19. de ciuitate Dei, cap. 26.

Cæterum aduersus perspicua testimonia ex Augustino proposita, celebre quoddam dictum Augustini adducit, ex quo dicit Augustini sententiam de iustificatione & iustitia satis patere: Iustitia nostra tanta est in hac vita, vt potius remissione peccatorum constet, quàm perfectione virtutum. Testis est oratio totius ciuitatis Dei quæ peregrinatur in terris. Omnia quippe membra sua clamant ad Deum: Dimitte nobis debita nostra, sicut & nos dimittimus debitoribus nostris.

Matth. 6.

Dilutio.

Hic quæso te Christiane lector considera fraudes Illyrici, expungentis quædam verba interposita, quibus dicti hic citati vera intelligentia manifestè indicatur, & inanis cauillatio Illyrici excluditur & coarguitur. Sic enim scripsit Augustinus: Ipsa quoque nostra iustitia, cû vera sit propter veri boni finem, ad quem refertur, tamen tanta est in hac vita, vt potius peccatorum remissione constet, quàm perfectione virtutum. En cernis lector primum Augusti-

gustinum palam pronunciare, ipsam nostram iustitiam esse veram iustitiam, & proinde non esse contaminatam, & peccati labe vitiatam, ut Deo placere, & Dei iudicium sustinere non possit. quod hic inani cauillatione contendit Illyricus, dum scribit, illam ipsam internam iustitiam & renouationem, non esse eam ipsam iustitiam, qua coram seuerio Dei iudicio iusti habemur & simus. Deinde aut imperitè aut maliciosè cõfundit perfectionem virtutum cum operatione virtutum. Non enim dicit Augustinus, quod iustitia nostra in hac vita magis consistat in remissione peccatorum, quàm in operatione virtutum: per quam videlicet perfectam virtutum operationem sine omni prorsus peccato viuitur. ea enim demum est perfecta virtutum operatio. Atque hunc sensum subiecta explicatio plane indicat: Testis est oratio totius ciuitatis Dei, quæ peregrinatur in terris. omnia quippe eius membra clamant ad Deum: Dimitte nobis debita nostra. Quibus verbis manifestissimè significat Augustinus, in hoc neminem iustorum perficere virtutes, quod omnes in multis delinquant, & opus habeant remissione peccatorum. Haudquaquam verò affirmat, quod iustitia, quam ex munere diuino habent iusti, sit contaminata, & falsa iustitia, quæ Christi iustitia debeat ante seuerum Dei conspectum obtegi.

Quartum argumentum aduersus cauillationem Illyrici in defensionem primi argumenti
satis

fatis est defensum, & collatio Pauli in cap. 5. ad Ro. manifestè & solidè nostrâ sententiâ cõfirmat.

Aug li. 14
de ciuit.
Dei, ca. 7.

Quintum argumentum ex eo ductum, quod sicut Adamus, mox vt creatus fuit, iustus & rectus fuit, quia bonam & rectam voluntatem à creatore acceperat, qua per synceram charitatem Deo adhebat, Deoq; subditus erat: sic & iustitiam quæ reparatur per Christum, oportere esse donum gratiæ, quo iterum per spiritum sanctum voluntas hominis efficitur adhærens & subdita Deo, calumniatur Illyricus.

*Cauilla
tio quin-
ti argu-
menti.
Rom. 8.
Isaia 64.
Hebr. 12.
Deut. 4.*

Adamus, inquit, vt cunq; mox initio creatus valde bonus, tamen coram Deo non sua bonitate, sed gratuito Dei fauore acceptus fuit. Est nihilominus verum, quod etiam nos in hac vita oporteat renouari. Sed cum nos tantum primitias, non decimas, multoque minus plenitudinem spiritus acceperimus, & quotidie mortificare veterē Adamū, ac incrementa spiritus accipere debeamus, quomodo possumus hac manca & immūda iustitia intrare in iudiciū cū illo viuente Deo, & igne omnia cõsumente?

*Dilutio
cauilla-
tionis.*

Responsio: Tam exosa est bono isti viro interna iustitia, quæ tamen spiritus sancti donum & munus est, vt sentiat ne synceram quidem illam & prorsus incontaminatam Adami primam iustitiam commédasse Adamum Deo, nec propter illam eum fuisse Deo acceptum, sed propter gratuitū Dei fauorem. Credo quod tandem viri isti ne Christo quidem parcent, negabuntque Christi quoque internam iustitiam, qua sine mensura eius humana mens perfusa est, eum potuisse commendare & acceptum fa-
cere

cere patri cœlesti, atque affirmare, eum per solū gratuitum Dei fauorem patri acceptum fuisse. Et in hac sane sententia Illyricus à suis dissidet. nam illi constanter & ingenuè confitentur: Si posset homo mortalis perfectè legē implere, sic vt nullum legis præceptū vnquam violaret, eū posse apud Dei seuerū iudiciū vitę suę bonitate iustificari, Deo placere, eiq; acceptus esse. Quod cum Adamo adhuc incorrupto non solum possibile, verum etiam facile fiterit, necessariò consequitur, per suam internam bonitatem eū placuisse Deo, eiq; acceptum fuisse, & non tantum propter gratuitum Dei fauorem. Et quæ nā obsecro iustitia illi imputata fuit, qua iustus coram Deo, & rectus fuit creatus, si bonitate interna quā spiritus sancti munere acceperat, iustus coram Deo non fuit? nō enim hic de Christi iustitia ipsi imputata comminisci aliquid licebit. Sed paradoxon istud Illyrici diuina scriptura validè & perspicuè confutat & iugulat. Deus, inquiēs, ab initio constituit hominem, & reliquit illum in manu consilij sui. Adiecit mandata & præcepta sua: Si volueris mādata seruare, conseruabūt te, & in perpetuum fidem placitam facere. Apposuit tibi aquam & ignē, ad quod volueris porrigere manum tuam. Ante hominem vita & mors, bonum & malum, quod placuerit ei dabitur illi. In quibus verbis clarissimè affirmat Sapiens, quod per conseruationem præceptorum potuit conseruari & iustificari primus homo, adhuc rectus, integer & incorruptus.

Quod

Ecclesia-
stæ 7.

Ecclesia-
stici 15.

Quod verò Illyricus ab Adami iustitia prima & innocentia ad nostram renouationem transit, quam dicit mancā & immundam iustitiam esse, & proinde nos cum illa nō posse intrare in iudicium cum illo viuentē Deo, qui ignis quoque est omnia consumens:

Iam paulò antè respondimus ex Augustino, renouationem nostram, quam in nobis sui spiritus munere facit Deus: & iustitiam quam nos donat, esse veram coram oculis Dei iustitiam & renouationem: & proinde incontaminatam, & puram, & synceram, & quæ ferre iudicium Dei possit. Negamus tamen, quod illa sola freti iusti, audeant intrare in seuerum iudicium Dei. quia quamuis illam iustitiam in se agnoscant, simul etiam agnoscunt vitæ totius cursum, multis culpis & offensis contaminatum esse, & proinde illarum quoque culparum condonationem supplices postulant: quibus condonatis, quod reliquum est synceræ iustitiæ, coram Dei iudicio consistit, & gloriosam mercedem accipit. Id quod doctissimè explicat Augustinus in libro de perfectione iustitiæ, & in libro de ecclesiasticis dogmatibus definitur, quod iustus per quotidianas leues culpas, sine quibus non agitur vita mortalis, nō desinat homo esse iustus, scilicet corā Deo. Firmū igitur & immotū manet quintū argumentū, ductum à perfecta illa & prima iustitia Adami ad renouationem nostram interiorem, interioremque iustitiā, qua suo munere Deus donat hominē quē iustificat.

In

Auguf. de
perfect.
iustitiæ.
Idem lib.
de Ecclef.
dog. cap.
88.

In sexto argumento docui, iustitiam qua iustificatur impius per fidem, esse non tantum donum internæ iustitiæ, sed etiam donum remissionis peccatorum, & liberationis à morte æterna. Hic iam cauillatur Illyricus: *Redarguit, ergo, inquit, ipsemet suam principalem sententiam aut propositionem, qua contendit nostram iustitiam, qua coram Deo consistamus, esse tantum nouas virtutes, aut infusas qualitates.*

Vidésne lector impudentissimum calumniatoris mendacium? Ipse enim propalam testatur, me sexto argumento confiteri, iustitiam non esse tantum virtutes internas à spiritu sancto donatas & infusas, sed etiam donum remissionis peccatorum, & liberationis à morte æterna: & mox tanquam conclusionem infert: Ergo ipse redarguit suam principalem conclusionem: iustitiam qua iustificamur, esse tantum donum internæ renouationis. Scripsi igitur, & rectè scripsi, iustificationem impij consistere in duobus, dono scilicet remissionis peccatorum, & liberationis à morte æterna, & dono interioris renouationis & iustitiæ: ac secundùm hoc donum interioris renouationis & iustitiæ, credentes esse formaliter coram iudice Deo iustos.

Quod verò dicit Illyricus: *Remissionem debiti, & liberationem à damnatione, nihil aliud esse, quàm gratuitam imputationem alienæ persolutionis aut lytri, nempe passionis Christi*: Ita nunc quidem se res habet, quando cælestis pater offensus constituit in se admissas culpas non aliter remittere & condonare,

L nare,

*Cauilla
tio Illy
rici.*

Aug. lib. 13
de Trinit.

nare, quàm per debitæ pœnæ solutionem. Alio-
qui, vt docet Augustinus in libro 13. de Trini-
tate, potuisset Deus peccata condonasse sine vl-
lius pretij persolutione, aut etiam sine omni sa-
tisfactione. Quod si facere cõstituisset, aliud sanè
fuisset remissio peccati, quàm imputatio gratui-
ta alienæ persolutionis. Christi igitur cruciatus
& pœnas, Christiq; passionem, tanquàm lytri
pro nobis persolutionem, confitemur gratuita
Dei patris bonitate & misericordia nobis im-
putari, ad remissionem peccatorũ nostrorum, &
omnis pœnæ, cuius eramus rei & debitores, per-
solutionem. Sed simul confitemur merito pas-
sionis & mortis Christi, iis quibus remittuntur
peccata donari spiritum sanctum, qui suo dono
& munere eos iustos, rectos, & Deo acceptos
faciat, & vires rectè, sanctè & iustè coram Deo
iudice viuendi, & opera bona & iusta, quibus
Deo magis, magisq; accepti fiant, præstadi præ-
beat. Credo satis perspicuè sententiam nostram
expositã, vt eam amplius apud lectores depra-
uare non possit sædissimis mendaciis.

Pertractata descriptione iustitiæ à nobis cõ-
stitutæ, & oppugnatis ac concussis nostris argu-
mentis, quibus eam descriptionem confirmaui-
mus, per vanas & inanes cauillationes, sed mi-
nime euerfis, transit aduersarius ad oppugnan-
das eas rationes, quibus commentitiã senten-
tiam, quod sola imputatione iustitiæ Christi iu-
stificemur, redargebam. Sed nec hanc transi-
tionem facere potest sine insigni mendacio.
dicit

dicit enim. *Propositis hisce ratiunculis sue descriptionis iustitia, quae in bonis operibus consistit, transit ad oppugnationem nostrae sententiae.* Est enim lectori manifestissimum, quod nusquam descripserim iustitiam in solis bonis operibus consistere: sed semper addiderim, in interiore renouatione, siue dono internae iustitiae & rectitudinis, simul & bonis operibus siue legis obedientia positam eam esse, addito etiam dono remissionis peccatorum. Porro oppugnationem meam in tribus rationibus collocaueram, quae utrum stramineae sint, (ut cauillatur aduersarius) an potius firmæ & solidæ, iam excutiamus.

An iustitiam per imputatam Christi iustitiam.

Prima ratio in eo posita fuit: Quia non admittit naturalis ratio, ut sapiens dicatur qui sapientia præditus non sit: neque bonus, qui bona voluntate caret, & bonum non operatur. Quomodo igitur fieri potest, ut proprio & vero sermone iustus sit, qui interna iustitia præditus non est?

Prima Ratio.

Respondet Illyricus: *Ob hoc ipsum dicitur euangelium, tota que nostra redemptio, non solum mysterium, sed etiam stultitia, quia est à ratione humana alienissima. Sanè si Aristoteles legisset euangelij doctrinam: Peccata iniustissimorum hominum ita iniustissimum Dei filium transferri, ut ille ob ea pro iniustissimo tum habeatur, tum puniatur: & vicissim eius iustitiam nobis iniustissimis imputari, ut nostras sordes contegat, ne nobis imputetur: auersisset hanc doctrinam, aut etiam detestatus fuisset.*

Cauillatio.

Luc. 8. Ephes. 6.

Respondeo, Euangelium non ob hoc dici mysterium & etiam stultitiam, quia tradit ea quæ sunt

Dilutio.

1. Cor. 1.

cum ratione quam instituit creator, pugnancia. Sicuti cum ratione pugnat, quod panis sit corpus Christi, aut quod sapiens homo sit in quo nihil est reuera sapientiæ, sed tantum pro sapiente habetur. Sed quia ea quæ per illud annunciantur, rationes habent occultas, absconditas, & quas humana ratio peruestigare non potest: sic euangelium nostræ redemptionis per crucem Christi, Iudæis scandalum est: Gentibus & sapientibus ac philosophis (inter quos haud dubiè & Aristoteles adnumerandus est) stultitia. Quia carnali rationinõ congruit, quod creator carne mortali se vestiat, ut in ea peccata plasmatis sui expiet. Verum si ex inhausta charitate erga suum plasma id faciat plasmator, & in corpore sibi vnito pœnas peccatis alienis debitas luere velit, id quod creatura debebat quæ soluẽdo nõ erat, in se, propria volũtate transfereudo: incõprehensibile illud consiliũ, atque incõprehensibilis bonitas patefcet omnibus, nihil autem contra rationes à Deo institutas factum deprehẽdetur. Confitemur itaque quod Aristoteli, ac alij cuius philosopho fide nondũ illustrato imperuestigabile illius consilij mysteriũ, stultitia fuisset: sed non inde consequens est, quod pro euangelio vero agnoscere debeamus, aut quod panis pistorius & materialis, sit vere corpus Christi, & vinum sit sanguis. Aut quod sapiens aut iustus sit secundũ rei veritatẽ, in quo nec vera sapientia, nec vera iustitia inest: præsertim cum iustitiam ipsam, per quam iustus esse quilibet

quispiam in scripturis sanctis pronūciatur, tā disertē describatur esse internū aliquid, ei qui iustificatus pronūciatur donatū. Renouamini, inquit Paulus, spiritu mentis vestre, & induite nouū hominē, qui secundū Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis. item: Saluos nos fecit per lauachrū regenerationis & renouationis spiritus sancti, quem effudit in nos abundē per Iesum Christum saluatorem nostrum. Porro quid spiritus sanctus effusus in credentes, in eos operetur, disertē dicit Apostolus: Charitas Dei diffusa est, inquit, in nos per spiritum sanctum qui datus est nobis, vt iustificati gratia ipsius, hæredes simus secundum spem vitæ æternæ. Cæterum quod insolenter dicit: (Mirum non esse nobis, ipsorum doctrinam de imputatitia iustitia videri absurdam. Sic enim etiam Pharisæis valde absurdum visum fuisset, quod Christus dicebat, publicanū orantē in templo, & humiliter confitentē peccata sua, & mulierem peccatricē, magis iustificatos fuisse quàm Pharisæos, & denique meretrices & publicanos præuenturos esse ipsos illos sanctulos in regno celorū) ad nostrā causam nihil pertinet: quæ vera iustificationis ratione, in ipsis spiritus diuini scripturis tradita nititur, quam superbi Pharisæi aut ignorabant aut contemnebant.

Ad secundum argumentum, in quo scripseram hanc doctrinam esse contumeliosam, in spiritum sanctum, qui multis iustitiæ laudem tribuat in sacris scripturis:

Ephes. 4.

Tit. 3.

Rom. 5.

Luc. 18.

Luc. 7.

Matth. 21.

2. Argu-
mentum.

Cauilla-
tio.

Respondet versari in eiusmodi testimonijs Spiritum sanctum, non in foro severissimi iudicij Dei, ubi proprie vera iustificatio peragitur: sed in foro gratia. ubi etiam publicanus & meretrix iusti vocantur. Fuerunt igitur, inquit, illi, quibus spiritus sanctus laudem iustitiae tribuit, iusti quidem coram Deo, primum contegente eo, aut misericorditer condonante, ac non imputante eorum iniustitiam, propter imputationem iustitiae Christi, qua iustitia proprie servati sunt. Deinde vero fuerunt etiam aliquatenus acceptis primitiis spiritus, renouati, & mente legi Dei servare sunt conati, semper clamantes: Non intres in iudicium cum seruo tuo o domine. quia si observaveris iniquitates, non sustinebit, aut non iustificabitur in conspectu tuo ullus vivens.

Psal. 143.
Psal. 130.

Dilatio.

Respondeo, Eos quos spiritus sanctus pronunciat in scripturis iustos, non pronunciat eos sine omni peccato fuisse, aut non septies in die cecidisse, aut non indignasse remissione peccatorum, aut posse intrare in iudicium cum severissimo illo iudice. Sed quamvis peccato non caruerint, & peccatorum remissione egerint, pronunciat tamen iustos fuisse: & vera iustitia praeditos & donatos fuisse: quae ipsa iustitia in iudicio Dei consistere possit, si prius per misericordiam Dei, propter meritum iustitiae Christi, peccatorum illorum, sine quibus vita iusterum non est, remissa essent veniam implorantibus, & peccata confitentibus. Pro quorum remissione quotidie dicunt omnes iusti: Dimitte nobis debita nostra. Atque hoc est quod dicimus: Renovationem illam, & iu-

Prou. 24.
Psal. 143.

& iusticiam, quæ per primitias spiritus hic credentibus datur, esse veram iusticiam, quæ iudicium Dei sustinere poterit, remissis peccatis illis, sine quibus vita hæc non agitur. Neque etiam sic renouati, ac vera iustitia præditi ac donati contendunt cum Deo intrare in iudicium: quia in iudicio illo Dei viuentis seuerissimo, non solum ipsa illa vera iustitia sistenda erit, sed etiam offensæ illæ in toto vitæ decursu admixtæ. Quæ postquam vel hic, vel ibi misericorditer condonatæ erunt, vera illa iustitia, qua donati sunt, & quam sunt operati, feret Dei iudicium, & gloriosam mercedem accipiet, vt iam sæpe dictum est, & sicut sententiæ superius citatæ docent. Atque hæc est prophetiæ Dauidis sententia: Non quidem nullam esse iniustus veram & synceram, ac puram iusticiam, quæ posset sustinere seuerum iudicij diuini examen, & mercedem mereatur: sed nullius viuentis vitam esse ita incontaminatam, vt iudicium Dei seueram sustinere possit, tanquam nulla misericordia, aut peccatorum remissione opus habens. Deinde vigilanter animaduertendum est, Dauidem non dixisse: Quisquis autem iustificabitur, non nisi in iusticia Christi sibi impurata iustificabitur. iustificabitur enim in conspectu Dei omnis iustus, quando remisso rigore suæ iustitiæ, misericorditer remiserit offensas quotidianas, & nihil in eius conspectu reliquum erit pæpter iusti iusticiam.

Augul. de
perfect.
iustitiæ.
Idem de
dog. Eccl.
Hierony-
mus lib. 1.
contra Pe-
lagianos.

Porro quod hic subtexit Tiletanum supra dixisse: Nihil manere in sanctis, ob quod sint damnabiles per Dei iustitiã: vide obsecro malitiosam fraudem hominis. Scripseram in capite de peccato originali: In sanctis nihil remanere ex reliquijs veteris hominis post baptismi la-uacrum, ob quod sint per Dei iustitiam dam-nabiles: & in eam sententiam interpretatus sum illud Pauli dictũ, Nihil ergo damnationis est ijs qui sunt in Christo Iesu, scilicet propter legem membrorum repugnantem legi mentis, post baptismum reliquam. Hoc maliciose men-titur me generaliter de quibuslibet sanctorum culpis affirmasse. Quod quanquam verum esse magis existimem, nolui tamen eam quæstio-nem de peccatis iustorum vel attingere: An possint secũdum rigorem diuinę iustitię æterna damnatione puniri. Sic bonam fidem suam sci-licet declarat perpetuò Illyricus.

3. *Argu-
mentum
cauilla-
tionis.*

Postremum argumentum cõtextum erat ex sententijs potissimum Augustini, supra in defen-sione tertij argumenti copiose citatis.

Respondet Illyricus: *Patribus iniuriam facit, sicut supra ostendi. Et adducit illud valde memorabile Augustini dictum: Omnia mādata Dei implentur, quando quicquid non fit, ignoscitur. Sicut Hieronymus inquit: Tunc ergo iusti sumus, quando nos peccatores fatemur. Et iustitia nostra non ex proprio merito, sed ex Dei cons-istit misericordia.*

Resolutio.

Respondeo, An patribus iniuriam faciam, æquus lector ex clarissimis ipsis sententijs ipse diju-

dijudicare potest, & cognoscere quod non ego, sed ipse manifestam iniuriam patribus faciat. Deinde quàm fraudulenter citauerit sententiam Augustini, & eam deprauauerit, satis ibi expostum est. Porro quod celebrem illam Augustini sententiam: Omnia mandata Dei implentur, quando quicquid non fit ignoscitur: detorqueat ad probandum, quod sola Christi iustitia iusti sumus, scèdissima deprauatio est verissimæ sententiæ. Differit enim eo loco Augustinus de ea perfectione, qua lex ita impletur, vt ne apex quidem vnus, aut iota vnum prætermittatur: & quærit, an ea perfectio possit homini in hac vita contingere. Respondet autem non posse contingere, nisi secundum quendam modum: videlicet vt is intelligatur ad minimum vsque apicem mandata impleuisse, cui propter humilem orationem multa, in quibus deliquit, ignoscuntur, vt omnia mandata impleuisse dicatur mortalis homo, quando quicquid per humanam infirmitatem non fecit, Deus illi misericorditer ignouit. Sicut de Dauide scriptum est: quod fecit omnes volûtates Domini. Nihil ergo aliud docet memorabilis illa Augustini sententia, quàm nullum mortalem hominem hanc vitam transigere sine omni peccato. Rectè tamen de iusto homine dici, quod omnia mandata fecit, quando per humilitatem orationis ignoscit impetrauit quicquid non fecit. Atque hoc est quod Catholici docemus: Quando iusto mise-

L v ricor-

1. Retract.
cap. 19.
Exponitur sententia Augustini.

Act. 13.

ricorditer condonati erunt humani lapsus, tunc reliquam eius iustitiam in diuino iudicio non solum non repudiandam, abijciendam aut damnamdam, sed etiam coronandam.

Hieronymus lib. 1.
contra Pelagianos.

Libro 2.
2. Par. 32.

Lib. 2. cō-
tra Pelag.

1. Petri 4.

Similiter sententia Hieronymi: Tunc iustus sumus, quando nos peccatores famur: non eam habet intelligentiam, confitendū esse quod nihil iustitiæ habemus, & quod iniustū est quicquid facimus, nam hanc intelligentiā ipse palam dānat, dū ita scripsit: Non enim ex eo quod parua peccauit, iustitiæ nomen amisit rex Ezechias, sed ex eo quod multa bona fecit, iusti uocabulum possidet. Scripturarum quoque sanctarum testimonijs comprobatur, non ex eo peccatores esse iustos, quod aliquādo peccauerūt: sed ex eo iustos permanere, quod multis uirtutibus floreat. Et valde memorabilis est illa in 2. libro contra Pelagianos sententia Hieronymi. Et si iustus uix saluabitur, impius & peccator ubi parebūt? Certe iustus est, qui in die iudicij uix saluatur. Saluaretur autem facillē, si nihil in se haberet maculæ. Ergo iustus est, in eo quod floret multis uirtutibus: & uix saluatur, in eo quod in quibusdam Dei indiget misericordia. Hanc eruditissimi Hieronymi celeberrimam & validissimam sententiā diligenter retineat ac perpendat lector aduersus commētitiam istam doctrinam de iustificatione hominis per solam imputatam Christi iustitiam: quasi in iustis nulla sit uera & pura, ac sincera iustitia, quæ possit iudicium Dei sustinere. Iustus, inquit, ille, in eo quod floret

floret multis virtutibus, multisque bonis operibus, saluabitur: sed vix saluabitur in eo quod eget in quibusdā Dei misericordia. Quod ergo dicit: Iustitiam nostrā ex Dei misericordia consistere, iam audisti quomodo intelligendum sit, nempe iustitiam nostram, non adeo esse perfectam & absolutam, vt in iusto nihil sit maculæ, & proinde nostram iustitiā indigere in quibusdam Dei misericordia. Itaque verissimè & rectissimè ab eo scriptum est, quod tunc iusti sumus, quando agnoscimus in nobis multas adhuc maculas in hac mortali vita esse, ob quas opus habeamus misericordia. Id quod si non agnoscimus, superbi sumus, & iustitia caremus.

Confido iam palam & liquidò cernere Christianum lectorem, non me, sed nouatores istos sanctis patribus iniuriam facere, & patrum sententias, quas pro commentitia sua doctrina perperam citant, solide & perspicuè nostram sententiam confirmare.

Postquam nostram sententiam, quæ verè Catholica est, exposuissē, & idoneis, solidis ac firmis rationibus & argumentis confirmassem, progressus sum ad refutationem probationū & rationum, quibus commentitiam sententiam comprobant. Eas igitur rationes iam pergit defendere, ac nostras refutationes oppugnare.

Primiā probationē sumptā à contrario, siue ex cōmutatione iustitiæ ac iniustitiæ inter Christum mediatorem ac nos factæ, retorsi in aduersarios, & ostendi ex ea cōmutatione confirmari

*Excusatur
prior
mea
probationis
consultatio.*

firmari nostram sententiam. Cùm enim iniustitia nostra non sit propriè & formaliter in Christum translata à patre cœlesti, & transcripta, sed tantum secundum effectum supplicij, quod per peccatum suum contraxit homo peccans, consequens esse ex ipsa commutationis similitudine, quod iustitia Christi in nos translata sit secundum effectum tantum aliquem, & non secundum seipsam formaliter. Et addidi, neque secundum iniustitiam, neque secundum iustitiam translaticiam, posse hominem dici formaliter vel iniustum, vel iustum.

Cauillatio Illyrici. Hic exclamat primùm Illyricus, *falsissimum esse etiam apud dialecticos, quod formaliter aliqua forma affectum esse non dicitur, nisi forma ei realiter in sit, & inbareat: cùm sint etiam forma rationales, ut in relationibus. Quare verissimè Christus, inquit, dicitur peccator ac debitor per potentissimam patris imputationem, & voluntariam peccatorum in se receptionem.*

Dilutio. Respondeo. Cùm non de relationibus rationalibus, quæ in sola mentis cogitatione vel consideratione positæ sunt, sed de rei veritate hic quæstio sit, ut puta, utrum secundum rei veritatem homo iustus sit, & per Christi iusticiam iustificetur, an tantum per imaginariam méti-cogitatione: & utrum secundum rei veritatem, & sermonis proprietatem Christus sit iniustus & peccator, bonus Illyricus aduersus nostram sententiam excipit per rationales formas siue relationes. Sentit igitur Illyricus homines iustificari à Deo per Christum, non secundum rei verita-

veritatem, sed solum secundum rationem relationis, & considerationem mentis. Et sane prorsus absurdum est affirmare, iustitiam ipsam & iniustitiã, siue in nobis, siue in Christo esse formas rationales, quas euidentissimum est esse formas reales & absolutas, quæ minimè in relatione & comparatione cõsistant. Cernis igitur lector absurdissimam Illyrici doctrinam, homines iustificari per Christi mortẽ, nõ secundũ veritatem, sed solum secundum rationis comparationẽ & imaginationem. Scio quidem verbũ imputandi, esse verbum relatiuũ. Sed non nũc agimus, quid de ipsa imputatione sentiendum sit, sed quid de ipsa iustitiã, quæ imputatur credenti, existimandum sit: an ipsa quoque forma tantum rationalis sit. Quam veram esse & absolutam formam non ipsa tantũ recta ratio, & communis sensus, sed etiã diuina scriptura, & tota antiquitas clamant. Stat ergo solida sententia nostra: Subiectum formaliter, aliqua forma, reali scilicet & absoluta (nam de eiusmodi forma sermo erat) affectũ non dicitur, nisi ea forma ei realiter insit & inhæreat. Neque dialectica illa sententia verissima, theologo repudianda est aduersus sophismata & cauillationes hæreticorum disputanti, præsertim quando in ea sola non constituitur totum robur disputationis.

Vociferatur deinde Illyricus: *Sophisma esse non minus falsum quàm impium, quod Christus non tam culpam aut peccatum, quàm penam tantum peccati in se repperit. Ideoque à Paulo improprie vocetur peccatum,* 2. Cor. 5. nempe

Alia casu illatio.

nempe victima peccati. Quia ex contextu Pauli manifestè, inquit, contrarium apparet. Inquit enim, eum qui non nouit peccatum, pro nobis peccatum fecit, vt nos fieremus iustitia Dei in ipso. Vbi clarè videmus, inquit, ex duplici antithesi agi de vero peccato, de vera iustitia & in iustitia. Sensus enim est, quod innocentissimū filium suum fecerit per imputationem peccatorem, qui nullum peccatum vnquam patrauerat.

- Dilutio.** Respondeo. Peccata, culpas, iniustitias ac iniquitates nostras translatas esse in Christū à Patre cœlesti, affirmat scriptura diuina: Omnes nos quasi oues errauimus, vnusquisq; in viam suam declinauit. & : Posuit dominus in eo iniquitatē omnium nostrū. item: Iniquitatem eorū ipse portauit. rursus: Ipse peccata multorū tulit. &
- 1. Petri 2.** Petrus: Qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum. Verū quo sensu hæc dicta spiritus sancti accipienda sint & intelligenda, id expendendum. Atq; hic mox certum est, non posse hæc testimonia sic accipi, vt intelligantur nostræ culpæ, & iniustitiæ proprio sermone in Christo esse, cum eas ipse non admisit, & proinde eius nō sint. Intelligendæ sunt ergo Christo à patre impositæ tantum secundum certum quendam modū: nempe quia eas luendas, exoluendas, dependendas, & expiandas, per ineffabilem charitatē nostrę salutis ipse innocentissimus suscepit. Quod secundum veritatē & proprietatē sermonis nō est aliud, quàm culpārū nostrarum expiationē, exolutionē & abolitionē suscepisse. Quę quidē expiatio secundū scripturas in duobus

bus potissimum consistit, nempe in abolitione inimicitiae, quae per peccatum inter Deum & nos conciliata erat, per remissionem peccati gratuitam, & iustitiae perditae reparationem: & in exolutione poenarum & suppliciorum, quorum per peccatum & iniustitiam debitores constituti eramus. Secundum hunc itaque sensum si quis dicat: Christum factum esse a Patre peccatorem, fortasse non aberraverit. quanquam ea sermonis forma in scripturis, illis verbis non reperitur: nec propria esse possit, cum peccatorem esse, proprie non sit nisi peccato proprio obnoxium esse. unde dicit Sapiens: Altissimus odio habet peccatores.

Ecclesiastici 12.

Quae cum ita sint, cernit lector verissimum esse quod scripsi: quod Christus non culpam aut peccatum in se suscepit proprio sermone, sed culpae debitam poenam, & supplicium, & culpae expiationem ac inimicitiae per culpam contractae interfectionem & abolitionem, ac denique amissae iustitiae reparationem. Neque huius contrarium habet textus Pauli, inquentis: Eum qui non novit peccatum, nempe Christum, factum esse pro nobis peccatum, ut efficeremur iustitia Dei in ipso. ubi opponitur quidem iustitia peccato, non quod Christus factus sit ipsa iniustitia hominis qui peccauerat: sed quia factus est sacrificium & victima, per quam peccatum expiaretur: eoque expiato, amissa iustitia homini per victimam illam reconciliato restitueretur. Ad hunc modum uniuersi interpretes catholici hunc locum explanauerunt: ut sicut in veteri lege hostia, quae pro peccato offerebatur, peccatum appellatur:

2. Cor. 5.

August. in locis innumeris.

ita

Leuitici
16. de Hir
co.
Rom. 8.

ita hoc loco Christus peccatum fit factus à patre, quia à patre factus est, & decretus victima & sacrificium pro peccato. Ad quem modum Paulus in epist. ad Romanos dixit; Deus filium suum mittens in similitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne, hoc est, per hostiam & victimam filij pro peccato oblatam, damnauit peccatum in carne. Quod si omnino contendat Illyricus peccatum eo loco accipi propriè de vero peccato, sane non aliter intelligi potest Christus factus esse à patre cælesti peccatum aut peccator, quàm quia officium & ministerium expiãdi peccatum, Christo tanquam sacerdoti est à patre impositum, & ab eo voluntariè susceptum. Quod non aliud est, quàm eum factum esse à patre sacrificium & victimam pro peccatis.

Ex his quoque intelligere & iudicare potest lector, quàm maliciosè improbus calumniator scribat me per flagitiosam fraudem peruertisse locum Esaïæ: Poluit in eo iniquitates omnium nostrum: propterea quod loci huius explicationem insinuatam dixerim per sententiam aliam eiusdem capituli: Disciplina pacis nostræ super eum. item: Vulneratus est propter peccata nostra, & attritus est propter scelera nostra: quæ antecedit priorem sententiam. Quasi verò ex sententijs subsequentibus dicti alicuius intelligentia & explicatio ex ijs quoque sententijs quæ antecedunt colligi & sumi, quasi verò

Pro-

Prophetæ sententias obscuriores non soleant sepe verbis clarioribus satisfabere prius expressisse. Et obsecro te lector, quid aliud est, patrem posuisse in Christo iniquitates omnium nostrû, quàm eum disciplinam pacis nostræ super eum posuisse, & eum vulneratum esse propter peccata nostra, & attritum propter scelera nostra? hoc est, reconciliationem nostri cum Deo per ipsum factam esse, & debitum omne pœnarum, reatuû ac suppliciorum per eius vulnera & liquorem sublatum & exolutum esse? Vides hic Christiane frater, non in me flagitiosam aliquam fraudem, aut sophisticam imposturam, sed improbi hominis malitiosam cauillationem.

Cæterum quod adhuc cauillatur ex ipsometextu Esaïæ clarè apparere, loqui prophetam non tantum de pœnæ translatione, sed etiam de culpæ & peccati, quia dicit: Omnes nos sicut oves aberrauimus, singuli in propriam viam declinauimus: at Deus posuit in eo iniquitates omnium nostrum: nisi calumniandi studio excæcetur, facile perspicere possit quod non scripserim, non esse translatas iniquitates nostras in Christum: sed quod non sint proprio sermone translatae in eum. Nec ipse proprio sermone factus peccator, sed secundum modum supradictum, quæ etiam in antecedentibus sententijs propheta explicauit, dicens: Disciplina pacis nostræ super eum, & vulneratus est propter peccata nostra, & attritus propter delicta nostra. Sicut propheta ipse tam signanter dixit cum peccatoribus eum

M repu-

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

Leuitici
16. de hirc
co ablegato.

reputatum, non autem eum peccatorem factum esse aut fuisse. Sicut ergo in veteri testamento victimæ, quæ erant typi Christi, omnia peccata populi in suum caput recipiebant, & ea secum auferebant, & tamen non erant proprio sermone peccata aut peccatores: ita de Christo quoque, qui in se voluntariè transtulit omnium peccata, sentiendum omnino est. ut proprio sermone verum peccatum, aut vere peccator appellari non possit. Falsissimum igitur est, quod inuerecundè scribit, me scientem abuti scripturis, & filij Dei mysterium obscurare, dum prophanas sermonum nouitates, Christum esse verum peccatū seu iniustitiam: Christum vere esse peccatorem, deuitās patrum vetustissimorum explanationes sequor, & sequēdas ac tenendas commendo. Vide Augustinum lib. 2. contra Maximinū. In Enchiridio cap. 41. item de gratia noui testam. cap. 5. in lib. quæst. Numeri 12.

Stat igitur solida confutatio primæ rationis. quod in hac commutatione mirabili sicut nostra iniustitia non fuit formaliter translata in Christum, sed solum ut ipse in suo corpore eam dependeret, & debitum per eam nobis contractum persolueret pro nobis: ita iustitia Christi non formaliter transferatur in nos, ut per eam formaliter iusti simus, sed transferatur & applicetur per gratiam Dei patris in nos, ad donandum spiritum sanctum, qui innouet nos, & diffundens gratiam faciat nos dilectores Dei, & operatores iustitiæ, & impletores obedientiæ le-
gis

gis. Quæ interior renouatio, & legis obedientia, vera est & illa ipsa iustitia, qua coram Deo iusti sumus.

Secunda ratio Confessionis fuit, quod sicut nostra iniustitia est debitum culpæ, aut obedientiæ non præstitæ: ita Christi persolutio pro nobis legi ac seueræ Dei iustitiæ facta, & in nos per imputationem translata, est coram Deo nostra iustitia qua iustificamur.

2. Ratio
Confessionis.

Ad hanc respondi in confutatione: Nostram iniustitiã & inobedientiã nõ proprie esse ipsum debitum illud aut reatũ, cuius persoluedi corã Deo debitores cõstituti sumus. Non enim iniustitię aut inobediẽtiæ debitores facti sumus, sed rei facti sumus æternæ damnationis & pœnarũ tã futuræ quã præsentis vitæ. Ac proinde nostrã iniustitiã ac inobedientiã, magis dicẽda esse parere in nobis debitũ pœnarũ ac dãnationis. Ex quo cõclusi, quod similiter nostra iustitia coram Deo, proprie nõ sit persolutio debiti illius quod per iniustitiam contractũ erat, sed potius iustitia & sanctificatio, quę per pretij & lytri persolutionẽ à Christo factam pro nobis, nobis donata est.

Hic primũ vociferatur Illyricus, quod argumẽtum tã in refutatione, quã in recitatione, data operam corrupserim. quod cum Confessio clarè posuisset, quod nostra iniustitia sit debitũ non solum exoluedarum propter admissam iniustitiã pœnarũ: sed etiam debitũ non præstitę obedientiæ, de debito neglectæ obedientiæ nihil dixerim: sed tantum egerim de debito exoluedarum pœnarũ.

Cauillatio Illyrici.

M ij Deinde

Deinde reprehendit, quod negauerim peccata esse debita, & persolutionem debitæ obedientiæ legis, esse iustitiam.

Dilutio.

Respondeo: quod satis habuerim in vna specie, nempe exoluendarum pœnarum, ostendere iniustitiam ipsam & culpam nō esse propriè debitum exoluendarum pœnarum, sed potius debiti illius coram iudicio & foro Dei contracti causam. quod verissimum esse res ipsa clamat. De debito autem obedientiæ non præstitæ, existimaui idem prorsus esse iudicium. Inobedientia enim contra legem Dei non alia ratione est debitum coram Deo, nisi quia facit hominem inobedientem, esse debitorem apud Deum. Sed cuius quæso rei præstandæ debitorè, an inobedientiæ? Minimè sanè. Cuius ergo, an obedientiæ? sed ad eam præstandam etiam iustus astrictus est. Cuius ergo tandem? certè non alterius rei, quàm pœnarum & damnationis luendarū. Sed quando vrget fraudulentia Illyrici, aperiam lectori mysterium erroris, quod sub inuoluto sermone de debito obedientiæ non præstitæ, vel neglectæ, & de persolutione obedientiæ Christi tegit. Contendit impiè Illyricus obedientiam etiam renatorum esse semper contaminatam, & labe peccati infectam: & proinde nullam eius obedientiam legi satisfacere: Christi verò obedientiam patri delatam & persolutam nobis imputari, nosque per eam censerì à Deo impletores & factores legis, contra aperitissimas scripturas: Iustificatio legis impletur in

Rom. 3.

ijs qui non secundum legem ambulant. item:
 Iphus sumus figmentum creati in operibus bo-
 nis in Christo Iesu, quæ præparauit Deus vt in
 illis ambulemus. rursus: Nihil mihi conscius
 sum, inquit Paulus. item: Bonum certamen
 certavi: cursum consummaui: fidem seruau-
 i. item: Abraham ex operibus, scilicet per fidem
 factis, iustificatus est, scilicet coram Deo. Non
 igitur nostra obedientia consistit in persolutio-
 ne obedientiæ Christi in nos translatae, & no-
 bis imputatae (vt comminiscitur Illyricus) sed
 in vera legis obseruatione, quam viribus ex o-
 bedientiæ Christi merito nobis donatis ope-
 ramur. Quod deinde dicit, Christum proprie
 vocare ipsa peccata, debita: concedimus Chris-
 tum ita appellare peccata, & rectè: at non quod
 ipsa propriè sint debita. non enim peccatum est
 Deo debitum, sed quia faciunt nos apud Deum
 reos & debitores: debitores, inquam, exoluendæ
 æternæ damnationis & pœnarum horribilium,
 nisi alius quispiã suo merito debitum hoc abo-
 leri & expungi procuret. Similiter scelerata
 calumnia est, quod scribit nos negare, persolue-
 re debitam obedientiam legibus, esse verã ius-
 titiam. nusquam enim hoc à nobis scriptum es-
 se monstrare poterit. Sed id tantum scripsimus,
 obedientiam illam Christi, qua debitum pecca-
 torum nostrorum, hoc est, debitum per peccata
 nostra coram Deo contractum exoluit, non esse
 nostram illam iustitiam qua coram Deo iustifi-
 camur: & falsam esse & commentitiam impu-

Ephes. 2.

2. Tim. 4.

Iacobi 2.

Matth. 6.

& 18.

Luc 7.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

tationem illam perfectissimæ illius obedientiæ nobis factam, vt in nobis iniusti & inobedientes, per eam iusti & obedientes habeamur & censeamur apud iustum illum iudicem Deum, cuius iudicium nō est nisi secundum veritatem. Stat ergo solidè nostra confutatio.

Rom. 2.

3. Ratio
Confessio
nis.

Tertia ratio erat sumpta ex similitudine captiuitatis alicuius bello victi, & in seruitutem redacti, & tandem persoluto prætio siue lytro per amicum, redempti & liberati, & nostræ captiuitatis & seruitutis sub tyrāno diabolo, & iustissima Dei ira. Ex qua concludit, quod sicut
 „ redemptio captiuorum ac seruorum prætij seu
 „ lytri imputatione, transcriptioneq; peragitur:
 „ ita & redemptio per Christum facta, peracta sit
 „ sanguinis eius lytro nobis imputato, & in nos
 „ transcripto.

Responderam, hanc collationem magis pro nobis facere, quandoquidē quando seruus quispian aut captiuus liberatur è captiuitate aut seruitute per solutionem lytri seu prætij ab amico factam, ipsa persolutio pacti & conuenti prætij, quamuis sit iustitia erga dominū, non est tamen ipsa libertas, in quam restituitur qui è seruitute aut captiuitate liberatur: sed est ratio, qua ad libertatem peruenitur. Sic quando per lytrū sanguinis Christi homo redimitur è seruitute aut captiuitate diaboli, ipsum lytrum aut ipse persolutio, iustitia quidem est ergo patrem cœlestē offensum: sed non est ea ipsa iustitia & libertas, ad quam captiuus restituitur.

Hanc

Hanc responſionem & refutationem aper- *Caſillas*
 tiſſimam & ſolidiſſimā, vaniſſima cauillatione *tio.*
 oppugnat Illyricus, aſtutiam nescio quam mihi
 impingens, quod libertatem hominis redempti
 ex ſeruitute vel captiuitate, conferam cum iu-
 ſtitia hominis redempti per Chriſti paſſionem
 ex ſeruitute & captiuitate diaboli: cum libertas,
 & econtrā ſeruitus & miſeria ſint conferendæ
 cum ſcelicitate piorum, & infœlicitate peccato-
 rum: Iuſtitia verò ſit cauſa liberationis, & in-
 iuſtitia, cauſa ſeruitutis. Scientem & pru-
 dentem hæc fraudulentum hominem cauillari
 nihil dubito. Non enim poteſt ignorare homo
 in ſcripturis verſatus, libertatem ſpiritus, no- *2. Cor. 3.*
 uitatem ſpiritus, ſeruire iuſtitie in ſanctificatio- *Rom. 7.*
 nem, pro iſdem poni in ſcripturis. Et proinde *Ioan. 8.*
 captiuitatem & ſeruitutem ſub tyrannide dia- *Rom. 6.*
 boli, rectiſſimè comparari cum redemptione à
 tyrannide & ſeruitute diaboli, & cum ſeruitute
 iuſtitie. Sed omiſſis cauillationibus, res ipſa
 per ſeipſam maniſeſtiſſima eſt. Sicut per prætij
 & lytri paſti perſolutionem redimitur quidem
 captiuus aut ſeruus ex captiuitatis & ſeruitutis
 miſeria: ſed tamen ipſa perſolutio lytri, non
 eſt ipſa libertas ad quam reſtituitur: ita per
 lytri ſolutionem pro noſtris peccatis à Chriſto
 peractam redempti quidem ſumus ab infœlici
 ſeruitute ſub diabolo, ſed tamen libertas ipſa
 ſiue nouitas ſpiritus, ad quam reſtituti per eius
 gratiam ſumus, non eſt illa ipſa perſolutio
 prætij pro nobis, ſed eſt aliquid nobis à patre

coelesti donatum per meritum Christi, quo seruiamus deinceps patri coelesti in nouitate spiritus, & non in vetustate literæ. Hoc autem est donum interioris renouationis & veræ obedientiæ sanctæ legis eius in posterum præstandæ. Est igitur obedientia & præmium passionis Christi, verissima & perfectissima iustitia apud patrem coelestem, qua ex inferni carcere redemptis restituitur libertas & nouitas spiritus, siue iustitia: at non est ipsa illa libertas & nouitas siue iustitia spiritus, qua redempti liberamur. Et hoc diligenter obseruet & perpendat lector Christianus, hominem istum fraudulentum statum disputationis & controuersiæ astute pernertere. Non enim quaritur, vtrum per solutio prætij & lytri, à Christo pro nobis facta, sit vera iustitia: sed vtrum illa iusta per solutio, sit ea ipsa iustitia, qua iustificantur, & iusti constituuntur, & iusti sunt credentes in eum qui iustificat impium. Et grato animo ac lubenti profitentur omnes Catholici, Christi illam per solutionem esse verissimam & absolutissimam iustitiam: sed non esse eam iustitiam, qua formaliter iustificantur in Christum credentes. Confitentur quoque verè dici, Christi illam per solutionem pro nobis factam, siue iustitiam, nobis hætenus applicari ac communicari, ac (si ita placet loqui) imputari, vt per eam nobis donetur spiritus renouans nos, & faciens impletores legis: in quibus donis eam iustitiam, qua iusti sumus coram Deo, positam esse,

*Astutia
& fraus
Illyrici
detegitur*

esse, nos cum scriptura diuina & vniuersa antiquitate rectissime docemus.

Scribitur, inquit Augustinus, in interiore homine iustitia per Dei gratiam. item: Iustificatio- nem nostrā gratia Christi intrinsecus operatur. rursus: Iustificantur in Christo qui credunt in eum propter occultam inspirationem gratiæ spiritalis, quia quisquis hæret Deo, vnus spiritus est, quam gratiam latenter infundit & paruulis. Et de gratia noui testamenti ad Honoratum prolixè & disertè tradit, iustitiam Dei qua iustificamur, non esse ipsam Christi iustitiam: sed iustitiam, quæ nobis à patre cœlesti propter Christi meritum donatur, & per spiritum sanctū infunditur. Non igitur blasphemia est, sed spiritus sancti doctrina per eruditissimos patres ex scripturis sanctis sumpta & tradita: iustitiā, qua credentes iustificantur, iusti cōstituuntur, & iusti sunt corā Deo, non esse ipsam obedientiam, & iustitiam absolutissimam Christi erga patrem cœlestem in nos transcriptam, & nobis imputatam: sed interiorem renouationem per spiritū sanctum credentibus donatam, qua tanquam vnus cum eo spiritus iam renouati Deo adhærere possunt, & mandatis sanctis eius obedientiam præstare & volunt & valent. Atque hanc conclusionem perpetuò ante oculos sedulo retineant Christiani lectores aduersus fraudes & deceptiones istorum impostorū.

Quarta probatio Confessionis erat: Christus nos sua passione, tanquam sacrificio quodam

Lib. 1. de
pecc. meri-
tis.

Epist. 120

4. Proba-
tio Cōfes-
excusitur

servauit. Meritum verò sacrificiorum nō transfertur in eos pro quibus trāsfertur, nisi per imputationem, & clemētem patris cœlestis transcriptionem.

Respondi, sacrificij meritum & virtutem non transferri in eos pro quibus sacrificiū offertur, nisi per fructum aliquem aut effectum, quem eis impetrat aut confert; & ex eo consequens esse, ex sacrificij passionis Christi merito & virtute in nos transferri fructum iustitiæ, quo dicimur iustificari.

Canillatio.

Obiicit hic Illyricus: *Me scientem, dum hæc scribo, pervertere veritatem. Me enim non posse ignorare, in omni sacrificio esse duo quædam, nempe meritum seu iustitiam quandam, & premium seu bonum impetratum. Vtrumq; horum donari ei pro quo fit sacrificium.*

Dilutio.

Respondeo me agnoscere in omni sacrificio duo quædam. Rem, quæ Deo offertur, & bonum siue fructum, qui à Deo expectatur & impetratur. Verum quòd horum vtrumque ei donatur pro quo fit sacrificium, hoc prorsus absurdum dico. Non enim sacrificium, aut id quod Deo ad impetrandum aliquid offertur, ei donatur pro quo fit sacrificium, sed id demum ei pro quo fit sacrificium donatur, quod per sacrificium Deo gratum & acceptum impetratur. Ut, verbi gratia, quando sacrificium iuxta præscriptum legis pro condonatione peccati impetranda Deo offerebatur, nō hostia, quæ pro peccato offerebatur, ei pro quo offerebatur donabatur: sed tantum condonatio peccati, quæ sacrificij

crificij merito & valore impetrabatur. Solidissime ergo conclusi ex ea similitudine in Confutatione, quod sacrificium passionis & obedientiæ Christi, non sit nostra iustitia, sed sit meritum & causa nostræ iustitiæ, tanquam fructus cuiusdam à patre cœlesti per hoc sacrificium impetrati ac promeriti. Postremò, quod scribitur in lege, sacrificia peccata alicuius expiare (quod pro sua sententia facere putat) nonne perspicue significat, non sacrificium imputari alicui, aut transferri siue transcribi in eum ita ut fiat eius: sed ex sacrificij merito, valore, aut dignitate, aut impetratione fructum expiationis peccatorum provenire in aliquem? Et hoc sane modo confitemur, sacrificium obedientiæ Christi imputari, aut transferri in nos. non quod nostrum fiat, sed quia applicatur nobis, ut ex eius merito proveniat in nos fructus expiationis aut abolitionis peccatorum, fructus iustitiæ, & omnis boni, omniumque virtutum.

Leuitici
1.2.3.4.5.

Quinta probatio Confessionis ex eo fuit ducta, quod Paulus ad Rom. 3.4. & 5. ex professo agens de iustitia qua coram Deo iustificamur, nullam prorsus facit mentionem iustitiæ alicuius nobis donatæ aut infusæ. quin potius eam inde omnibus modis, summaque severitate excludit, & vrget quod sit quiddam à Deo imputatum.

5. Probatio
Confessionis.

Responderam, Paulum in epist. ad Rom. potissimum agere, quomodo homo consequi possit eam iustitiam qua verè iustificaretur coram Deo, & quam ratione ad iustitiam coram Deo perue-

Rom. 9.

peruenire posset. Atque ex capite 9. epistolæ eiusdem confirmaui & demonstraui diligenter & studiose Paulum docere, fide eam iustitiam obtineri posse ab ijs qui nihil ante fidē operati sunt boni, imo ante fidem fuerunt inimici, & destituti omni iustitia, atque adeo etiam impij. Atque hanc esse summam Dei gloriam, quod inimici, & omni impietate contaminati (si modò vera & sincera fide crediderint in Christū) possint propter meritum sanguinis & obediētię Christi consequi iustitiam coram Deo. Non autem docere Paulū, quòd ipsa iustitia qua iustificantur homines coram Deo, sit ipsa satisfactio aut obedientia filij Dei Christi nobis imputata.

Cauillatio.

Ad hæc nihil respondet Illyricus, in quibus Confutationis vis & robur positum est. Sed arripit quædam verba, quæ modesta subdubitatione adscripseram: Paulum ex professo magis agere, qua ratione possit homo ad veram coram Deo iustitiam peruenire, quàm explicare, disertam scilicet & expressam descriptionem, in quo consistat illa iustitia, quæ propter Christi passionem, passionisque meritum donatur credentibus. Quam sententiam mox veluti temperans adieci. Quamquam nec hoc penitus prætermittat, dum in capite 4. partē vnā iustitię explicans, dicit hominis beatitudinem siue iustitiam in eo esse, quod non imputeretur peccatum, quodque tecta sint peccata.

Dilutio.

Respondeo, primum fraudulentum cauillatorem pessima fide verba mea recitare. Non enim

enim scripseram, Paulum agere non de iustitia, quid sit: sed tantum quomodo acquiratur. Sed scripseram, Paulum potissimum agere, itē magis agere de ratione consequendæ iustitiæ, quam de descriptione iustitiæ. quod verissimum esse, quisquis vel obiter legit eam epistolam, satis perspicere potest. de qua tamen re nullam volui mouere quæstionem: statim corrigens potius, aut temperans eam sententiam, quam affirmans & virgens. Ac falsissimum quoque est, quod confessus sim, secundum Pauli doctrinam, iustitiæ descriptionem in eo esse sitam, quod non imputantur, sed teguntur, & condonantur homini peccata per imputationē iustitiæ Christi nostro bono præstitæ. Sed id tantum scripsi: Iustitiam, qua impius apud Deum iustificatur, vel imprimis remissionem peccatorum comprehendere, non autem totam iustitiæ rationem in remissione peccati positam esse. Atque eam quoque remissionem non dixi per imputationem iustitiæ Christi donari: sed propter mediatoris Christi passionem & sanguinem, meritumque obedientiæ eius, credentibus gratis sine vilo bono merito præcedente donari. Id denique falsissimum esse cernit lector, quod in eo scripto tanquam forex causam prodiderim.

Quia igitur in hac probatione continentur fundamenta doctrinæ istius cōmentitiæ & profanæ de imputatiua iustitia, & hic tantopere iactat Illyricus salutarem, vt ait, descriptionem iustitiæ

iustitiæ in eo positam esse, quod iustitia Christi nobis imputatur ad peccatorum remissionem, paucissimis Illyrici doctrinam exponam, & falsissimâ esse demonstrabo: ac simul caullationes nostræ Confutationis & responsionis redarguâ.

*Sententia
Illyrici
de iustitia
coram
Deo.*

Suam sententiam Illyricus satis inconstanter exponit, dum iustitiam hominis corâ Deo, modo in eo sitam esse dicit, quòd non imputatur, sed teguntur & condonatur ei peccata, nempe per imputationem iustitiæ Christi, hoc est, in remissionem peccatorum: modò verò iustitiâ hominis corâ Deo, describit iustitiam ipsam Christi nobis imputatâ. Hæc enim esse diversa inter se quis non videt? remissionem peccati, & iustitiam Christi. Fieri igitur non potest, ut proprio sermone, qualem dialectica descriptio requirit, iustitia sit & remissio peccati, & iustitia Christi. Sed ignoscamus ei improprios sermones etiam in rei descriptione, & intelligamus in descriptione iustitiæ vtrumque comprehensum esse, & causam remissionis peccatorum, quæ est Christi iustitia & satisfactio: & ipsius effectum, puta remissionem ipsam peccatorum. At qui iustitiam Christi, quam contendit homini imputari, ipse explicat esse iustitiam persolutionis Christi: iustitiam verò persolutionis, siue iustam persolutionem Christi in eo positam esse, quòd non solum debitum illud pœnarum, quas per peccata contraximus, patri exolvit per acerbissimæ passionis cruciatus & supplicia: sed etiâ quia patri cœlesti persolvit semper debitam obedientiam,

exhibens eius legibus perpetuam & absolutam obedientiam. qua per solutione gemina, non nobis tantum reatus peccatorum admissorum condonetur, sed etiam perpetua nostra inobedientia & iniustitia tegatur, & non imputetur: debitumque obedientiæ, quo astringimur erga Deum perpetuo, & nunquam præstamus, quia legi nunquam satisfacimus, ipse Christus pro nobis soluat, sua illa perfectissima & perpetua obedientia nobis imputata.

Hæc igitur est Christiane frater illa tantopere iactata de imputatitia iustitia Illyrici & suorum doctrina: Hominem neque interiorem, neque exteriorem ullam obedientiam Dei legibus præstare posse: sed omnem prorsus eius operationem, tam interiorem quam exteriorē, immundam esse, & legibus Dei difformem. Omnem verò iniustitiam eius, & inobediētiam propter iustitiam Christi, hoc est, propter per solutionē, qua patri debitum obedientiæ semper persolvit, nobis imputatam, & in nos transscriptam, tegi, & non imputari: quin potius nos propter eius obedientiam nobis imputatam haberi a Deo iustos & obedientes, & debitū obedientiæ persolventes, & legem implentes.

Huc igitur Christiane frater pertinet commentitia hæc doctrina, ut omnia opera hominis, omnemque obedientiam etiam iustificati & renouati, immundam esse, & si rigido Dei iudicio exigatur, esse inobedientiam, persuasum habeamus. Quo dogmate an sit aliud peruersius, & spi-

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

& spiritus sancti clarissime doctrinae magis contrarium, haud equidem me scire profiteor. Sed de hoc pestilentissimo errore mox prolixius agetur. Sed audiamus quibus scripturis & testimoniis hanc commentitiam imputationem per solutionis & obedientiae Christi statuere conatur.

**I. Ratio
Illyrici
pro com-
mentitia
imputati-
one perso-
lutionis
& obe-
dientiae
Christi.**

Confutatio.

Rom. 4.

Psal. 32.

Paulus, inquit, dum dicit beatitudinem, hoc est, iustitiam hominis in eo esse, quod non imputatur peccatum, siue quod teguntur peccata: ibi plenè & clarè voluit exponere perpetuam iustificationem hominis coram Deo, & non unicam tantum sententiam de ea obiter pronunciare, aut tantum primum introitum in Christianismum indicare. In hac quoque tam celebri iustitiae salutaris descriptione nulla iustitiae infusae aut donatae mentio est.

Respondeo, ex ipso textu Pauli manifestissimum & certissimum esse, quod sententia eius potissimum pertineat ad eos qui ex impiis sicut iusti. Nam dicit disertè: Credenti in eum qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iusticiam secundum propositum gratiae Dei. Sicut & David dicit, beatitudinem hominis, cui Deus accepto fert vel reputat iustitiam sine operibus: Beati, quorum remissae sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. Beatus vir, cui non imputavit Dominus peccatum. Impiorum porro iustificationem non fieri sine remissione peccatorum est evidentissimū. Pertinet tamen etiam ad omnes omnino mortalem vitam agentes iustos, quatenus sine peccato non vivunt, sed in multis egent peccatorum remissione. Hoc igitur tantum

tantum docet Paulus ex testimonio Davidis, impij iustificationem non fieri sine peccatorum remissione: non autem docet, impiorum iustificationem coram Deo non esse aliud quam peccatorum remissionem. Considerandum quoque est diligentissimè, quod in sententia Pauli nulla fit mentio Christi iustitiæ, nec imputationis iustitiæ Christi, siue obedientiæ Christi: sed tantum dicitur, quod fides imputatur ad iustitiam, sicut David dicit. quare vanum est quicquid hic de iustitia Christi imputata concludere conatur Illyricus. Ex testimonio porro Davidis ostendit Apostolus, quod iustitia, quam impetrat fides, etiam peccatorum remissione constat, tametsi non sola. Quin si textus apostoli diligenter perpendatur, comperietur quod apostolus per testimonium Davidis non aliud prober, quàm quod sine operibus & gratis fides reputetur ad iustitiam: nempe quod beatitudinem & iustitiam nemo consequatur, nisi accepta remissione peccatorum. Certa autem & firma probatio est, credenti iustitiam gratis & sine merito donari, ex eo quod nō donatur sine gratuita remissione peccatorum. Postremò, quod non intelligat Paulus essentiam iustitiæ & beatitudinis consistere in remissione peccatorum, ex eo euidèter demonstratur, quod beatitudinem, de qua Davidis testimonium posuerat, dicit exitisse in præputio ipsius Abrahæ. Nempe cum credit semen suum futurum sicut arenam maris, & stellas cœli, aut quod in

Genes. 15.

femine eius benedicerentur omnes gentes, aut quod filium immolatum Deus reuocare ad vitam posset. in quibus operibus fidei nemo, nisi amens prorsus & impudens, affirmabit Patriarcham Abrahã peccasse. Non igitur docet Paulus iustificationem in sola remissione peccatorum consistere, quando plane notoriũ est, quod Abrahæ iustificatio illa, quæ tanquam exemplar nostrę iustificationis proponitur à Paulo, non fuit peccatorum remissio: sed hoc docet, quod gratuita & sine operibus donatur iustificatio impio, quia non donatur nisi cum remissione peccatorum, quam manifestissimè constat esse gratuitam, vtpote quæ datur indignis.

Quod autem adfert Illyricus Apostolum eo loco nullam facere mentionem donatę alicuius, vel insusæ iustitiæ: Respondemus, quod nullam etiam faciat mentionem imputatę, vel transcriptę iustitiæ Christi, sed tantũ dicat, fidem reputari ad iustitiã. Deinde dicimus, ipsam vocabuli iustitiæ notionem satis significare in scripturis iustam vitam, & interioris hominis renovationem: Qui facit iustitiã, iustus est. Quando ergo dixit Apostolus disertè, quod credenti fides imputatur ad iustitiam, ex scripturarum consuetudine notum est, quod fides imputatur ad vitę iustitiam, & iustificationem. Sicut Paulus in eadem epistola dixit: Quod gentes quę non sectabantur legem iustitiæ, apprehederunt, siue consecuti sunt iustitiam: hoc est, perueniunt ad vitam iustam, & legi Dei conformem.

Secunda

*Verissimam
respon-
sio.*

1. Ioan. 3.

Rom. 9.

Secunda probatio Illyrici est, ex capite tertio ad Romanos, in quo copiose, inquit, per omnes causas iniustitia salutifera describitur, & tamen nulla prorsus qualitas infusarū (addere debuit, aut iustæ vitæ) mentionem facit. Causam instrumentalem Dei, facit testimonium legis & prophetarum. Instrumentalem causam nostram, fidem. Causas efficientes primarias, Dei gratiam & redemptionem quæ est in Christo Iesu. Causam formalem seu finem proximum, remissionem peccatorum quæ Deus toleravit. Finem denique remotiorem, ostensionem iustitiæ Dei in presenti tempore, in hoc ut ipse sit iustus, & iustificans eum qui est ex fide Iesu.

Respondemus, quòd in loco illo capituli tertij. (Nunc autem sine lege iustitia Dei manifestata est, testificata à lege & prophetis. Iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi in omnes, & super omnes qui credunt in eum. non enim est distinctio. Omnes enim peccaverunt, & egent gloria Dei, iustificati gratis per gratiam ipsius, per redemptionem quæ est in Christo Iesu. quem proposuit Deus propitiorem per fidem in sanguine ipsius, ad ostensionem iustitiæ suæ, propter remissionem præcedentium delictorum, ad ostensionem iustitiæ eius in hoc tempore, ut sit ipse iustus, & iustificans eum qui est ex fide Iesu Christi) manifestissimum est Apostolum non agere de descriptione iustitiæ qua iustificantur homines, videlicet quænam res sit iustitia illa: sed de ratione & modo, quibus eam credentes consequantur, nempe per fidem, & per gratiam Dei patris, & per redemptionem

N ij quæ

2. Ratio Illyrici pro comamēntitia imputatione.

Consultatio. Rom. 3.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

quæ est in sanguine Christi Iesu, quem Deus proposuit propitiatorem per fidem in sanguine ipsius, propter remissionem peccatorum. Vbi diligenter considerandum, quod sicut gratuita Dei patris bonitas, per quam iustificantur credentes, non est causa formalis iustificationis hominis: ita nec redemptio quæ est in Christo Iesu, potest esse causa formalis nostræ iustificationis: sed vtrumque est causa efficiens vel meritoria iustificationis. quod ipse Illyricus disertè confitetur. Remissio quidem peccatorum est finis, siue potius effectus gratiæ Dei patris, & redemptionis quæ est in Christo Iesu: sed non affirmat Paulus quod in ea consistat descriptio iustitiæ qua iustificatur credens coram Deo: sed tantum significat, quod sine remissione peccatorum non iustificatur impius credens. In quo autem consistat ipsa iustificationis ratio, & forma ipsa nominis, ratio, satis indicat. Constat enim iustitiam nihil esse aliud, quàm ex interiore renouatione iustam & rectam secundum legem operationem & conformitatem. Quod autem non facit hoc loco Apostolus mentionem vllius donatæ iustitiæ per gratiam patris, aut per Christi redemptionem: certè dum dixit: Iustificati, hoc est, iusti facti per gratiam patris, & per redemptionem Christi Iesu: ibi insinuat iustitiam esse, quæ per gratiam Dei patris, & per redemptionem quæ est in Christo Iesu, donatur credentibus non sine remissione peccatorum. Falso itaque exclamat Illyricus, clarè
hoc

hoc dici, Iusticiam nostram esse propitiationem sanguinis, seu passionem Christi peccata nostra abolentem. Manifestissimum enim est, hoc hic non dici, sed hoc tantum dici: Nos à Deo iustificari, siue iustos effici coram Deo, per gratiam patris, per redemptionem Christi Iesu: quod est, nos iusticiam consequi per fidem, propter gratuitam bonitatem patris, & propter meritum mortis & passionis Christi. Remissio autem peccatorum, cuius etiam mentio fit, significat gratuitò indignis conferri donum iustitiæ & iustæ vitæ, utpote ijs qui nihil boni operis & meriti adferunt ad obtinendam iusticiam coram Deo, sed potius indigni sunt. Porro causas iustitiæ salutaris ab Illyrico assignatas non est huius loci excutere prolixius.

Scripseram ex Pauli sententia, qua dicit: iusticiam nostram esse iustificationem vitæ: constare, quod per iusticiam intelligat sanctitatem & iusticiam vitæ, & non imputatam iusticiam Christi. Sicut per vnius delictum in omnes homines in condénationem: sic & per vnius iusticiam in omnes homines in iustificationem vitæ. Ita hoc eludit astuté, dicens: *Iustificationem vitæ hic opponi condemnationi, & proinde intelligendam esse absolutionem vitalem aut salutarem: quod hæc absolutio nos ad vitam æternam perducatur. Sicut Ioannis 6. dicitur panis vitæ, id est salutaris, adferensque vitam.*

Rom. 5.

Cauillas
tio.

Dilutio.

Respondeo, Iustificationem rectissimè opponi condemnationi, quia simul absoluit à reatu æternæ damnationis, & restituit hominem ad
N iij iusti.

Rom. 6. iustitiam per peccatum amissam. Porro vitæ iustificacionem, ipse apostolus capite sexto vocat vitæ nouitatem. Quomodo, inquit, Christus surrexit à mortuis, ita nos in nouitate ambulemus. quæ non est intelligenda nouitas vitalis, & salutaris, perducens ad vitam æternam: sed nouitas præsentis conuersationis. Sicut & Zacharias cecinit: Vt seruiamus illi in sanctitate & iustitia. Et Paulus Ephesijs: Induite nouum hominem qui secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis. & Petrus: Vt peccatis mortui, iustitiæ viuamus.

**Luc. 1.
Ephes. 4**

1. Petri 2.

Cautilatio.

Rom. 5.

Postremò, quod opposueram: Gratia Dei regnat per iustitiam in vitam æternam, hoc est, per operationem iustitiæ perducit ad vitam æternam: sicut peccatum regnauit in mortem per operationem iniquitatis: ipse eludit, dicens Paulum hic non indicare, in quo in hac vita consistat vel peccati, vel etiam gratiæ regnum: sed tantum quorsum ambo tendant, seu quid tandem efficiant, nempe peccatum efficit æternam mortem: gratia autem per iustitiam Christi nobis imputatam, parit vitam æternam.

Dilutio.
Rom, 6.

Respondeo, ex capite sequenti eius epistolæ euidenter nobis indicatur quid sit gratiam per iustitiam regnare in vitam æternam, & peccatum regnare per iniquitatem & prauas concupiscentias in mortem æternam: dum ibi dicitur: Ne regnet peccatum in mortali corpore vestro ad obediendum concupiscentijs ad mortem. &: Liberati à peccato serui facti estis iustitiæ. &: Exhibite membra vestra seruire iustitiæ

gratiae in sanctificationem. & rursus : Nunc verò liberati à peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum animarum vestrarum in sanctificationem, finem verò vitam æternam. In quibus locis docet Paulus, non solum quo perducant peccatum & gratia : sed etiam in quo consistat regnum peccati, nempe in obediendo desiderijs eius & concupiscentijs : & in quo consistat regnum gratiae, nempe in operibus iustitiæ quibus sanctificatur anima. Vanissimæ ergo sunt istæ elusiones nostrarum solidarum obiectio- num & confutationum, & impiæ sunt scripturarum depravationes. Atque hæcenus de commentitia imputatione iustitiæ Christi, ac hominum iustificatione per imputatam iustitiam Christi. Et quoniam Illyricus tam odiose passim scribit de infusione gratiæ & virtutum, in iustificatione coram Deo : perpendat lector, & memoriæ commendet celeberrima Augustini dicta : Gratia Christi illuminationem, iustificationemque nostram etiam intrinsecus operatur. rursus : Dat sui spiritus occultissimam fidelibus gratiam, quam latenter infundit & paruulis. rursus : iustificantur in Christo qui credunt in eum propter occultam communicationem & inspirationem gratiæ spiritualis, qua quisquis Domino adhæret, vnus est cum eo spiritus. rursus : iustos facit per spiritum renouans & regenerans gratia. Atque huiusmodi dictis, quæ ex diuinis scripturis desumpta sunt ab eruditissimo Augustino,

Auguf. de
pecca. me-
ritis cap. 9

muniat mentem suã aduersus deceptorum profanas & impias nouationes.

6 probatio
Confessionis.

Sexta probatio Confessionis erat: Verbum, iustificare, in sacris literis passim significare absolueri aut pronuntiare iustum, & non significare aliquam nouam virtutem aut qualitatem infundere.

Rom. 5.
Rom. 9.

Responderam ita rem se habere. Verum que fit eius significatio apud Paulum, quando de iustificatione per Christi redemptionem agitur, id ex ipso Paulo manifestè cognosci: quando iustificari hominem per gratiam Christi, ipse disertè exponit per constitui vel effici iustum: Sicut, inquit, per vnus hominis in obedientiam peccatores constituti sunt multi (non per imputationem solum peccatores, sed re ipsa peccatores) ita per vnus obedientiam iusti constituentur multi (iusti re ipsa, & non solum per imputationem.) Rursus ex eo quod iustificari per fidem, Paulus explicat idem esse, quod per fidem consequi, aut peruenire ad iustitiam.

Cauillatio.

Hæc scripturæ diuinæ testimonia à me producta Illyricus audet eludere, dicens: *Ea testimonia accipi posse, & accipienda esse de constituendis iustis, non realiter, siue re ipsa: sed imputatiuè, siue per imputationem. Similiter per fidem consequi iustitiam, idem valere, quod imputatam iustitiam consequi.*

Dilutio.

Sed conhidio quod Christianus lector satis perspicit impiam deprauationem testimoniorum spiritus sancti, dum quos spiritus sanctus clarè pronuntiat constitui iustos, sine vlllo commentario

tario ipse audet interpretari non re ipsa, sed secundum imputationem tantum, iustos. Et iustitiam per fidem impetratam & obtentam, tantum imputatam iustitiam esse, & non veram, & à spiritu sancto realiter donatam siue infusam iustitiam. Requirit autem, vt ego ostédam phrasin illam, iustum constituere, significare realiter iustum constituere: & iustitiam per fidem impetratam, esse non imputatam Christi iustitiam, sed iustitiam realiter per spiritum sanctum donatam credéribus. Ego illi respondeo, Illi non esse permissum, vt ad statuendas suas conceptas falsas opiniones, commentarios addat apertissimis sentétijs spiritus sancti. Deinde ipsam vocabuli, iustitia, significationem propriam, germanam, & in scripturis vsitatam euincere, quis sit germanus sensus sententiarum Pauli. Constat enim in scripturis, iustum esse, nihil aliud esse, nisi Deo subiectum viuere, ac vitam legibus summi Dei conditoris conformem agere. Constat quoque iustitiam proprie esse conformitatem cum legibus constitutis. Sententijs itaque, quibus spiritus sanctus dicit per Christi obedientiam homines constitui iustos, hoc proprie significatur, quod renouantur interius, & spiritus sancti donum accipiunt, quo valeant vitam iustam & conformem Dei legi ducere. Verum Christiane lector, quia deceptores isti absurdissimè & impiissimè docent omnem hominis operationem, siue in interiore mente, siue in exteriori obedientia, esse veram

coram iudicio Dei inobedientiā : hinc statuunt hanc commentitiā imputationem alienæ iustitię qua iustificatur homo. Et quis obsecro catholicorum scriptorum ante exortos istos novatores, scripsit, & interpretatus est, iustum esse, non aliud esse, quàm iustum siue acceptum reputari: & non realiter siue re ipsa iustum, rectū, vel Deo obedientem & subditum esse?

Obiectio. At opponit Illyricus *satis appere in ipso Paulo, quod verbū, iustificare, propriè significat absolvere: quia in capite 5. idem facit iustificari, quod reconciliari cum Deo per sanguinem Christi: & ex eo quod bis opponit iustificationem condemnationi, ex qua antithesi vult evincere, quod iustificatio cōdemnationi contraria, sit propriè absolutio.*

Solutio. Respondeo, quia vera hominis coram Deo iustificatio & dissolvit, siue interficit, vt loquitur Augustinus, inimicitiam hominis erga Deum, quæ per peccatum hominis contracta erat, hoc est, reconciliat hominem Deo, & præterea reficit eum in statum iustitiæ, efficiens eum filium Dei, hæredem Dei, & cohæredem Christi, subiectum Deo, & obedientem per dilectionem legi eius: hinc fieri, vt interdū in scriptura prior illa pars iustificationis, quæ est posita in absoluteione à peccatis, remissione peccati siue reconciliatione, nomine iustificationis insinuetur, non explicata disertè tota iustificationis forma & ratione. Quoniam tamen vbi absoluteionis à peccatis, siue remissionis, siue denique reconcilia-tionis expressa mentio sit à Paulo, ipsa iustitia & re-

& restitudo credenti à Spiritu sancto donata,
 comprehensa sit : eo quod vera & propria re-
 conciliatio inimici cum Deo, & peccati remis-
 sio non constat, nisi abolito & remisso peccato,
 simul restituta sit amissa cum Deo coniunctio
 & unio per synceram charitatem, qua Deo re-
 conciliatus, Deo subiectus uiuat : & rursus qui
 erat per peccatum factus inimicus, sit factus Dei
 filius, & hæres vitæ æternæ per adoptionis spi-
 ritum. Vanissima igitur est sophistica Illyrici ca-
 uillatio, qua ex eo quod iustificandi vocabu-
 lum opponitur condemnationi, & interdum
 commutatur cum reconciliatione siue absolu-
 tione, tanquam triumphum agens vociferatur,
 Iustificare, nihil aliud esse, quàm absoluerè à
 peccatis. rectissimè sanè Apostolus condem-
 nationi opponit iustificationem. Sed confide-
 rare debuit Illyricus, quod iustificatio & abso-
 lutionem à reatu æternæ damnationis condem-
 nationi oppositam, & præterea restitutionem
 status pristinae iustitiæ comprehendat. quod A-
 postolus clarè insinuauit, quando conclusit, per
 Christi obedientiam homines constitui nō tan-
 tum absolutos ab reatu æternæ maledictionis:
 sed etiam constitui iustos, hoc est, Deo subie-
 ctos, rectos, & Dei legibus obedientes. Stat
 igitur immota nostra confutatio contra istorum
 sophismata, qui ex eo quod verbum iustifica-
 re, interdum ponatur pro absoluerè: & iustifi-
 catio pro absolutione vel reconciliatione: con-
 tendunt, iustitiam qua coram Deo iusti sumus,
 non

non esse reale quiddam, donatum & infusum per spiritum sanctum: sed esse tantum imputationem alienæ iustitiæ, per quam, & ob quam absolvimur à nostra iniustitia. Et cōmentitiam prorsus esse hanc imputationem, inde clarissimè potest lector perspicere, quod ut verum esset, iustificationem esse propriè absolutionem à peccatis, manifestissimum est absolutionem à peccatis, nullius iustitiæ imputationem importare. Potest enim absolutio à peccatis donari absque vlla iustitia concurrente. Si igitur iustificatio prorsus & propriè perinde valet atque absolutio, & non præter absolutionem aliquid amplius includit, corrui omnis labor constituendi imputatam aliquam iustitiam.

7. probatio
Con-
fessionis.

Septima probatio fuit: Negari non potest nostram iniustitiam coram Deo esse debitum peccatorum: Ergo contra, nostra iustificatio, est remissio aut condonatio debiti peccatorum. quæ certè à nullo sano dicitur esse realis quædam infusio vllarum virtutum. Et testatur disertè Paulus iustificationem esse remissionem, & non imputationem peccatorum, idque summi prophetæ testimonio comprobatur.

Responderam (disimulato eo quod assumptum erat, nostram iniustitiam, coram Deo esse debitum peccatorum, de quo in secunda probatione satis dictum erat) iustificationem impij, de qua Apostolus agit in cap. 4. ad Romanos, duobus constare, remissione scilicet peccatorum, & interiore renouatione, simul cum

externa iusta operatione : Apostolum verò, cum vellet ostendere iustificari hominem impium sine vlllo bonorum operum merito, gratis, adducere testimonium Dauidis de remissione peccatorum, quam manifestissimum est esse gratuitam. vt per illud demonstraret, quod iustificatio hominis, quacunq; tandem in reposita sit, esse verè gratuitam : & donari impio credenti per fidem sine operibus. non autem vt per illud iustitiæ descriptionem traderet.

Hic vociferatur Illyricus. *Iste, inquit, cum ante* *Cauillas*
ea semper contendisset, iustitiam nostram esse renouatio-
tionem interiorè spiritus sancti, diffundentis sua dona in
corda credentiũ: hic veluti oblitus sui, duas facit iustifica-
cationis partes. nempe remissionem peccatorum, & reno-
uationem: Vel potius tres, dum addit bona piorum opera,
seu effectus, fructusque renouationis.

Respondeo, verissimum esse, & ex scripturis *Dilutio.*
 manifestissimum, quod dum impius per fidem iustificatur, simul accipiat gratuitam remissionem & condonationem peccatorum, & spiritum sanctum, quo interior renouetur, vt possit subditus Deo viuere, & ei debitam obedientiam præstare, hoc est, vt possit iustam deinceps vitam ducere. quare verissimum quoque esse constat, impij iustificationem duobus constare. Ac posterius hoc, quod est, gratia & donum interioris renouationis & iustæ vitæ, propriè iustitiam esse: neque hoc loco tantum hoc scripsi tanquam mei oblitus (vt calumnia-
 tur

tur iste) sed perpetuò superius ita scripsi : Iustificationem, & remissionem peccatorum & donum spiritus sancti comprehendere. Et sanè probatio ipsa Illyrici rectissimè in ipsum retorqueri potest. Cùm enim clarissimum sit iniustitiam nostram coram Deo, non esse nisi auersionem mentis à Deo, Deiq; legibus, hoc est, inobedientiam mandatorum eius : necessariò consequens est, quod iustitia nostra coram Deo, sit subiectio, & coniunctio mentis nostræ cum Deo, per debitam obedientiam præstandam legibus & mandatis: non autem esse ipsam remissionem peccatorum antè admissorum. Non enim per hoc factus est homo Deo subiectus, Deoq; coniunctus, quod admissa peccata cõdonantur, & non imputantur ad reatum damnationis : sed quia per donum sincerae charitatis factus est iterum Deo adhærens, eiq; ac eius legibus subditus & obediens. Quenam verò fuerit Apostolo Paulo ratio, vt de impij iustificatione differēs, testimoniũ Davidis de remissione peccatorum adduxerit, iam semel & iterum indicauimus. nempe vt euinceret, impiũ per fidẽ, sine operibus, gratis, à Deo donũ iustificationis accipere: non autem vt doceret, iustificationem impij tantum in remissione peccati consistere. Iam quod hic iterum dicit: *Remissionem peccatorũ, plane idem esse quod applicationem, aut imputationem per solutionis iustitiæ Christi, verum non est.* Nam manifestum est, imputationem alienæ per solutionis causam tantum esse, ob quam remittitur pecca-

peccatum & iniustitia, non autem ipsam remissionem. quamvis autem imputatio alienæ solutionis, sit meri debiti abolitio, non tamen imputatio iustitiæ Christi potest propriè esse ipsa remissio peccati, quia (sicut supra in confutatione probationis secundæ satis demonstratum est) peccatum siue iniustitia non est propriè debitum, sed facit hominem Deo debitorem.

Iam quod hic scribit, *Confessionem nullo modo negare renouationē, quin potius eam asserere, sed tantum ex iustificatione eā coram se uero Dei iudicio excludere: nos itaq; saluò affirmare, ipsos planè tollere renouationem, ut semper hactenus Papiſtæ factitarunt:* fraudulentè scriptū esse ab eo, faciam lector ut clarè perspicias. Ac primū de eo quod dicit, renouationem interioris hominis, quæ fit per spiritū sanctum, excludendam ex iustificatione coram se uero Dei iudicio, postea dicendum erit. Nunc id tantum excutiamus, an renouationem verè agnoscant, quæ est realis commutatio iniustæ vitæ in iustam & bonam. Confitentur quidem spiritum sanctum donari in iustificatione, qui menti inferat novos motus spirituales, & qui inchoet nouam quandam obedientiam. & hactenus quidem rectè, sed fraudulentè. Nam simul docent omnes illos spirituales motus per spiritum excitatos, omnemque obedientiam per illius gratiam inchoatam, propter carnem & legem in carne hærentem, contaminari, infici, & aliquid peccati & iniustitiæ contrahere. Et proinde, neque per interiores

motus,

*Cauilla
tio.*

motus, neque per obedientiam suam homines Deo placere & acceptari: sed in omnibus suis qualibuscunq; motibus, in omniq; qualicunq; obedientia, remissione peccatorum egere. nullam autem & nunquam Deo debitum obedientię reddere. Omnis igitur interior renouatio, quam agnoscunt, reuera, iuxta eorum sententiam, peccatum, vetustas, & iniusticia est.

Quare conuincuntur verissimè & solidissimè à Catholicis, negare renouationā, veram & synceram scilicet, coram seuro Dei iudicio, & tantum affirmare speciem quādam & simulacrum mendax renouationis, contra apertissimam

Ephes. 4.
Coloff. 2.
Pfal. 50.

scripturarum doctrinam, ad Ephesios 4. ad Coloss. 2. Cor mundum crea in me Deus, inquit Dauid, & spiritum rectum innoua in visceribus

Ierem. 31.

meis. Et dominus apud Ieremiam: Dabo leges meas in mentes eorum, & in corde eorum superscribam eas: videlicet per synceram charitatem. & apud Ezechielem: Facite vobis cor nouum, & spiritum nouum. Itaque frater Christiane, quoties audis homines istos prædicare spiritus sancti dona in iustificatis, scito fraudulentiam in verbis illis occultari. Scribunt enim disertè, omnia spiritus sancti dona contaminata ex carne, verti in vitia, & peccata, & legis transgressionem esse.

Cauillatio.

Quod scripseram, ex Paulo quoque cōstare, iustificationem non esse solam remissionē peccatorum, sed etiam renouationem vitæ, eo quòd dicat Paulus, in illo ipso 4. cap. Christum tradi.

traditum esse propter delicta nostra, & resurrexisset propter iustificationem nostram, astuta depravatione eludit, dicens: *Paulum non ibi aliud docere, quam nostra peccata Christum adegisse in cruce: ipsum verò resurrexisse ut nos iustificaret, hoc est, à peccatis absolueret, applicando nobis suam iustitiam.* Rom. 4.

Sed hanc cavillationem, & divinæ scripturæ *Dilutio.* corruprelam clarissimè refellit apostolus, dum in cap. 6. eiusdem epistolæ disserit de morte Christi propter abolitionem peccati: & resurrectione, propter nostri iustificationem. An Rom. 6.

ignoratis, inquit, fratres, quia quicumque baptizati sumus in Christo Iesu, in morte ipsius baptizati sumus? Consepulti enim sumus cum illo in mortem per baptismum, in mortem scilicet peccati, ut quomodo Christus surrexit à mortuis per gloriam patris: ita & nos in novitate vitæ ambulemus. & post pauca: Ita & vos existimate, vos mortuos quidem esse peccato, viventes autè Deo in Christo Iesu. Nónne hic luce meridiana clarius est, mortem peccati, quæ est remissio peccati, distingui à resurrectione ad iustificationem, siue ad novitatem vitæ? Quam distinctionem diligentissimè & clarissimè annotavit Augustinus in Enchiridio cap. 52. Intelligamus, inquit, nihil aliud esse in Christo baptismum, nisi mortis Christi similitudinem: nihil autem aliud mortem Christi crucifixi, nisi remissionis peccati similitudinem. ut quemadmodum in illo vera mors facta est, sic in nobis vera remissio peccatorum. & quemadmodum

in illo vera resurrectio, ita & in nobis vera iustitia, &c. Stat igitur solida nostra probatio contra cauillationes Illyrici.

9. *Probatio-Confessionis.* Nonam & decimam probationem Confessionis mox post septimam tractauimus propter argumenti affinitatem, & postea octauam. Nona probatio fuit, quod Paulo idem sit iustificatio, quod reconciliatio. Responderam, reconciliationem, si tantum importet remissionem peccatorum, & abolitionem inimicitie, pertinere quidem ad iustificationem, sed non continere perfectam & plenam rationem iustificationis. Verum si importet perfectam rationem reconciliationis, quæ non consistit, nisi is cui peccata remittuntur, simul in pristinum statum restituatur, tunc reconciliationem idem esse quod iustificationem. Sed hanc reconciliationem comprehendere & includere renouationem interiorem per synceram subiectionem sub Deo, quæ est per charitatem, & per synceram legis obedientiam.

Cauillatio. Respondet Illyricus: *Vult iste renouationem interserere iustificationi, quod tamē non probat, & cōtra Paulus eā excludit, dum tantū remissionem peccatorum, facit esse iustificationem hominis coram seuro iudicio Dei.*

Dilutio. Respondeo falsissimū esse quod Paulus dicat tantum remissionem peccatorum esse iustificationem hominis. Nam (vt modò ostendimus) in fine eiusdem cap. 4. disertè distinguit abolitionem siue remissionem peccati à iustificatione, dum dicit: Christū mortuū esse propter delicta nostra, hoc est (vt Paulus ipse cap. 6. interpretatur)

Rom. 4.

tur) propter remissionē & abolitionē delictorū,
 & resurrexisse propter iustificationem nostram.
 Rursus Paulus disertè ipsam iustificationem no-
 stram, appellat nouitatem vitæ: Sicut, inquit, ^{5b lingua}
 Christus resurrexit à mortuis per gloriā patris, ^{Rom. 6.}
 ad nouam videlicet & immortale vitam: ita &
 nos in nouitate vitæ ambulemus. Rursus cap. 5. ^{Rom. 5.}
 iustificationem nostram disertè appellat iustifica-
 tionem vitæ. Quæ sanè nihil aliud est quam re-
 nouatio hominis ad iustam vitam. Denique in
 ipso quoque testimonio Davidis à Paulo citato
 non temere addidit spiritus sanctus, beatū eum
 esse cui remissa sunt peccata, & in cuius spiritu
 nō est dolus. Quo sanè significatur, quod spiri-
 tus, siue cordis rectitudo & sinceritas, quæ sanè
 est cordis impij renouatio per spiritum sanctum,
 æquè atque remissio peccati, pertineat ad iusti-
 tiam & beatitudinem hominis coram Deo. Et
 quod renouatio hominis ad iustam vitam non
 solum sit interserenda vel admiscenda iustifica-
 tioni, sed sit ipsa substantia, & natura propria
 iustificationis, solidissimè & clarissimè docet
 Augustinus: Charitas, inquit, inchoata, in-
 choata iustitia est: charitas prouecta, prouecta
 iustitia est: charitas magna, magna iustitia: cha-
 ritas perfecta, perfecta iustitia est. ipsa est enim
 gratia Dei, per Iesum Christum dominum no-
 strum. Viden' Illyrice non iustitiam siue per-
 solutionem Christi nobis imputatam, esse ius-
 titiam nostram: sed ipsam charitatem reno-
 uantem hominem? Viden' non sola remissione

O ij pec-

*Ex ipso
 prophete
 testimo-
 nio cons-
 uincitur
 mendacij
 Illyricus
 Aug. lib.
 de nat. &
 gratia ca-
 pit. vi.*

peccatorum iustificari hominem, sed per charitatem quoq;, quæ est ipsa iustitiæ substantia. & rursus: Gratia, qua iustificamur, est, quæ charitas Dei diffunditur in cordibus nostris per Spiritum sanctum qui datus est nobis. & rursus: Cum à Deo iustificamur, nescio quo alio munere ipsus gaudere debeamus, quàm videlicet munere bonæ voluntatis, quæ est charitas. Et rursus, legimus iustificari in Christo qui credunt in eum propter occultam communicationem & inspirationem gratiæ spiritalis, qua quisquis hæret domino, vnus spiritus est. quæ gratia spiritualis, hæud dubiè charitas est. rursus: Non sola imitatio iustos facit, sed per spiritum regenerans siue renouans gratia. Et tractans d' istum Apostoli: Abundantiam gratiæ & iustitiæ accipientes: disertissimè explicat totā rationem iustificationis. Quid est, inquit, quod abundantiam gratiæ & iustitiæ accipiunt, nisi quod non ei tantum peccato, in quo omnes peccauerunt, sed eis etiam quæ addiderunt, gratia remissionis datur, eisque hominibus tanta iustitia donatur, vt cum Adam consenserit ad peccatum suadenti, non cedant isti etiam cogenti? Viden Illyricè remissionem peccatorum omnium pertinere ad abundantiam gratiæ? ad iustitiam autem, magnam animi virtutem & fortitudinem ad iuste viuendum, etiam in summis persecutionibus? Qua igitur fronte audent isti docere, quod iustificatio siue iustitia tantum in remissione peccatorum consistat, quodque renouatio

&

Augul. de gratia Christi, cap. 30.

Augul. de peccat. merit. lib. 2. cap. 8. Ibidem lib. 1. cap. 10. Ibidem cap. 15.

Ibidem cap. 13.

& iustitia vitæ non sint interferendæ aut admiscendæ iustificationi: sed sint extra veram rationem & substantiam iustificationis aut iustitiæ, quam credenti per fidem imputari dicit Apostolus? Sententia denique Apostoli: Gen- Rom. 9.
tes quæ non sectabantur iustitiam, apprehenderunt iustitiam: iustitiã autem quæ ex fide est. Israël verò sectando legem iustitiæ, in legē iustitiæ non peruenit: eadem facit, iustitiam, & legem iustitiæ. Potro quid lex sit iustitiæ, disertè tradidit Augustinus, dicens: Cum charitas diffunditur in cordibus credentium, lex est fidei, & spiritus viuificans dilectorem. & rursus: Quid sunt ipsæ leges Dei scriptæ in cordibus, nisi ipsa præsentia spiritus sancti: quo præsentē diffunditur charitas in cordibus, quæ plenitudo legis est, & finis præcepti? Postremò: iustificamur, inquit Aug. gratis per gratiam ipsius. Quia gratia in interiore homine renouato iustitia scribitur, quã culpa deleuerat: & est hæc misericordia super genus humanũ per Christũ Iesum dñm nostrũ, & paulò pòst: Ipsa inscriptio legis diuinæ in cordibus credentiũ, videlicet per charitatē, ipsa iustificatio est. Hæc paulò diffusius scripsi, vt intelligat lector, renouationis & iustitię siue iustę vitæ gratiam non tantum interferendam esse iustificationi, sed esse ipsam veram substantiam iustificationis: non autem (quod seductores contendunt) iustitiam Christi imputatam, aut solam remissionem peccatorum.

Circa decimę probationis confutationē nulla

O ij pro-

Augul. de
spiritu &
lic. cap. 16.

Ibidem
cap. 21.

Ibidem
cap. 27.

proponitur noua cauillatio, quæ non sit partim in ipsa Confutatione, partim in dictis superius, satis confutata.

8. Probatio Confessionis.

Octaua probatio Confessionis erat, differre iustificationem à reuocatione: reuocationem uero esse qualitatum, ac totius naturæ ex praua in bonam, realem commutationem per spiritum sanctum, seu nouarum qualitatum infusionem: ergo iustificatio est imputatiuæ iustitiæ Christi applicatio, hanc reuocationem præcedens.

Responderam, inter iustificationem & reuocationem, secundam uocabulorum propriam significationem, posse aliquid discriminis constitui: quod reuocatio commutationem à uetustate importare uideatur, quam non insinuat uox iustificationis, tamen ab apostolo pro eodem usurpari iuxta sententias apostoli, ad Ephesios 4. & ad Titum 3.

Cauillatio.

Hic primum calumniatur, me in tantis rebus certum nihil habere, sed diuinare oportere, hoc ne an illud sit uerum & falsum: eo quod modeste scripseram, quod reuocatio uideatur importare commutationem à uetustate, quam non importat iustificatio (nam angeli & primus homo, iusti & recti conditi sunt & iustificati. in quibus tamen nihil uetustatis præfuit) non autem asseruerim, reuocationem uetustatem designare. Superbus sane & tumidus hominis istius spiritus modestiam sermonis non suffinet, sed requirit oracula & asseuerationes. Sed inanissimam cauillationem missam faciamus,

remque

remq; ipsam intueamur. Deinde respondet: *Renouationem propriè esse istam, quam catholici pro iustificatione obtrudunt, bonarum qualitatum infusionè: sed eam nõ esse iustificationè, sed iustificationem antecedere.*

Respondeo. Primum hic considerare debet *Dilutio.* lector, qualem renouationè isti boni viri agnoscant. quod hoc quoque loco disertis verbis Illyricus aperit: *Verum est, inquit, quod sit quedam inchoata & manca nouitas iustitie in regeneratione, sed qua in conspectu Dei, si intret in verum iudicium, nequaquam subsistere & iustificari possimus: ubi tantum ad vnicum propitiatorium ac umbraculum Christum, & iustitiam ipsius fide nobis imputatam confugere oporteat, ut propter illam tegat Deus nostrã iniustitiã.*

Renouationem igitur veram & syncerã non agnoscunt, quæ possit sustinere iudicium: sed tantum mentitam quandam renouationis speciem, quæ assiduè opus habeat remissione.

At contra Catholici secundum diuinarum scripturarum autoritatè dicimus & credimus, per Spiritum sanctum, effici in ijs quos Deus per gratiam Christi iustificat, verã, synceram, & Deo acceptam, & incontaminatam renouationem: dum diffundit in corda eorum veram & synceram charitatem, qua vnus cum Deo spiritus efficiuntur, & eius mandatis subditi, per quã Deo accepti, & apud Deum verè & realiter iusti sint. quod superius probatũ satis arbitror. Atq; hæc renouationè interioris hominis affirmamus esse nõ posteriorè iustificationè: sed esse illam ipsam iustificationem impij, ad quam fides imputatur.

quod paulò superius ex Augustini clarissimis testimonijs copiosè, clarè, & solidè demonstraui-
 mus. Sed diligenter considerandum est, non
 solum illam interiorem renouationem, qua pri-
 mum naturè ex praua in bonam realis fit com-
 mutatio per spiritum sanctum, & nouarum
 qualitatum infusio, esse verà renouationem, &
 veram iustificationem: sed etiam eam renoua-
 tionem, qua natura per spiritum sanctum com-
 mutata ex praua in bonam, amplius renouatur,
 & de vetustate remanente aliquid semper de-
 ponit: ac similiter eam iustificationè, qua homo
 iam iustificatus, hoc est, ex impio factus iustus,
 magis iustificatur, ac proficit in iustitia, esse ve-
 ram iustificationem. Sicut eruditè dixit Augu-
 stinus, quando scripsit, quod illud apostoli: iu-
 stificati sumus: iam agitur in nobis, quando ipsa
 iustitia cùm proficimus, crescit. Atque hic ipse
 profectus in iustitia, sicut est vera iustificatio, ita
 etiam vera renouatio. Quod igitur dicunt isti,
 iustificationem antecedere renouationem, con-
 fuso sermone fallere student minus peritum le-
 ctorem. Præcedit quidem iustificatio impij, qua
 primum ex impio & iniusto efficitur iustus, eam
 renouationem, qua iam iustificatus impius mor-
 tificat veterem hominem pijs & sanctis exer-
 citijs virtutum, & qua proficit in renouatione:
 sed non præcedit eam renouationem, qua im-
 pius primum commutatur ex malo in bonum,
 per infusionem donorum spiritus sancti: sed ipsa
 impij iustificatio est illa ipsa renouatio simul
 cum

Aug. ser.
 16. de ver-
 bis Apo-
 stoli.

cum remissione peccatorum. Deinde illa renouatio, qua iustificatus & renouatus, qui modò fuit impius, iam mortificat veterem hominem pijs operationibus & studijs, non est posterior iustificatione illa, qua iustificatus iam proficit in iustitia: sed est illa ipsa iustificatio, qua proficit iam iustificatus: estq; vera iustitia coram diuino iudicio. Hæc dum confundunt & permiscunt hæretici, & seipsos & alios fallunt.

Quod igitur scripseram ex Paulo ad Ephesios quarto: Deponite veterem hominem: Renouamini spiritu mentis vestræ, & induite nouum hominem, qui secundum Deum creatus est, in iustitia & sanctitate veritatis: probari posse, quòd idem sunt Paulo iustificatio & renouatio, eludere vult Illyricus, dicens: *Paulū hoc scripsisse Ephesijs iam iustificatis. & proinde aliud esse renouationē, ad quam hortatur eos, quàm iustificationē.*

Sed ex iam dictis facile ea cauillatio refutatur. Eam renouationem, qua iam iustificatus mortificat veterem hominem, esse veram iustificationem: qua videlicet iustificatus certamen gloriosum exercens cum reliquijs veteris hominis proficit in iustitia: sed tamen esse posteriorem illa iustificatione & renouatione, qua impius ex prauo in bonum cōmutatus est & renouatus. Atq; hoc Pauli testimonium cōvincit, renouationem illam quoq; quæ in mortificatione veteris hominis consistit, esse veram iustitiam siue iustificationem, quando, Apostolo teste, fit in iustitia & veritate.

Cauillatio.

Ephes. 4.

Dilutio.

*Alia Cas
uillatio.
Tit. 3.*

Adduxeram & locū Apostoli ad Titum 3. Secundum misericordiam suam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis Spiritus sancti, quem effudit in nos abundē per Spiritum sanctum, vt iustificati gratia ipsius, hæredes simus secundum spem vitæ æternæ: ex eo loco concludens, eadem esse iustificationem & renouationem: aut certe renouationem in substantia iustificationis inclusam esse.

Respondet Illyricus, coniungi quidem eo loco illa Dei beneficia, iustificationem, donationem spiritus sancti, regenerationem, renouationem & adoptionem in hereditatem: sed nequaquam Paulum dicere renouationem idem esse cum iustificatione.

Dilutio.

Respondeo, Apostolum non solum illa coniungere, sed postquam discretè enumerasset renouationē, regenerationē, & largā spiritus sancti effusionē, postea subiecisse: vt iustificati gratia ipsius hæredes simus secundū spē vitæ æternæ. Quod quid est aliud, quàm vt per renouationē, regenerationem & effusionē, siue donationem spiritus sancti iustificati, hæredes simus secundū spem vitæ æternæ? Renouatio igitur, regeneratio, & donatio spiritus sancti, vel sunt ipsa iustificatio, nec ab ipsa differunt, nisi secundum diuersum significandi modum: vel certe sunt in ipsa substantia iustificationis comprehensa.

Quod postremo dicit apparere ex toto nouo testamento istas voces & res à seuaicè distingui. Sicut Paulus, inquit, ad Rom. 3. 4. 5. agit de iustificatione. at de renouatione cap. 6. 7. & 8. capite, cum inquit: Nulla est

nunc

nunc damnatio ipsi qui sunt in Christo Iesu: de iustificatione agit. Cum verò addit: qui non secundum carnem ambulat, sed secundum spiritum: de renouatione loquitur.

Responsio. Paulum in capite sexto & septimo discrete explicare, quid ipsa iustificatio, quam in capite quarto dicit imputari per fidem credenti, requirat: nempe vt accepto dono iustificationis, in nouitate vitæ siue iustitia ambulent. Quæ quidem ambulatio in nouitate vitæ, non est ipsa prima renouatio, qua videlicet homo impius ex prauo (vt inquit Confessio) in bonum commutatur. quæ commutatio est illa ipsa iustificatio, quam fides impetrauit. Sed est illius primæ interioris renouationis fructus & effectus: qui tamen fructus, ipse quoque vera est iustificatio, sicut est vitæ nouitas, siue vitæ renouatio. Ac ne hæc subdole confunderentur, semper diximus: iustificatione impij esse ipsam interiorè illam renouatione, cuius ambulatio illa in nouitate fructus est: qui fructus & ipse recte dicitur renouatio veteris hominis.

Undecima probatio Confessionis fuit: Peccati, est omissio perfectissimæ obedientiæ, quam Deus seuerissimè per legem à nobis exigit: ergo remissio peccati, est imputatio plenæ obedientiæ, qua imputatione Deus propter filium suum peccata remittit: & eum cui remittit, plane eodem loco & cōditione habet, ac si perfectissime legi Dei satisfecisset. Quæ probatione subdole & fraudulentè sic commemorat, quasi neque

Dilatio.

II. Probatio Confessionis.

per-

perfectissimæ obedientiæ, neque eodem apud Deū loco haberi omnes quibus peccata remittuntur, vlla in argumento mentio facta esset: ad quæ refutanda, refertur responsio. Sed callidè hæc subtricit, vt occasio sit scribendi, me cum responsione vera destituerer, ad duos impios errores decurrisse.

*Respon-
sio.* ○

Responderam ad duos impios errores, quos probatio complectitur, dissimulata principali ratiocinatione: quæ est alioqui ineptissima, & superius confutata. Peccatum est inobediencia legis, siue neglectio cbedientiæ legis: ergo remissio peccati est imputatio obedientiæ legis, quæ est vera iustitia. Nam manifestissimum est, peccati remissionem, sicut & debiti, posse fieri per nudam cõdonationem, sine compensatione alicuius solutionis. Deinde vbi remissio & condonatio fit interueniente aliquo pretio vel lytro, ipsius pretii vel lytri persolutio, non est ipsa remissio vel condonatio: sed est ipsius remissionis causa & meritum tantum. Sed sub hac sermonis forma: remissionem peccati, esse imputatam persolutionem obedientiæ Christi nobis applicatam vel imputatam: regunt suum venenum. Iustum nullo opere suo legi satisfacere, sed inobedienciæ perpetue applicari obedientiam Christi: per quam habeatur, tanquam legis obedientia vera esset. Hoc, inquam, dissimulato, responderam duplicem errorem impium in probatione & argumento affirmari. Alterum: Eum cui remittuntur peccata propter
filium

filius Dei; plane eodem loco & conditione haberi ac reputari à Deo, ac si perfectissimè legi satisfecisset. Alterum: Deum à nobis perfectissimam suæ legis obedientiam sub comminatione damnationis requirere.

Priorem ergo errorem tuetur Illyricus. *Summa, inquit, est blasphemia, non statuere perinde Christi plenissimam obedientiam ac impletionem legis imputatam esse mulieri peccatrici, aut latroni, sicut Baptista, aut alteri Ioanni (utpote Evangelista) ut per eam imputationem perinde sit eis omnis violatio legis remissa, ac si omnia exactissimè seruassent. Nec hoc tantum verum esse de peccatrice & latrone, & Ioanne Baptista aut Evangelista: sed de omnibus omnino credentibus probat per Hieronymum in commentario cap. 10. ad Rom. Sicut, inquit, præclare dixit Hieronymus: Omnis in Christum credens, tunc cum credit talis est, qualis qui vniuersam legem impleuit.*

Respondeo dogma prorsus esse blasphemum & impium: Affirmare cuilibet peccatori credenti & pœnitenti perinde plenissimam Christi obedientiam & impletionem legis imputari, ut omnis violatio legis perinde sit ei remissa, ac si ipse omnia mandata legis exactissimè seruasset. Tollit enim hoc dogma omnem pro peccatis admissis, & semel remissis satisfactionem, & pœnitentiæ laborem: confundit sacramenti baptismi & pœnitentiæ differetiam: tollit denique & peccatorum discrimen, quando omnia eadem & vna imputatione perfectissimè & ple-

dit ager
s. hie
inoma
ma
Cauilla
tio pris
ma.

Hier. in
cap. 1. ad
Rom.

Dilutio.

Cypr. lib.
4. epist. 2.
ad Antoni
anum.

Insignis
sententia.

& plenissimè delentur. Sed audi Illyrice catho-
licum doctorem verustissimum, & in scriptu-
rarum diuinarum campo exercitatissimum, bea-
tum martyrem Cyprianum te redarguentem:
Nec putes, inquam, frater charissime hinc aut
virtutem fratrum minui, aut martyria deficere,
quod lapsis laxata sit pœnitentia, & pœnitenti-
bus spes pacis oblata. Aliud est, ad veniam stare,
aliud ad gloriã peruenire. Aliud, missum in car-
cerem non exire inde donec soluat nouissimum
quadrantem: aliud, statim fidei & virtutis acci-
per emersedẽ. Aliud, pro peccatis longo dolore
cruciatum emendari, & purgari diu igne: aliud,
peccata omnia passione purgasse. Aliud deniq;
pêdere in die iudicij ad sententiã Doenini: aliud,
statim à Domino coronari. An tu blasphemio
ore istum tantum virum, fortissimum Christi
martyrem audebis summę blasphemię in Chri-
stum reum facere, quod non statuat plenissimam
Christi obedientiam & legis impletionem om-
nibus credentibus ex æquo imputari, vt omnis
violatio legis perinde eis remittatur, ac si omnia
exactissimè seruassent? Non enim agit Cypria-
nus de noua obedientia legis, in qua dicis alios
alium excellere, sed disertè de ipsa remissione
peccati. Nec Hieronymum sanctissimum docto-
rem in tui erroris patrocinium producere legi-
timè potes, qui de seipso scripsit, quod peccatis
primæ ætatis, & diuini iudicij seueritate conter-
ritus, se ad vastam & duram eremum contulerit,
vt ibi præteritæ vitæ maculas & culpas
abo-

aboleret & elueret. Quod ergo exponens illud capitis 10. ad Rom. Finis enim legis Christus est ad iustitiam omni credenti, dicit: Omnis in Christum credens, die qua credit talis est, qualis qui vniuersam legem impleuit: intelligi debet de ijs qui siue ex gentibus, siue ex Iudæis primum in Christum credunt, & Christi sacramento abluuntur. in ijs enim sic prorsus peccatorum remissio plena fit, vt nihil ab ijs debiti propter ea admissa exigatur: quod quidem pertinet ad futuram vitam, perinde atque si legem obseruassent. Quod si generalem omnino sententiã esse contendas de quolibet credente, vera est sententia Hieronymi, relata ad peccatorum remissionem, quantũ ad reatũ æternæ damnationis pertinet. Nam quilibet verè in Christum credens, fide videlicet per dilectionẽ operante, & diuinitus ordinatis sacramentis ritè vtens, prorsus liberatur à reatu æternæ damnationis, perindeq; talis efficitur, qualis est qui vniuersam legem impleuit: non autem continuò efficitur omnis credens perinde liber ab omni debito & reatu per peccatum contracto. Verum alijs locis impium hoc dogma & blasphemum copiose confutatur.

At, inquit Illyricus, sententia illa Augustini: vniuersa lex impletur, cum quicquid nõ fit, ignoscitur: istum hominem potentissimè redarguit.

Responsio. Imo cõtrã Augustini sententiã validissimè Illyrici doctrinã cõuellit. Nam in ea sententiã clarissimè testatur, à iustis hominibus multa man-

Exponitur Hicronymi sententiã.

Obiectio.

Responsio.

ta mandata ritè fieri & impleri, ita vt in illis nulla sit opus remissione : quanquam iustorum nemo in hac mortali vita sine omni prorsus peccato viuat. Cuius peccati sanandi & condonandi remedium in ipsis quoque legis mandatis demonstratur, per humilem scilicet orationem, & veniæ deprecationem, & alienæ in nos offensæ benignam condonationem. Id cum factum fuerit, tum iustum habendum à Deo, tanquam in nullo legem neglexisset, sed vsque ad minimum apicem omnia mandata impleisset. non quod eiusdem conditionis futurus sit is qui mandata violauit post condonationem impetratam: & eo loco habendus apud Deum, quo is qui omnia mandata fecit. Quantum igitur ad Dei offensam, & reatum æternæ damnationis pertinet, deputatur is cui ignoscitur omnia mandata fecisse: sed non quantum ad merita apud Deum comparata, neque etiam quantum ad reatum pœnæ temporalis, pro admissis peccatis, & pro legis violatione exoluendæ, secundum fundatissimam Catholicæ ecclesiæ doctrinam. Potentissimè igitur prosternit Augustini sententia impiam Illyrici doctrinam: Iustum in omni opere suo quantumuis bono egere remissione peccatorum.

Aug. lib. 1.
cap. 1. retract.
tract.

2. Error.

Secundus error quem notaueram erat, quod affirmat Illyricus: Deum seuerissimè à nobis exigere perfectissimam obedientiam legis suæ, sub interminatione scilicet æternæ damnationis, & comminatione indignationis suæ.

Hic

Hic exclamat Illyricus, errorem esse minimè ferendum, quod affirmo legem non exigere perfectissimam obedientiam. ac prelixè verba in Confutatione à me descripta recitat.

Sed vide obsecro, Christiane lector maliciosam fraudem hominis: in nostra confutatione non mea verba recitantur, sed Augustini: ad scriptis etiam locis vnde ea desumpta sunt: De spiritu & litera capite ultimo. & libro de perfectione iustitiæ. Neque verbum vnum in mea confutatione scriptum est, quod non vel expresse illis locis continetur: vel ex ijs manifestissima & necessaria ratiocinatione deduci & colligi potest. Non mecum igitur, sed cum Augustino sciat se pugnare. Conferat quæso lector loca citata & notata, & verissimum esse perspiciet quod scribo.

Sed, inquit, hæc est illa ipsissima Pharisaica obscuratio legis, quam Christus tam studiose detergit, ostendens oportere omnino legem impleri vsque ad minimum iota vel apicem: alioqui nisi plenissimam & abundantissimam iustitiam legi Dei præstemus, non posse nos saluos fieri. Et hac quidem ratione, inquit, tum euangelium, tum iustitia, tum misericordia Dei hominibus prorsus obscurantur, & tantum non plane abolentur.

Has tam atroces contumelias quo pacto homo iste audeat contra sanctissimum & eruditissimum Augustinum euomere, ipse viderit. Hoc loco rursus astutè & fraudulentè agit. Nam cum quæstio sit, non de hoc, an Deus seuerè exigat eam perfectionem obedientiæ,

Cauillatio.

Dilutio.

Obiectio.
Matth. 5.

Solutio.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

qua omnia mandata legis seruantur, adeo vt ne iota vnum, aut apex vnus negligatur & preteratur: sed de hoc, an perfectissimam obedientiam seuerè exigat, vt non solum fiant omnia mandata, sed etiam vt perfectissimè fiant. Verbi gratia: An seuerè exigat Deus, & sub comminatione indignationis suæ, vt perfectissimè diligatur Deus ex toto corde, ex tota anima, & ex omnibus viribus, absque omni carnalis corruptionis impedimento: & non sufficiat in hac corruptibili vita diligere Deum per veram & synceram charitatem, quæ tamen non sit perfectissima charitas: ipse peruertens statû quæstionis, de eo obiectionem facit quod extra omnem est controuersiam: Deum exigere omnium mandatorum legis plenam obedientiam, etiam minimorû mandatorum: sicut rectè quæstionem in 1. lib. Retract. tractat Augustinus: An perfectio illa, qua lex vsq; ad minimum apicem exactè seruatur, sit præstita ab apostolis, aut etiam præstari possit in hoc corruptionis mortalis statu: & eruditè respondet: non aliter posse eam perfectionem præstari à mortali homine, quâ quia per ignoscentiâ eius quod peccatum erat, habetur tanquam non factum, quod peccatum erat: Omnia mandata, inquit, tunc facta deputantur, quando id quod non fit, nec est factum, ignoscitur. Inanes igitur sunt & vanæ Illyrici cauillationes contra Catholicam doctrinam. Ad Pharisaicam verbò doctrinam hoc ostendit Christus pertinere, quod legis

Aug. lib. 1
retract.
cap. 9.

Legis quædã præcepta deprauabãt, atq; internã cordis immunditiã & cõcupiscentiã pro nihilo ducebant, neq; legi Dei aduersari existimabant.

Duodecima probatio Confessionis erat: Paulum passim excludere omnia nostra opera à iustificatione, & docere, nos iustificari sine aut absque operibus: non ex operibus, nõ ex nobis.

Responderam, perspicuum esse D. Paulum ea tantum opera excludere, quæ nostris viribus, absque fidei & gratiæ Dei adiutorio fiunt: non autem ea quæ ex fide & gratia Christi sũt, atq; hoc per scripturas, ad Rom. 4. & 9. ad Philipenses. 3. comprobaueram: addito insigni dicto Augustini obiurgantis Pelagianos: Audi, inquietis, & intellige, non ex operibus dictum, tanquam tuis, ex teipso tibi existentibus.

Ad hæc testimonia cùm non haberet quod verè responderet, transfert se ad cauillandum quod probaueram non excludi opera quæ ex gratia fiunt à iustificatione, hoc dicto Pauli: Gratia estis saluati per fidem, & hoc non ex vobis. Dei enim donum est, non ex operibus, vt ne quis gloriatur. ipse enim sumus factura, creati in Christo Iesu, in operibus bonis, quæ præparauit Deus vt in illis ambulemus. Hoc dictum, inquit, planè contra ipsum est. Ad eò enim hic Paulus excludit bona opera ex causa nostræ salutis, vt ea faciat effectum aut fructum salutis nostræ. Sicut & Baptista & Christus sepius iam iustificatis præcipiunt, vt faciant fructus dignos pœnitentia, & non amplius peccent.

12. Probatio Confessionis.

Aug. in signe dictũ de grat. & libe. arb. cap. 8.

Cauillatio.

Ephes. 2.

Matth. 3. Ioan. 5.

Dilutio.

Respōdeo. Iam paulo superius admonuimus, & ostendimus, Iustificationem nostram fieri, nō solum quando primum ex impijs iustificamur per remissionem peccatorum, & interiorē renouationem per donationem spiritus sancti: sed etiam quando in iustitia proficimus, & quando per bona virtutum opera nostram salutem operamur. Falsissimum enim esse & impium dogma: Bona iustificationum opera ad salutem & iustificationem nostram coram Deo nihil conferre. Per fructū igitur iustificationis primo acceptæ sine meritis operum, qui consistit in bonorum operum operatione, ad quæ per gratiam suam nos præparauit, ut in illis iam iustificati ambulemus, amplius iustificamur. iuxta illud: Qui iustus est, iustificetur adhuc. item: Abraham nōne iustificatus est ex operibus? rursus: Qui perspexerit in lege perfecta libertatis, & permanserit in ea, nō auditor obliuiosus factus, sed factor operis, beatus in facto suo erit. & rursus: Non auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Ad hanc igitur iustificationem, quæ consistit in profectu iustitiæ, solidissimè & aptissimè adductus est locus Pauli ad Ephesios, contra eos qui negant iustificatos per opera etiam quæ ex gratia Dei sunt, amplius iustificari: & docet bona iustificationum opera nihil ad iustificationem conferre.

Obiectio.

At obijcit Illyricus, Paulum etiam sanctissimi patris Abrahami opera excludere à iustificatione eius coram Deo, quam collocat tantum in non imputari, tegi, &

condonari eius peccata : excludere eum manifestè etiam Rom. 4.
 ea opera Abrahami, quæ postea in circumcisione, aut
 sub lege Dei fecit : sicut & in Galatibus, ea quæ post ac-
 ceptum spiritum sanctum faciebant. Galat. 5.

Respondeo falsissimū esse, quod Paulus opera
 Abrahami, quæ per fidē fecerat, excludat ab
 eius iustificatione. Imo Apostolus Iacobus, qui
 eodem spiritu inspiratus, quo Paulus locutus
 est, disertè ostendit, opera Abrahamæ, quæ per fi-
 dem in Deum fecerat, & potissimum opus il-
 lud memorabile obedientiæ de offerendo filio
 suo Isaac, in iustificatione Abrahamæ, & in fide, Iacobi 2,
 quæ reputata est ei ad iustitiam, comprehensa
 fuisse. Vides, inquit, quoniam fides coopera-
 batur operibus illius, & ex operibus fides con-
 summata est : & impleta est scriptura, dicens:
 Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad
 iustitiam. Quando igitur dicit scriptura, Cre-
 didit Abraham Deo, & reputatum est ei ad
 iustitiam, non hoc docet, quod sola fides sine
 vllis operibus sit ei deputata ad iustitiam : sed
 id tantum docet, quod non ex operibus, qualia
 opera sine fide in Christum facta Iudæi superbè
 iactabant, hoc est, non ex operibus sine gratia
 Christi factis sit iustificatus. quod ostendit, quia
 scriptum est, quod credidit Deo, & reputatum
 est ei ad iustitiam, hoc est, fides eius, qua per
 dilectionem Deo adhærebat, & gratia Dei ad-
 iutus bona opera faciebat, ea est illi deputata
 ad iustitiam. Manifestissimum est enim, quod
 cum Iudæis agat, qui suis viribus, & doctrinæ
 P iij quæ

que per legē erat eis tradita, confisi, Christi gratiam necessariā non putabāt. Ad eos itaq; dicit: Si Abrahā ex operibus, sine Christo scilicet mediatore, per liberi arbitrij vires factis, iustificatus est, gloriā quidem habere potest apud homines, at nō apud Deum. Falsissimū quoq; est, quod exclusis omnibus operibus, Abrahami iustificationem collocaet Paulus tantū in non imputari, regi, & condonari eius peccata, quam clarissimē D. Jacobus, spiritus sancti organū, docet in fide pariter & sanctis operib⁹, quæ per fidē faciebat, positam esse. Probationem itaq; illam, quā desumpsit Paulus ex testimonio Davidis, non refert ad id quod de Abrahamo citauerat ex Genesi: Credidit Abrahā Deo, & reputatū est ei ad iustitiam: sed ad id quod proximē dixerat: Credenti in eū qui iustificat impium reputatur fides eius ad iustitiā. sicut & David dicit, beatitudinē hominis, cui Deus imputat iustitiā sine operibus: Beati, quorum remissæ sunt iniquitates, & quorum testa sunt peccata. Falsissimum enim est, Abrahamum illum sanctissimū in operibus illis suis heroicis, quibus Deo obediuit ad deserendā suam patriam & cognationē, & ad peregrinandum in terra aliena: deniq; ad offerendū vnicū filium suum, remissione peccatorum opus habuisse (quod impudētissimē isti affirmare non erubescunt) sed impius ille, de quo dixerat: Credenti autē in eū qui impiū iustificat: is sanē egebat remissione impietatis suæ. Et rectē dicitur de eo, quod fides qua credit in eū qui iustificat

Genes. 15.

im-

impiū, deputata est ei ad remissionē peccatorū. quamuis, (vt suprà satis ostēdimus) non ad solā remissionem peccatorū, sed etiam ad iustitiā interioris renouationis per donū spiritus sancti, ea sentētia pertinet. Postremò, falsissimū similiter est, quod Paulus Galatharū opera, quę post acceptum spiritū sanctum faciebant iustificati, exclusērit à iustificatione. Qui tā studiosē adhortatur Galathas, vt in libertatē vocati, libertatē in occasionem non darent carnis: sed per charitatē spiritus seruirent inuicem. Omnis, inquit, lex in vno impletur: Diliges proximū tuū sicut reipsum. icē: Fructus spiritus sunt, charitas, gaudium, pax, patientia, longanimitas, bonitas, benignitas, māsuetudo, fides, modestia, cōtinentia, calitas. Porro quid de huiusmodi charitatis operib⁹ sentiat, ipse disertissimis verbis expressit: Nam in Christo Iesū, inquit, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium: sed fides, quę per charitatem operatur. Nōne hic clarissimē refutat impietatem istorum hominum, dum dicit, opera charitatis valere in Christo Iesū? ad iustificationē scilicet, & ad Rom. scribens: Qui in hoc, videlicet in iustitia & gaudio in spiritu sancto, seruit Deo, placet Deo. Sed de Galatharum operibus postea copiosius differendū erit.

Decima tertia probatio Confessionis, dissi- mulatis calumnijs & conuitijs, in eo posita fuit, quod cum perfectissimam filij Dei iustitiam nobis imputatam, vt per eam saluemur, reijciamus, contendamus nos miserorum ho-

Galat. 5.

Rom. 14.

13. Proba-
tio Con-
fessionis.

»

»

» muncionum, monachorum scilicet & sacerdo-
 » tum, impurissima & imperfectissima iustitia in
 » nos transcripta, & nobis imputata, aut etiam
 » mortuorum meritis nobis imputatis, saluari &
 » iustificari. quasi imputatiua Christi iustitia parū
 » solida aut sufficiens sit ad salutem, cūm homi-
 » num imputatiuam iustitiam putemus esse suffi-
 » cientissimam: atque hanc cęcitatem certum esse
 » & euidentis reprobis sensus indicium, & iustissimā
 » irati Dei vindictam, quod deserto fonte aquę
 » viuentis Christo, ad proprias virtutes & opera,
 » & ad peccatorum homuncionum impuras in-
 » iustitias confugiamus.

*Catholica
 doctrina.*

Respondeo. Quo constet euidentissimē Chri-
 stiano lectori doctrinam istorum de imputatiua
 Christi iustitia, quam tanto studio prædicant,
 commendant, & tuentur, esse perniciosam, &
 Christianę ac Euāgelicę doctrinę omnino con-
 trariā: operę præciū est, vt ea doctrina breuissimę
 repetitionis compendio ob oculos obijciatur,
 idque cum oppositione catholicę doctrinę. Sic
 enim ipsa se ipsam patefaciet, & iudicandam ex-
 hibebit. Catholici igitur docent, Christum,
 sacrificium passionis, mortis & sanguinis Deo
 patri cęlesti obtulisse, vt hominem, qui propter
 inobedientiam factus erat æternę mortis &
 damnationis reus, & in ira ac inimicitia Dei cō-
 stitutus, patri reconciliaret, & ab æternę mor-
 tis ac damnationis reatu & debito liberaret:
 idque præcio & lytro sufficiente, iusto, & con-
 digno pro hominis delicto oblato & perso-
 luro.

Rom. 3.

luto. cuius liberationis & redemptionis posset homo peccator secundum propositum gratiæ Dei per synceram fidem, fideique sacramenta particeps fieri. Nec solum ut liberaret hominē ab æternæ damnationis debito, sacrificiū mortis suæ obtulisse, sed etiam ut Deo reconciliatus in pristinum gratiæ statum restitueretur, videlicet ut per spiritum diffundentem dona sua in corda iustificatorum renouaretur, Deo subijceretur, & coniungeretur per veram & synceram charitatem, eiusque sanctissimę legi veram, synceram & Deo acceptam obediētiam præstaret.

Contra Prophani isti ac nouitij magistri Illyricani docent: Christi iustitiam siue iustā per solutionem pretij & lytri pro inobediētia hominis, fieri nostram per imputationem, ut non solum propter & per eam liberi simus à reatu & debito æternæ damnationis: sed etiā ut illa reputetur nostra persolutio obediētiae, quam Deo, Dei que legi debemus. nostra enim opera nunquam per veram, synceram, & incontaminatam obediētiam Dei legem implere: sed potius esse veras inobediētias, & peccata. Nos verd pro nostris debitis, nostraq; debita obediētia, persolvendis, habere nobis donatam & imputatam, Christi iustitiam & obediētię persolutionem, quam patri cœlesti iam iustificati persoluamus & offeramus: denique per hanc nobis imputatam Christi obediētiam & iustitiam, nos perinde iustos haberi coram Deo, ac si nos ipsi perfectissimē ea omnia præstitissemus,

*Illyricas
norū de
Etrina de
imputa
titia de
Etrina.*

quæ Christus pro nobis largissimè præstitit: nec posse nos per bonorum operû quoduis coram Deo iustificari aut saluari. Scribit alicubi D. Hieronymus, quod detexisse hærefes, superasse est. hoc confido apud Christianum lectorem factû esse. Quis enim Catholicus perniciosissimis illis erroribus: Omnia iustificatorû qui spiritu Dei aguntur opera, peccata esse: & inobedientias potius quam sincera obedientiam: solamq; Christi obedientiã esse incontaminatã obedientiam. item: Per Christi imputatam obedientiam hominem ex seipso re vera inobediens, & legi nõ satisfaciens, talem à Deo censeretur, ac si ipse omnia mandata perfectissimè perfecisset? Prodigiosos istos errores hæcenus satis cõfutaumus, & infra de operibus diffusius de ijs dicendû erit.

Caullatio.

Iam quod hic tumido spiritu scribit Illyricus, *euidens esse indicium reprobi sensus, quod Papistæ reiciunt imputatiuam iustitiam Christi, & iustam irati Dei vindictam, quod reiecta imputatiua iustitia Christi, ad proprias virtutes ac opera, imo ad homuncionum peccatorum, siue viuorum, siue mortuorum merita & iustitiam, quæ sibi imputari volunt, confugiant:*

Responso

Respondemus primû, quod quandoquidem nobis euidensissimum est & compertissimum, nostram doctrinam de iustificatione, per meritum obedientiæ & passionis Christi, non per commentitiã imputationem supra explicatam, semper in catholica ecclesia creditam, prædicatam, & obseruatam secundum scripturarum diuinarum intelligentiam, germanam esse: adcoq;

adeoque, vt tandem contra nouitios hæreticos sit etiam publico iudicio totius ecclesiæ in œcumenico concilio Tridentino approbata, vestrâq; doctrina reiecta & condemnata. nos bene securi simus nos in hac sententia non reprobo spiritui traditos esse: sed spiritus diuini, qui docet nos non esse apud nosmetipsos sapientes, neque alta sapere, sed humilibus consentire, denique Christi ecclesiam audire, ductum sequi, qui nostram causam à Phariseorum causa, qui vel in suis viribus confidentes gratiam Christi non requirebant, vel de donis à Deo acceptis superbiebant, alios qui nondum eisdem donis præditi essent contentes, discernet. qui neque in proprijs viribus confidimus, neq; de Dei donis superbumus. Sed per ea Deo, Deiq; legibus subiecti, rectè viuere, Deo obedientiam syncerè præstare, ac denique cum Deo nostram salutem operari sedulo studemus: nec omnia in vnum & solum Christum ipsi nihil nisi peccantes rejiciamus. Quin potius vobis prouidendum est Illyrice, quomodo vobis constare possit ratio apud seuerum iudicem dominum, quod contempta totius orbis sententia & iudicio, propriam eligatis & tueamini doctrinam, scripturas ex vnus apostatae Martini Lutheri sententia deprauantes.

Quod deniq; de imputatis meritis & iustitia hominum siue viuorum, siue mortuorum, hoc est, iustorum cum Christo viuentium, cauillatur Illyricus: Nos iterum respondemus, nos hominum iustorum viuentium aut defunctorum cum Deo

agen-

Rom. 12.
Prouer. 3.
Esaia 5.
Luc. 18.
Matth. 6.

agentium, præces, suffragia ac merita non aliter applicare vel imputare nobis, quàm quomodo reus aduocati aut intercessorum patrociniũ aut præces sibi applicat. Sicut enim Paulus postulans præces & orationes iustorum uiuentium, ut iis commendatior cœlesti patri fieret ad impetrandum quæ volebat: ita & nos tam uiuentium quàm defunctorum sanctorum præces postulamus, ut eius maiestati nostra imperfectio, nostræque præces, orationes & postulationes commendatioribus sint ad impetrandam salutem. Merita uero iustorum cum Deo agentium, eius maiestati similiter ueluti recordanda proponimus, ut in gratiam seruorum suorum fidelium, quorum studiosam iustitiam scimus illi acceptissimam fuisse, nobis propitius sit: non autè illa superbè & arroganter nostra facimus. Sicut olim Dauid, & sancti reges precari solebant, ut propter Abraham, Isaac & Iacob dilectos & fideles seruos, & cultores suos, propitius esset plebi Israeliticæ: uidelicet recordatus meritorum sanctorum patriarcharum.

Quod autem attinet ad merita monachorũ & monacharum, uilissimorum homuncionum (ut ipse ait) comparanda, nos sanè nullam in iis rebus nundinationem probamus: Piorum tamen, & religiosorum hominum, siue monachi, siue monachæ sint, siue alij quibus, præces & supplicationes laudabiliter & rectè à fidelibus postulari non dubitamus.

Excutit

Secunda sententia Confessionis in argumèto
& causâ

& causa iustificationis fuit: Deum quidem per Spiritum sanctum regenerare & renouare quos iustificat, atque in eis bonas qualitates & virtutes excitare, & etiam inchoatā quandam obedientiam: verum hæc omnia nequaquam esse illam iustitiam, qua coram Deo iusti sumus, aut vitam æternam consequimur, & nequaquam hæc illi admiscenda esse. Tam porro pergit Illyricus rationes, quibus eam sententiam confutaueram, oppugnare.

Primum, inquit, sophisma struit ex dicto Pauli ad Roman. 5. in quo iustificationē, qua per Christi obedientiam multi constituti sunt iusti, siue sunt iustificati, diserte vocat iustificationem vitæ, quod ei significat emendationem vitæ, siue vitæ rectam institutionem. de cuius loci vera sententia abundè supra in defensione quintæ probationi sdifferni.

Respondemus. Nos supra in defensione quintæ confutationis satis clarè ostendisse ex capite ad Romanos sexto. item ex fine capitis quarti, quæ sit apud Paulum iustificatio vitæ, vtpote ipsa vitæ renouatio & nouitas.

Secundum, inquit, sophisma ducit à collatione Christi & Adami. de qua itidem respondi. Neque tamen hoc negamus, inquit, quod sicut Adamus tum reatum, seu imputatam iniustitiam tum inhaerentem nobis reliquit: sic & Christus nobis etiam infusam iustitiam acquisierit. Sed tantum negamus, quod illa manca iustitia in conspectu Dei consistere & saluari possimus.

De collatione Christi & Adami, & in quibus ca consistat, satis supra diximus, solideq; ac perspicuè

*tur secus
da senten
tia Con
sensionis.*

”

Dilutio.

*2. Cavilla
latio.*

Dilutio.

spicue ex ea ostendimus, sicut per Adamum secundum fidem catholicam vera iniustitia secundum veritatem, & non tantum secundum imputationem in filios Adæ translata est & propagata: ita & per Christum in credentes veram iustitiam secundum veritatem, & non tantum secundum imputationem, traductam esse. Ac quod ad veram iniustitiam per Adamum traductam in posterios attinet, satis nobis consentire visus est.

At nunc observa diligenter Christiane lector, quod hoc loco dicit, Adamum reatum siue imputatam iniustitiam, & inhærentem nobis reliquisse. Sentit ergo, quod iniustitia, qua posterii Adami iniusti sunt, sit imputata tantum iniustitia, cui tamen etiam inhærens iniustitia coniuncta sit. In quo vides eum peccatum originale non nisi secundum imputationem constituere in parvulis Adæ posteris, quod est, dænata hæresis.

Secundo observandum est quod infusam iustitiam, credentibus à Christo acquisitam, vocet mancam iustitiam, qua saluari in conspectu Dei non possimus. In hoc enim impie facit Christi gratiam & donum inferius peccato Adæ. Nam confitetur delictum & inobedientiam Adæ, veram iniustitiam inhærentem posteris suis reliquisse: Christi verò gratiam non posse efficere in iustificatis inhærentem iustitiam, nisi mancam & cõtaminatam, contra expressum Pauli dictum: Non sicut peccatum, ita & donum.

3. Probatio.

Tertio loco adduxeram locum Apostoli ad Roman. 8. Lex spiritus vitæ liberavit me à lege peccati

peccati & mortis. faciens videlicet me quoque impletorem legis. Nam Deus mittens filium suum in similitudinem carnis peccati, de peccato damnauit peccatum in carne, vt iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus.

Respondet Illyricus. *Primum profus nusquam ad Rom. 8. verba ista haberi, sed potius contraria haberi: vnde plane crimen falsi hic quoque admittere me, meo more, vociferatur.*

Cauillatio 3.

Respondeo, Textum Pauli inspectum me profus liberare à crimine falsi. Nam ne literam quidem in citatione ipsa de verbis Pauli immutasse me comperiet lector: nisi fortè commentariolum, quem post primū Paulini dicti membrum subiici, ille malevolentia sua solita interpretetur & cauilletur me textui Paulino inferuisse, tanquā Pauli esset. Quod si fecerit, quomodo quæso seipsum à crimine falsi liberare poterit, sic scribēs? Dicit enim Paulus: quod id quod lex exigebat, & nos præstare non potuimus, Christus incarnatus præstiterit pro nobis, vt sic nihilominus eius satisfactione, nepe nobis per fidem imputata, legi persolueremus. Falsissimum enim est hoc Paulum dicere aut scribere, quod illi adfingit Illyricus. Cōmentarius enim est peruersus & falsus: non Pauli, sed Illyrici. Verum commentarius, quem ego primis verbis Paulinis adscripsi, probatur ex membro sequenti: Nam quod impossibile erat legi, Deus mittens filium suū in similitudinem carnis peccati,

Dilutio.

Rom. 8.

de

de peccato damnauit peccatum in carne, vt iustificatio legis impleretur in nobis, qui non secundum carnem ambulamus. Porro iustificationem impleri in nobis, non est aliud, quam per gratiam Dei in nobis operantem, nos gratiæ eius cooperantes implere legem, authore & interprete Augustino toto serè libro de spiritu & litera. Fides inquit, impetrat gratiam qua lex impleatur. rursus: Lex data est, vt gratia quæretur: gratia data est vt lex impleretur. Neque enim suo vitio non implebatur lex, sed vitio prudentiæ carnis. Quod vitium per legem demonstrandū, per gratiam sanandum fuit. quod enim impossibile erat legi in quo infirmabatur per carnem, misit Deus filium in similitudinem carnis peccati, & de peccato damnauit peccatū in carne, vt iustitia legis impleretur in nobis, qui non secundum carnē ambulamus. rursus: Per donum spiritus operamur iusticiam, & à præuaricationis damnatione liberamur, rursus: Voluntas nostra ostenditur infirma per legem, vt sanet gratia voluntatem, & sanata voluntas impleat legem. item: Quod lex iubet, per gratiam potest impleri. &: Gratia datur, non quia bona opera fecimus, sed vt ea facere valeamus. id est, nō quia legem impleuimus, sed vt legem implere possimus. Et contra Faustum Manichæum: Vides quā sit aliter intelligendum quod ait, non se venisse soluere legē, sed adimplere: scilicet vt nō quasi semiplena istis verbis integraretur: sed vt quod litera iubente propter

super-

Augul. de
spir. & lit
cap. 29. &
19.

Ibidem
cap. 17.

Ibidem
cap. 9.

Ang. lib. i.
cōt. Fau-
stū, ca. 27.

superborum præsumptionem non poterat, sua-
 dente gratia propter humilium confessionem
 impleretur, opere factorum, non adiectione ver-
 borum. Fides enim (sicut Apostolus ait) per di-
 lectionem operatur. Vnde idem dicit: Qui dili-
 git alterum, legem impleuit. Istam charitatem
 veniens Christus donauit, qua sola charitate iu-
 stitia legis possit impleri. Vides Christiane
 lector, nostrum commentarium ex perspicuis,
 & certissimis scripturæ diuinæ testimonijs de-
 sumptum esse (Plenitudo legis charitas. Qui di-
 ligit proximum, legem impleuit. In Christo Iesu
 valet fides, quæ per dilectionem operatur, ope-
 ratur, inquam, legis impletionem) & grauissi-
 ma autoritate eruditissimi Augullini confir-
 matum. Ex quo constat non me posse crimine
 falsi notari, sed Illyricum verius, qui falsam ex-
 planationem, & diuinis testimonijs contrariam
 inducit, & Paulo adfingit.

Quod rursus cauillatur Paulum non dicere: *Canilla-*
tionem à nobis factam impletionem legis, pertinere ad iusti-
ficationem, potentissime Paulus ipse cõfutat, & re-
 darguit, qui ipsam impletionem legis disertè ap-
 pellant iustificationem siue iustitiã. Sed animad-
 uertere debet lector, Illyricum non agnoscere aliã *Dilutio.*
 veram iustificationem, quam primã illam, quæ in
 remissione peccatorum posita est. ex quo conse-
 quens necessariò est, quod legis impletio à nobis
 facta, Dei etiã gratia operãte in nobis, nõ sit iu-
 stificatio, quia nõ nisi à iustificatis prestari potest. *4. Proba-*

Quarto loco citauerã dictum Pauli: Et hæc *tionem.*
 qui-

Rom. 13.
Galat. 5.

Canilla-
tionem.

Dilutio.

4. Proba-
tionem.

1. *Corā.* quidem fuistis, sed abluti estis, sed sanctificati estis, sed iustificati estis in nomine domini nostri Iesu. Ex quo loco conclusi, interiorem renouationem & sanctificationem non esse excludendam à iustificatione.

Cauillatio. Respondet Illyricus, *me non probare, neq. probare posse, vocem Iustificati estis: pertinere propriè ad infusionem nouarum qualitatū. cūm potius manifestè sonet de remissione illorū prius nominatorū peccatorū.*

Dilutio. Respondeo manifestissimum esse ex ipso Paulo vocem Iustificati estis: eo loco non sonare remissionem peccatorum: cūm illud quod primo loco positum est: sed abluti estis: nō aliud significet, quām ablutionem peccatorum, hoc est, remissionem peccatorum. Nō igitur ineptè idem rursus insinuat voce, iustificati estis. Verissimus igitur sensus dicti Paulini est: Abluti estis à peccatis, hoc est, præteritorum peccatorum in baptisimi sancti lauacro remissionem consecuti estis: nec tantum abluti, sed sanctificati estis, hoc est, per renouationem interioris hominis Deo consecrati estis, & Dei templum sanctum facti, & iustificati estis, hoc est, ad iustitiæ statum restituti, ut iam abluti & sanctificati, iustè viuatis. Vbi manifestum est & ablutionem seu remissionem peccatorum, & interiorem sanctificationem à iustificatione non esse excludendam, sed potius per ea credentem ad iustificationem perducere.

5. *Probatio.* Quinta probatio nostra ducta fuit ex dicto Pauli ad Philippenſes: Omnia detrimentum feci,

feci, & arbitror vt stercora, vt Christum lucrificiam, vt & inueniar in illo non habens meam iustitiam, quæ est ex lege: sed illâ quæ ex fide est Christi, quæ est ex Deo iustitia in fide.

Respondet Illyricus: *In loco citato Paulus omnia opera sua ac iustitias pro meritis reiectamentis ac etiam damnis deputat, & sola Christi iustitia potiri, ac coram Deo consistere cupit. Et clarè loquitur non solum de operibus in Pharisaismo, sed etiam de presentibus in Christianismo. Inquit enim: Sed quæ erant lucra, ea duxi propter Christum damnum. Et porro de presenti sanctitate inquit: Quinetiam certè duco omnia detrimentum esse. item de futura: vt reperiar in eo non habens meam iustitiã, sed eam quæ est ex fide. Simpliciter ergo omnem suam iustitiam in conspectu Dei abiicit, agnoscens se esse miserum peccatorè, & ad solius Christi meritũ confugere.*

Respondeo, hoc commentum Illyrici prorsus contumeliosum esse in spiritũ sanctum, quo opera post renouationem per spiritum sanctum facta, (quæ fructus spiritus sancti appellat scriptura diuina) affirmantur esse coram Deo tanquam stercora quædam graueolentia. De quibus pronunciat Paulus in eadem epistola, quod sunt hostiæ Deo acceptæ & placentes, spirantes odore suauitatis. Et alibi dicit idè, quod opera renouatorum accepta sunt corã Deo, quodque placita sunt corã Deo. Et audet Paulus sanctè in Deo glorians scribere: Bonum certamè certauimus, cursum consummaui, fidè seruauimus: in reliquo reposita est mihi corona iustitiæ, quã reddet mihi dominus in die illa iust⁹ iudex. Cõsidera quæso

Q ij lector,

Philipp. 3°

Cauillatio.

Dilutio.
Galat. 5.

Philip. 4.
1. Tim. 5.
1. Ioan. 3.

2. Tim. 4.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

De operibus post
conuersio-
ne factis,
vide Aug-
gust. lib.
de gratia
& lib. arb.
cap. 12.

Iector, quanta blasphemia sit affirmare quoddam iustus iudex in illa die reddet coronam iustitiæ debitam pro stercorebus Pauli. Prorsus igitur falsum est, quod hic impudenter affirmat Illyricus, Paulum de operibus suis post conuersionem factis dixisse: Existimo omnia detrimentum esse propter eminentem scientiam Iesu Christi, & propter Christum detrimentum feci, & arbitror etiam nunc ut stercorea: sed hoc tantum de operibus ante conuersionem factis eum dixisse, quod omnia quæ fecit extra scientiam Iesu Christi, hoc est, extra fidem, arbitratus sit, & adhuc constanter arbitratur, esse Deo ingrata, tanquam stercorea, demonstrat ipsa circumstantia sententiæ Pauli. Subijcit enim: ut inueniar in illo non habens meam iustitiam, quæ ex lege est: sed illam quæ ex fide est Christi, quæ ex Deo est iustitia in fide. Vbi manifestissimum est eum rejicere tantum suam propriam iustitiam quæ est ex lege: amplecti verò eam iustitiam quæ est ex fide Christi: quæ iustitia ex Deo est, hoc est, quam dono spiritus à Deo accepit, & quam ex fide per spiritum renouationis operatur. Sic sanè Apostoli sententiam interpretatus est Augustinus. Quid est, inquit, non habens meam iustitiam quæ ex lege est? cum sua non esset lex ipsa, sed Dei: nisi quia suam dixit iustitiam, quamuis ex lege esset, quia sua voluntate legem se posse putabant implere sine adiutorio gratiæ, quæ est per fidem Christi. Ideo cum dixisset: Non habens meam iustitiam quæ ex lege est: secutus adiunxit:

Aug. de
gratia &
lib. arbit.
cap. 12.

adiunxit: sed eam quæ est per fidem Christi quæ est ex Deo, hanc ignorabant. de quibus ait: Ignorantes Dei iustitiam, id est, quæ ex Deo est. hanc enim dat non litera occidens, sed viuificans spiritus. & suam volentes constituere, quam dixit ipse ex lege iustitiam, cum diceret: non habens meam iustitiam quæ ex lege est, iustitiæ Dei non sunt subiecti. Et rursus alibi: Ecce, Apostolus inquit, secundum iustitiam quæ ex lege est, sine querela se fuisse. non utique mendaciter: & tamen hæc quæ illi lucra fuerunt, abiicit propter Christum, & damna ac detrimenta ac stercorea existimat. non solum hæc, sed & omnia quæ suprâ commemorauit. Abiicit ergo illa beatus Apostolus præterita iustitiæ suæ, tanquam detrimenta & stercorea, vt Christum lucrifaciat. suam ergo iustitiam noluit habere, sed proiecit vt stercorea. Cur ita? nisi quia, qui ignorantes Dei iustitiam, suam volunt constituere iustitiam, iustitiæ Dei non sunt subiecti. Putant enim arbitrij sui viribus implere legem iubentem.

Iam Christiane lector cernis scdissimâ Paulini dicti ad Philippenses deprauationem ab Illyrico confictam contra clarissimam mentem & intentionem ipsius Pauli: qui duplex operum genus, siue duplicem iustitiâ clarissimè insinuat. Alterum, quod sit extra eminètem illam scientiam Iesu Christi, hoc est, extra fidem & gratiam Christi, proprijs viribus. Alterum, quod sit ex fide Christi, & ex Deo, hoc est, ex gratiæ

Q. iij diuinæ

Aug. lib. 3
contra 2.
epist. Pe-
lag. cap. 7.

Attende
lector.

Vide Au-
gust. de
verbis A-
postoli
Ierai. 15.

diuinæ adiutorio. Et priorem illam operû iustitiâ, quæ viribus sit liberi arbitrij, sine Christianæ gratiæ adiutorio, reijcere tanquam stercora: alteram verò studiose sectari, vt brauium superne vocationis consequi possit. Quod autè cauillatur, Paulû de præsentî & non de præterita tantum sanctitate locutum esse, eo quod dixerit: Et arbitror omnia vt stercora: verbû illud præsentis temporis non aliud denotat quàm sententiæ constantiam, vt quod prius se dixerat sensisse de operibus præteritis in Pharisaismo factis, id & constanter in præsentî quoq; tempore sentire se testetur. sicut Augustini commentarius verissimè annotauit. Prorsus confido in Christo de Christiano lectore, quod seductori isti blasphemio non auscultabit, sed à se tanquã pestem salutis humanæ abijciet, qui satanica arrogantia audet scribere, sanctissimos illos Pauli labores, quibus ab Hierusalem per circuitum vsque ad Illyricum euangelium Christi disseminauit tantis sudoribus, sollicitudinibus, & curis, stercora esse coram Dei conspectu.

Rom. 15.

Cauillatio.

Citaueram & illud Davidis: Cor mundum crea in me Deus, & spiritum rectum innoua in visceribus meis: cauillatur Illyricus, *Dauidem non dicere, aut creationem noui cordis, aut innouationem recti spiritus, esse iustificationis partem.*

Dilutio.

Sed respondemus Illyrico, clarissimum esse, hæc orasse Davidè dum iustificari cuperet post peccatum adulterij & homicidij commissum. ac proinde satis significare, quod postulata iustificatio

ficatio non consisteret in sola nuda remissione grauissimorum peccatorū, verum etiam in creatione mundi cordis, hoc est, mundarum cogitationum, & in inuouatione recti & iusti spiritus, hoc est, in renouatione interioris hominis & spiritus, qui deinceps rectam & iustam vitam & obedientiam Dei legibus præstaret. Iam Christiane lector iudicare potes, num scripturæ in quinta probatione nostra propositæ pro nobis, an contra nos (vt iste cauillatur) faciant.

Sexto loco citaueram locum ad Titum 3. Non ex operibus iustitiæ quæ fecimus nos, sed secundum misericordiam saluos nos fecit per lauacrū regenerationis & renouationis spiritus sancti, quæ effudit in nos abūdè, vt iustificati gratia ipsius, heredes sim⁹ secundū spē vitæ æternæ.

Respondet, reuera Paulum nec dicere clarè, nec negare renouationem esse partem iustificationis: sed dicit nos gratia saluari, cōplectens prius omnia beneficia Cbristi, & mox singula clarius exponens: nempe prius, id quod est posterius, regenerationem ac renouationem. Postea id quod est prius, iustificationem seu absolutionem, aut remissionem peccatorum ex gratia contingentem.

Respondeo, Paulum clarissimè indicare, in regeneratione & renouatione spiritus sancti effusi copiose in corda credentium ipsam iustificationem consistere. Proprius enim & germanus sensus est dicti Paulini: Secundum suam misericordiam saluos nos fecit per lauacrum regenerationis & renouationis spiritus sancti, vt sic iustificati, hoc est, vt per hæc iustificati,

Q. iij hære.

6. Probatio.

Tit. 3.

Cauillatio.

Dilutio.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

hæredes simus secundum spem vitæ æternæ. Nam quod iustificatio hoc loco non indicet absolutionem à peccatis propriè, hinc intelligitur, quòd regeneratio & renouatio in lauacro percepta, includat absolutionem seu remissionem peccatorum. Deinde idem ex eo manifestissimè patet, quòd absolutio à peccatis, siue remissio peccatorum, non est gratia adoptionis, qua effici-mur hæredes vitæ æternæ: sed ipsa regeneratio, qua videlicet regeneramur in filios Dei. Cû igitur perspicuum sit, quòd iustificatio hoc loco includat regenerationem, qua nouam naturam filiorum Dei accipimus, (dicit enim Paulus: vt iustificati hæredes simus vitæ æternæ) perspicuum quoq; videtur, quod iustificatio hoc loco non sit sola remissio peccati: sed his duobus, lauacro regenerationis & renouationis confet. Alioqui dicendum potius erat, vt regenerati & renouati gratia eius hæredes simus secundum spem vitæ æternæ.

Tandem hunc locum concludit Illyricus, sed non sine aperto mendacio. *Hæc, inquit, sobisfnata pro inhærente iustitia proposuit.* Non enim dicta tellimonia pro inhærentis iustitiæ probatione adducta sunt, sed ad probandum, quod interior renouatio ac sanctificatio, atq; per spiritum sanctum ddnata iustitia, quam & Illyricus nobiscum confitetur, tameri eam synceram esse neget, à iustificationis ratione non sit excludenda.

Iam pergit Illyricus oppugnare quod scripseram:

ram : Iustificationem etiam sitam esse in bonis operibus: & propter bona opera iustos esse homines coram Deo.

Prima probatio Confutationis desumpta fuit ex loco Pauli ad Rom. 2. Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. hoc est, factores legis iusti erunt apud Deum, vel iusti deputabuntur, vel habebuntur à Deo.

Respondet Illyricus. Hoc sane verissimè dici de iustitia legis, quod illi tantum in ea iustificabuntur, qui perfectissimè legem fecerint. Est enim, inquit, legis consilio, iudeis de iustitia legis inflatis, quam tamen non præstabant, proposita. Sed Papiæ, inquit, ignari discriminis legis & euangelij, ac iustitiæ utriusque, debent ista duo cum Paulo discernere. Qui hoc ipso distinguit iustitiam legis & fidei, quod iustitia legis perfectam obedientiam exigit. Euangelij autem tantum fidem in Iesum aut inuocationem, id est, mendicationem, dicentem: Esto mihi peccatori propitius propter filium tuum. aut: Remitte, remitte debita nostra.

Respondeo, perniciosissimam hic tradi doctrinam de iustificatione per bona opera, siue de iustitia bonorum operum: similiter de discrimine iustitiæ legis, & iustitiæ fidei. Sentit enim iustitiam fidei non complecti vlla opera bona, sed in sola fide in Iesum, & inuocatione positam, id est, in mendicatione dicente: Esto mihi peccatori propitius propter filium tuum. aut: Remitte, remitte debita. Opera igitur etiam ea quæ per spiritum gratiæ sunt, negat ad iustitiam

Qv fidei,

1. Probatio Confutationis. Quod bonis operibus iustificatur homo. Cauillatio.

Dilutio.

fidei, vel ad euangelium pertinere: sed dicit ea ad iustitiam legis pertinere opera, secundū quæ legis opera iustificatur quidem homo secundum legis iustitiam, sed non iustificatur simpliciter apud Deum. Nam apud Deum sola fidei iustitia iustificari affirmat homines. Factores legis iustificantur apud Deum.

*Factores
legis iu-
stifican-
tur apud
Deum.*

Primum hanc pestilentissimā sententiam clarissime & firmissimè redarguit dictum Pauli hoc loco à nobis positum. Non enim auditores legis iusti sunt apud Deum, sed factores legis iustificabuntur. Clarissimum enim est, illud (apud Deum) quod in priore membro positum est, repetendum in secundo quoque membro. ut sit sensus, Factores legis iustificabuntur, vel iusti erunt apud Deum. Vanissimum igitur & falsissimum est, quod hic fingit Illyricus, factores legis, qui scilicet perfectè & verè legem fecerint, iustificari tantum iustitia legis, at non iustificari apud Deū. Et antithesis illa inter auditores tantū legis, & factores legis eam intelligentiam prorsus requirit. vnde fraudulenter dictum Pauli citat: Non auditores legis, sed factores iustificabuntur. exclusa in utroque membro particula, (apud Deum) ut suo cōmento locus esse possit.

Deinde quod ad discrimen legis & euangelij, siue iustitiæ legis & iustitiæ fidei attinet, perniciosè labitur, & explicationem doctrinæ Pauli adfert, Pauli intentioni prorsus contrariā. Itaque sic scribit Paulus: Moyses scripsit, Quoniā iustitiam quæ ex lege est qui fecerit homo, viuet in

Rom. 10.

ea. Quæ autem ex fide est iustitia, sic dicit: Ne dixeris in corde tuo, Quis ascendet in cælum? id est Christum deducere. aut quis ascendit in abyssum? hoc est Christum à mortuis reuocare. Sed quid dicit scriptura? Prope est verbum in ore tuo, & in corde tuo, hoc est verbum fidei quod prædicamus. Quia si confitearis in ore tuo Dominum Iesum, & in corde credideris, quòd Deus illum suscitauit à mortuis, saluus eris. Corde enim creditur ad iustitiam, ore autem confessio fit ad salutem. Omnis enim quicumque inuocauerit nomen Domini, saluus erit. His verbis vult Illyricus hoc tradi discrimen inter legis iustitiam, siue iustitiam quæ est ex lege, & iustitiam fidei siue quæ ex fide est: quod iustitia legis perfectam obedientiam exigat, Euangelij autem siue fidei iustitia tantum fidem exigat in Iesum, quæ inuocet Christum, & mendicet ab eo remissionem peccatorum. Verum falsissimum esse quòd euangelica fides tantum fidem exigat, non autem opera. siue quod fidei iustitia constet fide tantum in Dominum Iesum, & non ex operibus ex fide factis: clarissimis verbis ipse Paulus redarguit, scribens in epistola ad Galathas: In Christo Iesu, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides quæ per fidem operatur. Et disertè Iacobus ostendit iustitiam fidei patris Abrahami non tantum fide, sed etiam operibus constituisse. Abraham, inquit, pater noster, nonne ex operibus iustificatus est,

*Discrimē
inter ius-
titiam le-
gis & ius-
titiam
fidei.*

Galat. 5.

est, offerens Isaac filium suum super altare? Vides quoniam fides cooperabatur operibus illius, & ex operibus fides consummata est. & suppleta est scriptura, dicens: Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam. vbi non tantum affirmat Apostolus, quod fides euangelica sit operatrix bonorum operum per charitatem, sed etiam quod fidei iustitia consistat in bonis operibus per fidem & gratiam euangelicam factis. Porro catholici scriptores discrimen à Paulo traditum inter iustitiam legis & iustitiam fidei rectè & verè tradunt in eo positum esse, quod iustitia legis fide non consistet, sed tantum obedientia legis, viribus liberi arbitrii, sine gratia & fide facta: fidei verò iustitia, gratia Christi, & spiritus sancti operatione. Itaque si quis ex lege, siue per legem adiutus, legem impleat, & iustitiam legis operetur, eum victurum non simpliciter, sed victurum in ea iustitia, sic vt comminationes transgressoribus & inobedientibus propositas euadat, eumque non iustificandum apud Deum, sed tantum apud homines. sicut de Abrahamo dixit: Abraham pater noster si ex operibus iustificatus, scilicet sine gratia Dei, per solas vires liberi arbitrii factus: hoc est, si iustitiam quæ ex lege est fecit, habet gloriam apud homines, & pœnas comminatas euasit: sed non apud Deum gloriam iustitiæ habet. Qui verò viuam & sincera fide, quæ per charitatem bonorum operum est operatrix, credit in dominum Iesum, & inuocat

Iacobi 2.

Rom. 4.

nomen eius, non solum vt per eius gratiam obtineat remissionem peccatorum, sed etiam vt per gratiæ eius adiutorium valeat iustè & sanctè viuere, cum demum iustum apud Deum & fore saluum. Sic sane Augustinus Apostoli verba interpretatus est, in libro de spiritu & litera locis quamplurimis. Hęc, inquit, sola distantia est, quia mandata bona & sancta sibi tribuebant, quæ vt possit homo facere, Deus operatur in homine per fidem Iesu Christi, qui finis est ad iustitiam omni credenti, id est, cui per spiritum incorporatus, factusque membrum eius, potest quisque, illo incrementum intrinsecus dante, operari iustitiam. & post pauca: Iustificatio ex fide impetratur. de qua scriptum est: Ne dixeris in corde tuo, quis ascendet in cœlū? hoc est Christum deducere: aut quis descendet in abyssum? hoc est Christum à mortuis reducere. Sed quid dicit scriptura? Prope te est verbum in ore tuo, & in corde tuo, hoc est verbum fidei quod prædicamus. Quia si confitearis in ore tuo quia dominus est Iesus, & credideris in corde tuo quia Deus illum suscitauit à mortuis, saluus eris, in quantum iustus, in quantum saluus. Per hanc enim fidem credimus, quod etiam nos Deus à mortuis excitet: interim spiritu, vt in nouitate gratiæ eius temperanter, & iustè, & piè viuamus in hoc seculo. Fide igitur Iesu impetramus salutem, & quantum nobis inchoatur in re, & quantum perficienda expectatur. Omnis enim qui inuocauerit nomen domini, saluus erit.

Arguf. de
spir. & lit.
cap. 38.

Ioan. 14.

Vides

Vides Christiane lector, Augustinum illud Apostoli: Finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti: clarissimè interpretari, non tantum de remissione peccatorum per Christi nomen creditum & inuocatum obtinenda, sed etiam de iustitia temperantis & piæ vitæ. Et ipsa Apostoli sententia idem planè insinuat: Ignorantes, inquit, Dei iustitiam, & suam quærentes

Rom. 10.

statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti. finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti. Christus enim finis legis non est, nisi quia per eum donatur credentibus gratia, qua legis iustitiam faciant & impleant: quam superbi Iudæi putabant se sine Christo, Christi quæ gratia posse per suas vires præstare. vnde & in capite præcedente dixerat Paulus: Israel sectando legem iustitiæ, hoc est, conando legem suis viribus sine Christo implere, non peruenit in legem iustitiæ: non peruenit ad hoc vt præstaret legem iustitiæ, siue iustitiam legis. Vbi manifestissimum est, sermonem esse de iustitia, quæ in obseruatione legis consistit, & non tantum de iustitia, quæ in remissione peccatorum posita est. De discrimine quoque legis & Euangelij, siue iustitiæ legis & Euangelij, eruditè & copiosè disseruit Augustinus libro tertio contra duas epistolas Pelagianorum.

Rom. 9.

Satis confido Christianum lectorem perspicere, quomodo optimè inter se cohæreant: iustitia fidei, & iustitia bonorum fidei operum. imò hanc in illa plane comprehensam esse, nec ullam

Aug. lib. 3
côt. 1. episto. Pelag.
cap. 7.

2117

vllam induci Babylonicam confusionem bonorum operum cum Christi iustitia nobis per fidem donata, seu legis cum euangelio, ex eo quod ad iustitiam dicantur conferre opera iustificatorum per fidem facta. Et filium Dei oro, vt istum hominem potenter reprimat, ne hanc suam de operibus iustificatorum blasphemiam in spiritum sanctum doctrinam fidelibus infirmis & ineruditis instillet aut persuadeat.

Secunda probatio Confutationis constat sententia Iacobi, quæ dicit Abrahamum & Rahab ex operibus esse iustificatos.

Respondet Illyricus se posse quidem verissimè respondere, hanc epistolam à veteribus non fuisse agnitam pro Apostoli epistola: tamen nunc se malle ex Thoma respondere, qui ita supra hunc locum scribit: Abraham pater noster nonne ex operibus iustificatus est? hoc autem, inquit, post fidem susceptam. Vnde glossa: Iustus erat, tamen per opera quæ addidit, amplius est iustificatus. quæ si non fecisset, meritum præcedentis fidei amisisset. & paulo post: Sed hoc videtur falsum quod dicit: nonne ex operibus iustificatus est? quia ad Romanos quarto probat Paulus Abraham ex fide iustificatum esse, non ex operibus. & ibidem dicitur: Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam. Ibi glossa Augustini: Non ex operibus iustificatus est, sed ex fide.

RESPONSIO. Apostolus & Augustinus loquuntur de operibus præcedentibus fidem, scilicet operibus legalibus, vt patet ibidem. ex quibus nullus planè iustificatus est. Hic autem loquitur de operibus sequentibus fidem, quæ dicuntur iustificare non secundum quòd

2. Probatio Confutationis. Cauilla Iacobi 2.

Thomas in epist. canonicâ Iacobi.

Tractatur loc^o Iacobi 2. Abraham hæc ex operibus iustificatus est

quod iustificatio dicitur infusio iustitiæ, sed secundum quod dicitur iustitiæ exercitatio, vel ostensio, vel consummatio. Res enim dicitur fieri, quando perficitur & immo-tescit. Hactenus Thomas. Hic observa, inquit Illyricus, lector istam Thomisticam regulam contra Papistas: quod cum in scripturis dicimur iustificari aut salvari per opera, intelligendum sit de iustitiæ exercitacione, patefactione, aut ostensione erga homines. Sicut Abraham erga homines iustificatus est, id est, exercuit suam iustitiam, consummauit, & notam fecit: sed per hanc non habet gloriationem erga Deum, vel in iudicio Dei.

Dilatio. Respondeo, improbum calumniatoré hic suo more crimen falsi admittere. Attegit enim cōmentario D. Thomæ sententiam, quæ in eius commentario plane non reperitur, scilicet: Sed per iustitiam non habet gloriationem apud Deum, vel in iudicio Dei. Deinde cum colligit ex commentariolo Thomæ, Thomisticam (ut vocat) regulam contra Papistas, videlicet: Quod cum in scripturis dicimur iustificari aut salvari per opera, intelligendum sit de iustitiæ exercitacione, patefactione, aut ostensione erga homines: fraudulenta vafricie consummationem seu perfectionem iustitiæ (quæ tamen clausula potissimū ad præsentem causam pertinet) sup-primat & subicit. quamvis eam postea obiter commemorauerit. Itaque quod ad D. Thomæ commentarium in propositum Apostoli Iacobi locum attinet, est manifestissimum, quod non intellexerit Abrahamum ex operibus esse iusti-
ficatum

Thomæ
cōmenta-
rius defen-
ditur.

ficatum tantum per iustitiæ exercitationē siue
 conseruationem, aut etiam iustitiæ ostensionem
 aut patefactionem apud homines : sed vel im-
 primis per iustitię prius habitę augmentationē,
 consummationem, profectum & perfectionem,
 idq; coram iudicio Dei. Vnde in principio cō-
 mentarij: ex operibus iustificatus est: supple, in-
 quit, amplius. vt dicit glossa interlinearis. &
 paulō pōst: Per opera quæ addidit, amplius est
 iustificatus. Et post commentarium ab Illyrico
 recitatum, exponens illud: ex operibus fides cō-
 summata est: id est, inquit, augmentata, & com-
 probata, & ostensa. & post pauca: Et reputatum
 est ei ad iustitiam: scilicet, inquit, maiorem. &
 rursus: Vides ergo quoniam ex operibus homo
 iustificatur: id est, magis iustus efficitur, & in ius-
 titia consummatur. Ex quibus euidentissimum
 est, quōd sententiam Iacobi: Abraham ex operi-
 bus iustificatus est, & non ex fide tantum: Tho-
 mas intellexerit de augmētatione, perfectione,
 profectu & consummatione iustitię coram Deo,
 & non tantum de ostensione aut patefactione
 coram hominibus. Porro quod ea sit vera Ia-
 cobi sententię intelligentia, id ex ipsis senti-
 tię circumstantijs clarissimē demonstrari potest,
 & ex ipsa cōclusionē: Vides, inquit, quoniam fi-
 des cooperabatur operibus illius, & ex operibus
 fides consummata est, & impleta est scriptura,
 dicens: Credidit Abraham Deo, & reputatum
 est ei ad iustitiam, & amicus Dei appellatus est.
 Quibus verbis Iacob⁹ clarissimē explicat quod

*Demon-
 stratur
 quod au-
 thore Iac-
 obo bo-
 mo per o-
 pera ve-
 re coram
 Deo ius-
 tificauit-
 tur.*

R dixit.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

dixerat: Abraham pater noster nōne ex operibus iustificatus est, offerens Isaac filiū suum super altate? dicens Abraham iustificatū esse per heroicam illam obedientiam: quoniā fides cooperās heroico illi facto, perfecta & consummata est. Quod, vt etiā D. Thomas interpretatus est, nihil est aliud, quā iustitiā fidei factam esse auctiorē & maiorē. sicut & ipse Iacobus cōcludit, scripturam illā impletam esse, hoc est, plenius & consummatius verificatā esse: Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiā. Sicut igitur cū primū crederet Deo, fides eius reputata est ad iustitiam coram Deo: ita etiam cū ex operibus amplius adimpleretur eadē scriptura, perspicuum est ad iudicium Dei referendum esse, & non tantum ad ostensionē vel declarationē, vel patefactionem apud homines. Verum quidē est, quod opera Abrahami iam prius iustificati verē apud homines ostendebant eius fidē non fuisse inanē & mortuā: sed præter hoc quod hoc declarabant, dicit Apostolus, quod eū verē iustificabant apud Deū, dū affirmat, quod quia cooperante fide fiebant, perficiebant iustitiā priorem. quia adimplebant & consummabant scripturā, dicentem: Credidit Abraham Deo, & reputatū est ei ad iustitiam. Ex quo etiam evidentissimē patet, quod sicut superiore capite diximus, iustitia fidei comprehendit bona opera ex fide facta.

Aug. lib.
8. quæst.
De fide &
operibus
in Psal. 31.

Videat pius & studiosus lector explanationes Augustini in locū Iacobi. Quas cū Illyricus sibi contrarias nō ignoraret, fraudulēter ad Thomę com-

commentarium cōfugit, quem videbat se posse
facilius deprauare. Sed stat eius quoque com-
mentarius firmus & immotus pro veritate, ad-
uersus mēdacia & cauillationes Illyrici. Po-
stremò, quod cauillatur Glossam ordinariā di-
cere, A brahā esse iustificatum sine operibus, sola
fide, sed tamē oblationē filij, fuisse testimonium
fidei ac iustitiæ: Respondemus hoc verissimum
esse quod dicit Glossa: Oblationē illam heroi-
cam filij vnigeniti, fuisse testimonium fidei non
vulgaris: sed ex eo consequens non est, Glos-
sam non sensisse eum ex ciuilmodi opere non
fuisse vere iustificatum coram Deo. cū clarissi-
mis verbis in eodem commentario dixerit: Per
opera quæ fidem sequuntur, amplius iustificari
homines. Verūm nihil pēsi habet Illyricus quid
dicat, modò imponere possit inerudito lectori.

In tertia probatione Cōfutationis citaueram
locum, 1. Timoth. 4. Attende tibi & doctrine,
insta in illis, hoc enim faciens, te ipsum saluum
facies, & illos qui te audiunt.

Hic exclamat Illyricus. O impiā audaciam per-
uertendi vias Domini. Num igitur Timotheus fuit sal-
uator auditorum suorum? Videt hic manifestè verbum,
saluari, dici de qualicunq; occasione promouenda salutis
auditorum per pias admonitiones: & tamen vult inde in-
ferre, nos per opera saluari. An non est hoc fœdissimè,
scientemq; abuti oraculis Dei?

Respondeo tibi scelerate calumniator, per-
spicuum prorsus esse ex admonitiuncula quam
adieci, (Vides propter opus hominē saluū fieri)

R ij meam

*Expos-
tio glosse
ordina-
ria defen-
ditur.*

*3. Probatio
confu-
tationis.*

*Cauilla-
tio.
1. Tim. 4.*

Dilutio.

meam probationē non esse referendam ad auditores Timothei, sed propriè ad ipsum Timotheum, quem illa Pauli verba: per opus huiusmodi ministerij: significant saluū fieri posse. Et obsecro te ô bone, cūm Apostolus disertis ver-

Philip. 2.

bis adhortetur Philippenses, vt cum timore & tremore suam salutē operentur: scilicet per vitæ iustæ puritatem & sanctimoniam, quid vetat affirmare, quòd Timotheus sedulo opere sui ministerij euangelici se ipsum saluū facere possit?

Ezech. 18.

Scribit enim Ezechiel: Si auerterit se impius ab impietate sua quā operatus est, & fecerit iudiciū & iustitiam, ipse animam suā viuificabit. Si impium non est dicere, quòd impius per poenitentia quam agit, viuificat animam suam: cur sit impiū dicere, Timotheū fideli ministerij sui opere saluū se ipsum facere? Quo sanè significatur, quòd opus ipsum ministerij sit iustū & Deo acceptū, quodq; propter opus illud apud Deum iustificetur. Non igitur oraculis Dei abutimur, sed secundū oraculum Dei, de iustificatione per opera apud Deū, verissimā sententiā tradimus: cūm e contrario diuina oracula tu peruertas fœdissimè, ad docendum, quòd opera quæ in Deo facta sunt, quæ fructus sunt spiritus sancti, quæ sunt quoque palmitum in Christo manentium fructus. de quibus ipse Christus pronunciauit:

Ioan. 15.

Ego sum vitis, vos palmites. qui manet in me, & ego in eo, hic fert fructum multum: nihil cōducāt ad salutē & iustitiam æternā, quin potius peccata sint, & immunditiæ in conspectu Dei.

In

In quarta probatione Cōfutationis citauerā
locū Pauli: Reposita est mihi corona iustitię, quā
reddet mihi Dominus in die illa iustus iudex.

Respondet Illyricus: *Eum locū hoc quidem docere
posse, Deum remunerare piorum opera, sed nō per ea illos
in se uero Dei iudicio iustificari ac saluari.*

Hanc Illyrici cauillationem ipse Pauli textus
perspicuē excludit, dum sibi paratam coronam,
vocat coronā iustitię, hoc est, qua remuneranda
sit eius apud Deum iustitia. Et obsecro te pie
lector, an non coronam propositam certanti-
bus in vinea domini, & iustitię siue iustę vitę
promissam, scriptura intelligit vitam æternam,
siue salutem æternam? Certē Paulus clarissimis
verbis dicit: Nunc liberati à peccato, serui autē
facti Deo, haberis fructū vestrū in sanctificatio-
nem: finem verò, scilicet sanctificationis vestrę,
vitam æternam. Et pro operibus misericordię
Christus in iudicio retribuet, quid, nisi vitam
siue salutem æternā? Ex quibus necessariò con-
sequitur, quòd opera Pauli, & quorūlibet pio-
rum conferant ad iustitiā, & salutem apud Deū.
quod vel obstrepentibus portis inferorum, di-
fessissimè testatur & affirmat diuus Iacobus, di-
cens: quod factor operis beatus erit & iustus in
facto suo apud Deum. De testimonio autē illo
Esaie, Omnes iustitię nostrę, sunt tanquā pan-
nus menstruatę: postea differendum erit. Pro-
fectò non caret summa blasphemia, affirmare,
quòd pro immunditijs suis à iusto iudice Deo tã
confidenter Paulus coronam expectet. Quam

R iij blasphemie

4. Probatio
con-
futationis.
2. Tim. 4.
Cauilla-
tio.

Dilutio.

Rom. 6.

Matth. 25

Iacobi 1.

Esaie 64.

blasphemiam aduerfarij, horrendo Dei iudicio in reprobum sensum detrufi, tam cōtumaciter tuentur, vt semel falso perfuafam doctrinam de imputatiua iultitia, contēpta Catholicæ ecclēfiæ doctrina, defendere ac retinere possint.

5. Probatio confutationis.
Rom. 2.

In confirmationē probationis quintę addideram & alia duo dicta Pauli: Pax omni operanti bonū. &: Reddet vnicuiq; secūdum opera sua.

Respōdet Illyricus, quod illa dicta ad legis doctrinam pertinent, quam dispensat & corrigit euangelium. Sed quæ obsecro hæc est sermonis prophana nouitas? legem & euangelium sibi aduerfari, & euangelium corrigere sententias legis? Has profanas vocum nouitates olim in Manichæis dānauit ecclesia. Sed dicens dispensari legem per euangelium, separat suam causam à Manichæis. Sed quid tandem est, legem dispēsari per euangelium? Opinor hoc significare velle Illyricum, quod seueritas legis, quæ perfectissimam obedientiam requirit, in euāgelio mitigetur: in quo propter fidem, reputetur pro iustitia ea impletio legis, quæ legi non satisfacit, quodque iustitia legis ad euangelij iustitiā non pertineat. Sed de hoc prodigiolo errore pauld superius dictū est.

Ephes. 2.

Addideram & locum ad Ephesios: Gratia saluati estis per fidem, & hoc non ex vobis. Dei enim donum est. non ex operibus, vt ne quis glorietur. Ipsi enim sumus factura, creati in Christo Iesu in operibus bonis, quę præparauit Deus, vt in illis ambulemus.

Cauillatur Illyricus. Hoc loco, inquit, iste sædis
smè

simè abutitur. Clare enim excludit nos ac nostra bona opera, omnia soli gratia ac dono Dei tribuens, & demum bona opera, ut fructus & effectus iustificationis requirēs.

Aduerlus hanc calumniam iam satis ostendimus fructus veros & effectus interioris illius renouationis & iustificationis, ad iustificationem vitæ pertinere, & esse veram iusticiam coram conspectu Dei. Ad quam sententiam probandam, probationes adductæ referendæ sunt, ut ex ipso capitis huius initio cõstat. quod sic ipse cauillator conscripsit: Quod iustificatio sit etiam in bonis operibus. Hoc autem statu quæstionis fraudulenter dissimulato, tractat testimonium hoc adductum ex epistola ad Ephesios, quasi à me adductum esset, ad probandum, quod in ipso exordio iustificationis impij opera bona includerentur. Hoc itaq; quod probandum erat, videlicet in operibus bonis iustificatorum etiam consistere iusticiam & iustificationem corâ Deo, hoc est, per opera bona iustificatos, apud Deum iustificari, & non per fidem tantum solidè probat adductum testimonium Pauli: Iustificatos esse creatos à Deo ad bona opera, quæ præparauit Deus ut in illis ambulent, & magis, magisque Deo placere & approbari studeant. quod nihil aliud est, quàm apud Deum iustificari, & amplius in iustitia proficere.

Postremò, adduxerã ad confirmationem probationis quintæ sententiã potentissimã Augustini: Ex operibus quæ sunt per gratiã Dei, iustificati sunt homines, iustificãtur & iustificabũtur.

R iij Huic

Aug. lib. 3.
hypogno.

Auguf. de
fide & o-
per. ca. 14.
& epift.
120. ca. 10.

Huic ſententiæ opponit Illyricus aliam Auguſtini ſententiã: *Bona opera ſequuntur iuſtificatum, & non precedunt iuſtificadum. Aug. de fide & operibus cap. 14. & epift. 120. cap. 10.* At hoc eſt quod nos contẽdimus probare: Opera bona quę ſequuntur iuſtificatum, iuſtificare quoque apud Deum. Nam hoc eſt, quod ſententia Auguſtini à nobis adducta habet: Ex operibus quę ſunt per gratiam Dei, hoc eſt, quę ſequuntur iuſtificatos, iuſtificari homines. De operibus verò pœnitentiæ, quibus ex fide factis diſponitur & preparatur credens, vt reconcilietur, & iuſtificetur, ac renouetur, nihil hic dictum eſt à nobis, quia de ijs Confefſio apertam quæſtionem non mouit.

Post deſenſas noſtras probationes aduerſus ſophiſticas & inanes Illyrici ſuggillationes, deſendendæ quoque ſunt confutationes noſtræ argumentorum Confefſionis, quibus probare ſtudet, à iuſtificatione coram Deo excludi omnia opera, quamlibet iuſta, bona, & ſancta ſint.

*I. Argu-
mentum
Confefſio-
nis.
Rom. 4.*

Primum argumẽtũ Confefſionis fuit, quod Paulus Abrahami ipſius opera excludit ex iuſtificatione coram Deo.

Reſponderam ibi excludi tantum opera, quę viribus liberi arbitrii ſunt, ſine Chriſto, & ſine fide in Chriſtum, & ſine adiutorio gratiæ Dei: neque affirmare Paulum quod ex operibus huiusmodi Abrahamus ſit iuſtificatus, ac proinde gloriam tantum habuerit apud homines: ſed hoc tantũ dicere Iudeis de ipſorum Patriarcha. Si ex operibus eiufmodi, quę ipſi Iudæi iactabant,

bant, & in quibus confidebant, iustificatus esset, gloriam non habuisse eum apud Deum, sed tantum apud homines.

Objicit contra hanc responfionem Illyricus. Quod responderā, me non probasse: & contrarium ipse demonstrare contendit ratiunculis aliquot sophisticis.

1 Nam ante fidem fuit idololatra. quomodo ergo potuit per suas idololatrias, vel coram Deo, vel coram hominibus intelligentibus iustificari? At in confutatione nostra hæc cauillatio satis confutata est, vbi dictum est: Paulum non asserere quod Abrahamus ex operibus iustificatus sit coram Deo, vel coram hominibus: sed hoc tantum asserere: Si vel Abraham patriarcha operibus aliquibus proprijs sine Christo iustificatus esset, vt Iudæi iactabant, eum non habiturum fuisse gloriam apud Deum, sed tantum apud homines.

2 Quia paulo ante simpliciter omnia opera, & omnem gloriationem hominum excludit, & omnes facit reos Deo, tum summos, tum infimos.

Responfio.

Manifestissimum est in capite tertio Paulum ipsos Iudæos, vel ex ipsius legis testimonijs, simul cum gentibus reos facere non obseruatæ legis: ac potissimum intentionem dirigere ad superbos Iudæos, qui in lege, & legis operibus gloriabantur aduersus gentes: cum tamen legem ipsis peculiariter datam minimè obseruarent. Excludit ergo Apostolus omnem illam gloriationem Iudæorum, ostendens eam prorsus vanam & inanem esse, duplici nomine: tum

R v quod

Cauillatio confutationis.

1. argum.

Confess.

Sophistica

ca ratio

nes Illy

vici.

Rom. 3.

quod ipsi legem, de qua gloriabantur, non obseruabant: tum quia etiam si eam aliquo modo obseruare curassent, eiusmodi tamen opera apud Deum eos iustificare non potuissent: Quia ex operibus, inquit, legis nemo iustificari potest apud Deum: sed tantum per fidem in propitiatoris Iesu sanguinem. Non igitur ea opera excludit, quæ fides in propitiatorem per dilectionem operatur, quin per talem fidem disertè dicit Abrahamum esse iustificatum.

3 Dicit Paulus, inquit Illyricus, ipsum patrem Abrahamum nihil per sua opera inuenisse, nec laudem iustitiæ coram Deo consecutum. Non ait: Abrahamus, antequam esset conuersus, & factus pater credentiũ, non est iustificatus: sed loquitur de Abrahamo iam facto patre fideiũ.

Responsio. Loquitur quidem Paulus de Abrahamo, qui tum pater erat fidelium, sed Iudæos, qui gloriabantur de patriarcha suo, interrogat, quid existiment carnalem suæ gentis patrem inuenisse, seu consecutum esse. Num existiment illum suis operibus, absque Christo, seu fide in Christum mediatorem, iustificatum esse? Et respondet Iudæis: Si ex operibus suis iustificatus secundum eorum opinionem sit, cum non habere gloriam apud Deum, sed tantum apud homines. Ex quo statim concludit, quia scriptura clarè dicit, eum iustificationis gloriam habuisse apud Deum sine fide & sine Christo, per opera propria ne tantum quidem patriarcham potuisse iustificari coram Deo.

Quarta ratiuncula: Etiam eo excluduntur ex ipsius iustis

iustitia omnia bona opera, quod eam collocat tantum in remissione, contectione, & non imputatione peccatorum. Hanc cauillariunculam supra satis copiose refutauimus in refutatione nonæ & decimæ probationis primæ sententiæ Confessionis. Et Augustinus exponens sententiam Apostoli: *Credenti impio fides reputatur ad iustitiam*: discrete dicit, fidem imputari ad iustitiam, hoc esse credentem propter fidem synceram, quæ videlicet per dilectionem operatur, esse apud Deum iustum. Porrò fides illa sincera, qua Abraham Deo credidit, cum fuerit per dilectionem operans, non excludit, sed prorsus includit opera bona fidei.

Postrema ratiūcula sophistica: *Quin etiā excludit Paulus ex iustificatiōe ea Abrahami opera, qua postea tempore circūcisionis fecit, vt clarè, inquit, ex textu apparet.*

Respondeo id nusquam in textu apparere. Quin potius scripturæ illud testimonium à Paulo ex Mose citatum: *Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiā*: Apostolus Iacobus clarè scribit impletum esse, quando ex fide patriarcha filiū suum Isaac parabat promptissima obedientiā immolare. Et sane fides sincera Abrahamæ, vt modo dictū est, quæ ei deputata est ad iustitiā, opera bona includebat. Dicit quidē Paulus: *Quod fides sit Abrahamæ imputata ad iustitiā, non in circūcisione, nō vt reiiciat opera facta in circūcisione à iustificatione corā Deo (nā præclarū illud & heroicū obediētiæ opus fecit, postquā circūcisus esset) sed vt Iudæis, qui de circūcisione gloriabātur, quasi operi illi diuinitus populo Isra-*

August. in
Psal. 31.

Gen. 15.

Gen. 17.
Ibid. 32.

Israelitico præscripto iustificatio tribuenda esset potius quam fidei in Christum, eam existimationem eximeret, & eis Christi fidem commendaret, vt per eam, non per suam illam circumcisionem, iustificationem apud Deum quærent.

*Quod à
iustificas
tione corā
Deo ex
cludatur
sola ope
ra q̄ sūt
sine adiu
torio gra
tiæ Chris
ti.*

August. in
Psal. 32.

Confutatis hisce sophisticis ratiunculis, id restat vt probemus, Paulum à iustificatione excluderetantum ea opera quæ sine Christo fiunt. Quod quanquam ex eo satis probatum putat Augustinus, quod fides quæ deputatur ad iustitiam, coram Deo est fides per dilectionem operans, copiosius tamen demonstremus.

Considerandum est igitur, quod Apostolus in epistola ad Rom. ex professo agat aduersus eos, qui operibus per proprias vires factis sine Christo, seu gratia Christi, posse se iustificari apud Deum credebant. Qua in re Iudæi se Gentibus anteponebant, eo nomine, quod præ gentibus legem à Deo accepissent, per quam tenerent quid Deus fieri ab ipsis vellet. De gentibus inquit Augustinus: Multi gloriantur de operibus, & inuenis multos Paganos propterea nolle fieri Christianos, quia quasi sibi sufficiunt de bona vita sua. Bene viuere opus est, ait, quid mihi præcepturus est Christus vt bene viam? Iam bene viuo, quid mihi necessarius est Christus? Nullum homicidium, nullum furtū, nullam rapinam facio, res alienas non concupisco, nullo adulterio contaminor. nam inueniatur in vita mea aliquid quod reprehendatur: & qui reprehenderit, faciat Christianum. habet hinc gloriam,

August. in
Psal. 31.

riam, sed non apud Deum. De Iudæis porro dicit ipse Apostolus: Israel sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit. Quare? quia non ex fide, sed quasi ex operibus. Ignorantes enim Dei iustitiam, & suam quærentes statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti. Finis enim legis est Christus ad salutem omni credenti. Horum igitur utrosq; tam Iudæos quàm gentes Paulus conuincit proprijs suis viribus legi Dei non satisfecisse: sed omnes sub peccato esse, & egere gloria Dei, quia per eius gratiam, cum sint impij & transgressores legis, gratis iustificentur. Quod ubi demonstrauit, conclusionem infert, quæ docet rationem, qua qui per sua opera iustificari non possunt apud Deum, possint iustificari. Arbitramur, inquit, hominem, tam ethnicum, quàm Iudæum iustificari per fidem sine operibus.

Ex quibus perspicuum plane est, quòd opera, ex quibus negat hominem iustificari posse apud Deum, ea intelligat, quæ sine Christo, Christiq; gratia, propriarum virium potestate & facultate faciunt homines. Porro hanc principalem suam propositionem in capite quarto, exemplo Abrahami patriarchæ, quem Iudæi vnicè colebant, comprobat. Si Abraham, ille videlicet patriarcha vester, ex operibus scilicet sine Christo factis iustificatus est, habet gloriam, sed non apud Deum. Sed quid dicit Scriptura? Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam. hoc est, ex ipsa scriptura manifestum est, quod habuit laudem & gloriam iustificationis apud Deum.

Rom. 9.
& 10.

Deum. Non igitur existimandum est, quod ex operibus iustificatus est, quia ea quæ ex operibus est iustificatio, tantum apud homines, & non apud Deum gloriam habet. Vbi luce meridiana clarius est, opera ea tantum intelligi, quæ ante fidem facta sunt, & ante iustificationem: nequaquam autem ea opera, quæ iustificatus per spiritum renouationis, & per gratiam Christi operatur, quæque fides per charitatem operans, operatur. quam fidem solam valere in Christo Iesu dicit Apostolus. Quod ex eo quoque apparet clarè, quod mox Apostolus in sententijs subiunctis, operantem credenti, seu opus fidei per antithesin opponit, dicens: Ei qui operatur, merces non imputatur secundum gratiã, sed secundum debitum. Ei verò qui non operatur, credenti autem in eum qui iustificat impium, reputatur fides eius ad iusticiam. Quas sententias eruditissimus Augustinus interpretatur: Ei qui operatur: id est, de operibus præsumens, videlicet tanquam suis viribus factis, eorum merito dicens sibi datam esse gratiam fidei, vel se iustificatum esse, merces non imputatur secundum gratiam, sed secundum debitum. Credenti autem in eum qui iustificat impium, deputatur fides ad iusticiam, sed quæ est fidei, quã bona opera non præcesserunt, sed sequuntur. Ex his igitur manifestissimũ est, interprete quoque Augustino, quòd quando Paulus proposuit Abrahamum iam renouatũ, & ornatum multis bonis operibus, tãquam exemplar vniuersale

Galat. 5.

Rom. 4.

August. in
Psalm. 31.

uersale iustificationis coram Deo, nō respexerit in opera eius iusta, quæ iam conuersus, & per fidem iustificatus operatus erat, dum dixit : Si Abraham ex operibus iustificatus haberet gloriā, sed non apud Deum, sed tantum in opera sine Christo, seu sine fide in Christum facta : qualia iactabāt carnales & superbi Iudæi ante Christi prædicationem: præclara & eximia extitisse in Abrahamo, quæ illi per facultatem naturalium virium eius, sine Christi gratia, facta esse existimabant.

Secundum argumentū Confessionis fuit desumptū ex scriptura: Nihil mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum.

Responderā perperam accipi sententiā Apostoli. non enim sensum esse, In hoc ipsum iustificatum non fuisse, si bona conscientia, & ex synceritate, sicut ex Deo coram Deo verbum Christi dispensaret : sed sensum esse, quod non ob hoc se iustificatū auderet dicere, & pronuntiare corā Deo, quod nullius culpæ sibi in ministerio Euangelij conscius esset. Quamuis enim sibi nullius culpæ conscius esset, non tamen audere iudicare seipsum, videlicet quod fideliter semper ministerium suū obijisset: sed tum demū se verè iustificatum coram Deo fore, si Deus illum iudicaret syncerè & fideliter obijisse suum ministerium. Ex quo conclusi contrarium eius, quod in argumētō concludebatur: nempe, propter ministerium rectè obitum, iudice Deo, iustificari ministrum coram Deo.

2. Argumentum confessionis, cōtra iustificationē per opera.

Hic

Caussas Hic exclamat nefarius calumniator & mēdax :
Illud (in hoc) aut (per hoc) iste prava & noua interpre-
tatione refert ad id quod prius antecessit (non me ipsum
1. Cor. 4. iudico) non ad id quod proxime antecessit, nempe (nihil
sibi conscius esse) cū pronomen (hoc) testantibus om-
nibus grammaticis soleat monstrare id quod proxime an-
tecessit.

Dilutio,

Tractatur
 illud Pau-
 li, Nihil
 mihi con-
 sciū sum,
 sed nō in
 hoc iustifi-
 catus sum

Respondeo, putidissimum & apertissimum
 mendaciū esse, quod pronomen, hoc, aliud retu-
 lerim, quā ad id quod proxime antecesserat,
 (Nullius mihi conscius sum.) ex ipso commen-
 tario constare potest, in quo scripsi, non ob
 hoc iustificatum eum fuisse, quod bona con-
 scientia ministerium suum obiisset : quod nihil
 aliud est, quā non ob hoc iustificatum eum
 fuisse, quod nullius culpæ aut negligentia sibi
 conscius esset, in suo ministerio. fieri enim po-
 tuisset, vt negligentiam aliquam admisisset, cuius
 conscientia eius conscia non esset. Et quia hoc
 fieri potuisset, iudice Deo, ipso autem non con-
 scio: ideo eum dixisse, Sed nec me ipsum iudico.
 Quia etiam si nullius negligentia mihi conscius
 sum, tamē non in hoc audeo iudicare me iustifi-
 catum corā Deo, qui videre potest aliquid ne-
 gligentia in corde meo, cuius ego conscius non
 sum. Sententiam itaque Apostoli, (nullius mihi
 conscius sum, sed tamen non in hoc iustificatus
 sum) retuli ad iudicium Pauli, quod ille cum
 Dei iudicio conferre non audebat. Vt sit sen-
 sus: Nullius mihi conscius sum, sed non in hoc
 audeo iudicare aut pronunciare me apud Deum
 iusti-

iustificatum esse, quoniam qui iudicat me, dominus est, qui meipsum totum cognitū habet: & si quid est à me cōmissum negligentie, prorsus perspectū habet. Et ex eo rectè contra Confessionem intuli: Quod si iudice Deo minister evangelij fideliter semper & sedulò suū officium peregisset, eum ob hoc apud Deum iustificandū esse. Atq; huius meq; interpretationis approbatores & authores esse, quos ille studiose contra me producit, facillimum fuerit demonstrare.

Citat Hieronymū contra Pelagianos. Cuius verba adscribam, vt lector hominis istius calūniatoris pessimā fidem perspicere valeat. Mirè, inquit, postquam dixit: nihil mihi cōscius sum, sed nō in hoc iustificatus: adiecit, nec meipsum iudico. Qui hoc dicebat, nullius vtique peccati sibi conscius erat: sed quia legerat: Delicta quis intelligit? idcirco temperabat sententiam, ne fortè per ignorantiam deliquisset. Quam obsecro sententiā temperasse Paulum scribit Hieronymus, nisi eam, qua se pronunciaffet & iudicasset iustificatum, ob hoc quod sibi nullius delicti conscius esset? Vides lector Hieronymum Pauli sententiam accepisse, sicut & nos: Nullius quidem mihi conscius sum, sed non ob hoc audeo iudicare, quod iustificatus sum.

Citat glossam interlinearem, quod illa referat illud, (in hoc) aut (per hoc) ad proximè precedentia: nihil mihi sum conscius. Sed quis in eo illi resistit? Sed cur dissimulat id quod mox addit Glossa: Non ideo me iustū puto, hoc est,

S iudico,

Hieron.
lib. 2. con-
tra Pelag.

Glossa
interlinea-
nearis.

iudico, quia potest esse quod nescio. delicta enim quis intelligit? Vides glossam quoq; interpretari, Nec in hoc iustificatus sum, hoc esse, non meipsum puto aut iudico iustificatum, ob hoc quod nihil mihi conscius sim.

*Gagneus
Parisin^o
doctor.*

Citat & Parisinum Theologum Gagneum, cuius interpretatio prorsus ei aduersatur: Nulli, interpretatur ille, culpæ mihi conscius sum, sed non in hoc iustificatus sum. fieri enim potest, ut nullius mihi culpæ sim conscius, aliqua tamen peccata lateant. Vides lector, doctorem illum non existimare ideo Paulum non iustificatum esse apud Deum, quod omnia sui ministerij officia, peccata essent: sed quia incertus erat, an aliqua negligentia in officio commissa esset, quæ eû lateret. Refert ergo & ipse sententiam Pauli, ad diiudicationem Pauli de seipso. Sed cōsideret hic obsecro lector iterum maliciosam istius hominis fraudulentiam. Cùm enim recitasset commentariū doctissimi doctoris Gagnei vsq; ad eum locum: ergo cùm iustificatum esse, & esse in gratia, idem sint, adscripsit (& cætera) quæ sequuntur sceleratissimè subtricens, quæ meam expositionē planè comprobant. sequuntur enim hæc in commentario: Miror quorundam errorem, alioqui non imperitorum, qui dicant peccatū esse, si quis ambigat se iustificatum esse in gratia, cùm Paulus nullius sibi criminis conscius id sibi polliceri non audeat. An non hic apertè illud (non in hoc iustificatus sum) Gagneus interpretatur: ego non audeo mihi polli-

polliceri, hoc est, nō audeo de me iudicare, quod iustificatus sim : at interim rem totā diiudicandam Deo committo, apud quem tum demum iustificatus ero, si ille in me nihil culpæ inuenierit, quæ me possit latere. Hastenus Gagneus. Sed alio quoque consilio truncavit & abrupte sententiam, quod videret in ea iugulari dogma de certitudine iustificationis. quod ipse cum suis contra apertissimam Pauli sententiam tueretur, vt acutè & rectè annotauit & animaduertit Gagneus. Pespice quæso lector istius hominis bonam fidem.

Citat & beatum Haymonem. sed interpretationem eius in commentario epistolæ ad Corinthios non citat, aut sanè peruertit. Sic enim habet Haymo in Commentario eius epistolæ: Nihil mihi conscius sum: nullius vtiq̃ peccati sibi conscius erat, sed quia legerat: delicta quis intelligit: sententiam temperauit, ne fortè per ignorantiam deliquisset. & addidit: sed non in hoc iustificatus sum. Vidēs enim quia ei ad perfectionem sanctitatis nec suum iudicium sufficeret, ait non se in hoc iustificatū. Cur verò non sibi metip̃i de se credebat? causam reddidit, cum subiunxit: qui autem me iudicat, dominus est. ac si apertè diceret: Nec meo de me iudicio credendū existimo, quia ille iudicat me, cuius ego iudicium non comprehendo. ab eo enim qui me iudicat, examinari me subtiliter scio. Rectè enim egissè me recolo, sed tamen de meritis non præsumo: quia ad eius examen vita nostra

Haymo
in epist.
ad Cor.

ducitur, sub quo & virtutes nostræ trepidant. Necego, nec vos me iudicatis, sed qui me iudicat, dominus est, qui sine hæsitatione novit omnia. Nõne lector, apertissimè sententiã Pauli refert Anselmus ad iudicium, quo Paulus non audebat iudicare, quòd quamvis nullius culpæ sibi conscius esset, nullius tamen culpæ reus esset? Et expressè testatur Paulum non sensisse omnia officia fuisse peccata, & à iustificatione coram Deo exclusa: sed tãtum sollicitum fuisse, ne inter officia plurima rectè obita aliquid negligentiæ vel peccati intercurret. Et qua fronte obsecro Paulus ausus fuisset scribere: Nullius se culpæ aut delicti conscium sibi fuisse, si agnovisset omnia sua facta, peccata fuisse, quæ ignoscen-
te misericordia opus haberent?

*Inuita
ratio.*

Thomas
in episto-
lã priorẽ
ad Corin.

Postremò, citat & Thomæ expositionem, quam tamen non ascribit, quia videt eam suæ fraudulentia contrariam. Ea sic habet: Nihil mihi conscius sum, id est, non habeo peccati alicuius mortalis conscientiam, secundum illud Iob 27. Neque reprehendit me cor meum in omni vita mea, sed non in hoc iustificatus sum: id est, non sufficit ad hoc quod me iustum pronunciem, quia possunt aliqua peccata in me latere, quæ ignoro: secundum illud Psalmi: Delicta quis intelligit? Qui autem iudicat me, dominus est, id est, ad solum Deum pertinet iudicare vtrum fidelis sim minister, an non, &c.

Ex Thomæ igitur explicacione, sicut & aliorum authorum modò recitatorum cõmentarijs,
per-

perspicuum iam prorsus cuilibet arbitror, sententiae Pauli hunc esse germanum sensum: Non ob hoc audeo iudicare aut pronunciare me iustificatum esse apud Deum, quod nullius culpae aut negligentiae mihi conscius sim. Possit enim fieri, ut iudex cordium scrutator Deus videat in me aliquid culpae, quod ipse ego non videam. Ex quo sensu à me clarissime in Confutatione transcripto, euidenter sequitur, neque Pauli omnia officia peccata esse, quin potius pleraque bona esse & sancta: cum tantum de latentibus quibusdam delictis & culpis sollicitus esset. Et si Deus eum iudicaret rectè obiisse suum ministerium, tum demum eum verè iustificandum fuisse coram Deo. Hæc cum ita se habeant, certis clarissime lector Christiane, mendacissime & sceleratissime scripsisse bonum istum virum, me peruertisse praua & noua interpretatione textum Apostoli, & cum recepta expositione Catholicorum scriptorum pugnare.

In confirmationem secundi argumenti adduxerat Confessio sententiam Pauli: Quæ mihi fuerunt lucra, hæc arbitratus sum propter Christum detrimenta, ut Christum lucrifaciam.

Responderam, Apostolum hoc non de omnibus suis operibus scripsisse, sed tantum de ijs, quæ sub lege positus, & adhuc à Christo alienus, imo Christum persequens, operatus erat. Non enim habuisse, ut reiectamenta & stercorea foetida, ea opera, pro quibus coronam vitæ æternæ, idq; ex iustitia sibi deberi, alibi cōfidenter dicit.

S iij Cauil.

Bernard.
epist. 42.
ad Henricum
Senecam
nè episc.

August. in
Psalm. 41.

Philip. 3.

Cauillatio. Cauillatur Illyricus. *Corruptit etiam, inquit, dictum ad Philipenses 3. ubi Paulus dicit se negligere suam iustitiam, ut modo Christi iustitia potiri queat. exponit enim de iustitia in Pharisaismo: at Paulus loquitur non solum de iustitia operum præterita in Pharisaismo, sed etiam de præsentis ac futura, ut paulo antè in quinta eius probatione ostendi.*

Dilutio. Respondeo: In defensione quintæ nostræ probationis nos clarissimè & solidissimè ex ipso etiam textu demonstrauius, Paulum eam sententiam tantum de operibus dixisse, quæ ante conversionem ad Christum operatus fuerat.

Obiectio. Quod autè obijcit Illyricus Christum dicere, gaudere nos debere non de præclaris operibus quæ fecimus, sed quod nomina nostra scripta sunt in cælis: prorsus inane est & friuolum.

Luc. 10. Nam de quibus operibus noluerit apostolos suos gaudere, ipse disertè expressit, dicens: Veruntamen in hoc nolite gaudere, quia spiritus vobis subiiciuntur: gaudete in eo quod nomina vestra scripta sunt in cælis. De operibus igitur illis, quæ & malis cum bonis communia esse possunt, docet Christus non gaudendum. Verum quod de operibus bonis, quibus iusti Deo seruiunt, & quæ salutem æternam concernunt & promouent, sanctè in Deo gloriari liceat,

*2. Cor. 10.
11. 12.*

docent capita 10. 11. 12. secundæ epistolæ ad Corinthios. in quibus de suis laboribus in ministerio euangelij admodum prolixè gloriatur beatus Apostolus: sed in domino. Similiter in priore epistola cap. 15.

1. Cor. 15.

Sed

Sed iterū obijcit Illyricus, *vel sanctissimos, cum omnia fecerint, debere dicere: Serui inutiles sumus. atq; hoc idem esse cum Paulino dicto. damna & reiectamēta: quod Christus dicit, serui inutiles.* Obiectio.
Luc. 17.

Respondeo falsissimum esse quod eadem sint: serui inutiles, & damna siue reiectamenta, seu stercorea. Nam de seruis illis inutilibus pronunciat Christus: quod omnia fecerint. in quo sanè excluditur mandatorum violatio & transgressio, quæ sola putidi stercoreis appellationem meretur. Quæ verò sit vera intelligentia illius sententiæ Christi: dicite, serui inutiles sumus: mox suo loco proprio ostendendum erit. Nunc satis erit, Illyrico obijcere Pauli sententiam: Si quis emundauerit se ab istis, erit vas in honorē, sanctificatum & vtile Domino, ad omne opus bonum paratum. & aliam Domini sententiam: Euge serue bone & fidelis. quia super pauca fuisti fidelis, supra multa te constituam. 2. Tim. 2.

Scripseram fieri non posse, vt tanquam stercorea & detrimēta Paulus haberet ea opera, pro quibus coronam vitæ æternæ, idq; ex iustitia, sibi deberi confidenter affirmat. 2. Timo. 2.

Hic cauillatur Illyricus, *non dicere Paulum coronam vitæ æternæ, quæ merum & purum donum Dei est ob Christum: non etiam dicere ex iustitia. sed coronam iustitiæ dici, quia etiam noua obedientia, quædam iustitia est: non tamen ea qua ausi sumus intrare in iudicium cum Domino nostro. quæ sola iustitiæ obedientia ac passionis Christi est.* Cauillatio.

Priorem cauillationem excludunt scripturae. Dilutio.
S iiii rarum

- rarum apertissima testimonia, quæ docent, bonis operibus & piorum laboribus promissa esse non quævis præmia, sed disertè vitam æternam.
- Tobia 4.** Eleemosyna à morte liberat, & ipsa est quæ purgat peccata, & facit inuenire misericordiam, & vitam æternam. Qui elucidant me (nempe vt Paulus) vitam æternam habebunt. Quid boni faciam vt habeam vitam æternam? Et ibunt hi in ignem æternum: iusti autem in vitam æternam, scilicet propter opera misericordiæ. item:
- Rom. 6.** Habetis fructum in sanctificationem, finem verò, scilicet iustitiæ vestræ, vitam æternam. & quod maximè ad rem propositam pertinet:
- 1. Tim. 6.** Certa bonum certamen fidei, apprehende vitam æternam, in quam vocatus es, scilicet per certaminis boni strenuos labores. Et iterum eodem loco, diuitibus huius seculi præcipe diuites fieri in bonis operibus, faciliè tribuere, communicare, thesaurizare sibi fundamentum bonum in futurum, vt apprehendant, hoc est, consequantur per hæc bona opera vitam æternam. rursus: Quisquis reliquerit domum, aut fratres, aut sorores, aut patrem, aut matrem, aut filios, aut agros propter me & euangelium, accipiet centies tantum, nunc in hoc tempore, & in sæculo futuro vitam æternam.

Marci 10.

Ex his satis patere existimo, coronam, quam dicit Paulus sibi paratam pro laboribus pijs, nec sibi tantum, sed & iis qui diligunt aduentum Domini, & ex dilectione sincera bonum operantur, esse coronam vitæ æternæ. Sicut & Iacobus

cobus Apostolus disertè dixit: Beatus qui sus-
fert tentationè, quoniam cùm probatus fuerit,
accipiet coronam vitæ. Et ad angelum Smyr-
nenfis ecclesiæ scribit Ioannes: Esto fidelis vsq;
ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ. Vides
lector scripturam non aliam coronam promit-
tere, quàm vitæ æternæ, & ineptissimam esse
cauillationem Illyrici?

Ad posteriorem cauillationem respondeo,
Coronam iustitiæ, rectè interpretari coronam
quam Paulus iustè meruit: Reposita est, inquit
Anselmus, corona iustitiæ, id est, secreto, tutoq;
loco seruatur mihi corona quam iustè merui.
Et diuus Thomas: Corona, inquit, iustitiæ di-
citur, quam Deus ex iustitia reddet. Et sic quo-
que alicubi Augustinus. Sed si non placet Illy-
rico ea interpretatio, certè diffiteri non pote-
rit, quin corona ea, quam dicit reddendam
sibi Paulus, reddenda sit à iudice, eoq; iusto.
quo clarissimè insinuatur, quòd ex iustitia, &
non ex sola misericordia dàda sit, non sicut illi,
dum infidelis esset, data est gratia vocationis &
iustificationis. Inaniter igitur cauillatur nō scri-
ptum esse, ex iustitia: sed, coronam iustitiæ.
quod ipse intelligit de iustitia nouæ obedien-
tiæ, impuræ tamen & contaminatæ. Non e-
nim scripseram, Paulum scripsisse, ex iustitia:
sed scripseram, Paulum confidenter affirmare
coronam vitæ æternæ sibi ex iustitia deberi.
quod sanè verissimū est, ex eo quod scribit eam
sibi reddendam à iudice iusto.

S v Quo-

Iacobi 1.

Apocal. 2.

Anselm?

Thomas.

Auguf. de
gra. & lib.
arb. cap. 6
& 7 & in
Pfal. 08.

Quoniam vero nihil pudet impium seducto-
rem tā blasphemē scribere de Pauli laboribus,
quos post conversionem in ministerij euange-
lici functione sustinuit, quod habuerit Paulus
pro reiectamentis & damnis vniuersos suos la-
bores, etiam post conversionem, existimauit o-
pere præritium me facturum, si sententiam me-
morabilem beati Augustini hic lectori ob ocu-
los ponerem, ad retundendam impiam audaciā
veteratoris. ea extat in libro de gratia & libero
arbitrio. Apostolus Paulus, inquit, quē certē in-
uenimus sine vllis meritis bonis, imò cum mul-
tis meritis malis, Dei gratiā consecutū, reddētis
bona pro malis, sua iam propinquante passione
scribens ad Timotheū, ista vtrique iam bona sua
merita cōmemorat, vt post bona merita conse-
quatur coronā, qui post mala merita cōsecutus
est gratiā. Denique superest, inquit, mihi corona
iustitiæ, quā reddet mihi dominus in die illa iu-
stus iudex. Cui redderet coronā iustus iudex, si
nō donasset gratiā misericors pater? Et quomo-
do esset illa corona iustitiæ, nisi præcessisset gra-
tia quæ iustificat impiū? Quomodo ista debita
redderetur, nisi prius illa gratuita donaretur?
Proinde cōsideremus ipsa merita, quibus dixit
coronā redditurū iudicē iustū, & videamus, v-
trū merita ipsius, tanquā ipsius, hoc est, ex ipso
ei cōparata, an dona sint Dei. Vides Christiane
lector, sanctissimū & eruditissimum patrē Pauli
labores post conversionē, habuisse non pro re-
iectamētis aut stercorebus, sed pro acceptissimis
Deo

August. de
gra. & lib.
arbit. cap.
6. & 7.
Insignis
sententia de
operibus
Pauli post
conuersio-
nem cōtra
impiā blas-
phemiam
Illyrici.

Deo, & gratissimis meritis, pro quibus Deus reposuit ei secundū iustū iudiciū suū coronam vitæ æternæ. Impios ergo & blasphemos istos doctores, tanquā pestē salutis tuæ æternæ, fuge & detestare. Porro Esaię locū, quē ad infamādos & lacerandos Pauli labores post conuersionem adducit Illyricus: Omnes iustitiæ nostræ sunt pānus mēstruatæ: suo loco inferius excutiemus.

Quia pondere testimoniorum scripturæ, quæ passim & crebrò bona renatorū & iustificatorū opera magnis laudibus celebrāt: dum ea modò iusticiam, modò fructus spiritus sancti, modo fructus palmitū in Christo manentiū, modò in deo facta esse, dumq; pro ijs ampla & præclara præmia, coronā incorruptam, coronam vitæ, coronā vitæ æternæ, hæreditatē incorruptā, incontaminatam & immarcessibilem promittunt: sentit se Illyricus grauiter premi, in hoc argumēto de iustificatione coram Deo, & præsertim de iustificatione per opera bona. Nec videt rationem qua (licet alioqui impudentissimus) possit penitus ea excludere à iustificationis ratione, quasi in eis omnino nulla pars iustificationis posita sit: callido, & haud dubiè satanico consilio comminiscitur in hoc capite quasdam distinctiones nouas & profanas: quibus aliqua saltem probabilitate apud imperitum lectorem scripturarum testimonia, quæ negare non audet, eludat, deprauet & peruertat: & etiam (si dijs placet) in suæ prauæ doctrinæ de iustificatione operum patrociniū detorqueat.

Tradit

Esaię 64.

Rom. 6.
Ephes. 5.
Galat. 5.
1. Ioan. 15.
1. Cor. 10.
Iacobi 1.
Apocal. 2.
1. Timo. 6
1. Pet. 1.

*Distinctiones
Prophe-
nae ab Il-
lyrico cal-
lidè exco-
gitate.*

Tradit itaque, quod scriptura divina duplex forum Dei faciat: Alterum, iudicii diuini: alterum, approbationis hominum. Quorum prius possit docendi gratia vocari forum iustificationis, posterius nouæ obedientiæ: vel prius illud, seueræ Dei iustitiæ forum: posterius autem gratiæ Dei forum, vel prius, personæ: posterius, operum: vel denique (quia in appellationibus idoneis quærendis suarum nouationum copiosus est) prius, forum iustificationis, posterius, forum approbationis. Similiter duplicem iustificationem in scriptura tradi. Alteram, veram, propriam, & primariam iustificationem in severo Dei iudicio: alteram, iustificationem approbationis in foro gratiæ. In illo priore foro iudicii diuini, seu foro veræ & propriæ iustificationis solam perfectissimam & mundissimam iustitiam obedientiæ & passionis filij Dei posse consistere, & ab hac iustificatione propria & vera, omni tempore, omnia opera, virtutes ac qualitates hominis, siue acquisitas, siue donatas, atque adeo etiam Pauli illa opera, pro quibus sibi coronam deberi in extremo iudicio affirmat confidenter, exclusa esse. Hanc quoque iustificationem propriam & veram, nihil aliud esse, quàm, indui peccatorem nuptiali veste iustitiæ & obedientiæ Christi, per imputationem, qua hominis totius vitæ, & omnium operum iniustitia contegatur, vt imputari non possit, sed necessaridè condonetur. Atque hanc esse fidei iustitiam, & Dei iustitiam in scripturis sanctis.

In po-

In posteriore verò foro gratiæ nouæ obedientiæ, vel iustificationis secundum approbationem, Deum benignissimè agere cum iustificatis, tanquam cum filijs, inchoatam obedientiam eorum, licet secundum rei veritatem labe peccati contaminatam & immundam, approbando: imo eam amplissimis laudibus ornando, & præmijs remunerando magnificis.

In hoc approbationis, siue iustitiæ secundariæ foro, nos ac nostra opera à Deo diligè in dilecto filio suo, vt eorum crebra habeatur ratio, eaque non parum laudentur. Breviter huius doctrinæ, qua nouæ distinctiones cuduntur, hæc summa est: duplicem esse iustificationem, alteram veram, propriam & primariam, quæ consistit in sola iustitia Christi nobis imputata: altera iustificatio approbationis, qua iustitia quælibet hominis alioqui contaminata & immunda propter dilectum filium à benigno patre approbatur, tanquam vera iustitia, & laudibus ac præmijs ornatur & remuneratur.

Iam quorsum hanc duplicis fori, vel duplicis iustificationis distinctionem commentus sit, non dissimulat dum scripsit: *Quod qui rectè scripturam secare volunt, hæc duo fora iustificationis & approbationis, hoc est, vera iustitia & approbata tantum, siue acceptata iustitia, distinguere debent: nec illa scriptura dicta quæ ad diuersa fora pertinent, inter se nefariè commiscere. Itaque nefariè facere Papietas, dum dicta scripturæ & patrum de hac iustificatione posteriore aut approbatione agentia, trahunt ad illam priorem iustifi-*
cationem

cationem, quæ in sola obedientia Christi nostram iniustitiam contegent e per imputationem consistit.

Vides Christiane lector, quorsum has distinctiones in ecclesiam inducere velit, nempe vt dicta scripturarum, aut patrum testimonia de iustitia siue iustificatione operum coram Deo à Catholicis contra blasphemam eorum doctrinam, de contaminatis omnium iustificatorum, etiam Pauli, vniuersis operibus bonis eludant, referenda ea esse dicentes ad forum gratiosæ iustificationis siue approbationis: non autè ad forum illud diuinæ iustitiæ. Itaq; per bona opera apud Deum neminem iustificari vera & propria iustificatione, sed tantum secundum approbationem gratiosam Dei. ita enim expressè scribit Illyricus. *Ad hanc approbationis iustificationem referendas esse omnes celebrationes iustitiæ ac pietatis sanctorum, & deniq; omnes promissiones Dei, quibus præmia pro operibus bonis promittuntur. Singula enim & omnia, quantumlibet iustorum, opera per se esse contaminata, sed in Christo esse approbata, dilecta, & accepta, & proinde nõ pertinere, nisi ad forum approbationis gratiosæ.*

Matth. 25

Vt lector clarè cognoscat istud eludendarum scripturarum satanicum consilium, scripturam illam, quæ apertissimè insinuat, quod in extremo iudicio oves à dextris constitutæ propter bona opera misericordiæ Christi membris prestitæ, ibunt in vitam æternam: dicit esse referendam ad forum approbationis siue iustitiæ secundariæ. *Secundum hanc, inquit, approbationem, & secundariam iustificationem approbabit Christus sanctos*
in exo

in extremo iudicio, ex ea scilicet, tanquam ex fructibus illam priorem iustificationem agnoscens, & dijudicans, in qua salus nostra consistit, propter eam adiudicans oues æterna vite & regno cælorum: & non propriè propter opera illa misericordie, quæ tantum pertinent ad iustitiam approbationis. Similiter secundum hanc approbationis iustitiam intelligendum dicit, quod Paulus propter gloriosum certamen, & fidelem cursum scribit se expectare coronam iustitiæ. Sic denique tã scripturarũ quã scriptorũ perspicua & solida testimonia de vera operũ iustitiæ & iustificatione facillimũ semper erit eludere.

At contra scripturarum sacrarum clarissima testimonia, has distinctiones fraudulenter exco-
 gitatas esse, ipsamet scripturæ potentissimè demonstrat, dum docent, Paulo pro operibus suis gloriosis coronam iustitiæ non per approbationis gratiam, sed à iusto iudice, hoc est secundum iustitiam, reddendam siue retribuendam esse. Item quod in die domini opera, quæ tanquàm aurum, argentum, aut lapides prætiosi, superædificata sunt super Christum, ignem diuini iudicij sine vllò detrimento sustinebunt. item de sancto Iob disertè pronunciant: Sermo labiorũ eius, quo Deũ in aduersitate rerũ summa benedixit & laudauit, rectus fuit, sic vt in eo nihil peccati fuerit. rursus Petrus dicit: Fratres magis sagittate, vt per bona opera certã faciatis vocationẽ & electionẽ vestrã. hæc enim faciẽtes nõ peccabitis aliquãdo. rursus: Omnis qui natus est ex Deo, peccatũ nõ facit, quia semẽ ipsius in ipso manet, hoc

Confutatio nouarũ distinctionum Illyrici.
 1. Timo. 4
 1. Corin. 3

Iob 1.

1. Pet. 1.

ad i. quã
 est q. ob
 in ano. 6
 mat. 1

hoc est, quatenus ex semine gratiæ diuinæ, per quam renatus est, operatur. rursus: Omnis qui in eo manet, scilicet tanquam in vite, non peccat: quatenus videlicet in eo manet. Item Iacobus: Qui factor est operis, in facto suo, vel per factum suum, beatus erit. Falsissimum est igitur, quod tantopere contendit Illyricus, solam Christi iustitiam & obedientiam in seверо illo Dei iudicio consistere posse. & nullius quilibet sancti hominis iustitiã vllam illius seueri iudicij examen sustinere posse. Atq; in hoc grauissimè & scdissimè decipitur Illyricus: apud semetipsum sapiens, & patrũ explicationes reijciens, quod inter duo hæc non distinguat. Non iustificandum apud Deum vllum mortalem; si cum eo Deus in illud suum seuerum iudicium ingrediatur. &: Non posse vllum opus iustum, Dei iudicium seuerum sustinere. Inter quæ eruditè distinxit Augustinus, quando scripsit, quod ipsa iustitia, qua retribuntur bona pro bonis, nõ est suæ misericordia, videlicet quia persona, quæ propter bona merita coronanda est, eget propter quotidianas culpas commistas bonis meritis, ignoscente misericordia. Quibus quidem culpis gratiosè per bonitatem Dei condonatis, bona merita iustorum sustinere possunt seueritatem iudicij diuini, quo secundum iustitiam diuini iudicij coronam vitæ æternæ à iusto iudice accipient: sicut supra ostendimus Augustinum docere in libro de perfectione iustitiæ. Verissimè itaque cecinit regius propheta.

Aug. lib. de perfectione iustitiæ. Psal. 108.

Aug. lib. de perfectione iustitiæ.

Quod

Quod si Deus intret cum seruis suis in seuerum iudicium suum, nullus viuens iustificabitur in conspectu eius. quia nullus est viuens, qui non opus habeat contra seueritatem iudicij, eius gratia, multas culpas & offensas misericorditer condonante: vt illis condonatis, per reliquam iustitiam suam possit subsistere in cōspectu eius. Causā itaq; cur nullus, quamlibet iustus, possit per opera sua iusta sustinere seueritatem iudicij diuini, non est hæc, (vt imperitissimè cauillatur Illyricus:) quod omnia iusti hominis opera tātum pertineant ad iustificationem gratiosæ approbationis, cū sint peccata: sed quia persona, quæ habet multa bona merita, non paucas quoque habeat culpas & offensas, quotidianas saltem, quæ Dei iustitiam ferre non possunt, sed opus habent ignoscende gratia. Ac verū quidem est, quòd exactissimam legis suæ obedientiam seuerè exigat iustus Deus, videlicet ad minimum vsq; apicē: sed non continuò, ob transgressionē vel minimi apicis, contaminatur reliqua tota iustitia iusti hominis, vt transgressionē illa cōdonata, nō possit cōsistere in Dei iudicio.

Idem in
Psal. 108.

Quod autem cauillatur Illyricus scriptū esse: *Maledictus omnis qui non permanserit in omnibus quæ scripta sunt in libro legis vt faciat ea*: manifestissimū est ex Paulo in epittola ad Galathas, Mosi sententiam citante, de ijs scriptum esse, qui ex operibus legis sunt: non autem de ijs qui ex fide sunt. De ijs igitur qui ex fide in Christi mediatoris propitiatorium sanguinem iustificati sunt,

Deut. 27.

Galat. 3.

T ne qua-

nequaquã dicit Paulus, quod ob leuem aliquam transgressionem maledicti sint à Deo: sed de ijs tantum, qui de operibus legis præsumentes, Christi gratiam nõ requirunt, & secundum veritatem nullum legis mandatum in conspectu Dei syncerè faciunt, quia ex timore tantum, vel carnali cupiditate faciunt, quicquid faciunt, non autem ex sincera Dei dilectione.

Iacobi 2.
Hieron.
lib. 1. cõtra
Pelag.

Similiter quod rursus cauillatur scriptũ esse: *Qui in vno deliquerit, factus est omnium reus*: Respon- det ei Hieronymus. Ipse locus se interpretatur. Non enim dixit, vnde cõperat disputatio: qui diuitem pauperi in honore prætulit, reus est adulterij vel homicidij (in hoc enim delirant Stoici, paria contendentes esse peccata) sed ita: Qui dixit, non mœchaberis, dixit, & non occides. Quod etsi non occidis, mœchaberis au- tem, factus es transgressor legis. Leuia cum le- uibus, & grauia cum grauib; comparãtur, nec gladio dignum scelus ferula cõcercendũ. Si quis igitur vel in minimo offenderit, factus quidem est transgressor legis, quæ exactissimam obe- dientiam vsq; ad minimum apicẽ requirit: sed nisi maiora illa mandata de nõ committendo adulterio, vel homicidio, & similia transgredia- tur, non amittit vniuersam iustitiam suam.

At vero falsissimum est quod hic scribit Illy- ricus: *In seuro suo iudicio vera & propria illius iusti- ficationis, iustissimũ Deum, tam exactam à nobis exigere obedientiam erga legem suã, vt sub peccati videlicet & indignationis comminatione, perfectam naturã integri- tatem*

batē, secundum eam suam imaginem, quā initio homini indidit, requirat. Sicut supra iatis ex Aug. ostendimus in lib. de spir. & lit. & de perfect. iustitiæ.

Sed ad has commentitias distinctiones comprobandas adducit Illyricus, (si dijs placet) Augustinum in libro de perfectione iustitiæ contra Celsiū, duplicē faciētem priorū iustitiæ & iustificationē: perfectā alteram, & alterā imperfectā. Bernardū quoq; in ipsa iustificatione duplicem considerationem facientem: alteram quidem iudicij & veritatis, alteram verò fidei & pietatis.

Responsio. Ad has commentitias opinionēs probandas nihil omnino pertinere sanctorum istorum sententias. Ac de Augustino quidē constat, quòd perfectæ & imperfectæ iustificationis distinctionem lōgè alio sensu faciat, quàm Illyricus. Nam perfectā iustificationē retulit manifestè ad futuræ vitæ iustitiā, quæ sine omni peccati vitio peragitur. Quod, in quies, scriptum est: Quia non iustificabitur in conspectu tuo omnis viues: de hac vita sine difficili questione intelligitur. Et quod ait, nō iustificabitur: ad illā perfectionē iustitiæ retulit, quæ in hac vita nō est. Vides lector, perfectionem iustitiæ intelligi ab Augustino, eā quæ est sine admisione vllius culpæ, quæ est solius vitæ futuræ: imperfectā verò ex opposito, omnem iustitiā huius vitæ, quæ in nullo quālibet iusto reperitur sine multis peccatis. Et alibi hāc imperfectam iustitiā huius vitæ, vocat iustitiā secundum modū conuersationis humanæ, hoc est, secundum modū, qui humanę

*Probatio
Illyrici.*

Aug. iibro
de per-
fect. iust.

Bernard.
serm. 5. de
dedica-
tione.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

cōuersationi possibilis est in mortali vita: illam
 verò perfectam vocat iustitiam, secundum illam
 perfectam regulam iustitiæ, quæ in Deo est: hoc
 est, iustitiam, quæ exactè respondet regulæ illi
 veritatis, quæ in Deo est, nullam scilicet habens
 commistam vitijalicuius aut peccati obliqui-
 tatem, prauitatem aut labem. Quam regulam
 consyderans Propheta, dixit: Ne intres in iudi-
 cium cum seruo tuo, quoniam non iustificabi-
 tur in conspectu tuo omnis viuens. hoc est, nul-
 lius mortalis hominis vita ita immaculata est
 & incontaminata, vt conformis sit per omnia
 regulæ illi tuæ æternæ: & ideo orat omnis ius-
 tus, præsentatus conspectui tuo, vt non intres
 cum ipso in iudicium tuum seuerum, non adhi-
 bens misericordiam, qua clementer ignoscatur
 multarum offensarum delicta. Et huius æternæ
 regulæ perfectissimæ iustitiæ consyderatione di-
 cit Augustinus, quod homo quilibet, quamlibet
 iustus secundum modum humanæ conuersationis,
 iniustus tamen sit, & prauus, collatus ad illam
 æternam iustitiæ diuinæ regulam. Verum hæc
 sanctissimi patris doctrina, distinguens duplicem
 iustificationem, haudquaquam dicit, imperfectam
 huius vitæ iustitiam in Dei conspectu totam esse
 contaminatam & vitiosam per sese, quamuis
 approbetur à benigno Deo per gratiã ob filium
 mediatorem: nec dicit futuræ vitæ perfectam esse
 iustitiam, quia est iustitia obedientiæ Christi, quæ
 sola in iudicio consistat Dei, & contegat iniusti-
 tiam filiorum & iustorum. Bernardus quoque; Cõ-
 stituunt

Aug lib 2
 de remiss.
 peccat.
 cap. 10. &
 in Psalms.
 147.

Bernardus.
 dus.

stituunt in Deo aliud iudicium veritatis, alium
 affectū pietatis erga nos. Iudicio veritatis Deū
 iudicare de nobis, secundū quōd nos ex pec-
 cato sumus vani & miseri facti. quod est iudi-
 care naturam nostram, secundū quōd in se &
 ex se secundū rei veritatem est: Affectu verō
 pietatis iudicare de homine, nō secundū quod
 est in semetipso in veritate, vanitati similis fa-
 ctus, & ad nihilum redactus, & penitus nihil
 factus: sed secundū pium suum cor & affectum
 erga hominem perditum, quē gratiæ suæ donis
 magnificē exornat, & donat ob sanguinē me-
 diatoris: Lege, inquit, homo, in corde tuo, lege
 intra teipsum de teipso testimonia veritatis, etiā
 hac cōmuni luce iudicabis te indignum. Lege in
 corde Dei testamentū, quod firmatū est in san-
 guine mediatoris, & inuenies te longe aliud spe
 possidere, quā re tenere videris. Aliud est ergo
 iudicium Dei de homine secundū corruptam,
 vanam, & miseram naturā ipsius, qualis per pec-
 catū factus est: Aliud secundū affectū pietatis,
 secundū quem magnificat hominē, & magni-
 ficis gratiarum muneribus illū donat, & magna
 illi cura de homine est. Ipsi enim cura est de no-
 bis, ait Apostolus Petrus. & Propheta: Ego autē
 mendicus sum & pauper, dominus sollicitus est
 mei. Sed quid quæso hæc sanctissimi patris do-
 ctrina sanctissima ad cōmentitiam Illyrici disin-
 ctionem pertinet, cū clarissimū sit, in sua sen-
 tentia Bernardum duplicem tantū facere homi-
 nis considerationem: alterā, secundū quōd pec-

Bernard.
 in ferm.
 de dedi-
 catione.

1. Petri 5.
 Psal. 39.

cato facta est eius natura misera, vana, & ad nihilum redacta: alteram, secundum quod est ex visceribus pietatis Dei in sanguine mediatoris rursus magnificata & visitata. Porro de ea sententia, quam hoc loco scripsit: Ipsæ quoq; iustitiæ nostræ omnes ad lumen veritatis inspectæ, velut pannus menstruatæ inveniuntur: postea suo loco dicetur.

Iustitia
Dei qua-
nam apud
Apost. in
argum. iu-
stificatio-
ris.
Philipp. 3.
Rom. 3.

Postremò, quod scribit hic Illyricus: Iustitiã Dei in causa iustificationis. & dum apud Paulum scribitur: Ut inueniar in illo non habens meam iustitiam quæ ex lege est, sed illam quæ ex fide est Christi, quæ ex Deo est iustitia in fide. item: Nunc autè sine lege iustitia Dei manifestata est, testificata à lege & prophetis: iustitia autem Dei per fidem Iesu Christi: esse obedientiam & satisfactionem Christi nobis imputatam, primum ipsa sermonis forma, qua Apostolus exponit eam ex Deo, vel à Deo esse, non satis probat. Deinde Augustinus passim iustitiã Dei esse dicit, quæ non est ex præsumptione nostrarum virium, sed est ex dono gratiæ Dei. ubique enim Dei iustitiam, iustitiæ legis opponit. Vide Augustinum in libro de spiritu & litera, cap. 9. & cap. 28. item in libro 3. contra duas epistolas Pelagianorũ cap. 7. In quibus locis diligentissimè iustitiam legis à iustitia Dei, seu iustitia fidei discernit, & locũ illum Paulinum exponens: Ignorantes enim iustitiam Dei, & suã volentes constituere, iustitiæ Dei non sunt subiecti: non propterea, inquit, iustitia Dei dicitur, quoniã Deus iustus

Aug. de
spir. & lit.
cap. 9. &
28.
Idem cõ-
t. epist. cl.
Pelag. lib.
3. cap. 7.

Rom. 10.

iustus est, sed quia homini ex Deo est. Secundū hanc autem iustitiam Dei, hoc est, quæ ex Deo nobis est, nunc fides operatur per dilectionem: ubi iustitiam quæ nobis ex Deo est, palam dicit positam esse in fide per charitatem operatæ, non autē in obedientia Christi nobis imputata.

Tertium argumentum Confessionis erat: *3. Argu. confess. Rom. 11.* Apostolus inquit: Si ex operibus, non ex gratia, alioquin gratia iam non erit gratia. Pugnans enim in iustificatione nostra, opera & gratia, sicut meritum & gratuitum.

Responderam, Opera quæ gratiæ opponuntur, ea esse apud Apostolum, quæ sine fide in Christum, & sine adiutorio gratiæ eius sunt: nō autem ea quæ sunt fide per charitatē operante, quā spiritus sanctus diffudit in corda credentiū.

Obijcit contra Illyricus, *Cavillatio.* In responsione ad tertiam probationem dicit quidem, sed non probat, tantum ea opera opponi gratiæ, & excludi à iustificatione, quæ sunt naturalibus viribus, non quæ sunt à renouatis. at contra in textu nihil tale habetur.

Responsio. Responderam in præcedentibus *Dilutio.* confutationibus clarissimè demonstratum fuisse, sed quando ad eas attendere noluit Illyricus, necesse est ut repetamus. Textus Apostoli sic habet: Sic ergo & in hoc tempore reliquæ secundum electionem gratiæ factæ sunt. Si autē gratia, iam non ex operibus: alioquin gratia, iam non est gratia. Perspicuum est & indubitatum, Paulum hoc scripsisse de reliquijs Iudæorum, quæ repudiatæ non sunt, sed per Dei gratiam

Quanam opera excludantur à iustificatione coram Deo.

ad fidem in Christum vocatæ & perductæ. Cum ergo Iudæi illi, qui reiecti sunt, ideo reiecti sunt, quia nolebant in Christū credere, & eius gratiā agnoscere, existimātes ea nihil sibi opus esse, sed se posse iustificari apud Deū sine Christi gratiā, per doctrinam legis, & facultatē liberi arbitrij, nōnne evidentissimum est, opera, ex quibus negat electas reliquias saluas factas & iustificatas esse coram Deo, esse opera illa, in quibus confidebant Iudæi repudiati, hoc est, ea opera quæ sunt extra Christum, & sine gratiæ Christi adiutorio : non autem esse ea opera, quæ electæ reliquiæ ex gratia Christi iam renouatæ & iustificatæ, per spiritum charitatis operantur? quæ
 Rom. 10. **lium operum iustitiam Paulus in capite 10. vocauerat iustitiam ex lege, oppositam iustitiæ quæ ex fide est. Et in capite 9. de parte Iudæorum repudiata scripserat : Israel vero sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit. Quare? quia non ex fide, sed quasi ex operibus. offenderunt enim in lapidem offensionis. Nōne hic luce meridiana clarius est, sermonem esse de operibus, reiecto Christo, per proprias vires factis, per quæ opera, inquit Paulus, Iudæi quidem iustificari apud Deum sedulò studebant: sed quia non ex fide in Christi gratiam ea præstabant, ad iustificationem coram Deo non perueniebant? An igitur in textu Pauli obscurum est, qualia opera à iustificatione vera coram Deo excludat? Ad Galathas quoque scribens**
 Galat. 5. **Apostolus expressè & clarè dicit: In Christo Ie-**

su neque circumcisio aliquid valet, neque præputium : sed fides quæ per dilectionem operatur. agens citra controuersiam de ratione iustificationis apud Deum. Qua igitur fronte audet Illyricus tam contumaciter opera ex fide per dilectionem operante à renouatis facta excludere à ratione iustificationis, quæ Paulus tam disertè dicit valere in Christo Iesu ad iustificationem? Et ne incertum esset, quid per fidem per dilectionem operantem intelligeret, reprensens eandem sententiam in fine epistolæ, scribit: In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed noua creatura. Ex qua sententia perspiciamus, quod fides per dilectionem operans, est ipsa noua creatura, siue renouatio hominis. quod idem valet atque si dixisset: veram coram Deo iustificationem consistere in renouatione interiore hominis, & iustis operationibus secundum interiorem renouationem factis. Falsissimum igitur est quod scribit: In textu nihil de operibus sine Christo per vires & facultatem liberi hominis arbitrij factis haberi.

Galat. 6.

Sed obijcit Illyricus: *Christus excludit etiam opera verè piorum à iustificatione, dum eos iubet agnoscere se in summa perfectione esse seruos inutiles. Et Paulus, dum ea sua futura opera ac iustitias pro reiectamentis ac damnis habet.*

Cauilla

Luc. 17. Philip. 3.

De sententia Domini, Cùm omnia feceritis, dicit, serui inutiles sumus: proprius locus dicendi erit circa argumentum Confessionis non

Dilutio.

num. Porrò de iustitia, quam Paulus pro reiectamento & damno habet, circa confirmationem secundi argumenti iam supra factis demonstratum est, eam tantum esse, quam in Pharisaismo operatus erat: minimè autem eam, quam iam conuersus ad Christum, operatus est. quam tanti dicit æstimari à Deo iusto iudice, vt pro ea remunerationem coronæ vitæ æternæ expectet.

*Cauillatio.
Rom. 7.
Dilutio.*

Sed addit Illyricus: *Paulus totam suam obedientiam, vt imperfectissimam accusat, ad Romanos septimo.*

At disertè scribit in eo capite Paulus, se condelectari legi Dei secundum interiorem hominem. rursus: Se mente seruire legi Dei. nusquam autem dicit, eam delectationem & dilectionem legis Dei, quæ in mente eius erat, peccatum fuisse: nec eam seruitutem, qua mente legi Dei seruebat, vitiosam aut contaminatam aliqua labe peccati fuisse. Scribit quidem propter malum ex carne adiacens, se non posse perficere bonum, seruiendo scilicet legi Dei, sine omni prorsus vel sensu alicuius malæ concupiscentiæ, aut prauis desiderij: sed ex necessitate mali illius in carne adiacentis non dicit vitiari omnem suam obedientiam. sed tantum dicit se impediri, quo minus libera prorsus & expedita ab omnibus impedimentis mente, Deo seruire possit, quod vellet. Et in principio capituli octaui disertè dicit: nihil damnationis esse ijs qui sunt in Christo Iesu, propter adiacens hoc malum, si modò non secundum carnem

nem, siue secundum hoc malum adiacens ambulat. Tantum ergo hoc docet Paulus, obedientiam, quam præstabat legi in carne corrupta & mortali, imperfectam hætenus fuisse, quod non ea libertate in Deum ferri posset, qua potuit homo à Deo rectus & iustus conditus, sine vilo prauæ libidinis sensu, totus in Deum ferri, legique diuinæ seruire. Non autem dicit, suam obedientiam ex carne adiacente peccati labem contraxisse, propter quam in Dei oculis verè contaminata esset.

Adhuc cauillatur Illyricus: *Christus, inquit, damnat Phariseum cum suis virtutibus, quas se à Deo habere, ex gratia agnoscebat, ei que gratias agebat.*

Cauillatio.

Luc. 18.

Dilutio.

Sed heus bone vir, an damnandus tibi videtur, qui virtutes per Dei gratiam acceptas agnoscit, & pro ijs gratias Deo agit? Non opinor te tā peruersum vt hoc asserere velis. Cur igitur causam non exprimis, ob quam Phariseū damnat Christus? Sed Christus eam non dissimulauit, qui dicit eum stantem tanquam iustum orasse, & nihil de peccatorum remissione, tanquā totus iustus, & sine peccato esset, sollicitū fuisse, nec etiam quicquā à Deo petiuisse: deinde etiam superbè contempsisse fratrem suum publicanū, quē videbat humiliter deprecantē: postremò & seipsum ex donis Dei magnū facientē, & ceteris anteponentē. quod est Dei dona nō in vnū Deū referre, sed ex ipsis seipsum supra alios extollere. dū dixit: Nō sum sicut cæteri homines. Hoc renouati in vno Deo gloriantes, qui sua gratia ipsos

ipfos iustificavit. Et Paulus, dum cursum evangelici ministerij fideliter & sedulo obit & perficit, non faciunt. proinde blasphemè eorum iustitia cum Pharisei iustitia comparatur. Et evangelista ipse dicit parabolam dictam ad eos qui confidebant intra se, tanquam iusti essent & sine peccatis.

Auguf. de
ver. dom.
ferm. 36.
& li. 7. de
pecc. mer.
& remiff.
cap. 5.

Cauilla
tio.

De Galathis quoque renatis addit Illyricus, quod Paulus nō vult in iustificatione admiscere opera legis, etiam quæ ope gratiæ facta sunt. Sed de hoc in sequenti loco dicendum erit.

Postremò obijcit: *Cum Christus omnes etiam sanctissimos iubet perpetuo flagitare condonationem peccatorum, an non id præcipit, ut perpetuo agnoscentes suam omnem iustitiam esse pannum menstruatæ, semper confugiant ad solius agni Dei, auferentis peccati mundi iustitiam?*

Prou. 24

Respondet Sapiens in Prouerbijs: Septies in die, inquit, cadit iustus, & resurget. Vbi dicens, quod septies in die vno, hoc est, sæpius peccat iustus, & non semper in die cadit aut peccat iustus, satis indicat, quare etiã iustis assidua præcatione pro remissione peccatorum opus sit: quamuis eius iusta operatio peccati remissione opus non habeat. Et superius sententias Augustini citauimus, in quibus clarissimis verbis dicit: Si iustus motibus prauis, quos inuitus sentire cogitur, nullum adhibeat consensum, non esse ut propter illos dicat: Remitte nobis debita nostra.

Auguf. de
perfect iu
stitiæ.
Idem in
epist. ad
Africanu.

Iterum hic obijcit de Ahrahamo, quod Paulus
prestante

præstantes eius virtutes à iustificatione excludit, eiusque iustitiam, reiecta omni gloriatione in sola non imputatione, remissione, & contestatione peccatorum collocat.

Sed de Abrahami iustificatione suprâ satis diximus, & falsum esse demonstrauimus quod hic affirmat Illyricus. Et profecto si consideretur scopus doctrinæ Pauli de Abrahami iustificatione, multa disputatione opus non erit. Constat enim manifestissimè Paulum Abrahami iustificationem proponere Iudeis, vt operibus legis sine Christo, seu sine Christi gratia factis intelligerent se nõ iustificandos apud Deum, quando de Abrahamo scriptum legerent: non quod operibus legis sine Christi fide iustificatus esset: sed quod fide scilicet in Christum, semen illud vnum, in quo benedicerentur omnes gentes, iustificatus esset: Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam, hoc est, & fides reputata est ei ad iustitiam. Vbi euidentissimum est, opera illa legis sine fide facta disertè exclusa esse: de operibus verò eius, quæ vel iustificatus, vel antequam hoc de eo diceretur: Credidit Abraham Deo, &c. vel postea quoque fecisset, nihil ibi expresse agit Apostolus. quia quando hoc dictum est: Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam: de nullo opere nisi fidei mentio est. Sed ea omnia opera quæ renatus fecit, siue antea quàm hoc ei diceretur, siue postea quàm hoc ei dictum est, quod non excludatur ab omni iustificationis ratione, ipse Apostolus Iacobus expresse docuit, dum scripsit:

psit: Scripturam illam, Credidit Abraham Deo, & reputatum est ei ad iustitiam: adimpletam esse, opere illo heroicæ obedientiæ. Et rectè interpretatus est Augustinus, Fidem illam quæ reputata est Abrahæ ad iustitiam, hoc est, per quam apud Deum iustificatus est, fuisse fidem per dilectionem operatricem, & proinde proposito saltem includentem opera fidei. Falsissimum est igitur, quod iste crebrò inculcat, Paulum ab omni ratione iustificationis quælibet opera bona, etiam ope diuinæ gratiæ facta, excludere.

*4. Argu.
Confes-
sionis.
Act. 15.
Galat. 5.*

Quartum argumentum confessionis fuit desumptum ex capite 15. Actuum, in quo Apostoli in sua illa prima synodo scribuntur condēnasse doctrinam pseudoapostolorum, docētium præter meritum Christi, etiam opera legis, seu quælibet virtutes, siue iustas operationes, esse ad salutem necessarias. Quibus consentit Paulus, protestans, quod si quis vel solam circumcisionem ad Christum adijcere velit, ille prorsus à gratia excidat.

Responderam, in ea synodo cæremonias ac ritus legis Mosaicæ, itè sacrificia & sacramenta, exclusa esse: non autem opera, quæ secundum legem Dei præstanda erant.

*Canilla:
tio.
Rom. 3.*

Iam obijcit Illyricus diuersum apparere ex Paulo, qui opera legis ex iustitia ac salute excludens, vel maximè moralia excludit: docens tum ad Romanos, tum ad Galatas, ex lege agnoscì peccata, oriri iram, & venire maledictionem, quia legi nemo satisfacere possit.

fit. Vanum itaque esse hoc effugium. Annon Galathæ, Galat. 3.
inquit, erant renati, quos Paulus tamen non vult in
iustificacione admiscere opera legis, etiam ope gratiæ
factæ?

Sed respondeo. Primum certum est Apo- *Dilutio.*
 stolum in epistola ad Galathas de operibus le- *Galat. 4*
 gis Mosaicæ, quæ posita sunt in cæremoniis, *& 5.*
 ritibus, sacrificiis & sacramentis, agere. Iu-
 quitur enim disertè de diebus obseruandis &
 mensibus, & temporibus, & annis. Item de
 circumcissione dicit: Testificor autem rursus
 omni homini circumcidenti se, quoniam de-
 bitor est vniuersæ legis faciendæ. & acriter
 obiurgat eos qui sub lege esse volebant, hoc
 est, sub legis cæremoniis, ritibus, sacrificiis,
 & Sacramentis: denique & iugum seruitu-
 tis legalis exprimit. quod hæc excludat à ra-
 tione iustificacionis apud Deum, extra quæ-
 sitionem est.

Iam videamus, an etiam moralia legis o-
 pera similiter excludat à iustificacionis ratione.
 Et certa responsio est, quod quando Aposto-
 lus de lege dicit, quod per ipsam cognitio pec-
 cati est, quod lex iram operatur, quod ex le-
 ge, siue per legem nemo iustificatur, denique
 quod ex operibus legis nemo apud Deum iu-
 stificatur, comprehendantur etiam moralia
 præcepta. sicut eruditissimè demonstrat Au-
 gustinus in libro de spiritu & litera, ex capite
 7. ad Romanos. Sed quod ibidem admonuit
 Augustinus, diligenter animaduertendum est,
 quod

Rom. 4.

Augus. de
spi. & lit.
cap. 13. &
multis se-
quētibz.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

quòd de lege, legisque vniuersis operibus, tam legalibus siue Mosaicis, quàm moralibus agat, quatenus litera sunt occidens, à spiritu viuificante separata, hoc est, quatenus à spiritu fidei litera legis & operum siue mandatorum distinguitur. Manifestissimum est enim, quòd lex, siue legis quodlibet mandatum ex spiritu viuificante obseruatum non occidat, non iram operetur, vindictam, aut maledictionem. Quando ergo Apostolus tum in epistola ad Romanos, tum in epistola ad Galathas docet, quod ex lege, siue ex operibus legis nemo coram Deo iustificatur, manifestissimum est, quòd intelligat legem, & legis quælibet mandata siue legalia, siue moralia, quatenus à fide separata sunt, & sine fide, & Christi gratia obseruantur, aut obseruari videntur. Illa igitur sola opera, quæ sine Christo fiunt, primum excludit in illis epistolis à ratione iustificationis: non autem quælibet legis opera, etiam quæ cum fide, & ex fide gratiæ Christi, & ex spiritu viuificante fiunt. qualia sunt moralia diuinæ legis opera. Verum de legalibus legis Mosaicæ cæremoniis, ritibus, sacrificiis & sacramentis, quæ per Mosen à Deo veteri populo ad tempus supra morale legem præscripta erant, peculiaris quædam ratio est, an cum fide Christi & gratia viuificante consistere possint, & ex spiritu fidei facta ad iustificationem valere. Atque hac de re cômota questione, grauiter perturbabât pseudoapostoli Iudæi ecclesias, & nominatim ecclesiam Galatharum.

tarum, contendentes contra quam instituerat eos Paulus, cum fide Christi cōiungendam esse obseruationem legis Mosaicæ, tanquã per gratiam Christi sine obseruatione legis Mosaicæ, Galatæ salui esse non possent. Paulus itaque postquam in 2. cap. epistolæ ad Galatas differuisset, sine Christo, seu fide Christi neq; legem, neque legis opera posse hominem coram Deo iustificare: in tertio capite peculiariter sermonẽ dirigit aduersus pseudoapostolos, qui docebant, eos qui in Christum crediderant, & Christi gratiam amplexi erant, non posse iustificari apud Deum, & saluos fieri, nisi legẽ Mosis simul cum gratia euangelij coniungeret. Ac strenuè docet Galatas, quod si sub legem redigerentur, si circumcideretur, & iugo legis se subijcerent, simul cum Christo, iustificationem ex lege, quamuis cum Christo cōiuncta, quærent, à Christi gratia & iustificatione apud Deũ exciderent. Euaeuati, inquit, estis à Christo, qui in lege iustificamini: à gratia excidistis. nam circumcisio in Christo nihil valet, sed fides, quæ per dilectionẽ operatur. Quæ cum ita sint, perspicuũ est, quod Paulus primũ excludat generaliter quælibet cuiuslibet legis opera sine Christo facta, à ratione iustificationis: deinde quod peculiari ratione iugum Mosaicæ seruitutis seu legis cum suis sacrificijs, sacramentis, ritibus & cæremonijs, excludat quoq; à ratione iustificationis credẽtium in Christum. quæ peculiaris ratio mandatorum illius legis alibi explicatur, vbi de vmbri le-

Galat. 2.

Galat. 5.

galibus & luce veritatis euangelicæ agitur: Nequaquã autẽ excludat opera legis moralis siue naturalis, quam gratia Christi non soluit, sed adimplet, à ratione iustificationis apud Deum, cum affirmet solam fidem per dilectionẽ operantem valere apud Deum, non autem circumcisionem. Quam doctrinam de legis operibus exclusis à ratione iustificationis, disertissimè & clarissimè tradidit diuus ille Augustinus cum alijs innumeris locis, tum verò in libro de gratia Christi contra Pelagium: Qui, nouit, inquit, quid fieri debeat, & non facit, nondum à Deo didicit secundùm gratiam, sed secundùm legem: non secundùm spiritum, sed secundùm literam. quamuis multi quod imperat lex, facere videantur timore pœnæ, non amore iustitiæ. quam dicit Apostolus iustitiam suam quæ ex lege est, tanquam sit imperata, non data. Si autem data est, non dicitur iustitia nostra, sed Dei: quia sic fit nostra, vt fit nobis ex Deo. dicit enim: Vt inueniar in illo, non habens meam iustitiam quæ ex lege, sed eam quæ est ex fide Iesu. Tantum igitur inter legem distat & gratiam, vt cum lex esse non dubitetur ex Deo, iustitia tamen quæ ex lege est, non sit ex Deo, sed iustitia quæ per gratiam consummatur, ex Deo. Quia ex lege iustitia dicitur, quæ fit propter legis mandatum: iustitia ex Deo dicitur, quæ datur per gratiæ beneficium, vt non sit terribile, sed suauis mandatum. Sicut oratur in Psalmo: Suauis es Domine, & tua suauitate doce me iusti-

In epist.
ad Heb.
& in e-
pistola ad
Coloss.
Aug. de
gratia
Christi
cap. 13.

*De iustitia que
ex Deo
est, & de
iustitia
nostra.*

iustitiam tuam, id est, ut non formidine poenae cogar esse seruiliter sub lege, sed libera charitate delecter esse cum lege. Iam credo videt Illyricus vel inuitus, iustitiam operum quæ fit per gratiam & charitatem, non pertinere ad legis iustitiam, siue potius ad iustitiam quæ ex lege est: sed ad iustitiã Dei, siue quæ ex Deo est. quam iustitiam per fidem, siue ex fide, aut iustitiam fidei vocat Apostolus. Cernis itaque lector falsissimum esse quod scribit, opera quæ fiunt etiam ope gratiæ diuinæ, Paulum tanquam opera legis, vel iustitiam ex lege, excludere à ratione iustificationis. Vide eandem doctrinam apud Augustinum de gratia & libero arbitrio. item de spiritu & litera: in epistola ad Afellicum: in libro tertio, contra duas epistolas Pelagianorum.

Quintum argumentum Confessionis desumptum fuerat ex scriptura Esaiæ: Omnes iustitias nostras esse sicut pannum mēstruatæ. Vnde nec ipsi quidem cœli aut angeli sunt corã Deo mundi, nedum nos homines.

Responderam: Non sinere pietatem hoc de Deo nos sentire, quod vllam impietatem aut iniquitatem approbet, cum ipse sit omnis puritatis & sanctimonix fons. Proinde cum constet per apertissima sacre scripturæ testimonia Deum approbare piorum hominum merita, beneficentiæ autem & communicationis, nolite (inquit spiritus sanctus) obliuisci. talibus enim hostijs promeretur Deus, rursus: Repletus sum

V ij acce-

Aug. de
grac. &
lib. arb.
cap. 8.
De spir.
& lit. cap.
29. epist.
200. ad
Afellicum
contra 2.
epist. Pe-
lag. lib. 3.
cap. 7.

5. *Argu-
mentum.*
Iob 4.

Heb vlc.
Philip. 3.

acceptis ab Epaphrodito quas misistis in odoré suavitatis, hostiam acceptam, placentem Deo: fieri prorsus non posse, vt piorum bona opera immunda sint, sicut pannus menstruatae. Ex collatione itaque scripturarum sumendam esse veram intelligentiam scripturarum.

*Cauillas
tio.*

*Luc. 17.
Matth. 6.*

Obijcit iam Illyricus: *Dictum Esaiæ variè peruertere conatur, sed Christus satis exponit, quorum bonum iustitia sit pannus menstruatae, cum omnes etiam sanctissimos iubet confiteri se esse seruos inutiles, & perpetuò petere condonationem.*

Responso: Quòd lògè diuersa sint, esse seruos inutiles, & non operari opera bona, nisi quæ sint immunda, tanquam pannus menstruatae, iam mox demonstrabimus suo loco. Nec hoc, quod perpetuò iubet dominus petere condonationem, conuincit omnia opera iustorum esse immunda, tanquam pannum menstruatae: sed hoc tantum, quod omnis piorum iustitia in hac mortali vita sit imperfecta propter multas culpas & peccata, quæ per infirmitatē committit iustus quilibet: quæ tamen culpæ nō contaminant ipsam bonorum operum iustitiam, quamuis iustus earum cōdonatione misericordii opus habeat. sicut suprà sæpiùs dictum est.

Quoniam verò mordicus contendit iste, ex offensis & culpis iustorū, simul & malo in carne habitante, seu ex malo adiacente contaminari omnem iustorum iustitiam, & omnia iustorum opera: consyderet quæso lector duo quæ docet Augustinus: Alterum, quod si motibus prauis

*Lib. de
perfect.*

ex

ex carne scaturientibus, nullum prorsus adhiberet homo consensum, propter eos motus prauos non esse ei petendam condonationem peccatorum aut debitorum: Alterum, quod perfecta iustitia, qua scilicet sine omni peccato vita ducitur, manente etiam carnis vitio, non sit mortali homini impossibilis per Dei gratiam. Fieret, inquit Augustinus, in hominibus perfecta iustitia, si tanta voluntas adhiberetur, quanta sufficit tantæ rei. Esset autem tanta, si & nihil eorum quæ pertinent ad iustitiam, nos lateret, & ea sic delectaret animum, ut quicquid aliud, siue voluptas, siue dolor impedit, delectatio superaret. quod ut non sit, non ad impossibilitatem, sed ad iudicium Dei pertinet. & rursus: Cum voluntate humana, gratia adiuuante diuina, sine peccato in hac vita possit esse homo, cur non sit si queritur, possem facillimè respondere: quia homines nolunt, &c. Vides lector falsissimum esse (quod Illyricus tam crebrò occinit) ex malo inhabitante in carne, & ex concupiscentia contra spiritum, contaminari omne hominis iusti opus.

Addit Illyricus: Sed opponit iste. Atqui placet Deo piorum obedientia, cui nihil immundum placere potest: ergo munda est. Respondeo, inquit, Placet sic, sicut & ipsi peccatores placent: nempe dum merito Christi omnia turpia eorum teguntur, non imputantur & condonantur.

Hic expende obsecro te Christiane lector inanem hanc & vanam solutionem, & compertus in ea blasphemiam adhuc hæerere. Respon-

V iij det

iustitiæ in
epist. 100
ad Afellium.

Libro de
1. Ar. & lit.
cap. 35. &
36.

Lib. 2. de
pecc. meritis.

Cauillatio 2.

det homo iste, Deo placere immunditias nostras, sed non nisi (si dijs placet) obiectas alienae iustitiae obtextu & specie. videlicet quasi Dei oculi perstringi possint, vt aliena specie obiectam malitiam cernere & diiudicare non possit. de quo scriptum est: Viuus est sermo Dei, & efficax, & penetrabilior omni gladio ancipiti, & pertingens vsque ad diuisionem animae & spiritus, compagum quoq; ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis. Et non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. omnia autem nuda & aperta sunt oculis eius. Cum igitur Deus sicut nec fallere, ita nec falli potest, & eius iudicium est secundum veritatem: cumq; odio habeat & impium & impietatem, an non blasphemum est de Deo vel sentire vel scribere, quod ei immundicia nostra placeat, sed obiecta aliena specie, tanquam indicas munditiam esse, quod est immunditia, propter praetextum aliquem. Nec sane scriptura solum dicit, quod iustorum personae Deo placeant, & à iusto Deo approbentur: verumetiam quod iustorum iustitia, siue iusta opera Deo placeant, grata sint & accepta, quodque Deo approbentur. Et consideret quæso lector istud diligenter, non posse sine summa impietate & blasphemia de Deo affirmari, quod illi vlla immunditia, vel quauis specie boni obiecta & occultata, placeat: & perspicue videbit hac vnica potentissima machina subverti operosam & commentitiam istorum doctrinam de iustificatione fidei

Heb. 4.

Eccles. 15.
Psal. 33.
Sapient. 14.
Rom. 2.

1. Cor. 2.

*Machina
na in suo
perabilis*

per

per solam iustitiam passionis Christi: deque
 contaminatione vniuersarum iusticiarum, quas
 operantur iustificati per spiritum fidei. Sanè
 longe aliter sensit & scripsit diuus ille Ioannes
 in Apocalypsi, disertè dicens, quòd in nuptijs
 agni, vxor & sponsa agni cooperiet se iustifi-
 cationibus sanctorum: Gaudeamus, inquit,
 & exulemus, & demus gloriam ei, quia ve-
 nerunt nuptiæ agni, & vxor eius preparauit
 se. Et datum est illi, vt cooperiat se byssino
 splendenti & candido. byssinum enim sunt
 iustificationes sanctorum. Vbi sic habet com-
 mentarius Gagnei: Byssinum enim sunt iusti-
 ficationes sanctorum] id est, fides, ac studiosa,
 bonaque iuxta fidem opera, quibus Dei gratia
 iustificati sunt sancti. quibus qui ad finem vsq;
 indutus fuerit in via, conceditur vt ijs vestitus
 appareat in patria. Attende Christiane lector,
 sanctorum iustificationes, & iusta opera per fi-
 dem facta, spiritus sanctus cõparat bysso splen-
 denti candidè & purè: Illyricus autem immun-
 ditias appellat. Spiritus sanctus affirmat eis in-
 dutos sanctos comparituros tẽpore nuptiarum
 agni, in extremo videlicet iudicio: Illyricus cõ-
 trã mordicus tuetur, nullorũ vel sanctissimorũ
 hominum iustificationes posse consistere in Dei
 iudicio, & sustinere examen seueri iudicij diuini:
 sed solam iustitiam Christi obtegentem, (si su-
 peris placet) sanctorum, imo sanctissimorum
 quorumlibet iustificationes. Ab auribus igitur
 fidelium, blasphema in spiritum sanctum, omnis

Apoc. 19.

Gagneus
in Apoc.
cal.

iustificationis authorem & donatorem doctrina
 procul arceatur & abijciatur. Sed pergamus ad
 excludendas cauillationes, quas struit ex ver-
 bis Esaia: Facti sumus immundi omnes nos, &
 vniuersæ iustitiæ nostræ tanquàm pannus mu-
 lieris menstruatæ.

Tractatur
 scriptura
 Esaia 64.

Ac primum hic animaduertat pius lector,
 quàm bellè conueniat Martinistis istis (sic enim
 se Antuerpiæ appellari voluerunt, tanquàm pro-
 fessores synceros meri ac puri Lutheranismi si-
 ue Martinismi, reiectis Confessionistarum mi-
 tigationibus & expositionibus) cum suo Mar-
 tino. Multum & crebrò vrget Illyricus istud
 Esaia dictum, verum Martinus ingenuè scribit,
 hoc testimonium nihil pertinere ad præsentem
 de Iustificatione operum disputationem, eoque
 corrigi vult sua scripta, in quibus de iustitia o-
 perum agens, hoc scripturæ testimonio abusus
 est. In expositione 64. capitis in Esaiam sic scri-
 bit: Facti sumus vt immundi.] Hic incipit, in-
 quit, alteram partem collationis. tempus ca-
 ptiuitatis Babylonicæ scilicet. Tam felicia quò-
 dam erant secula. at nunc ita nobiscum agitur,
 perinde ac si omnes quotquot sunt, mali sint.
 Emphasis est in nomine, Omnis. Vocat enim
 immundos, ideo quòd tractentur sicut immundi
 & impij. Et quasi pannus menstruatæ.] Hoc
 loco aliquando sumus vsi contra iustitiam hu-
 manam. Bona quidem sententia est, sed non
 propria huius loci. Propheta enim cùm videret
 multos bonos viros in captiuitatem adductos,
 vt

Luther⁹
 in ca. 64
 Esaia.

vt fuere Neemias & Esdras, & alij, dolet quod ob malorum impietatem iusti homines diutius in captiuitate detineantur. quasi dicat: Abrahamo propter quinque iustos condonasses Sodomam, hic plures boni sunt, & tamen tu perinde cum eis agis, ac si ipsi quoque peccassent. hunc affectum captiui populi hic exprimit Propheta. deinde: Non est qui inuocet nomen tuum] Erant quidem in captiuitate multi pii homines, qui inuocabant Deum, verum, inquit, hæc captiuitatis calamitas qua præmimur, argumento est, quod nemo sit qui verè inuocet aut apprehendat Deum, alioqui enim liberaremur.

Martino Luthero cōcinit Calvinus, qui alioqui non libenter magistrum agnoscit Lutherum: Hic locus, inquiens, citari à quibusdam solet, vt probent adeo nihil esse meriti in operibus nostris, vt coram Deo putida & foetida sint. Sed hoc mihi videtur alienum à Prophetæ sententia, cum de toto genere humano non loquatur, atq; eorum querimoniam describat, qui in exilium missi iram domini in se sentiebant, ac se cum iusticijs suis panno inquinato similes esse fatebantur. Ac primùm hortatur ipsos ad confessionem peccati sui, vt reatū suum agnoscant: deinde vt nihilominus veniā à Deo postulent, cuius impetrādæ ratio est, quod dum miserabiles & calamitosos nos esse querimur, simul nos iustas scelerum nostrorum dare poenas agnoscimus. Cernis lector non posse Illyricos ex Esaię testimonio firmum argumen-

*Io. Caluini
explanatio
in
locum Esaie
64.*

tum contra Catholicos statuere, quando magister eorum disertè pronunciat non esse propriam sententiam eius loci contra iustitiam humanam: nisi fortè velit plus sapere quàm ipsius magister. Sed magistri sui sententiam haud ignorans, voluit abuti ad imperitorum deceptionem plausible loco scripturæ apud infirmos. Atque hac solutione possemus rejicere eius cavillationes, verum quia ex Hieronymi commentario in hunc locum, quem citaueram in Confutatione, rethnas struit, & foedissima ac sceleratissima mendacia comminiscitur, age, Illyrici cavillationes proponamus.

Cavillatio impudētissima Sed observatu, inquit, dignum est, quod audeat citare Hieronymum supra hunc Esaiæ locum, qui tamen ex diametro cum eo pugnat.

Commentarium Hieronymi quisquis inspiciet, comperiet Hieronymum non ad vniuersos pios & iustos cuiuscunque temporis, sed tantum ad Iudæos in calamitate captiuitatis vel Babyloniorum, vel Assyriorum, vel captiuitatis per Romanos Propheticam sententiam retulisse, quod ego in Confutatione responderam. Sed audiamus Illyricum Hieronymi commentarium prolixè describentem, vt ostendat ex diametro nos cum eo pugnare, & conuincamus eum impudentissimi & foedissimi mendacij. Hieronymi itaque commentarius sic habet. Quia peccauimus, nobis iratus es Domine, propterea errauimus, & rectam reliquimus viam. siue, iuxta hebra-

Hieron. explanatio.

hebraicum, qui semper fuimus in peccatis, tua tamen saluabimur misericordia, qui per nos immundi sumus. Et quicquid videmur habere iustitiæ, panno sedentis siue menstruatæ mulieris comparatur. Pro quo Theodotio, ipsum verbum Hebraicum posuit, iddin. quod Symmachus interpretatus est *κυσωρ*, id est, parietium: Aquila *μαρτυριωρ*, hoc est testimoniorum: quando sanguis in primo coitu maritali virginis approbatur. Et defluximus, inquit, quasi folia de arboribus, quæ propter iniquitates nostras ventorum statibus disperguntur. In quo considerandum, quod iustitia quæ in lege est, ad comparationem euangelicæ puritatis, immunditia nominetur. Etenim non est glorificatum quod prius glorificatum fuit propter excellentem gloriam. Vnde & Apostolus Paulus, qui secundam iustitiam quæ in lege est vniuersa compleuerat, dicit se omnia duxisse pro damno vt Christum lucrifaceret, & propter eminentem scientiam Domini nostri Iesu Christi, propter quem arbitratur quasi stercora vt Christum lucrifaciat, & inueniatur in eo non habens suam iustitiam quæ ex lege est, sed per fidem Christi, quæ ex Deo est iustitia. Est enim iustus, qui perit in iustitia sua, si post euangelii veritatem umbras velit exercere legales, & non iuste quod iustum est persequi. Vnde iuxta sapientissimum Salomonem: Omnis vir videtur sibi iustus cum in lege versatur. ad quos Dominus loquitur in Euangelio:

Vos

Philip. 3.
2. Cor. 3.
Ecclesiastici 7.

Esaie 57.
Prou. 15.

Luc. 16.
1. Cor. 4.

Vos estis, qui vosmetipfos iustificatis coram hominibus. Quod Paulus fugiens ait : Nihil mihi conscius sum, nectamen in hoc iustificatus sum. Ex peccato autem Dei iustitia. de qua idem

Sapient. 11.

Salomon loquitur: Intelligite iustitiam veram. Ergo est alia iustitia, quæ non habet veritatem.

Matth. 5.

& hæc est vera iustitia, de qua rursus in euangelio dicitur: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam, quam multi prophetæ & iusti desiderauerunt videre, & non viderunt. Abraham autem vidit istam iustitiam, & lætatus est: nequaquam sequens occidentem, sed spiritum viuificantem. Hactenus Hieronymi commentarium recitat Illyricus. Audiamus iam quid ex isto commentario colligere contendat.

Ioan. 8.

Dilutio.

Obserua, inquit, diligentissimè, quod illa ipsa non habens veritatem, iustitia, quam Abrahamus post mortem vidit, sit vera, salutarisque iustitia. Hanc, inquit, veram iustitiam nec ratio humana, nec isti sophista cum suo patre Aristotele intelligunt, eoque eam securè, vel potius furenter contemnunt.

Hic contra, te vicissim diligentissime animaduertere & obseruare velim lector Christiane, primum falsissimum esse, quod dicat Hieronymus, illam ipsam non habentem veritatem iustitiam, quam Abrahamus post mortem vidit, esse veram salutaremque iustitiam: imò plane distinguit inter veram iustitiam, & iustitiam quæ veritate caret. Deinde apud Euangelistam Ioanem non scribitur, quod Abrahamus post mortem vidit veram iustitiam: sed tantum, Abraham

ham vidit diem meum, & gauisus est. quod Augustinus non dubitat dicere, in Abrahamo in carne viuente impletum esse. Postremo manifestissimum est ex hoc commentario, quod Hieronymus sententiam Esaię interpretetur de iustitia legis, siue quę ex lege est, non autem quę est ex spiritu viuificante. Adducit enim sententiam Pauli ad Philippenses: de Pauli iustitia in Pharisaismo, quam supra demonstrauius esse falsam iustitiam, & veritate carentem in conspectu Dei. Vnde admonet Hieronymus considerandum esse, quod iustitia quę in lege est, ad comparationem euangelicę puritatis, immunditia nominetur. Ad hanc quoque legis iustitiam, quę immunda est, & non vera iustitia, pertinere, si post euangelij veritatem, vmbra quis velit exercere legales, & non iuste quod iustum est, persequi, & eo quod in lege versatur, se velit iustificare coram hominibus. Porro Dei iustitiam esse veram iustitiam, de qua Salomon scribit: Intelligite iustitiam veram. de qua rursus in euangelio dicitur: Beati qui esuriunt iustitiam, & quam multi prophetę & iusti desiderauerunt videre, & non viderunt. Abraham autem vidit istam iustitiam, & lætatus est. In quibus verbis manifestissimum est Christi iustitiam cōprehendi, distinctam aduersus iustitiam quę est ex lege, siue eam quę est ipsemet Christus, siue obedientia Christi, seu immolatio aut sacrificium Christi, quam vidit Abrahamus in spiritu, dū adhuc in carne ageret: vel ipsam iustitiam

Ioan. 8.
August. tra
statu 43.
in Ioannē

Philip. 3.

Sapient. 2
Matth. 5.
Ioan. 8.

tiam per fidem Christi donatam credentibus, de qua illud dictum est: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam. Imo quod dicit Hieronymus, quod Abraham vidit veram iustitiam, & lætatus est, videtur intellexisse Abrahamum vidisse in spiritu mysterium incarnationis Christi, & passionis eius secundum carnem, per quod credentes in Christum iustificarentur vera iustitia coram Deo. Dicit enim, Abrahamum veram iustitiam illam vidisse, nequaquam sequentem litteram occidentem, sed spiritum vivificantem. Quod igitur hinc Illyricus colligere vult, solam Christi iustitiam, veram esse iustitiam. & reliquam omnem iustitiam falsam esse, & veritate carentem, inane est & vanum sophisma, quando iustitia Christi vera, legis immundæ iustitiæ opposita, comprehendit in scripturis non solum obedientiam & iustitiam Christi, sed etiam iustitiam ex fide donatam credentibus. vt ibi: Beati qui esuriunt & sitiunt iustitiam.

Quod si pertinaciter contendit Illyricus hoc loco solam Christi iustitiam, dici veram iustitiam, considerare debet quomodo de vera iustitia differere soleat Hieronymus contra hereticos Pelagianos. Sic sanè scribit libro 1. contra Pelagianos. Quid ergo sapimus, imo quid sapere debemus, qui perfecti non sumus? Imperfectos nos esse confiteri, & necdum comprehendisse, necdum accepisse: hæc est hominis vera sapientia, imperfectum esse se nosse, atque (vt ita loquar) cunctorum in carne viventium imper-

Hiero. libro 1. cōt. Pelag. 1

imperfecta perfectio est. Vnde & in Prouerbiis legimus : Ad intelligendam iustitiam veram. nisi enim & falsa iustitia esset , nunquam Dei vera iustitia diceretur . & post pauca : Perspicuum est duas in scripturis sanctis esse perfectiones, duasq; iustitias, & duos timores. Primam perfectionem & incomparabilem veritatem , perfectamq; iustitiam Dei virtutibus coaptandam : secundam autem , quæ competit nostræ fragilitati , iuxta illud quod in Psalmis dicitur : Non iustificabitur in cōspectu tuo omnis viuens : ad eam iustitiam, quæ non comparatione , sed Dei scientia dicitur esse perfecta. Iob quoque & Zacharias & Elizabeth iusti dicuntur secundum eam iustitiam , quæ possit in iniustitiam aliquando mutari, & non secundum illam, quæ nunquā mutari potest. Cernis lector Hieronymum in scripturis agnoscere duplicem iustitiam, vtramque veram & non falsam, sicut & duplicem perfectionē : sed tamen illam proprie esse veram iustitiam, & veram perfectionē, quæ Dei virtutibus coaptata nunquam mutari potest, nec additionem aliquam aut profectum admittere, quæ in Deo solo est. Prorsus itaque falsum est quod affirmat Illyricus, Hieronymū affirmare falsam esse omnē piorum in hac vita iustitiam, & omnem piorum iustitiam esse immundam. Augustinus quoque disertè scripsit : Iustitiam, secundum quam iustus ex fide viuunt, quoniam per spiritū gratiæ homini ex Deo est, vera iustitia est. Et rursus lib. 19. de Ciuit. Dei.

Postre-

Psal. 142.

Aug. cōtra
2. epist. Pe
lag. lib. 3.
ca. 7. & de
ciuita. Dei
li. 19. c. 27.

Postremo in hoc suo commentario Hieronymus declarat, quam putaverit esse testimonij Esaiaë intelligentiam. Si quis igitur, inquit, post Euangelium Christi, & aduentum filii Dei pædagogæ legis obseruat cæremônias, audiat populum confitentē, quod omnis illa iustitia panno sordidissimo cõparetur. Intelligit ergo Hieronymus dictum Esaiaë scriptum esse in persona hominū in lege volentium iustificari sine Christo, aut etiam post patefactam lucem euāgelicæ veritatis cum Christo. Quæ sane intelligentia prorsus nihil ad iustificationem operum, seu iustitiam piorum pertinet.

*Cauillas
tio atrox.*

*Iob 4. 9.
& 15.*

Ad id quod contra iustorum iustitiam mundam & veram obiecerat Confessio: *Nec ipsi quidem celi aut angeli sunt coram Deo satis mundi: quomodo nos igitur homines?* Responderam, sententiam Iob per comparisonem Angeli cum suo creatore accipiendam esse. Addideram autem & hominis: non quidem intelligens hominē iam corruptū aut vitiarum etiā sanctissimū: sed hominē, vt est creatura ad Dei imaginē cõdita recta, & integra, ac iusta, sicut angeli. sic enim Iob de homine loquitur: Verè scio, & ita est, quod nō iustificetur homo cõpositus Deo. cap. 9. & 4.

*Hiero. in
ca. 31. Hiero-
remiz.
2. Cor. 4.
Rom. 7.*

Hanc responsionem atrociter inuadit Illyricus: *Hieronymus, inquit, hanc dicit esse hæreticorum hæresin. Sic enim super Ieremiæ cap. 13. scribit: Ostendens nos vas esse fragile iuxta Apostolum dicentem: Habemus thesaurum istum in vasis fictilibus, nec posse fieri vt non impleatur in nobis quod scriptum est: Non*

Non enim habitat in carne mea bonum. & iterum: Non enim quod volo bonum hoc facio, sed quod nolo malum hoc operor. ac deinde: Miser ego homo, quis me liberabit de corpore mortis huius? Hac autem ebrietate, qua obliuiscimur præceptorum Dei, & vitijs atque peccatis omnis humana impletur conditio, dicente Propheta: Non iustificabitur in cōspectu tuo omnis viuens: non ad cōparationem Dei (ut veteres & noui hæretici volant, & patroni hæreticorum) sed ad scientiam eius. homo enim videt in facie, Deus autem in corde: & quod nobis interdum mundum videtur, illius oculis sordidum deprehenditur. Obserua, inquit, huius Theologiam, esse Hieronymo hæresin.

Sed tu vicissim Christiane Lector obserua quæso istius hominis impudentissimam calumniam, & putidissimum mendacium. Nusquam enim à nobis scriptum comperies, hoc Prophetæ testimonium: Non iustificabitur in conspectu tuo omnis viuens: accipiendum esse per cōparationem hominis cum Deo. non enim ignoramus ad Pelagianorum hæresin eam interpretationem pertinere: qui cū contendere homines iustos sine omni peccato viuere, hoc Prophetæ testimonium, quod suæ sententiæ hæreticæ contrariari videbant: Non iustificabitur in conspectu Dei omnis viuens: dicebāt interpretandum esse per cōparationem cum Deo. hoc est, ut Propheta intelligeretur nō aliud dixisse, quam quod humana iustitia cū Dei iustitia cōparata, nō esset vera iustitia. Sicut Iob dicit: Ecce inter sanctos eius nemo immutabilis, & celi, seu

Dilutio.

Psal. 142.

Iob 15.

X astra,

- Iob 9. astra, seu angeli non sunt mundi in conspectu eius. & Iterum verè scio, quia ira est, & quod non iustificetur homo compositus Deo. & rursus: Nūquid homo Dei comparatione iustificabitur, aut factore suo purior erit? Ecce qui serviūt ei, non sunt stabiles, & in angelis suis reperit prauitatem. Sed verū prophetæ sensum peruertebant, qui non secūdum Dei comparationem, sed secundum Dei scientiam sententiā protulit. Ita enim rem in veritate se habere, quòd nemo viuens in conspectu Dei iustus sit, si cū eo Deus intreat in iudicium, quādoquidem nemo, quālibet iustus, sine omni peccato vitam duceret, & perfectam iustitiam haberet: non autē per comparationem, quo modo lux candelæ, solis luci comparata, tenebræ sunt potius quàm lux. Interea tamen verum est, quòd scriptura illa Iob, quam Confessio proponebat contra piorum iustitiam: Nec astra, siue angeli sunt mundi in conspectu eius: verissimè sit intelligenda, sicut responderam, per comparationem creature angelicæ cum suo creatore. Sicut & de humana creatura sententiam verissimam pronunciauit Iob: Quod non iustificabitur homo compositus Deo. & rursus: Nunquid homo Dei comparatione iustificabitur, aut factore suo purior erit vir? Quamuis enim angeli & homo conditi fuerint iusti & recti, & ab omni peccato puri & mundi, non tamen Dei comparatione mundi fuerunt, quia eius munere, & non ex seipsis (vt inquit Bernardus) tales fuerint. res enim
- Iob 4.
- Iob 9.
- Iob 4.
- Benard.
serm. 5. de
verbis E-
sa. 2.
- quæ

quæ inter seinuicem comparantur, id, in quo comparatio fit, ex sua natura habere debet: non autem altera ex alterius dono & munere obtinere. Sic Hieronymus ipse scripturam Iob interpretatus est: Nec mirum, inquit, hæc de hominibus dicere, cum astra quoque, Dei iustitiæ comparata, non sint munda, & aduersus angelos suos peruersum quid excogitauerit. Satis opinor patefactam esse lectori malitiosam & sceleratam improbitatem, & calumniam, quæ apud imperitos lectores, doctores Theologos tam impudenter traducere non est veritus. Et sanè præstitisset considerasse id quod de prophetis, qui videntur habere scientiam scripturarum, in commentario Hieronymi in cap. 13. Hieremix subiunctum est: Et prophetæ, inquit, qui videntur habere scientiâ scripturarum, cum ebrij fuerint, disperguntur à societate sui, patresque à filijs, & filij à patribus separantur, vt diuersis polluantur hæresibus, & sub Christi nomine inter se digladientur, & dimicent contra matrem suam, quæ eos genuit, ecclesiam. vnde dicit: Non desiderabo eos, sed odio habebō sempiterno: non parcam, & non concedam, neque miserebor, non crudelitate sententiæ, sed veritate iudicij. Qui enim meos populos trucidarunt, videlicet prauitate doctrinæ, ipsi in æternum peribunt.

Quoniam verò aduersarius commentarium Hieronymi in verbum Esaïæ vrgere videtur, quasi Hieronymus omnem iustitiâ, præter vnicâ

X ij iusti-

Hieron.
in cap. 64
Esaïæ.

Commen-
tarius Hieron per-
stringit Il-
lyricos.

Hieron.
lib. 2. cōtra
Pelagianos.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

1. Petri 4.

iustitiam Christi, immundam esse velit, possent ex ipso Hieronymo innumerę sententię proponi ex libris etiam contra Pelagianos: quibus apertissimę affirmat, non omnem iustitiam piorum peccatum esse. Sed breuitatis studio vnicę tantum, eamque insuperabilem lectori ob oculos ponam ex libro 2. contra Pelagianos. in qua tractans Petri sententiam: Si iustus vix saluabitur, impius & peccator vbi parebunt? Certę, inquit, iustus est, qui in die iudicij vix saluatur. saluaretur autem facily, si nihil in se haberet maculę. Ergo iustus est in eo quod floret multis virtutibus, & vix saluatur in eo quod in quibusdam Dei eget misericordia. An non hic disertę pronunciat, in pijs esse veram iustitię, dum dicit, quod non in omnibus, sed in quibusdam tantum indiget Dei misericordia? At contra Illyricus hęretico sensu contendit pertinaciter, quod iustus in omnibus suis operibus indiget Dei misericordia.

Postremõ, quod ad verbum Esaie attinet, ex fine capitis: Ciuitas sancti tui facta est deserta: Sion deserta facta est: Hierusalem desolata est: domus sanctificationis nostrę, & glorię nostrę, vbi laudauerunt te patres nostri, facta est in exustionem ignis, & omnia desiderabilia nostra versa sunt in ruinam: nunquid super his continebis te domine, tacebis, & affliges nos vehementer? ex hoc, inquam, sine clarę conslare videtur, sermonem esse ex persona Iudeorum in captiuitate positorum vel Babylonica, vel

vel Assyriorum, quod dicit Hieronymus Iudæis placere: vel Romanorum post euerfionem Hierusalem à Tito & Vespasiano, quod dicit sibi magis placere, qui conqueruntur se per orbem terrarum dispersos, amissa ciuitate & templo, nō habere summum sacerdotiū nec sacrificia secundum legis Mosi ritum, quibus possent emundari ab immunditijs suis, cum non possint iuxta legē offerre sacrificia pro peccatis populi. Nec sanē permittit circumstantia textus diligēter considerata, vt propheta in persona sua, & fidelis populi locutus esse intelligatur. Quōd dicitur: Non est qui inuocet nomen tuum, qui confurgat, & teneat te: prorsus in fidelem populum competere non posse manifestissimum est. ad præsentem igitur causam, (quod & Lutherus dixit) nihil pertinet prophetæ sententia. Est quidem inter Catholicos diuus Bernardus, qui dictum prophetæ refert ad personam fidelium quorumlibet: sed tamen in sermone 5. de verbis Esaiæ manifestè ostendit, quo sensu verba prophetę possint accipi de fidelibus & iustis: Cernere, inquit, est, quā sit iustitia illa sublimis, quam sicut montes Dei propheta esse miratur. Nostra enim si qua est humilis iustitia, reſta forſitan, sed nō pura. nisi fortè meliores nos esse credimus, quā patres nostros, qui nō minus veraciter quā humiliter aiebāt: Omnes iustitię nostræ, tanquam pannus menstruatæ mulieris. Quomodo enim pura iustitia, vbi adhuc non potest culpa deesse? reſta proinde interim videri

Hac interpretatio, placet Lyano.

Bernardi sententia in serm. 5. de dedica. templi, exponēda est per serm. 5. de verbis Esaiæ.

potest iustitia hominum, si tamen peccato non consentiant, ut non regnet in eorum mortali corpore? Nam primi hominis initio quidem non modo recta, sed etiam pura fuit, quamdiu ei datum est nec sentire peccatum. Cæterum & hæc ipsa quoniam firma non fuit, & puritatem facile perdidit, & ne ipsam quidem retinuit rectitudinem suam. Sanè apud angelos iustitia recta, pura, & firma est: sublimis quidem, sed adhuc longè inferior quàm diuina. non enim innata est eis, sed à Deo collata, ut natura ipsa quod ex se est, non modò iustitiæ, sed etiam iniustitiæ capax inueniatur. Nunquid non ista est prauitas quedam, quam in angelis suis vera illa iustitia legitur inuenisse? Non enim in conspectu tuo iustificabitur omnis viuens, ait is, qui Dei iustitiam minimè ignorabat. Nec ait, omnis homo: sed omnis viuens. fortè ut ne ipsos angelicos eum noueris spiritus excepisse. viuunt enim & ipsi tanto verius, quãto propius adsunt ei, apud quem est fons vitæ. Nihilominus etiam iusti sunt, sed ex eo, non coram eo: munere eius, non in eius comparatione. Ex quibus verbis euidentissimè constat, quod Bernardus sententiam Prophetæ: Omnes iustitiæ nostræ tanquã pannus menstruatae mulieris: non alio sensu de iustis & fidelibus intelligit, quàm quia iustorum iustitia nõ est prorsus expers omnis culpe: seu quia iustorum quamlibet iusta vita aliquibus peccatis admista est, quæ condonatione secundum Dei misericordiam opus habent.

Sextum argumentum superius satis discussum est.

In septimo argumento citauerat Confessio dictum Augustini: Totius fiduciæ certitudo sita est in pretioso sanguine Christi. & aliud dictum ego citaueram illi simile: Omnium piorum sub hoc onere carnis corruptibilis, & istius infirmæ vitæ gementium spes vna est, quod aduocatum habemus apud patrem Iesum Christum iustum, & ipse est exoratio peccatorum nostrorum.

Respondi, dictum Augustini satis manifestam habere intelligentiam, nempe quia iusticia quorumlibet vel sanctissimorum hominum imperfecta esset, & maculis quibusdam admixta, nobis non esse spem perueniendi ad vitam & salutem æternam, nisi per aduocatum illum nostrum mediatorem Christum, peccatorum nobis fieret remissio & condonatio. Ex eo verò consequens non esse, quod omnis piorum iusticia sit iniusticia: aut quod omnis piorum iusticia sit exclusa à ratione iustificationis coram Deo, aut omnis omnino gloria piorum in Deo, cuius dono & munere iustitiâ veram operati essent. & hanc responsionem firmam video, & minime per aduersarium labefactatam.

Respondet quidem ille, quod non omnis operatio & virtus iustorum ac piorum sit per sese ac simpliciter iniusticia: sed quia manca, mutila ac contaminata est, ideo adeo non posse consistere sua natura in seuerissimo Dei iudicio, ut ipsa quoque virtutes nostræ, aspersione & propiciatione sanguinis Christi, & gratuita acceptatione indigeant.

7. Argumentum.
In medir.
cap. 14.

Lib. 2. cõtra 2. epist. Pelag. c. 50.

Cauillatio.

Rom.7. Vnde autem habeant virtutes iustorum con-
taminationem, dicit constare ex Paulo ad Ro-
manos 7. copiosè & perspicuè de suis bonis
conquerente.

Dilutio. Respondeo. Ex ijs quæ superius dicta sunt
satis perspicuum esse: Ex malo adiacente in car-
ne hoc quidem fieri, quod Paulus & iustus qui-
libet non faciat bonum, ea perfectione qua fa-
ceret si liber esset ab eo malo & lege mem-
brorum. Verum eam imperfectionem non cõ-
taminare labe aliqua peccati ipsam iustitiam,
quam iustus operatur (sicut ex Augustino supe-
rius demonstraui) & ipse Paulus palam te-
statur, quod quando iustus carne tantum ser-
uit legi peccati, sentiens quidem prauos legis
carnis motus, sed non consentiens, nihil sit illi
damnationis, id est, nihil peccati, ob quod à
Deo damnari vel iudicari possit.

8. *Argu-
mentum.*
Prou.24.

Aug. de
ciuit. Dei
li.19.ca.27

In defensione octaui argumenti ex sententia
Salomonis, Omnes vel sanctissimos, sepius, id
est, sæpissimè in die peccare, eoque semper indi-
gere peccatorum remissione. & ex Augustini
sententia: Tanta est iustitia nostra in hac vita,
vt potius peccatorum remissione constet, quàm
perfectione virtutum. denique Hilarij senten-
tia: Spes in misericordia Dei est in sæculum se-
culi, concludit Illyricus: *Si igitur nostra iustitia
virtutum adeo manca & mutila est, adeoque iniusta, vt
perpetua propitiatione & acceptatione indigeat, quo-
modo potest nos iustificare coram Deo?*

*Cauilla-
tionis di-
lutio.*

Respondeo, Sententias citatas non asserere
quod

quod piorum iustitia sit iniusta, aut labe peccati contaminata, sed solum quod sit imperfecta. Hoc enim est quod Augustinus signanti & differo verbo dixit, piorum iustitiam non consistere in perfectione, hoc est, consummatione virtutum, videlicet absque ullius culpæ admittione. Ex quo non potest concludi, quod ipsa iustitia nostra, sit iniustitia, vel quod acceptatione ac condonatione indigeat: sed tantum, quod culpæ, quæ iustitiæ admittentur, hoc est, quas pius iustam vitā agens sepissimè admittit, opus habent remissione peccatorum. Id igitur Illyricus in sua ratiocinatione viciosissimè adsumit, quod vnum probandum erat, & de quo cum ipso controuersia est.

Solidissimè igitur & verissimè scripseram, illud Psalmi: Ne intres in iudicium cum seruo tuo Domine: rectè de toto vitæ nostræ quamlibet sancto cursu dici: quia quamdiu in hac fragili carne viuitur, non est tam perfecta vita piorum, vt ab omnibus maculis sit immunis: non autem rectè dici de singulis piorum virtutibus, quasi nō possint consistere in Dei iudicio. & rursus: Talem esse iustitiam piorum in hac vita ex fide viuentium, vt ipsa sola ad vitā obtinendam non sufficiat, nisi fide etiam impetrent eorum delictorum, quæ crebro per fragilitatem admittunt, veniam.

In nono argumento citauerat Confessio parabola de seruo ex agro reuerso Luc. 17. vbi Dominus concludit etiam sanctissimos homi-

Psalm. 147.

9. Argumentum.

nes, & si omnia facerent, debere agnoscere se esse seruos inutiles, nihil merentes.

Responderam Christum dum iuberet Apostolos agnoscere & profiteri se esse seruos inutiles, etiã si præcepta omnia impleissent, admonuisse eos, vt semper quid, qualésue ex sese essent, & quid, qualésue essent ex dono gratiæ Dei, cõsiderarent. Item quid ab illis tanquã dominus summo iure exigere posset Deus, & quid de illis tanquã benignus pater statuatur. Quam respõsionem Ambrosij & Bedæ testimonijs cõprobauimus.

Cauillatio.

Audi iam calumniosissimas & mendacissimas cauillationes Illyrici. *Respondeo, inquit, Non tantum est admonitio humilitatis, sed etiam solida doctrina veritatis. quod abundè ostendit adiuncta similitudo serui, cuius ea cõditio est, vt nihil planè mereri queat. Sumus autem omnes reuera serui.*

Dilutio.

Respondeo. Hominis illius peruersitas in hoc primum apparet, quod respõsionem nostram alioqui satis perspicuam studiose & malitiose peruertat: quasi dixissem, Christum admonuisse Apostolos vel sanctissimos, non ex veritate, sed tantum ex humilitate falsa scilicet & mentita debere profiteri, se esse seruos inutiles: cum secundum veritatem serui inutiles non essent, sed potius vtiles. Est, inquit, solida doctrina veritatis, & non admonitio humilitatis. Sed quæso te ô bone, cum Paulus seipsum metiens ex seipso, magna humilitate de se scriberet: Ego sum abortiuus, & minimus Apostolorum, qui non sum dignus vocari Apostolus, quoniam perse-

curus

corus sum ecclesiam Dei. Gratia autem Dei sum id quod sum, & gratia eius in me vacua non fuit: sed abundantius illis omnibus laboravi. non ego autem, sed gratia Dei mecum: veritatis doctrinam non tenuit, dum humiliter agnoscit & proficitur quid & qualis ex seipso esset? Sic ergo & admonitio humilitatis à Christo Apostolis facta continet doctrinam veritatis. Non enim voluit Christus ut dicerent & profiterentur se esse seruos inutiles cum omnia fecissent, quae praecepta erant, cum tamen tales non essent: sed admonuit eos, ut postquam omnia fecissent, adhuc tamen agnoscerent se esse seruos inutiles. utpote qui mandatorum omnium impletionem nihil Domino utilitatis aut commodi attulissent. quemadmodum interpretatur Ambrosius, Chrysostomus, & Beda, ut mox apparebit ex eorum testimonijs. quodque serui essent domini illius, cuius mandata impleissent, & denique quod non praestiterint aliquid, ad quod praestandum alioqui obstricti non essent. Dicite, inquit, hoc est, agnoscite, & ingenuè profiteamini, cum omnia feceritis, vos seruos esse, vos inutiles seruos esse, vos fecisse quod facere debuistis. Haec humiliter & simul veraciter considerate diligentius, ne in superbia aliquam aut inanem gloriationem extollamini. Et recte scripsit Augustus. In parte veritatis, non in parte falsitatis humilitatem collocandam. Audi iam alteram calumniam.

Sic et Thomas in prima secunda disputat. Nos reuera nihil apud dominum mereri. Primum lector hic considera quales callide istum hominem statum disputationis relin-

1. Cor. 15.

Luc. 17.

Augul. de
nat. & gra
tia, ca. 34.
Cauilla
tio mēda
cissima.
Dilutio.

relinquere, & subdolè se aliò conferre. Quæstio enim proposita est, Vtrum opera iustorum bona, possint aliqua ex parte iustificationi coram Deo admisceri. & nunc se transfert ad quæstionem longe diuersam: An operibus bonis iustus aliquid apud Deum mereatur. Atqui manifestum est, quod etiam si bona opera non essent meritoria apud Deum (quod tamen falsissimū est, & sanctis scripturis contrarium, vt suo loco demonstratur à Catholicis) possunt tamen admisceri iustificationi, si pura prorsus, bona, & in cōtaminata essent. Sed qua fraude hoc faciat homo iste, mox cognoscetur. Iam quod scribit D. Thomam in prima secundæ disputare, & affirmare, nos reuera nihil apud Deum mereri, impudentissimum mendacium esse demonstrat quæstio 114. in qua ostendit hominem bonis operibus non solum posse aliquid à Deo mereri, sed etiam posse vitam æternā à Deo promereri, idque ex condigno. Sed hoc fortasse calumniatur Illyricus, quod in articulo primo, in corpore siue resolutione scribit: Iustitia, æqualitas quædam est, vt patet per philosophū 1. Ethicorum, & ideo simpliciter est iustitia, inter eos quorum est simpliciter æqualitas: eorū vero quorum non est simpliciter æqualitas, non est simpliciter iustitia, sed quidam iustitiæ modus potest esse. sicut dicitur, quoddam ius paternum aut dominatiuum. vt in eodem libro philosophus dicit. Et propter hoc, in quibus est simpliciter iustitia, est & simpliciter ratio merit

Thomas
1.2.q.114.

riti & mercedis: in quibus autem est secundum
 quid iustū, & nō simpliciter, in his etiā non sim-
 pliciter est ratio meriti, sed secundum quid in
 quantum saluatur ibi ratio iustitiæ. Sic enim &
 filius meretur aliquid à patre, & seruus à domi-
 no. Manifestum est autem, quod inter Deum &
 hominem est maxima inæqualitas. in infini-
 tum enim distant, & totum quod est hominis
 bonum, est à Deo. Vnde non potest hominis ad
 Deum esse iustitia secundum absolutam æqua-
 litatem, sed secundum proportionem quan-
 dam, in quantum scilicet vterque operatur se-
 cundum modum suum. Modus autem & men-
 sura humanæ virtutis, homini est à Deo. Et ideo
 meritum hominis apud Deum esse non potest,
 nisi secundum præsuppositionem diuinæ ordi-
 nationis, scilicet vt homo id consequatur à Deo
 per suam operationem, quasi mercedem, ad
 quod ei Deus virtutē operandi deputauit. Cer-
 nis lector, falsissimum esse, quod scribat Tho-
 mas: Nos reuera nihil apud dominum mereri.
 Docet enim clarissimè: Quamuis secundum ab-
 solutam iustitiam seu æqualitatem, quæ tantum
 est inter eas personas, quarum neutra ab altera
 dependet, aut virtutem operandi accipit, inter
 hominem & Deum non possit esse meritum:
 posse tamen inter eos, præsupposita diuina in-
 stitutione aut ordinatione, qua homini Deus
 attribuit virtutem operandi ad consequendam
 æternam salutem, & ea quæ sunt salutis, esse
 verum meritum. quod tamen agnoscat inter-
 riam

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

rim esse verum Dei donum. Atque hoc ipsum vult Christus, diligenter considerare Apostolos cum omnia mandata impleuerint, se iure Domini tanquam veros domini Dei seruos, omnia officia præstita debuisse ei præstare & absolutè, tantum considerata domini & seruitutis ratione, nihil pro studijs & laboribus præstitis mercedis deberi: præsertim cum labor omnis & studium nihil domino vtilitatis attulerit, sed ipsis potius vtilis fuerit. atq; hac humili & vera consideratione & cogitatione superbiam declinent aut inanem gloriationem. Verùm quia non summo suo iure Deus cū hominibus agere constituit, sed quosdam sibi in filios adoptauit, ordinās eos in vitam æternam, & attribuens illis idoneam virtutē ad eam cōsequendam & promerendam, tanquā benignus pater, ideo labores eorum & officia ipsi præstita nō fore irremunerata iusto premio & mercede. Sic sane Ambrosius, Beda, & Chrysostrmus locum parabolæ exponunt, quorum testimonia mox adscribemus. Sed Augustini illustrem sententiam in sermone 3. de verbis Domini adscribere non fuerit inutile: Vos amici mei estis, inquit Christus, si feceritis omnia quæ mando vobis. O magna bonitas Dei, cui cū pro conditione reddere debeamus obsequium, vt pote serui Domino, famuli Deo, subiecti potenti, mancipia redemptori, amicitiarum nobis præmia repromittit, vt à nobis obsequia debite seruitutis extorqueat: vt quos nolle seruire

Aug. serm.
3. de verb.
dom. illu-
stris sentē-
tia.

con-

conspicit, sponte beneficiorum possit promissionibus inuitare.

Audi lector aliam calumniam impudentissimam. *Hic verò, inquit, audet citare contranos Hieronymum & Bedam de hoc loco differētes, at illi sunt prorsus contra eum.* *Cauilla
tio sceles
tatis
sima*

In Confutatione citaueram Ambrosium & Bedam, nulla facta Hieronymi mentione: sed fraudulentus iste homo cum videret extare in Hieronymo sententiam, quæ imperitum lectorem fallere posset, per apertum mendacium captans occasione citandæ illius sententiæ, fraudulenter scripsit me citasse Hieronymi testimonium. Sed audiamus tamen Hieronymi sententiam.

Sic, inquit, Hieronymus scribit: Hæc hominibus sola perfectio est, si imperfectos esse se nouerint. Et vos, inquit, cum omnia feceritis, dicite, serui inutiles sumus. Quod debuimus facere, fecimus. Si inutilis est qui fecit omnia, quid de illo dicendum erit, qui explere non potuit? Vnde & Apostolus ex parte accepisse, & ex parte comprehendisse se dicit, & necdum esse perfectum.

Respondeo verissimam esse Hieronymi sententiam: Eam solam esse hominis perfectionem in hac mortali vita, quod imperfectos se esse nouerint: tum quia in multis offendimus omnes, tum quia etiam si in nullo offenderemus, propter carnem tamen corruptam, & carnem in lege habitantem, non perficimus, hoc est, non ea perfectione legem implemus, qua id faceremus, si à malo habitante in carne liberati & expediti essemus.

Et hæc

Et hæc est Pelagianorum superbia, quos redarguit Hieronymus, quod nostra iustitia, sit in hac vita perfecta, & sine omni peccato. Quod autem addit Hieronymus sententiam Christi ex parabola, eò pertinet, vt intelligat Pelagianus, eum etiam qui omnia expleuit, debere profiteri iterum se inutilem: & proinde multo magis eum qui non valuit omnia explere. Quo verò sensu, etiam is qui expleuit omnia, debeat dicere se seruum esse inutilem, & quod debuimus facere, hoc fecimus, ne verbulo quidem explicat. Et profecto quod Hieronymi sententia nō sit, iustos deberi profiteri se seruos inuitiles, eo quod omnis eorum iustitia, sit iniustitia, (vt vult Illyricus) iam antè satis ostendimus, dum sententiam eius proposuimus, in qua disertissime dicit: Iustos non in omnibus suis operibus indigere misericordia in iudicio Dei, sed tantum in quibusdam. Vides Christiane lector, ne verbulum quidem inesse Hieronymi testimonio, quod sit contra nos, vt cauillatur Illyricus.

Hiero. li 2
cōtra Ctesiphontē.
Beda sententia sua
per illud
Luc. 17.

Iam Bedæ sententiam excutiamus, quam indicaueram tantum, verba non adscripseram. Sic & Beda, inquit, contra istorum meritorum humanorum iactatorem pronunciat. (Animaduerte lector, quod relicto statu disputationis, fraudulenter ad quæstionem de meritis se transfert) Si homo, inquit, ab homine seruo non vniforme, sed multiplex ministerium exigit, nec tamen ei gratiam habet, quanto magis vos, qui sine me nihil potestis facere? non temporum longitudine

dine laborū merita pensare debetis, sed amore & famulatu spōtaneo, nouis semper studijs augere priora. itaque dicite, serui inutiles sumus. Serui quidem, quia pretio empti estis. Inutiles verò, quia dominus bonorum vestrorum non indiget. Si autem inutilis est, qui fecit omnia, quid de illo dicendum est, qui explere quæ præcepta sunt vel infirmitate non potuit, vel, quod peius est, superbia despexit?

Ioan. 15.
1. Cor. 6.
Psalm. 15.

Hic sanè explicat Venerabilis Beda, qua ratione intelligat, eos etiam qui omnia cōplent, seruos esse, & inutiles, dum dicit: Serui quidem, quia pretio empti estis. Ecce ius dominij. Inutiles verò, quia dominus bonorum vestrorū non indiget, nec vos potestis domino omnium aliquid vtilitatis operibus vestris etiam bonis adferre. Atq; hæc est planè nostra sententia. Non autem interpretatur seruos esse inutiles, quia immunda sunt omnia eorum studia, omnisque eorum obedientia. Quid igitur causæ habet cauillator, vt scribat Bedam contra nos esse? Sed scio quæ verba Bedæ vrgeat contra nos: Non temporum longitudine laborum merita pensare debetis, sed amore & famulatu spontaneo, nouis semper studijs augere priora. At hæc ad merita iustorum pertinent, non ad præsentem quæstionē. Sed mox ad cauillationē Illyrici respondebo, vbi adhuc alia quædā de meritis Venerabilis Bedæ dicta citauerit. Aliā igitur Beda dat parabolæ interpretationem: Vel aliter, inquit, serui sumus inutiles, quia nō sunt cōdignæ

Rom. 8.

Y passio -

passiones huius temporis ad superuēturam glo-
 Psal. 103. riam quæ reuelabitur in nobis. & alibi: Qui co-
 ronatur in miseratione, & misericordia: non
 ait, in meritis & operibus tuis. quia cuius mise-
 ricordia præuenimur ut humiliter seruiamus:
 eius munere coronamur, ut sublimiter cum illo
 regnemus. & paulò post: Hæc igitur est in ho-
 minibus sola perfectio, si omnibus quæ præce-
 pra sunt impletis, imperfectos se esse nouerint:
 & quâdiu peregrinâtur à domino, semper inesse
 sibi mala quæ desistant. Semper meminerint
 deesse bona, ad quæ gratia eius iuante profi-
 ciât. In qua sententia dicit, iustos propterea posse
 dici seruos inutiles, quod opera & merita ipso-
 rum non sint cõdigna superuentura gloria quæ
 reuelabitur in nobis. *Hæc contra iustorum merita*
dicit esse iactat Illyricus. Sed Bedæ sententiam aut
 non intelligit, vel, quod magis credo, malitiose
 se intelligere dissimulat. Opinor enim eum nõ la-
 tere quod scribit August. Bedæ magister: Nullâ-
 ne igitur sunt merita iustorũ? Sunt planè, quia
 iusti sunt: sed ut iusti serent, merita nõ fuerunt.
 & alibi: Si merita nostra sic intelligerent Pela-
 giani, ut ipsa etiam dona Dei esse cognosceret,
 non esset reprobanda sententia: Hanc esse solam
 gratiam non secundum merita nostra, qua ho-
 mini peccata dimittuntur: illa verò, quæ datur
 in finem, id est, vitam æternam, meritis nostris
 reddi. Quoniam verò merita humana sic præ-
 dicant, ut ea ex semetipso hominem habere
 dicant, prorsus rectissime respondet. Apostolus:
 Quis

Aug. epi-
 stola 105.
 ad Sixtũ.

Libro de
 gratia &
 lib. arb.
 cap. 6.

Quis te discernit? quid habes quod non accepisti? & rursus: Audi & intellige: Non ex operibus dictum tanquam tuis tibi ex teipso existentibus: sed tanquam his in quibus te Deus finxit. & rursus: Non ex te tibi est iustitia, cui debetur vita æterna. Ex his Augustini sententijs cogitur vel inuitus fateri Illyricus, Bedam eius fidelem discipulum non alia merita rejicere, quàm quæ sic nostra putamus, quasi ex nobis ipsis essent. Idem liceret ostendere de illa sententijs, quâ Beda citat ex Psalmo: Qui coronat te in misericordia & miserationibus: nisi prolixitas extra causam quæ nunc proposita est, prohiberet. Vide lector, si lubet, Augustinum de gratia & libero arbitrio cap. 9. item de spiritu & littera cap. 32. Credo satis exclusam esse cavillationem intempestivam Illyrici de meritis reprobatis à Venerabili Beda. Jam quod Beda dicit: Quamdiu peregrinamur à domino, semper inesse nobis mala quæ dessemus: & semper meminisse nos debere deesse bona, ad quæ gratia eius iuvante proficiamus, quis obsecro, nisi Pelagianus, negare potest? Semper enim deploranda est naturæ nostræ corruptio, per quam fit, ut non perfectè impleamus legem, imo multa delinquamus, & ad summam perfectionem non perveniamus in hac vita mortali, sed semper habeamus ad quod Dei gratia proficiamus. Sed hic Christiane lector fidem tuam obtestor, num ego peruersitate, ut audeat scribere Illyricus, extrema, & studio tuèdi agnitos errores, patrū loca,

Y ij Hie-

1. Cor. 4.
Ibidem
cap. 8.
Epist. 105.

Augus. de
gratia &
lib. arbitrio.
cap. 9.
De spir. &
lit. cap. 32.

Hieronymi videlicet & Bedæ, citaverim, quæ directè contra nos pugnare non ignorarem. Non sanè comperies vel in Hieronymi, vel in Bedæ testimonio verbulum vnum, quo confirmetur vel in speciem blasphema doctrina istorum: Omnem vel sanctissimorum, qui etiam omnia mandata expleuerit, obedientiam & iustitiam immundam esse & iniustitiam, ex eo quod scriptū est: Cum feceritis omnia quæ præcepta sunt vobis, dicite, serui inutiles sumus.

Ambr. supra
Luca
cap. 15.

Iam audiamus Ambrosij sententiā, nostram eius loci interpretationem planissimè confirmantem. Nemo, inquit, in operibus gloriatur, quia iure domino debemus obsequium. Nam si non dicis seruo aranti, aut oves pascenti, trāsī, recumbe: sed exigis ab eo aliud ministerium, & gratias ei nō agis: ita nec in te patitur dominus vnus esse vsus operis aut laboris. quia dū viuimus, debemus semper operari. Ergo agnosce te esse seruū, plurimis obsequijs defœneratū. Non te præferas, quia filius Dei diceris. Agnoscenda gratia, sed non ignoranda natura. Neq; te iactes si bene seruisti quod debuisti. Vas gentium, electus à domino: Non sum, inquit, dignus vocari.

i. Cor. 15.

Apostolus, quia persecutus sum ecclesiam Dei, deinde alibi, nullius se ostendens consciū culpæ, subiecit: Sed non in hoc iustificatus sum. Et nos ergo non à nobis laudem exigamus: nec præripiamus iudicium Dei, & præueniamus sententiam iudicis, sed suo tēpore suo iudici referuemus. An non docet Ambrosius hanc domini

para-

parabolam eò pertinere, vt naturam nostram humiliter considerantes, de gratia Dei, qua vel omnia expleuerimus, non extollamur, ac nos ingenuè Dei dominio tanquã seruos obstrictos, omne illi officium sine gratiæ expectatione prò-
 pros & paratos esse summo iure debere: vbi verò vel verbulum vnum apparet de immunda vel sanctissimorum apostolorum obediètia seu iustitia? Adiungemus & D. Chrystostomi testimonium: Cætera quidè mala nobis negligenter agentibus solent exuperare, at arrogantia ipsis rectè factis nostris adnascitur. Nihil enim perinde gignit superbiam, vt bona conscientia, nisi aduigilemus. Vnde & Christus sciens, quod post bene facta nos hic morbus adoritur, dicebat discipulis suis: Cum omnia feceritis, dicite, serui inutiles sumus. Cum enim hæc noxia bestia parat inuadere nos, tunc, inquit, per hæc verba fores illi occludite. Neque dixit: Cum omnia feceritis, inutiles estis: sed vos dicite, inutiles sumus. Dic, ne metuas. non ex tuo iudicio fero sententiam: nam si tu te ipsum dixeris inutilem, ego te vti utilem coronabo. hoc est, si tu te ipsum ex temetipso inutilem esse, & nullum Deo fructum bonum ex teipso adferre agnoueris, & professus fueris: & si quid boni agis, hoc ex Deo tibi esse, & non ex teipso, sicut veritas ipsa habet, ego te non iudicabo inutilem: sed aspiciens ad bona, quæ ex meo dono operatus es, de quibus non extolleris, sed de quibus humiliter gratias agis, te

Cryf. de
 verbis E-
 saie hom.
 3. insignis
 sententia.

utilem seruū in iudicio pronuntiabo. Vbi quæso hic vel verbulū vnum de obediētia vel sanctissimorum iustorū, immunda tota & cōtaminata?

Ad parabolas illas, quibus quidā serui boni & fideles, tanquā vtilis domino, accipiunt præmium & mercedem à domino, seruo inutili, & qui nullum fructū domino ex pecunia sibi credita attulit, proiecto in tenebras: ex quibus colligebam, quod bonorum & fidelium seruorum obsequia non essent immunda, & contaminata corā Deo, sed tanquā munda & sancta, grata & accepta, ac proinde ad iustificationem conferentia: Respondet, quod *Deus gratiose interdum sua dona in nobis coronat*. Hæc est passim Illyrici inanis scripturarum elusio. At nunquam pijs mentibus persuadebit, quod iustus & rectus Deus sua dona contaminata vitio hominum in ipsis coronabit propter obtentum & prætextum alienæ iustitiæ. Et obsecro te Christiane lector, quomodo posset Deus iustus & pius seruum fidelem, qui omnia mādata sedulo expleuisset, & obijisset, tanquam inutilem ac immundum in tenebras exteriores conijci mandare? Quia tam crebro, tamque odiosè in suo scripto Illyricus obijcit hæc duo proxima testimonia, ex propheta Esaia, & ex parabola euangelica, in ijs robur vel præcipuum suæ peruersæ doctrinæ constituens, ideo copiosius confutandæ fuerunt eius inanes cauillationes.

Decimū argumentū non fideliter & sincere exponit, vt habeat occasionem, nostram confutatio-

Esaie 64.
Lucæ 17.

10. Argu-
mentum
confutatio-
nis.

tationem & responſionem cauillatione aliqua
 ſuggillandi. Proponit enim Confefſio totam
 ſcripturam eò directam ex profeſſo, vt omnes
 concludat ſub peccatum, ſeu omnes conuincat
 eſſe perditiffimos peccatores, ac velle Deū om-
 nes ſupplices dicere: Tibi domine iuſtitia ac
 gloria, nobis verò confuſio faciei. Coram te ne-
 mo eſt innocens, ſi iniquitates obſeruaueris.

Ad hoc argumentum ego reſponderam, ſcri-
 pturæ illud teſtimonium, Deum cõcluſiſſe om-
 nes tam Iudæos quàm gentes ſub incredulita-
 te, non aſſerere, omnes perpetuò manere ſub
 incredulitate: ſed hoc tantum docere, incredu-
 los & perditos naſci omnes, tam Iudæos, quàm
 gentes. Ita & illud quod dicit Apoſtolus: to-
 tum mundum ſubditum eſſe iuſtæ iræ Dei &
 peccato: non ſignificare totius mundi homines,
 etiam fideles, perpetuò eſſe in ira Dei conſtitu-
 tos, tanquam perditos peccatores & impios:
 ſed eos tales eſſe ex ſua corrupta natiuitate, &
 tales perpetuò permanere, niſi per fidem in
 Chriſtum regenerentur. Ad Danielis autem &
 fidelium præcationem perpetuam pro venia &
 peccatorum remiſſione, Reſponderam, fideles
 humiliter ſemper precari debere pro remiſſio-
 ne peccatorum, quæ per infirmitatem admit-
 tunt: deinde etiam pro peccatis populi etiam
 impij.

Cauillatur hic Illyricus, ne ſcripturas, quæ de
 peccatorum remiſſione perpetuo petenda admonent, vt
 mandatũ dominicæ præcationis, & dictũ illud Salomonis

Rom. 11.
 Galat. 3.

Rom. 3.

Cauilla-
 tio.

Matth. 6.
 Prou. 24.

I iij de

de septies aut sepiſſimè cadente iuſto exponere de prima
bominum conuerſione: at Paulum exponentem ſuam, om-
niumque etiam ſanctiſſimorum hominum ſeruitutem pec-
cati, & dicta iam citata, iſtam ſophiſticam eluſionem
grauiſſimè redarguere.

Dilutio.

Sed confido lectorem clariffimè cernere im-
probi & mendacis hominis inanem cauillatio-
nem, quia ad propoſitam ſcripturam: Concluſit
Deus omnia ſub incredulitatem, vel ſub pecca-
tum: reſpiciens, de corrupta natiuitate, in qua
impij, & ſine fide naſcuntur omnes, aliquid dixi,
deque noua regeneratione, & rectè dixi. eò e-
nim perſpicuum eſt hoc teſtimonium pertinere.
Sed mox de Daniele, & alijs quibuſlibet fideli-
bus ſubiecti, eos perpetuò precari debere pro
peccatorum, quæ per infirmitatem carnis ad-
mittuntur, remiſſione, & deinde pro aliorum
peccatis. Verùm ex eo conſequens non eſt, quod
omnis obedientia fidelium, aut etiam Danielis,
perpetuò eſſet peccatum, iniuſtitia, aut conta-
minatio. Quia (vt inquit Hieronymus) non in
omnibus ſuis operationibus indigent iuſti mi-
ſericordia ignoſcente, ſed tantum in quotidianis
quibuſdam culpis & offenſis, quod palam Salo-
mon dicit, dum ſcribit: Septies enim qui iuſtus
eſt cadere, & dominus etiam filios ſuos pro de-
bitis iubet perpetuò orare. Pauli vero ac iuſto-
rum perpetua ſeruitus peccati, nullius peccati
eos reos conſtituit, niſi ſeruituti illi conſenſum
adhibeant, iuxta dictum Pauli: Nihil igitur
damnationis iis eſt, qui non ſecundum carnem
ambu-

Rom. 3.

ambulant. Sophistica igitur verè est inanis Illyrici cauillatio.

Vndecima probatio fuit: totum istud dogma de iustificatione per opera iusta, & per donum Spiritus sancti cordibus infusum, protestatur sacrificium Christi nos ad plenum iustificare, & seruare non posse, eoq; nostra opera addenda, vt quasi debita mensura, iustitiæ nostræ, & premium salutis nostræ expleatur.

Responderam, vanam prorsus & calumniosam esse eam probationem. Non enim docere catholicos, iustificari homines per bona opera, vt iustitiæ & obedientiæ Christi, tanquam insufficienti per sua bona opera opitulentur: sed quia docet scriptura, quod non constituit Deus eos saluos facere, nisi per bona opera, adductis scripturis duabus, quibus responsonem confirmarem.

Hic primùm obijcit Illyricus: *Non sane hisce ipsi verbis, & voce, opitulandi, in hac sententia vti catholicos, sed tamen certò eò rem redire. Si enim Christus nos ad plenum seruare posset, non necesse esset nos nostris operibus iustificari, ac pro peccatis nostris satisfacere. Quare illi impia sua doctrina iustificationis, non tam opitulari volunt, quàm eum plane ex salute nostra excludunt.*

Verùm impiam hanc cauillationem spiritus sanctus in scripturis diuinis palam cõfutat, quæ Christi docent obedientiam, iustitiam, & sacrificium posse & iustificare, & saluare, non tantum nos, sed etiam vniuersos totius mundi

Y v homi-

II. *Argumentum Confess.*

Cauillatio.

Dilutio.

Hebr. 11. homines. Vna oblatione, inquit Paulus, consummauit in sempiternum sanctificatos. item:
1. Ioan. 2. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non pro nostris autem tantum, sed etiam pro totius mundi. & iterum: Ipse dedit redemptionem semetipsum pro omnibus. Et simul docent, Deū requirere obedientiam, nouam vitam, & iusta opera ab ijs quos iustificat & saluat, idq; vt semel per fidem, gratis, sine antecedentibus operibus bonis iustificati, & reconciliati, amplius per bona opera iustificentur, & ad finem salutis æternæ per fructum bonorum operū perducantur. Quod quidem requirat à iustificatis nouam & iustam vitam, atque obedientiam erga legē, non audet negare Illyricus. Quod autem nouā & iustā vitā, ac iustæ vitæ bona opera requirat Deus, vt per ea consequantur salutem æternā, & vt amplius iustificentur, hoc superius perspicuè & solidè probauimus ex scripturis. Factores legis iustificabuntur. Abraham ex operibus, scilicet per fidē factis, iustificatus est. Factor operis beatus in facto suo erit. Cum timore & tremore vestram salutē operamini. item: Id quod in præsentī est momentaneum & leue tribulationis nostræ, supra modum in sublimitate æternum gloriæ pondus operatur in nobis. item:
1. Pet. 1. Per bona opera certam facite electionem vestram & vocationem. & rursus: Sic currite vt comprehendatis. item: Bonum certamen certauī, cursum consummaui, fidem seruauī: de reliquo reposita est mihi corona iustitię, quam reddet

Rom. 2.
Iacobi 2.

Iacobi 1.
Philip. 3.
2. Cor. 4.

1. Cor. 9.
2. Tim. 4.
1. Tim. 6.

det mihi iustus iudex. rursus: Certa bonum certamen, apprehende vitā æternam. sectando scilicet iustitiā, pietatē, fidem, charitatē, patientiā, mansuetudinē. item: Diuitibus huius seculi præcipe, nō sublimè sapere, sed diuites fieri in bonis operibus, vt apprehendant verā vitam. deniq; Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod paratū est vobis ab origine mūdi. Esuriui enim, & dedistis mihi manducare. Hæc cum ita sint, satis perspicuū esse arbitror vanissimam esse istorum cauillationē, qua per iustificationē operum dicunt vel excludi salute nostra, vel certe nos per iustificationē operum opitulari Christo: quasi eius obedientia & iustitia ad plenum nos seruare nō possit. Si enim, inquiūt, Christus nos ad plenum seruare posset, non necesse esset nos nostris operibus iustificari. Cum igitur spiritus sanctus in scripturis doceat inter se cohærere, Christū nos ad plenū posse seruare, eiusq; passionē esse sufficientissimā & potentissimā ad salutē, & tamē iustorū opera bona ad iustitiā & salutē esse necessaria, & ad ea valere, eaq; esse causam salutis nostræ, rectè vtrūq; docet Catholici: nec difficile est doctrinā spiritus sancti intelligere, si consideretur, quod opera bona iustorū sint eius dona: nec fiant à iustis, nisi per eius gratiā, atque etiā operationē in nobis, iuxta doctrinā Pauli: Deus est qui operatur & velle & perficere pro bona voluntate. itē: Abundantius illis omnibus laboraui, non ego autē, sed gratia Dei mecū. itē: Sicut palmes nō potest ferre fructū à semetipso, nisi

Matth. 25

Philip. 3.

1. Cor. 15.

Ioan. 15.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

nisi manserit in vite, sic nec vos, nisi in me manseritis. ego sum vitis, & vos palmites. Qui manet in me, & ego in eo. hic fert fructum multum, quia sine me nihil potestis facere. Cum igitur opera bona & iusta, Deo accepta, deoque placencia Christus ipse in iustis operetur, ane absurdum profus est, quod per opera iustorum excludatur? Perinde sane atque si quis dicat, causas naturales secundas, quæ non operantur suos effectus, sine virtute & operatione summæ & primæ causæ, excludere primam & supremam causam, quæ est omnis operationis earum fons & principium: quod quoque Deus operetur in iustificatis opera bona & iusta, ut per ea ad salutem æternam perveniant, & sint causæ salutis æternæ, sed secundariæ: scripturæ sanctæ, ut modò dictum est, eidentissimè demonstrat. Cum timore & tremore vestram salutem operamini. & Christus palam testatur, quod filijs suis dabit vitam æternam propter bona opera. Non igitur ad insufficientiam aut impotentiam meriti & passionis Christi pertinet, quod iustorum bona opera fiant, ut obtineant filij vitam æternam & salutem: sed ad magnam gloriam Christi, qui sic suos filios amat & exultat, ut faciat eos cooperarios suos in negotio & causa salutis æternæ: ut videlicet tanquam victores mundi, carnis, & diaboli, & iustitiæ strenui operatores, corona æternæ salutis & hæreditatis remuneret & donet. Ineptissima est igitur ratiocinatio istorum, quam tantopere iactat Illyricus:

Philip. 3.
Matth. 25

ricus: Opera iusta sunt ad salutem vel vtilia, vel etiam necessaria: igitur Christus non ad plenum potest nos seruare. Imo potius contrarium concludendum erat: Christus potest ad plenum nos seruare, igitur potest filios suos potentia sua, & simul eximia erga illos benignitate, facere cooperatores suos in causa salutis. Sicut ineptissima est argumentatio: Causæ secundæ operantur naturales effectus, ergo causa prima & summa non potest ad plenum operari omnes effectus. Contrà verò recta est illatio: Causa suprema potest ad plenum operari omnes effectus, igitur potest dare causis secundis virtutem, vt in naturalibus operibus sint ipsi cooperatrices.

Similiter de satisfactione docent scripturæ, quod passio Christi fuit quidem sufficientissimum pretium, seu sacrificium potentissimum ad expiandas etiam omnes totius mundi culpas & pœnas, si modò eius applicatio legitima fieret: sed simul docent, quod semel in sacramento regenerationis insertis corpori eius, & in eius familiam tanquam inscriptis & cooperatis, applicetur plena passionis virtus sine laboriosa pœnitentia, sine gemitu & planctu, ad expiationem omnis culpæ & pœnæ, vt sit regeneratus tanquam noua prorsus creatura. Verùm si à gratia baptismali prolaberetur in crimen aliquod regeneratus, non applicari statim pœnitenti, & sacramentum pœnitentiæ suscipienti, totam vim passionis Christi, ad expiationem omnis pœnæ: sed requiri disciplinam pœni-

*Ineptiss.
arg. Ilyr.
rici cont.
oper. bon.
cōcursum
in iustifica
tione.*

pœnitentiam, ac laboriosa opera, quibus reatus rursus contractus expiatur & aboleatur. non quidem quoddam Christi mors & supplicium, reatum à regeneratis rursus contractum expiare non posset, nec valeret: sed quia ita à Christo constitutum esse docent scripturæ, ut passionis Christi applicatio ad pœnarum expiationem, regeneratis prolapsis non fieret, nisi per opera laboriosa pœnitentiæ, quæ tamen Christi merito & satisfactione niterentur. Sic dicit Paulus de Corinthiis, qui irreuerentius cœnam dominicam agebant, & ex eo sibi reatus contrahebant: Si nos ipsos iudicaremus, non utique iudicemur à Domino. item: Quem diligit Dominus, castigat: flagellat autem omnem filium quem recipit. In disciplina perseverate. Hæc si vera sint, ut vera esse certissimo credit secundum scripturas catholica ecclesia, nonne evidentissimum est ineptissimam esse argumentationem Illyrici? Requiritur à relapso post regenerationis laucrum, satisfactio & laboriosa pœnitentia: igitur Christus non potest nos ad plenum servare, vel ad plenum peccata nostra expiare. Graviter & eruditè scriptum est ab Augustino: Poculum immortalitatis, quod confectum est de infirmitate nostra, & virtute divina, habet quidem in se ut omnibus profit: sed si non bibitur, non medetur. Et de hac causa extant copiosæ catholicorum disputationes.

1. Cor. 11.
Hebr. 12.
Prou. 3.

Augus. ad
artic. falsò
sibi impos-
uitos.

2. Cavila-
latia.

Quod scripseram secundo loco: Iustificatos non operari bona opera, ut per ea iustitiæ & obe-

obedientiæ Christi opitulentur tanquam insufficienti, & quæ ad plenum seruare eos non possit: sed quia non constituit Deus eos saluos facere nisi per bona opera: acriter & seuerè oppugnat Illyricus, sed calumniosissimè. Nam cum de iustificatorum operibus bonis manifestissimè sit sermo, calumniator exceptionem obijcit.

Quod si verum est, inquit, quod tantum per bona opera velit Deus saluare homines, quid tandem de infantibus fiet morientibus? Nempe illis est spes nulla salutis. Si tantum per bona opera nostra nos seruare voluit, quid necesse fuit Christum venire?

Sed hæc est apertissima & maliciosissima calumnia, qua à iustificatis adultis, quorum opera requirit Deus, per quæ eos saluet, seu ad salutem æternam perducatur, transfert sermonem ad infantes, quasi de infantibus eam sententiam posuissim.

Secunda calumnia in eo quoque est, quod exceptionem proponit de peccatoribus in extremo agone vitæ conuersis: cum constet apertissimè sermonem esse de adultis iustificatis, quibus ad bene operandum, & iustè viuendum cõceditur à benigno Deo tempus & opportunitas. Nam perspicuum est sermonem esse de operibus bonis iustificatorum: ob quam causam fieri debeant: an vt iustitiæ Christi tanquam insufficienti opitulentur: an verò quia Deus cõstituit iustificatos ad salutem æternam perducere per bona opera.

Tertia exceptio æquè est calumniosa & maliciosa, qua sciens & prudens à salute æterna, transfert astutè sermonem ad salutem, quæ est posita
in re-

Dilatio.

in remissione peccatorum, & præsertim ea peccatorum remissione, quæ donatur in baptismi lauacro. De qua remissione scripsit disertè Ambrosius in cōmentario capitis 11. ad Romanos: Gratia Dei, inquit, in baptisate non quærit gemitum aut planctum, aut opus aliquod, nisi solam ex corde professionem. donū enim Dei gratis donat peccata in baptismo. Quod autem gratia Dei non requirat opus aliquod, sed tantum fidei professionem, ad consequendam æternam vitam & salutem, id prorsus falsum est, & cum diuinis scripturis pugnās ex diametro.

Ambro. in
illud ca. 11.
ad Rom.
Sine poeni
tētia sunt
dona &
vocatio
Dei.

Ambro. in
cap. 4 ad
Rom.

Idē de vo
cat. gentiū

Ambro. de
vocatione
Gentium.

Quod autem ad sententias attinet, quas ex Ambrosio citat Aduersarius, vt probet quod saluos facit Deus homines sine operibus, constat eidentissimè, quod sentētia illa Ambrosii: Hoc sanxit Deus, vt qui credit in Christū, saluus sit sine opere, sola fide gratis accipiens remissionem peccatorum: agat de iustificatione peccatoris, qua primū ad Deū conuersus per fidem, sine præcedentibus operibus, id quē in lauacro baptismatis, accipit gratis remissionem peccatorum & iustificationem. non autem de ijs, qui iam per fidem iustificati contendunt & student peruenire ad salutem æternam. Similiter eiusdem sententia libro de vocatione Gentium: Quod si & ad illos dirigas mentis intuitum, qui longam agentes in flagitijs & sceleribus ætatem, sacramento baptismatis Christi in ipso vitæ sine renouantur, & sine vllō suffragio bonorum operum in regni cœlestis consortium

trans-

transferuntur, quo intellectu diuinum iudicium comprehendes, nisi vt indubitanter agnoscas gratuita esse Dei munera? Manifestè agit de adultis, quibus in extremo agone conuersis deest operandi opportunitas, quamuis ne illis quidem desit fides, per dilectionem parata operari, si adesset opportunitas.

Sed obijcit adhuc Illyricus. *Sententia hæc: Deum non constituisse hominem iustificatum, adultum videlicet, & bene operandi tempus habentem saluare, nisi per bona opera: Pharisaica est & Antichristiana, nec illis scripturis doceri potest.*

Respõdeo iam paulò superius scripturis quàm plurimis stabilitam & comprobatã esse. Certam facite per bona opera electionè & vocationem vestram. Currite, vt comprehendatis. Non coronabitur, nisi qui legitimè certauerit. Factor operis beatus erit in facto suo. item: Diuitibus huius seculi præcipe diuites esse in bonis operibus, vt vitam æternam apprehendant. item: Cùm timore & tremore operamini vestram salutem. Et ea quoque scriptura, quam citaue-ram in epistola ad Hebræos: Factus est causa salutis omnibus obtemperantibus sibi: plane idem docet restè intellecta. Obedientia enim quæ Deo præstatur, ed pertinet, vt per eam perducatur homo iustificatus ad æternam salutem.

Sed contrà, inquit aduersarius, scriptura docet, quòd nõ sit à Deo aliud nomẽ sub cælo datum seu ordinatum, per quod oporteat homines saluos fieri, quàm per

*Cauilla
tio.*

*Dilutio.
2. Petri.*

*1. Cor. 9.
Iacobi 1.
1. Tim. 6.*

Philip. 3.

Hebr. 5.

*Cauilla
tio.
Act. 4.*

Math. 9.
15.

unicum illum agrum Dei, sola iustitia obedientie ac passionis eius, totius mundi peccata ab oriente: quodque is divinitus missus venerit, ut peccatores, & non operantes salvos faceret. non autem iustos, & multa bona opera habentes, quorum causa se venisse ipsemet pernegat.

1. Tim. 1.
Ioan. 15.

At respondeo, quia, secundum ipsius Christi sententiam, iusti sunt tãquam palmites hærentes in Christo tanquam vite, fructus bonorum operum ex virtute & subministracione vitis, hoc est, Christi, adferentes: ideo bona iustorum opera, per quæ Christus eos ad salutem æternam perducit, non sunt alteri nomini, hoc est, alteri virtuti, quàm Christo attribuendi, qui suos electos per bonos fructus ad salutem æternam adducit. Non igitur in alio nomine saluantur iusti, quãdo per iusta opera, quæ ex Christi vitis gratia & virtute operantur, ad salutem æternam perveniunt: sed in solo Christi nomine & virtute perducentis electos suos per certamen bonorum operum ad coronam vitæ æternæ. Et sanè salutem illam, quæ posita est in remissione peccatorum, per solius illius nominis virtutem, non autem per operum dignitatem accipiunt omnes. de qua salute Illyricus dictum Petri interpretatur. *Et hoc vobis scribitur in illa epistola, quod dicit Illyricus, Christum divinitus missum esse à patre, ut peccatores, & non operantes salvos faceret, non autem iustos, & multa bona opera habentes, nusquam dicit scriptura: sed constat manifestissimè falsum esse. Si enim in carnem venit, ut peccatores, & nondum bene*

bene operâtes saluos faceret à peccatis, & iustificaret: ita venit, vt iustos, qui iam per fidem in sanguinẽ venturi eius in carnem iustificati erât, saluos faceret, ad æternam salutem eos perduceret: à qua vsq; ad persolutionẽ pretij pro peccatis naturæ humanæ, exclusi erant. Deinde dũ scribitur, venisse in carnẽ, vt peccatores saluos faceret, non est intelligendum, eum venisse in carnem tantum, vt liberaret eos à peccatis, iustificans eos, & Deo reconcilians: sed etiam vt perduceret eos per bona opera ad salutem æternam. In hoc ipso ergo, quod scribitur venisse in carnem vt peccatores saluos faceret, comprehensa est sententia ea: iustificatos per bona opera, quæ tanquã palmites in vite Christo infiti operantur, contendere ad salutem æternam, & eos à Christo, qui peccatorum perfectè saluadorum causa venit, tanquam ouiculas à pastore, per bonorum operum fructus perducere ad vitam æternam. Quod verò scribitur: Nõ venisse, vt iustos, hoc est, habentes bona opera, vocaret, sed peccatores: intelligẽdum est, quod non venerit, vt vocaret iustos, videlicet ad pœnitẽtiam: quippe qui iam iustificati essent, & pœnitentia non egerent. vel de ijs, qui Pharisæica superbia tumetes, sanos se & iustos existimabât proprijs suis operibus: & proinde Christo tanquam medico sanaturò vulnera peccatorum opus se nõ habere credentes, Christum reieciabant. Nostram igitur lector sententiam & doctrinam vides esse verè Catholicam, & sanctis scripturis consentaneam.

Matth. 9.
Luca 5.

Contra verò, Illyricanorum impium errorem, ac blasphemum in spiritum sanctum dogma, de iustificatione per solam obedientiam Christi imputatam, & non per opera, quæ iustificati tanquam palmites in Christo, per Christi gratiam & virtutem operantur.

Qualem obedientiam requirit Illyricus à saluandis.
 Marci 16.
 Matth. 11.

Postremò cum nouæ vitæ obedientia ipsi Illyrico ad saluandum non sit conducibilis, aut etiam necessaria, audiamus quæso, qualem tandem obedientiam à saluandis requirat. *Qualem*, inquit, *obedientiam Christus à saluandis propriè requirat, satis declarat, cum toties ingeminavit. Quicumque crediderit, saluus erit. & : Venite ad me omnes qui laboratis, & onerati estis, & ego reficiam vos. Et cum toties omnes mēdicos, & claudos, ac mutilos ad iam paratum splendidissimū conuiuū, gratis asq̃ epulas inuitat.* Obidientiā igitur nouæ vitæ, iuxta Illyricum, non propriè requirit Christus à saluandis, sed propriè requirit obedientiam fidei.

August. de fide & oper. cap. 4

Hic recordari libet sententiæ grauissimæ diui Augustini: Errant, inquentis, homines, non seruantes modum, & cum in vnam partem procliuiter ire cœperint, nō respiciūt diuinę authoritatis alia testimonia, quibus possint ab illa intentione reuocari, & in ea, quæ ex vtriusque temperata est, veritate ac moderatione consistere. Cum enim sint innumera alia testimonia diuinarum scripturarum, quæ à saluandis exigunt vitæ iustæ obedientiam, idque vt per eam perducantur ad salutem æternam: bonus Illyricus mordicus tenens sententiā semel conceptam

ceptam de exclusione operum quorumlibet à ratione iustificationis & æternæ salutis, scripturas eas tantum intuetur, quæ fidei obedientiam commendant, & requirunt ad salutem: eas verò negligit & abijcit, quæ obedientiâ quoq; iustæ vitæ ad salutem exigunt & præscribunt. Cum adolescens interrogaret Christum: quid boni faciendo, vitam æternam posset consequi: respondet Christus: Si vis ad vitam ingredi, serua mandata. At quorsum quæso iubet illum seruare mandata? nõnne ob eam causam, vt per ea habeat & consequatur vitam æternam? Rursus quando Christus dixit: Non omnis qui dicit mihi, domine, domine, intrabit in regnum cælorum: sed qui facit voluntatem patris mei qui est in cælis, ipse intrabit in regnum cælorum: nõnne significat disertè, obseruationem voluntatis patris cœlestis, esse veram causam & rationem consequendæ salutis? Certè Salomon disertè dicit: Si volueris mandata seruare, conseruabunt te. & rursus: Sacrificium salutare est attendere mandatis. Et sicut scriptum est: Hoc est mandatum vt credatis in eum: ita etiam scriptum est: Hoc mandatum habemus à domino vt diligamus inuicem. & rursus: Et mandatum eius, nempè patris cœlestis, quod ego loquor ad vos, vita æterna est. Sicut & Baruch dicit: Audi Israël mandata vitæ. & Paulus: Circumcisio nihil est, præputium nihil est: sed obseruatio mandatorum Dei. & iterum: In Christo Iesu neque circumcisio aliquid valet,

Z iij neque

Matth. 19

Matth. 7.

Prou. 15.

Eccles. 25.

1. Ioã. 3. 4.

Ioan. 12.

Baruch. 3.

1. Cor. 7.

Galat. 5.

neq; preputium: sed fides, quæ per dilectionem operatur. Quibus sanè locis sermo haud dubiè est de valore & vtilitate ad iustificationem & salutem. Deniq; scriptura disertissimè testatur, quòd regnum cœlorum, & vitæ æternæ salus retribuitur iustis propter bona opera.

Nónne igitur detestàda impietas est in tanta luce diuinarum scripturarum pertinacissimè salutare sacrificium obseruationis mandatorum, hoc est, bona opera à ratione salutis æternæ prorsus excludere, atque vnicam fidem vrgere, quæ ad salutem conducatur? Quin & in illis ipsis scripturis, quas Illyricus contra iustorum opera producit, palam opera comprehensa sunt. Quando enim dixit ad Apostolos Christus:

Marci 16.

Quicumq; crediderit, saluus erit, vt refert Marcus, constat ex Matthæo de operibus quoque

Matt. 28.

additum esse: Euntes, inquit Christus apud Matthæum, docete omnes gentes, baptizantes eos in nomine patris & filij & spiritus sancti: docetes eos obseruare omnia quæcunq; mandati vobis. Nónne hic Christus sicut fidem, ita & mandatorû obediētiam pariter requirit? atq; vtrûq; ad salutem consequendam?

Luca 14.

Matt. 22.

Sic & in parabolis illis, quibus inuitantur claudi, cæci, manci, & mutili ad conuiuium nuptiale, nónne eijcitur è loco nuptiarum, is qui non habebat vestem nuptialem, hoc est, inquit Augustinus, qui non habebat charitatem, seu fidè per charitatè operantem? Sunt igitur ornaméta operû bonorum non solùm necessaria ad consequendâ salutē, sed etiam

etiam

etiam onant, præparant, & dignū faciunt iustū ad consequendam æternam salutem. Sicut Ioannes in Apocalypsi palam dicit, quod datum est ipsonse, vt se ad conspectum Dei induat candida & lucente bysso, hoc est, iustificationibus sanctorum. Denique quos prius peccatis multis oneratos, curat à peccatis & reficit, nonne eis imponit iugum suaue charitatis? vt sanati à medico Christo, deinceps ex fide per charitatem operante, & obseruante Dei mandata, iustè & rectè viuant, & operando iustitiam, tandem perducantur ad habitaculum cœlestè? Sicut ergo fidem, ita & opera ex fide facta ad æternam salutem consequendam non solum necessaria esse: sed etiam propriè ad rationem iustificationis, & æternæ salutis pertinere, certa fide credenda sunt. Nam, sicut rectè docet Augustinus, nō alia fides aut iustificare aut saluare credenda est, quàm quæ per dilectionem operatur.

Hiscæ expeditis, transeamus ad cōsutationes probationum tertix sententiæ, quæ est de modo iustificationis, examinandas.

Quoniam verò in probationibus tertix sententiæ crebrò inculcatur, ad naturam fidei propriè & peculiariter pertinere, apprehèdere promissiones Christi in Euāgelio propositas, Christi iustitiam: antequam ad confutandas probationes accederem, pauca quædam de natura & ratione fidei disserenda existimaui, vt ostenderem cōmentitiam esse doctrinā, quam aduersarij tantopere iactitant, de apprehensione fidei.

Apocal. 19

Matth. 11.

Psalm. 114.

August. de fide & operibus, & de spiritu & lit.

Hebr., 11.

Primum itaque dixi, ex Paulo constare quænam sit ratio & natura fidei: Fides, inquam, est argumentum non apparentium, hoc est, certa & firma ratio, siue certus, indubitatus, & firmus assensus, quo animus rebus, quas non valet certa ratione comprehendere, tanquam diuina autoritate conuictus, assentitur: siue res sint præteritæ, siue præsentis, siue futuræ, siue bonæ, siue malæ. Sicut enim rebus bonis, quas desideramus & speramus, in verbo Dei propositis: sic etiam comminationibus seueris in eodem verbo diuino propositis, propter diuinam auctoritatem, firmum & indubitatum assensum adhibemus per fidei virtutem. de quo eruditè differuit Augustinus in Enchiridio: Fides, inquam, sperat, spes & charitas orant, sed sine fide esse non possunt, ac per hoc & fides orat. Propterea quippe dictum est: Quomodo inuocabunt, in quem non crediderunt? Quid autem sperari potest, quod non creditur? Porro etiam aliquid quod non speratur, credi potest. Quis namque fidelium pœnas non credit impiorum, nec sperat tamen? & post pauca: Est itaque fides & malarum rerum & bonarum, quia & bona creduntur & mala, & hoc fide bona, & non mala. Est etiam fides & præteritarum rerum, & præsentium, & futurarum. Credimus enim mortuum Christum, quod iam præterijt: Credimus sedere ad dexteram patris, quod nunc est: Credimus venturum ad iudicandum, quod futurum est. Item fides & suarum rerum est & alienarum

August. in
Enchir. 7
cap. 8. & 9

Rom., 10.

narum. nam & se quisque credit aliquando esse
cepisse, nec fuisse utique sempiternum, & alia
arque alia. nec solum de alijs hominibus multa
quæ ad religionem pertinent, verùm etiam de
angelis credimus. Ex hac itaque Pauli sententia
scripti manifestum esse, quod ratio & natura fi-
dei posita sit in firmo & indubitato assensu er-
ga ea quæ sunt diuinitus nobis tradita, & quæ
humanæ rationis sagacitate comprehendere nõ
possumus. Sicut de Thessalonicensibus scribit
Apostolus: Ideo & nos gratias agimus Deo sine
intermissione, quoniam cum accepissetis à no-
bis verbum auditus Dei, accepistis illud haud
dubie per fidem, non ut verbum hominum, sed
sicut verè est verbum Dei. Motus vero illos, de-
siderium, & expetitionem boni agniti, & in
verbo Dei propositi: item fiduciam eius boni
obtinendi, siue expectationem: denique humi-
lem supplicationem ad Deum pro agnito bono
consequendo: sicut & motum pœnitentiæ siue
displacentiæ de peccatis contra Deum in vita
anteacta admissis: diximus in iustificatione con-
iunctos quidem esse cum fidei motu, sed tamen
à fide separatos, ad naturam, rationem, & defi-
nitionem fidei non pertinere. In multis enim
esse fidei motum, qui est cognitio firma & in-
dubitata rerum non apparentium, ad religio-
nem pertinentium, in quibus non sunt alij isti
motus. quod ita manifestum esse opinor, ut ne-
mo nisi amens contradicere possit.

Sed excipit Illyricus *se de fide saluante seu salu-*
z v tiferæ,

Rom. II.

I. Thess. 2.

Cauilla
tio Illyr.

tifera, hoc est, de fide iustificante agere, non de ea que est tantum mera quedam aut speculativa notitia, aut cognitio rerum ad religionem pertinentium: ad salutiferam verò fidem pertinere iam dictos motus, desiderij, amoris, expeditionis & orationis.

At respondemus ei, ab Augustino nos didicisse nō esse diuersam naturam & rationem fidei, in ijs qui sunt per fidem iustificati, & in ijs qui nondum sunt iustificati. Sed differentiam iustificatorum à nondum iustificatis esse ex motibus & virtutibus cum fide coniunctis in iustificatis, non autem in nondum iustificatis. Extat illustris sententia diui Augustini in expositione epistolæ canonice Ioannis: Iam credit, inquietis, aliquis in Christum, sed odit adhuc Christum, habet confessionem fidei in timore pœnæ, non in amore coronæ. adde huic fidei dilectionem, vt fiat fides, qualem dicit Apostolus Paulus, fidem quæ per dilectionem operatur.

Aug. trac.
in episto.
Ioannis.

Auguf. de
ver Apof.
ferm 6.
Iacobi 2.

Inuenisti Christianum, inuenisti ciuem Hierusalem. & alibi: Ad fidem quid pertinet? credere. Sed ait Apostolus Iacobus: Et dæmones credunt, & contremiscunt. adde ergo fidei sp̄. Et quæ spes est, nisi de aliqua conscientie bonitate? Spei ergo adde charitatem. & erit fides, quæ operatur per charitatem. Et libro 1. de Trinitate: Fidem non facit vtilem nisi charitas.

Auguf. de
Trin. li. 5
cap. 18.
Idem tra-
ctatu 27.

Sine charitate quidem potest fides esse, sed non & prodesse. Propter quod & Apostolus Paulus: In Christo Iesu, inquit, neque circumcisio aliquid valet, neq; præputium, sed fides, quæ per cha-

charitatem operatur. denique in euangelium Ioannis: Quis salubriter fidelis, nisi ea fide, quæ per dilectionem operatur? Vides lector fidem salu- tiferam non differre secundum naturam & definitio- nem suam, à fide, quæ adhuc sterilis per chari- tatem nondum est viuificata: sed solum secundum vir- tutum spei & charitatis accessum. Neque hoc ab Augustino solo didicimus, sed ab ipso apostolo Paulo, qui virtutes tres, fidem, spem, & chari- tatem distinctas esse disertè tradit: Nunc autem, inquit, manent fides, spes, charitas, tria hæc.

At negare non potest aduersarius, quin pars illa des- criptionis fidei: argumentum non apparentium: designet firmam & indubitam notitiam, agnitionem, siue assen- sionem. Sed vociferatur magno supercilio & fastu im- probus homo, me pessima fide, ac conscientia agnitam ve- ritatem oppugnare: quandoquidem sciens & volens dimi- dium definitionis excluderim, ut reliqua parte abuti pos- sem ad probandum contrarium eius ipsius sententiæ, quæ in omnia parte clarè excluditur. Si enim non mutilassem fidei definitionem ab ipsomet spiritu sancto traditam, quod sit hypostasis sperandarum rerum, statim per utramque hanc vocem me redargutum fuisse: quod fides salutaris sit non tantum simplex notitia, sed etiam expectatio, desideriumque agniti boni. nam desiderata tantum expectatur, speranturque.

Respondemus tibi o conscientiarum aliena- rum acute & maligne perspector, nos agnitam veritatem non oppugnare, sed pro viribus, quas à domino accepimus, contra vestram impia- tem & blasphemiam eam tueri & propugna- re. Præterij quidem sciens & prudens priorem illam

Cor. 13.

Cauillat.
improbis
simis.

Dilutio.

illam partem descriptionis : substantia rerum sperandarum : sed consilio minimè fraudulento. Sed cùm scirem secundam partem descriptionis habere sensum clarum & indubitatum , ac per eam , naturam & substantiam ac rationem fidei clarissimè exprimi: videlicet fidem esse secundum suam rationem & naturam , indubitatam assensionem ad ea quæ sunt in verbo diuino ad salutem tradita : satis putavi illam partem vrgere , & ex ea fidei naturam & proprietatem demonstrare : persuasissimum habens quod prior pars illa , quæ subobscura est , non destrueret illud , quod posterior pars clarissimè tradebat. Quocirca expositio illa , quam magna fiducia adfert Illyricus , cùm posteriori parti prorsus contrarietur , falsa prorsus sit necesse est. Contendit prioris partis: Substantia rerum sperandarum , siue hypostasis rerum sperandarum: sensum esse: Fides est certa expectatio, siue certa spes aut fiducia rerum sperandarum. Verùm cùm fieri non possit, vt vna & eadem res secundum naturam & propriam rationem , ac definitionem, sit simul spes & notitia, seu assensus rationis, quod manifestum esse omnibus arbitror, falsum prorsus est, quod Apostolus, qui clarissime dicit in secunda parte descriptionis, fidem esse assensum rationis , in priore veluti destruens quod dixerat , dicat fidem esse spem. præsertim cùm ipse alibi disertissimè doceat, fidem & spem inter se distincta esse , non minus quàm fidem & charitatem, Sic sane & Augusti-

1. Cor. 13.

nus disertè docet in Enchiridio : Est itaque fi-
 des, inquit, & malarum rerum & bonarum,
 præteritarum, præsentium, & futurarum. Spes
 autem non nisi bonarum rerum est, nec nisi fu-
 turarum, & ad Deum pertinentium, qui earum
 spem gerere perhibetur. Quæ cum ita sint, pro-
 pter has causas distinguenda erit fides à spe, si-
 cut vocabulo, ita & rationabili differentia. Nã
 quod attinet ad non videri siue quæ creduntur,
 siue quæ sperantur, fidei, speique commune est.
 In epistola quippe ad Hebræos, qua teste vñ
 sunt illustres Catholicæ regulæ defensores, fi-
 des esse dicta est, cognitio rerum quæ non vi-
 dentur. & postea : Iam de amore quid dicam,
 sine quo fides nihil prodest ? Spes verò sine a-
 more esse non potest. Denique, vt ait Aposto-
 lus Iacobus : Et dæmones credunt, & contem-
 niscunt, nec tamen sperant vel amant, sed po-
 tius quod speramus & amamus, credendo ven-
 turum esse formidant. Propter quod Apostolus
 Paulus, fidem quæ per dilectionem operatur,
 approbat atque commendat, quæ utique sine
 spe esse non potest. Proinde nec amor sine spe
 est, nec sine amore spes, nec vtrumq; sine fide.
 Cernit hic lector, Augustinum, cum fidem à spe
 & charitate, iuxta apostoli Pauli sententiam di-
 stingeret, naturam & substantiam fidei demõ-
 strasse ex ea parte descriptionis ab apostolo tra-
 ditæ: Fides est cognitio rerum quæ nõ videntur.
 Et in priorè parte : fides est hypostasis rerum
 sperandarum : nequaquam spem aut fiduciam,
 quæ

August. in
 Enchiri-
 dio cap. 8.

Hebr. 11.

Iacobi 2.

Galat. 5.

1. Cor. 13.

quæ contra fidem descriptam distinguitur, intellexisse. Eat nunc maledicus calumniator, & dicat, nos pessima fide & conscientia mutilasse definitionem Apostolicâ, vt per secundam partem approbarem contrarium eius quod in prima parte clarissimè expressum erat. Certè Augustinus exponens, fidem esse cognitionem rerum quæ non videntur, eamq; à spe, fiducia, vel expectatione disertè discernens, nō existimauit se cōtrarium statuere eius quod in priore parte dictum erat. Quare euidentissimè constat, eum hypostasim siue substantiam rerum sperandarū, haudquaquā intellexisse spem siue expectationē rerum sperandarum, siue quæ expectantur.

Cauillatio.

Sed cauillatur Illyricus, quod vox, *hypostasis*, ibi fiduciam & expectationem significet, ex ipso Paulo demonstratur, cum expresse dicat: fidei obiectum esse res sperandas aut speratas: certè indicans simul esse quēdam affectum, illa bona auentem & expectantem. Nam res speratæ, affectu, desiderioque quodam expectantur.

Dilatio.

At respondemus, contrarium potius ex verbis Pauli colligi debere. Quia enim fides est hypostasis siue basis rerum sperandarum, expresse satis indicatur, quodd fides sit hypostasis ac basis spei, per quam res speratæ expectantur & desiderantur. Nisi enim fides, & certa persuasio de veritate rerum sperandarum in animo tanquam basis quēdam fundata esset, spes nulla in animo hominis, aut expectatio rerum bonarum subsistere posset. Fides igitur in prima parte descriptionis, dicitur esse hypostasis siue basis rerū

Hypostasis rerum sperandarū, quid apud Paulum.

spe-

sperandarum, siue rerum quæ sperantur: quia fides eas res, quas speramus in futura vita consequi, sustentat in animis nõ videntium aut comprehendentium eas. Nisi enim in animis nostris sit firmus de rebus speratis assensus, & certa ac indubitata cognitio, mox elabuntur & euanescent ex animis res quæ sperantur, & pro ludicris & cõmentitijs rebus æstimantur: deinde & fides salutaris seu iustificans res speratas fundat & inchoat in nobis, vt non incõmodè dicatur fides esse substantia rerũ speratarũ. quia initium quoddam & fundamentũ earum rerũ in nobis collocat. Sunt quidem fidei, quando salutaris est & iustificans, coniuncti alij motus, spei scilicet, fiducia, amoris, desiderij siue expetitionis, orationis, atq; alij quidam: sed hi motus, horumq; motuum diuinæ virtutes, diuinæq; principia, nõ sunt fidei ipsius natura, substantia, & ratio, sed potius fidei tanquã fundamenti & principij effectus quidam. Sicut rectissime scripsit Augustinus, fidem esse fundamentum, initium, ac radicem omnis boni, & salutis exordium. In descriptione itaque sua apostolus docet, fidem respectu rerũ speratarũ non esse solum cognitionem quandã firmã & indubitata: sed etiã quoddã fundamentũ & basin, quæ sustentet eas in animis fidelium; atq; inchoet, etiã dum nõdum habentur. Sed circa reliqua quæ non sperantur, docet esse tantũ certã & indubitata cognitione: quod nihil est aliud, quã res speratas per firmã & indubitata cognitione & assensum fundari & sustentari, ac in-

Augul. de
spi. & lit.
cap. 10. &
30.
Epist. 105
& 106 de
prædest.
sanctorũ.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

Hebr. 11.

ac inchoari in animis piorum credentium, cum res reliquæ, circa quas versatur fides, non sustententur in animis credentium, sed tantum indubitata persuasione cognoscantur. sicut descriptionem suam mox declarans dicit: Fide intelligimus aptata esse secula verbo Dei, ut ex inuisibilibus visibilia fierent. Stat ergo firma & solida nostra sententia: Fidei, quam commendat Paulus, naturam, proprietatem, substantiam, ac definitionem positam esse in cognitione indubitata, & firmo assensu rerum diuinarum, quas ratio humana comprehendere non valet. Motus autem spei, fiducia, expectationis, desiderij & amoris, adiungi quidem ex dono spiritus sancti, fidei in iustificatione, sed eos esse extra naturam apostolicæ fidei. Verum cum rectè intelligeret Illyricus, motus illos fidei in iustificatione adiunctos, non minus, imò magis ac propius pertinere ad apprehendendam iustitiã, hoc est, ad obtinendam, consequendam, aut impetrandam iustitiã, quàm assensionem aut cognitionem, sicut nos scripsimus, ut defendere possit Confessionis sententiam: Fidei naturam propriè & peculiariter esse, iustitiã apprehendere: idcirco eò iam confugit, ut dicat, motus istos fidei nomine & appellatione intelligendos esse, atque ad id ostendendum, vocabulo hypostasis, siue substantia, in descriptione callidè abutitur.

Sed audiamus quæso Illyricum, fidem salutarem, ut inquit, aut saluantem, definientem, ut
fidei

fidei propriæ & peculiariter possit attribuerè ap-
 prehensionem. *Fides*, inquit, rectè describitur, quod
 sit mendicus quidam affectus opem Christi precariò qua-
 rens, semper enim Christus ardens votum ac flagitatio-
 nem opis suæ, vocat fidem, & nunquam speculatiuam
 sophistarum notitiã, quæ nihil agnito bono afficitur.
 Et multis scripturæ locis probat, fidem, fiduciam & vo-
 tum agniti boni continere: de Cananæa muliere, quæ non
 solum statuit Iesum potuisse sibi opitulari, sed etiã id ar-
 dentissimè flagitauit: & dicit ille, id esse magnam fidem.
 De ijs qui paralyticũ tanto ardore & importunitate ad-
 ferebant, & instabant pro beneficio sanationis. De Bar-
 timeo cæco, neglecta obiurgatione hominum, vociferante
 Iesu fili David miserere mei. Denique ille, inquit, as-
 sectus, ardor, aut motus, quo violenti rapiunt regnum
 cælorum, & quo meretrices & publicani præcurrunt
 Phariseos in regno cælorum: fides esse in scriptura
 predicatur.

Quomodo
 do Ilyria
 cus fidem
 describat

Matth. 15.

Luca 5.

Marci 10.

Refusio
 tio des
 scriptio
 nis lily
 ricana.

Animaduertat quæso lector, & attentius cõ-
 sideret admirandam confusionem in doctrina
 peruersa istorum hominum. Modo enim est eis
 fides, speculatiua notitia rerum non apparen-
 tium: modò est fiducia, siue spes, seu expecta-
 tio: modò votũ boni agniti: modò ardor qui-
 dam voti: modò flagitatio opis siue beneficij:
 modò ardens & violentus amor, dilectio seu
 affectus. Et cùm clarissimè dicat, tria quædam
 distincta esse, fidem, spem, & charitatem: istis ho-
 minibus omnia permiscentibus & confunden-
 tibus, vnã fides est omnia. Quæ fœda doctrinæ
 confusio, apostolicæ quoq; sententiæ cõtraria,

certo est indicio, eorum doctrinam solidam, rectam ac sanam esse non posse.

Bernard.
ferm. 10
in Psal. 90

Aug. lib.
de trinit.
15. cap. 18.

Respondemus igitur: Fidem & spem, fidei q; & spei, siue fiduciae motus secundum naturam distinctos esse, sicut & charitatis virtutem ab utroq; illorum. Quia tamen fidei ac spei, circa bona praesertim sperata, magna cognatio est, ut scite ait Bernardus, quia quod illa futurum credit, haec sibi incipit sperare futurum, sit nonnunquam in scripturis, ut nomine fidei, spes aut fiducia intelligatur, ut in locis illis quos Illyricus citavit, per fidem a domino collaudatam accipere licet fiduciam. Sed sane quandoque pro fiducia spes accipitur, non continuo fidei & spei natura confunditur: sed fiducia ac spei motus, fidei tanquam fundamento coniunctus esse intelligendus est. Sicut quando docet Apostolus, eam demum fidem valere apud Deum quae per dilectionem operatur: non est fides, ipsa dilectio aut charitas, sed est coniuncta cum virtute charitatis, ex charitate virtute operandi habens. Sicut dicit Augustinus: Fidem non facit vtilem nisi charitas. Sic denique quando fidei coniuncta est ardens inuocatio, aut ardens desiderium, seu votum beneficij alicuius, aut ardens amor erga benignum benefactorem aut promissorem, non est fides ipsa, votum illud, aut ardens affectus, aut denique pia flagitatio, & ardens inuocatio: sed est vel fundamentum, seu etiam radix ac principium illorum sanctorum motuum, dono spiritus sancti, fidei adiutorum.

aorum . De eo igitur non contendimus , an
 fides modò credulitatem , modo fiduciam desi-
 gnet , sicut & credere modò assensum indu-
 bitatum importat , modò spei & fiduciae mo-
 tum , vt valeat idem quod sperare : sed hoc con-
 tendimus , varios illos motus , quos contingit ,
 præsertim in iustificatione , dono spiritus sancti
 coniunctos esse cum fidei substantia & natura ,
 & quos contingit etiam alias non esse ei con-
 iunctos , ad fidei naturam & definitionem non
 pertinere . Et quando de rerum quarùlibet pro-
 pria ratione , definitione ac natura inquisitio est ,
 ea sanè in definitione conferenda non sunt , quæ
 rebus interdum coniuncta , sunt extra earum ra-
 tionem : alioqui cum fides iustificans , non sit ,
 teste Paulo , alia , quàm ea quæ habet charita-
 tem adiunctam : consequens erit , quòd fides
 salutifera sit charitas . Hæc cum ita sint , perspi-
 cit lector , cum Confessio crebrò inculcaret ad
 ipsius fidei naturam , propriè & peculiariter
 spectare iustitiam Christi apprehendere , me
 rectè fidei ipsius naturam & definitionem in-
 dicasse , & eam à motibus spei , desiderij , amo-
 ris , & inuocationis seu flagitationis separasse .
 Et cum Illyricus negare non audeat , quin
 fides per motus illos amoris & ardentis sup-
 plicationis , apprehendat & impetret beneficia
 à Christo promissa , rectè à me scriptum esse :
 Ad naturam ipsam siue definitionem fidei non
 pertinere propriè & peculiariter iustitiam Chri-
 sti apprehendere & conlequi : sed magis ad

Aa ij motus

motus illos adiunctos, per quos solos ipsa fides intelligenda est apprehendere iustitiam. Sed de commentitia ista apprehensione fidei quam tradunt, postea copiosius.

Canillatio.

Sed obijcit Illyricus: *Contra banc opinionem impiam, qua negat aduersarius omnino fidei esse apprehendere bona promissa: tota scriptura clamat, quæ millies repetit: Nos fide iustificari ac saluari, & alia bona omnia consequi. Quoties filius Dei ingeminat: Fides tua te saluum fecit?*

Dilutio.

Respondeo: Insigne mendacium hic iterum hunc hominem admittere. Nusquam enim à me scriptum comperiet, omnino fidei non esse apprehendere iustitiam. Scio enim disertè ab Apostolo scriptum esse: Gentes quæ non sectabantur iustitiam, apprehenderunt ex fide siue per fidem iustitiam. Sed hoc tantum scripsi: Non esse proprium & peculiare, tanquam ad fidei naturam & definitionem pertinens, apprehendere iustitiam: sed hoc ei conuenire per motus poenitentiae, spei, charitatis & inuocationis. quos motus certissimum est cum motu fidei in iustificatione adesse, atque adeò per eos motus fidem ipsam hominem credentem ad iustitiam perducere & iustificare. Verissimum itaque scripsi: apprehendere iustitiam & iustificari, non esse peculiare & proprium motui fidei, sed illi cum multis alijs motibus, quos spiritus sanctus in animo credentis iustificandi excitat, commune, quibus ad iustitiam perducatur. Tribuitur quidem passim in diuinis scripturis iustifica-

Rom. 9.

fificatio fidei, non quod ei propriè & tan-
 quam soli tribuenda sit, sed quia ipsa est initium
 & fundamentum omnium aliorum motuum
 & virtutum. Et vt lector perspiciat verissimam
 esse doctrinam Catholicorù de fide iustificante,
 considerandus est ordo & ratio, qua credens
 ad iustitiam perducitur. primum enim mens
 per donum fidei agnoscit Dei seueritatem si-
 mul & bonitatem. Ex quarum consideratione
 nascitur per gratiam & donum spiritus sancti,
 hinc timor iudicij diuini, illinc fiducia impe-
 trandæ veniæ per bonitatem Dei, & Christi
 sanguinem: & deinde pœnitentia exoritur, ac
 inuocatio diuinæ bonitatis per mediatorem
 Christum, pro remissione admissorum pecca-
 torum: denique syncera clementissimi Dei, &
 mediatoris Christi dilectio siue charitas. Ex his
 diuersis mentis credentis motibus, agnitio di-
 uini iudicij seuerissimi, item clementiæ diuinæ,
 paratæ credenti ignoscere quæ deliquit propter
 sanguinem & passionem Christi, item agnitio
 passionis & mortis Christi, ad naturam & de-
 finitionem fidei pertinent. Fiducia verò, siue
 spes veniæ, inuocatio, desiderium salutis, amor
 diuinæ clementiæ, exorta quidem sunt ex fide,
 ostendente mediatorem Christum, & Dei per
 ipsum clementiam, sed sunt extra naturam
 ipsius fidei. Vnde clarissimè cernere licet, fidem
 apprehendere siue consequi & impetrare iusti-
 tiam, aut, vt apertius dicatur cum Paulo, fidem
 perducere ad salutem. non ex proprietate na-

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

turæ suæ, sed magis per motus pœnitentiæ, fiducia, inuocationis, desiderij salutis, & amoris. Et quia fons totius salutis, est ex fundamento fidei, ideo passim scripturæ diuinæ fidei iustitiam & salutem attribuunt: sicut æternæ quoque vitæ coronam, quæ non nisi strenuo certamine sanctorum laborum, & cursu obtinetur, fidei quoque tribuunt. non propter ipsius fidei naturam, sed propter bona ac iusta opera per fidem facta. Scio hæc non probari Illyrico. sed morari non debemus quid ille aut probet aut improbet, modò sacræ scripturæ doctrinam teneamus.

Colligit deinde Illyricus & corradit sententias quasdam Catholicorum scriptorum nostri sæculi, tum vt ostendat fidem continere etiam fiduciam, tum vt ostendat fidem apprehendere iustitiam, & iustificare. Sed cum quo aduersario hic pugnat? Fidem enim apprehendere iustitiam, aut iustificare, tam est in scripturis manifestum, vt nemo, nisi scripturarum prorsus imperitus, negare possit. Fidei quoque in ipsa iustificatione motum fiducia & spei, atque etiam alios, ex gratia spiritus sancti coniunctos esse omnes confitemur. Quid est ergo quod oppugnat? fortasse hoc est, quod negamus: fidem secundum suam naturam & definitionem seu rationem esse spem, fiduciam, aut expectationem. Sed videamus, an sententiæ doctorum ab eo citatæ hoc doceant.

Primùm Cardinalis Gropperi, scriptoris, vt *Gropperi*
 inquit, Papistici sententiam adducit, qui in *sententia*
 Institutionibus suis Pauli descriptionem: Fi-
 des est substantia rerum sperandarum, argu-
 mentum non apparentium: ita exponit. Sub-
 stantia rerum sperandarum, id est, certitudo,
 & quasi certa possessio quædam earum rerum
 quas speramus: eò quòd mentis nostræ ocu-
 lis eas sic representet ac sistat, vt iam illa quo-
 dammodo frui videamur. En audis, inquit,
 quod fides nos faciat bonis promissis quasi
 iam frui, nempe affectu & voto: eoque ne-
 cessariò sit instrumentum, bona Dei promissa
 non tantum agnoscens, sed etiam expetens &
 apprehendens. Sed contrà Christiane lector,
 tu cernis Gropperum clarè explicare, quo sen-
 su dixerit fidem esse certitudinem, & quasi cer-
 tam possessionem earum rerum quas spera-
 mus, dum subiicit: eo quòd mentis nostræ
 oculis eas sic representet ac sistat, vt iam illis
 quasi frui videamur, hoc est, vt iam illas non
 quasi absentes intueamur, sed eas quasi præ-
 sentes teneamus. Est igitur Gropperus locutus
 de certitudine non spei, sed rationis: qua tam
 certi sumus de veritate rerum promissarum,
 atque essemus, si eas coram cerneremus, imò
 iam habitas possideremus, & eis frueremur.
 quod longe aliud est, quàm fidem esse certam
 expectationem, aut affectum, aut votum re-
 rum speratarum. Potest enim ea certitudo ra-
 tionis, qua sine vlla dubitatione aut formidine

creduntur promissa Dei esse verissima, non minus quàm si oculis corporis coram representarentur ac cernerentur, atque etiam possiderentur & tenerentur, esse in eis qui vera spe ad ea obtinenda nondum contendunt.

*Nauseæ
episc. Viē
nensis tes
timonio.*

Adducit & Nauseæ episcopi Viennensis sententiam quandam ex catechismo eius, qua dicit: Merito sibi primas partes in nostro Catechismo fides vendicabit, verè religionis anchora & basis. Fides autem qua iustificamur, à Grecis *πίστις*, à Latinis persuasio vocata, nō est vulgaris aliqua aut historica credulitas, sed est constans, firmaque animi per spiritum sanctum de Dei maiestate, omnipotentia & bonitate, deque illius promissis indubitata persuasio: qua ut verbis eius certam fidem habet, ita & de eius erga se bonitate omnia sibi indubitato pollicetur.

*In sua po
stilla, cen
tura, i. ho
milia 66.*

Sed animadvertere facile potuit Illyricus, nisi cauillari maluisset, Nauseam de fide iustificante locutum esse. Iam autem frequenter superius dictum est, in iustificatione non solum motum indubitatæ assensionis, qui propriè fidei est, sed etiam motū spei siue fiduciæ, atque alios quosdam, qui fide quidem tanquam anchora ac basituntur, sed ad eius naturam & definitionem non pertinent. Sic quando alibi dicit: Sine fide nemo vnquam vitam æternam habebit, vel quamlibet moraliter bonus. nempe quæ sit illa fides, qua & in qua, ex qua, & per quam solam Deus ipse solus maximus nos iustificat, perinde atque instrumento ad iustificationem imprimis
neces-

necessario, bona opera secum necessariò adferente. Quem quæso habet aduersarium? non enim (vti iam sæpius diximus) negamus fidem esse imprimis necessariã ad iustificationem: imò dicimus eam esse fundamentum ipsum iustificationis. Neque rursus negamus eam esse instrumentum quoddam, quo iustitiam consequimur: sed negamus eam secundum suam naturam & definitionem, quæ posita est in persuasione & indubitata assensione rerum non apparentium, peculiariter & propriè apprehendere iustitiam, aut iustificare: cum id non faciat, nisi per spei, & aliarum virtutum motus, vt supra satis ostensum est. Atque hoc vel Illyrico ipsi compertissimum est, doctissimum episcopum cum Apostolo Paulo fidem distinguere à spe & charitate, quarum virtutum motus ad iustificationem quoque necessarios esse, æquè vt motum fidei, indubitatum est. Et manifestum est alioqui de fide non qualibet, sed per dilectionem operante locutum esse Nauseam. quia dicit: fidem bona opera secum necessariò adferre. Ex quo sicut consequens non est, quod fides sit ipsa dilectio, bonorum operum operatrix: ita nec consequens est, fidem esse ipsam spem.

Citat deinde Episcopi Rossensis etiam Papiæ scriptoris (vt inquit) sententiam quandam grauiissimam & elegantissimam: Fides sceta bonis operibus ante partum iustificat. Sed quid obsecro ex hac sententia colligere vult?

A a v fidem

*Rossensis
eleganti-
sima sen-
tentia.*

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

Galat. 5.

fidem sane quæ peccatorem iustificat, esse eam demum, quæ etsi nondum habet antecedentis vitæ bona merita, tamē per propositum & animi promptitudinem, iam facta est & sæcunda bonis operibus, per charitatem scilicet, bonorum operum & meritorum operatricem, Apostolus ipse palam docet, dum scribit: Fidem quæ per dilectionem operatur, valere ad iustificationem. Sed non inde consequens est, quod fides quæ iustificat, per ipsam suam naturam & substantiã iustificet: quod quæ fides sit ipsa dilectio, per quam fides est facta bonis operibus, etiam antequã bona opera pepererit. Sed contrarium potius sequitur: quod fides, quæ non nisi per dilectionem facta est bonis operibus, non nisi per eam iustificet. sicut constanter docet Augustinus: Quod fides profit, aut utilis fit, videlicet ad iustificationem, eam non habere, nisi per charitatem: Fidem, inquit, non facit utilem nisi charitas.

Augul. de
Trin. li. 18
cap. 18.

Postremò adducit sententiam quandam doctissimi scriptoris Hispani, Dominici à Soto, ex commentarijs in caput 4. epistolæ ad Romanos, quam detorquere in suam sententiam studet: cum non ignoret in libris de natura & gratia doctissimum virum copiosissimè Illyricanorum doctrinam de iustificatione, oppugnasse, & euertere. Sed quia videt in ea sententia quiddã, quod secundum verborum superficiem, in patrocinium doctrinæ suæ prauæ de iustificatione possit torquere, prolixè eius sententiam transcripsit.

seripfit. Quam & nos repetere debemus, vt eius cauillationem manifestariam confutemus.

Dominicus Soto Hispanus, fidem, inquit, docet apprehendere iustificationem: simulque veram iustificationem commodè descriplit, inquit: At acceptum ferre, quod ad præsentem attinet expositionem, remissionem significat debitorum. Cum enim creditor debitum remittit debitori, dicitur illi acceptum ferre. vnde verbum iuris dimanauit, acceptilatio: vbi scilicet debitor qui non est soluendo, interrogat suum creditorem, vtrum acceptum habeat quicquid illi debebat, hoc est, pro accepto & soluto deputet. Tunc enim si creditor respondeat: habeo quidem, acceptumque tibi fero: remissio illa & condonatio, dicitur acceptilatio. quæ è regione opponitur iustæ solutioni. Pulcherrima ergo hic accommodatissimaque oratione explicat Paulus tum id quod dixerat: Reputatur fides ad iustitiam: tum clarissime rationem nostræ iustificationis. Cum enim nos soluendo non simus Deo, acceptum fert ipse nobis nostrum debitum, id est, pro accepto ducit, si modo illi fidem pollicenti adhibeamus. Quocirca magis perspicua fateor esset versio: Cui Deus acceptam fert iustitiam sine operibus, hoc est, sine debiti solutione.

Verum Illyrice, quid quæso hic vides nostræ sententiæ cōtrarium? Dicit quidè Soto Paulum clarissimè explicare rationem nostræ iustificationis, dū docet: Deū, cum soluendo nos nō simus,

gra-

Domin.
Soto in cō
mēt. in e-
pist. ad
Rom. in
cap. 4.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

gratuitò remittere nobis debitum , ac perinde nobiscum agere, ac si ipsi debitum soluissemus, si modo ipsi fidem adhibeamus. At non dicit: Fidem quam ipsi adhibemus, esse spem aut fiduciam: sed potius certam, firmam, & indubitata[m] persuasionē de sanguine Christi, in pretium redemptionis effuso, & de Dei clementia, quæ propter mediatoris intercessionem & meritum statuit credenti peccata cōdonare, si modò de peccatis admissis doleat, & suam bonitatem inuocet, ac remissionem supplex flagitet. Quæ sane fidei persuasio certissima de immensa Dei bonitate, sicut pœnitentiam de peccatis admissis, ita etiam spem & fiduciam bonitatis excitat. Nihil hic reperire potest Illyricus, quod pertineat ad ostendendum, quod fidei natura, substantia & definitio, sit expectatio, spes, aut fiducia: sed tantum habet, quod certa fidei persuasio per motus pœnitentiæ, spei & inuocationis ad iustificationem perducit credentes, siue iustificat, quod Catholici disertè confitentur. Quanquã si sententiã dominici à Soto quis accipere velit de fiducia siue spe impetrandæ gratiæ remissionis per bonitatem & clementiam Dei propter sanguinem mediatoris, non aberauerit à sententia Pauli. Verum enim est, quod per fiduciam diuinæ bonitatis propter mediatorem Christum, debitum nostrum pro nobis persoluentem, iustificatur credens: sed non persuasione illa, quæ propria fidei, imò quæ spei fundamentum est, neq; sine motu pœnitentiæ,
 inuo-

inuocationis & amoris. Sed ex hoc consequens non erit, propriam naturam fidei iustificantis, esse expectationem vel fiduciam: sed hoc tantum consequens erit, quod vltro concedimus, fidem interdū non malè pro spe siue fiducia accipi. Cernis itaq; lector nostrā doctrinā de fide iustificante, aut de fide apprehendente iustitiā, videlicet per motus pœnitentiæ, spei, amoris, desiderij, orationis & inuocationis, & scripturis sacris, & catholicis scriptoribus per omnia consentaneam esse. Ac falsissimum esse, (quod contendit maledicus calumniator) fidem sua natura peculiariter & propriè esse spem & expectationem, quando dicimus fidem aut iustificare, aut apprehendere iustificationem.

Iam de instrumento quoq; promissiones Dei apprehendente contentionem mouet aduersarius. Scripsēram non ad propriam naturam & rationem fidei propriè & peculiariter pertinere, promissiones apprehendere siue consequi: sed modò pœnitentiæ, modo orationi & inuocationi, modò opetibus misericordiæ erga proximos, modò sacramentorum perceptioni, bonorum diuinitus promissorum consecutionem adscribi, quod & varijs scripturis probauerā. Lucæ 18. Matth. 18. Act. 2. & 11. Luc. 7. Ionæ 3. Imò ad consequendum & obtinendum bona promissa plus efficere & conducere desiderium & votum ardens illorum, & amorem, quàm assensum: quo creditur promittenti, quod possit & velit illa præstare quæ promittit.

*Deinstru
mēto ap
prehendē
te iustia
tiam.*

Hic

*Cauilla-
tio.*

Hic cauillatur Illyricus *me nouam plane doctrinam adferre, quod instrumentum apprehendens promissiones Dei, faciam nescio quam bonam voluntatem: quam non possim statuere esse vel virtutem, vel affectum: nec me posse vllum testimonium verbi Dei vel patrum pro eo figmento adferre.*

Dilutio.

Respondeo, de instrumento peculiari à Deo ordinato ad apprehendendū promissiones Dei nihil in scripturis diuinis extare: tantum in eis comperiri, quod fide, pœnitentia, inuocatione, humili confessione & supplicatione, ardenti quoque desyderio, voto, & ardenti amore salutis iustificationem consequatur credens peccator: iustificatus verò, operibus iustis vitam æternam. Quod quoque peculiare instrumentum ad consequendam iustificationem præ alijs virtutibus & motibus à spiritu sancto in iustificatione excitatis, sit fides, non extat scriptū. Neque ex eo quod peculiariter fidei tribuitur passim iustificatio, hoc inferri possit ac colligi, quia non ob aliud fidei ea tribuitur, quàm quia fides est fundamentum & basis, cui innituntur omnes motus, qui non minus, quàm fides, necessarij sunt ad iustificationem, atque ex fide omnes oriuntur. fides enim demonstrat mediatorem Christum, ex quo tam fides ipsa, quàm omnes alij motus, suum valorem & utilitatem sortiuntur: verùm sicut crebro fidei, ita non raro orationi, pœnitentiæ, inuocationi, confessioni delictorum, ardenti amori, alijsque operibus promissionum consecutionem tribui in scri-

in scripturis. Qua ratione igitur fides colligitur ex scripturis esse veluti quoddam instrumentum, quo iustificatio obtinetur, seu apprehenditur: eâdem & alia illa iam dicta, quædam instrumenta consequendæ & apprehendendæ salutis dici possunt. Et hoc quoque loco paulo inferius disertè scribit Illyricus: fidem apprehendere siue consequi promissiones Dei gratuitas, expetendo eas per misericordiam sine ullo merito. Oratio igitur & inuocatio, æquè est instrumentum apprehendendæ iustitiæ atque fides: imo fides non est instrumentum nisi ratione orationis, precationis & inuocationis.

Considerandum est autem hîc, quod cum vocabulum, apprehendere, in scripturis non aliud significet quàm consequi & obtinere: quando de apprehendenda salute est sermo: Paulo enim gentes apprehendisse iustitiam ex fide: item diuites bonis operibus apprehendere vitam æternam nihil est aliud, quàm gentes ad iustitiam peruenisse, vel iustitiam consecutos esse. (vt interpretatur D. Ambrosius) & apprehendere vitam æternam, consequi vitam æternam. Isti tamen nouatores per apprehensionem intelligi volunt motum quandam peculiarem animi acceptantis iustitiam, & applicantis credentis promissionem iustitiæ: Quemadmodum enim, inquit, mendicus egenus promissum, & à prædiuite aliquo oblatum bonû manu apprehendit, ita promissiones Dei,

Rom 20.
9. & 10.
1. Tim. 6.

Dei, fide tanquam manu quadam, & instrumēto quodam apprehendit. Verū si per apprehensionem motus aliquis mētis præter firmum assensum & persuasionem de fidelitate & bonitate promittentis Dei, & fiduciam assequendi bonum promissum intelligatur: is sanè non fidei motus erit, sed potius consensus mentis in bonum oblatum. non enim donat Deus sua bona nisi consentienti & volenti: aut amor, quo erga bonum desideratum & oblatum, & simul erga benignum promissorem afficitur. Sed talem aliquem motum vocabulo apprehensionis non esse significatum in scripturis de iustitia apprehendenda agentibus manifestissimum est: quæ exponunt apprehendere iustitiam, idem valere quod peruenire ad iustitiam. Et rursus quod dixerat Apostolus: Israel nō peruenit ad iustitiam: postea exponit: quod quærebat Israel, hoc non est consecutus. electio autem consecuta est. In eo vero quod dicimus, gentes cōsecutas esse iustitiam, nullum peculiarem motum cōsecutionis aut apprehensionis designari, satis per se perspicuum esse existimo. Ad hoc igitur commentum excludendum, scripseram, quod secundum hoc commētum bona voluntas & affectus erga bonum promissum aut oblatum, & erga benefactorē, potius esset motus apprehensionis, quàm fides.

Quod scripseram, iustitiam & salutem non soli fidei, sed modò pœnitentiæ, aliàs precationi tribui, eludit: Respondens: *Eatenus vtrique horum*

Rom. 9.

Rom. 11.

Caualatio.

rum tribui, quatenus fides mendicans est in utroque primarium & veluti cor. Sicut Christus Cananæ & Berthimæi ardentissimam flagitationem opis Christi, fidem appellauit: Et publicani, inquit, vox: esto mihi peccatori propitius: quid tandem aliud est quàm fides? Sicut Christus Marci 9. & aliàs præcipit, vt fide petamus quæ petitur. Item Iacobus 1. cap. & vltimo, precationem fidei omnia impetrare.

Respondeo: Pœnitentiam, & orationem, & Dilutio. alios quoslibet Deo gratos animi motus fidei debere, vt Christi sanguine, quem fides demonstrat, veluti aspergantur, & apud Deum commendentur. Verùm ex hoc prorsus ineptè & imperitè infertur, quod precatio, pœnitentia, & alij motus in iustificatione per spiritum sanctum excitati, sint ipsa fides. Et falsum est quod affirmat Illyricus, quod Christus ardètem precationem siue Cananæ, siue cœci Berthimæi, siue publicani, fidem appellat: sed fidem, orationis & humilis confessionis causam esse, & veluti fontem insinuat. Est quidem fide petendum, secundùm doctrinam Christi & Iacobi. sed aliud profectò est fides quæ petit, aliud petitio siue oratio, quæ ex fide proficiscitur: sicut aliud est fides per dilectionem operans, aliud opus bonum & iustû quod fides operatur. & ineptè omnino diceretur, opus iustum esse fidem.

Adduxeram locum Lucæ de Magdalena, ad probandum quod dilectioni quoque & non soli fidei tribuant scripturæ iustificationem & remissionem peccatorum.

Cauilla
tio.
Lucæ 7.

Bb Respon-

Respondet Illyricus, Nequaquam dici ei peccata remissa propter dilectionem, sed ex dilectione, tanquam fructu, monstratur verè ei esse cõdonata peccata. Textu, enim propriè ita vertendus est: Propterea dico tibi, remissa sunt ei peccata multa. nam dilexit multum.

Dilatio. Animaduertis Christiane lector hominè istū sic præconceptam prauam sententiam sibi persuasisse, vt potius textum sacræ scripturæ peruertere eligat, quàm manifestissimæ veritati cedere. Ante enim eius commentum, eruditorum nullus textum ita vertit: sed constanter omnes verterunt: Remissa sunt ei peccata multa, quia dilexit multum. Et nostram sententiam alia scripturæ approbant expresse. Ante omnia, inquit Petrus, mutuam in vobismetipsis charitatem continuam habentes, quia charitas operit multitudinem peccatorum. Simili cauillatione & impierate eludere conatur illud Matthæi de operibus misericordiæ. *Misericordiæ*, inquit, *opera*, non dicuntur esse causa efficiens salutis hominum, sed vt certū iudiciū et fructus veræ fidei cõmemorantur.

Dilatio. Cõsidera quæso Christiane lector, quod cùm isti homini hic non liceret noua versione peruertere textum spiritus sancti, prauam interpretationem comminiscitur diuinæ sententiæ, potius quàm manifestissimæ diuinæ sententiæ cedit & obediat. Sed quis obsecro auscultet tam impiæ deprauationi clarissimæ sententiæ? Tunc dicit rex his qui à dextris eius erunt: Venite benedicti patris mei, possidete paratū vobis regnū à constitutione mundi: Esuriui enim & dedi-

1. Petri 4.
Prou. 10.
Matth. 25

*Cauilla-
tio alia.*

Dilatio.

stis

stis mihi manducare, &c. item: Discedite à me maledicti in ignem æternum: Esuriui enim, & non dedistis mihi mâducare. In quibus sententijs clarissimè pronúciat iudex æquissimus Christus, opera misericordiæ, esse verâ causam salutis electorû: sicut opera mala, aut neglectus operû bonorum vera sunt causa dânationis reproborû.

Postremò, quod adduxerâ de Niniuitis scriptum apud Ionam: Vidit opera eorû quia conuerû sunt, hoc est, vidit pœnitentiam eorum de operibus malis, & misertus est super malitia quam cogitauerat facere eis: impudenti mendacio, suo more, eludere conatur. *Niniuitarum, in-
quiens, ille externus luctus, & ieiunium non meruit
remissionem peccatorum, ut iste fingit, sed indicium fuit
vera conuersionis ad Deum, & præsertim fidei in mise-
ricordia Dei confidentis, & ab eo gratuitam condonatio-
nem precariò, non meritis suis, mendicantis.*

Respondeo, ne verbulo quidem vno meriti alicuius mentionem me fecisse, sed tantû ostendisse, quòd propter luctum & ieiunium Deus sit placatus, & remissionem peccatorum pœnitentibus Niniuitis donauerit. nisi fortè hoc sit meritis tribuere remissionem peccatorum, dicere, Deum placatum esse Niniuitis, quia vidit pœnitentiam ipsorum. Quod tamen non ego, sed ipse Propheta disertè dixit. Sanè si hoc esset, merita Deo proponere, in his quoq; scripturis, in quibus propter fidè dicûtur homines iustificati, esset meritorû iactatio. Deinde nò nostra sententia est, sed spiritus prophetici, Deum misertû esse

Bb ij Nini-

*Cailla
tidaba.
Iona 3.*

Niniuitis, quia vidit conuersionem & pœnitentiam eorū. quæ stabit firma & immota in æternum, quantumlibet oblatrent prophani nouatores, Illyricus cum suis sodalibus. Et quis nisi prorsus amens, non videat hanc esse euidētissimam deprauationem: Deum misertum Niniuitis, quia vidit opera eorum, scilicet pœnitentiæ: hoc esse, Deum misertum esse eis, quia vidit fidem eorum in misericordiam Dei confidentiū, & opera externi luctus & ieiunij non respexisse, nisi quatenus indicia verę conuersionis ad Deum, & præsertim fidei. Quasi verò opera externa internam conuersionem testantia, imo ex interna & vera conuersione profecta, Deo non æquę grata & accepta essent, atq; interna conuersio. Scio Illyricum sentire omnia opera contaminata esse: sed si ob id opera externa nō respexit Deus, consequens erit, quod ne internam quidē & verā conuersionē respexerit. quando quidē & illā impiē contendit contaminatā esse.

De promissionibus euangelicis gratuitis

Ad statuendum & comprobandum, quod sola fides iustificat & apprehendit promissiones Christi, Confessio probationem vel primariam desumpsit ex ratione promissionum euangelicarum, quod gratuita essent. Ego verò contrā respondi, promissiones euangelicas non ob hoc esse gratuitas, quod nullam conditionem operis alicuius præscriberent aut requirerent: sed quia Christi gratia niterentur, & quicquid sine Christi fide & gratia ad eas consequendas ageretur, inane & inutile esset.

Respon-

Respondit Illyricus, imò teste scriptura, ideo eas dici gratuitas, quia non nostro merito aut iustitia, sed solius Christi merito, qui solus seipsum dedit pretium & Ilyrum pro ipsis impetrandis, toti mundo comparatae sunt, & quia etiam indignissimis peccatoribus patent, modò eas vera fide expetant. Omne verò nostrum meritum, ac veram iustitiam coram Deo esse propriè condonari, tegi, & non imputari nobis nostram iustitiam.

Respondeo, promissiones euangelicas à legalibus promissionibus nò in hoc differre, quòd istæ requirant conditionem operum, illæ verò eas non requirant. Sed quia per legem non datur gratia spiritus sancti, per quam præstentur conditiones requisitæ, sed tantum timor & cõminatio legis transgressoribus incutitur. In euangelio verò per fidem impetratur gratia spiritus sancti, qua credentes valeant præstare, & præstent eas operum conditiones, quæ vel ad iustitiam, vel ad salutem æternam requiruntur.

Sic explicat Hieremias euangelicas promissiones, quando scribit dixisse dominum: Ecce dies veniunt, & consummabo super domum Israël, & super domum Iuda testamentum novum, non secundum testamentum, quod feci patribus eorum in die qua apprehendi manum eorum, vt educerem illos de terra Aegypti: quoniam ipsi non permanserunt in testamento meo, & ego neglexi eos, dicit dominus: quia hoc est testamentum, quod disponam domui Israël, post dies illos, dicit dominus: Dabo leges meas in mentes eorum, & in corda eorum sum-

Bb iij percri-

Canillatio Illyrici.

Dilutio.

Differentia legalium & euangelicarum promissionum.

Hier. 31.
Heb. 8.

Auguf. de
fpir. & lit.

*Euāgelio
carū fco
gratuitas
rum prom
missionū
duplex
genus.*

perſcribam eas: & ero eis in Deum, & ipſi erunt mihi in populum, dicit Dominus. De quo prolixè agit Auguſtinus, toto ferè libro de ſpiritu & litera. Ex quo etiā conſtare poteſt, quòd euāgelicæ promiſſiones, gratuitè dicuntur, quia gratia ſpiritus ſancti, quā fides in euāgelio annunciata impetrat, nituntur. Porrò gratuitarū promiſſionum euāgelij duæ ſunt, quòd ad præſentem cauſam attinet, ſpecies. Altera earum, quæ gratis, abſque omni merito noſtro, quamuis non abſque operum certorum conditione, aliquid promittunt: qualis eſt promiſſio de re-cōciliatione, de iuſtificatione impij, de remiſſione ſiue condonatione peccatorum: quam conſtat requirere quidem fidem, & fidei opera, pœnitentiā, inuocationem & orationē, ac fiduciam diuinæ bonitatis: ſed non meritū aliquod, propter quod credēs dignus ſit condonatione peccatorum, reconciliatione & iuſtificatione. Alteram verò, quæ exigit meritum noſtrū, ſed ex gratia ſpiritus ſancti cōparatum: qualis eſt promiſſio vitæ æternæ, quæ certantibus, & laborantibus promittitur propter operum iuſtorum meritum, & ſecundum operum iuſtorum dignitatem ac rationem, quæ ex ſcripturis ſacris in Catholica eccleſia certiffima ſunt.

Hanc neceſſariam diſtinctionem cum nō te-neant, & ſequantur aduerſarij, fieri non poteſt, quin in fœdas ſcripturarum deprauationes & corruptelas incurrant: quæ modò de his, modò de illis promiſſionibus agunt.

Quod

Quod ergo scribit Illyricus: *Promissiones euangelicas & salutare, dici gratuitas, quia non nostro merito aut iustitia, sed solius Christi merito, comparata sunt toti mundo, etiam indignissimis peccatoribus, modo eas vera fide, hoc est, fide, per veram penitentiam ad Deum confugiente, expetant.* De priore illo promissionum gratuitarum genere, quæ pertinent ad remissionem peccatorum, reconciliationem, ac iustificationem impij gratis impetrandam, rectè & verè dicitur. Nam iustificatio & reconciliatio impij, gratis, sine dignitate aliqua operum, impio & peccatori tantum penitenti datur. Atque ad hanc promissionem omnes scripturæ referendæ sunt, quæ peccatori penitenti & credenti promittunt gratuitam iustificationem, reconciliationem, & peccatorum condonationem. Credenti impio fides imputatur ad iustitiam. Ipse saluum faciet populum suum à peccatis. & Gratia saluati estis per fidem. item: Publicanus descendit in domum iustificatus, scilicet per humilem fidem, confessionem & orationem. Iustificat impium, & non operantem. item: Cum essemus inimici, Deo sumus reconciliati.

Quod vero scribit, *nullas promissiones euangelij nostro merito obtineri, etiã si sit per fidem & gratiam Christi comparatum:* contradicit apertissimis scripturis, quæ disertissimè testantur, salutem æternam bonorum operum labore & iustitia obtineri. sicut superius euidenter & solide ostendimus. Vbi simul etiã demonstrauimus falsissimum esse, quod hic affirmat, omne meritum nostrum, & veram iustitiam coram

Bb iij Deo

Rom. 4.
 Math. 1.
 Luc. 8.
 Rom. 4.
 & 5.

Deo, esse propriè condonari, tegi, & non impu-
tari nobis nostram iniustitiam . Sunt verò &
hæ promissiones, quæ meritum ex gratia Chri-
sti comparatum requirunt & exigunt, verè gra-
tuitæ, quia nullis operibus sine gratia Christi
factis, siue sint legis opera, siue naturæ rationa-
lis, obtineri possunt . quæ opera Paulus in suis
epistolis gratiæ opponit. Quicquid igitur obti-
neri non potest à Deo, nisi per Christi gratiam,
rectissimè & verissimè gratuitum dicitur . Sic
Augustinus scribit in epistola ad Sixtum : Ipsa
vita æterna, quæ utique in fine sine fine habebit,
& ideo meritis præcedentibus redditur;
tamen quia eadem merita quibus redditur, nõ
à nobis parata sunt per nostram sufficientiam,
sed in nobis facta per gratiam, etiam ipsa gratia
nuncupatur. non ob aliud, nisi quia gratis da-
tur : nec ideo gratis, quia meritis non datur,
sed quia data sunt & ipsa merita quibus datur.
Secundum Augustini itaq; verissimam doctri-
nam generaliter omnes euangelicæ promissio-
nes gratuitæ vocantur, etiam illæ, quæ requi-
runt merita operum per Christi gratiam com-
parata: quia per solam gratiam Christi obtineri
possunt, & sine eius gratia neque per legem,
neque per naturam, neque per vlla opera ob-
tineri queunt. Tametsi quædam sunt promissio-
nes euangelij, quæ peculiari ratione gratuitæ
dicantur, eo quod gratis sine vlllo operum me-
rito impetrantur & obtinentur . Itaq; promissio-
nes illæ in scripturis, quæ salutem promittunt
gene-

Auguf. ad
Sixtum,
epist. 105.

generaliter, tam eam quæ est in reconciliatio-
ne, impij iustificatione, seu peccatorum con-
datione sita, quàm eam, quæ in vitæ æternæ
consecutione posita est (quales sunt pleræque
omnes) gratuitæ sunt; & salus, quæ generaliter
in eis promittitur, verè est gratuita. Non quod
salus omnis detur sine merito operû per Chri-
sti gratiam comparato, sed quia ea quæ datur
propter meritum & iustitiam, non datur nisi
per gratiam, per quam merita bona comparata
sunt. sicut passim in scriptis suis contra Pela-
gianos tradit diligenter & copiosè Augustinus.

Hæc cum ita se habeant, facilè potest Chri-
stianus Lector perspicere, quid vocolæ illæ à
Paulo tam studiosè vsurpatæ & inculcatæ (gra-
tis: sine operibus: nõ ex operibus) sibi velint.
Manifestissimum enim est, eas non excludere
opera per fidem & gratiam facta, sed tantum
legis aut naturæ opera, aut denique quælibet
opera absq; fide in Christum, & adiutorio gra-
tiæ spiritus sancti facta.

Atque hæc sufficere arbitror ad comprimen-
dum maledicum hominem, qui tam detestanda
& pudenda cœcitate catholicam & synce-
ram de gratuita salute hominum doctrinã per-
uertere & obscurare studet. Quemadmodum
Paulus scripsit, Elymam magû rectas vias Do-
mini peruertere.

Act. 13.

Hiscè igitur firmissimis, solidissimis ac veris-
simis probationibus catholicæ sententiæ consti-
tutis: quod non sola fide iustificantur credentes:

B b v quodq;

Vide lib.
de gra. &
lib. arbit.
cap. 6. &
sequent.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

quodque opera etiam ex fide facta, siue ad impetrandam peccatorum remissionem, reconciliationem ac iustificationem: siue ad salutem æternam consequendam, non sunt excludenda à iustificatione & salute. Nunc progrediamur ad examinandas cauillationes Illyrici contra nostras confutationes, quibus probationes, quas Confessio adduxerat ad confirmandam sententiam de sola fide iustificante, confutaueram.

Ac principio hoc animaduersione dignum est, quod suo more mentiens dicat nos docere, *quod partim per fidem, partim per bona opera seruemur.* hac enim orationis forma nusquam vsi sumus. Scimus enim ex doctrina Bernardi, per talem formam sermonis videri duas diuersas causas salutis cõstitui: quarum scilicet neutra ab altera depèdat. vnde negat rectè dici, quod partim per gratiam, partim per liberum arbitrium opus salutis operemur, quia operatio liberi arbitrij in salutis negotio ex ipsa gratia pendet: sicut opus bonum ex fide. Quare secundum eum minus circumspèctè dicitur, homines partim per fidem, partim per bona opera seruari. Sed dicendum est, vt semper diximus: Homines non per solam fidem, sed etiam per fidei opera seruari.

Bern. de
grat. & li-
be. arbi.

Prima et
quarta
probatio.

Prima & quarta probatio desumptæ erant ex particulis illis, quibus crebrò Paulus vitur in negotio iustificationis per fidem: Sine operibus: non ex operibus: sine lege: non ex lege: gratis: donum Dei est: non ex operibus legis, nisi per fidem, non ex vobis. Quæ particulæ æqui-

æquivalent voci (sola) quia exclusiua, sola, vel tantum, æquivalcat locutioni de aliquo aliquid affirmanti, & de alio idem neganti. Cum igitur Apostolus affirmet fidem iustificare, de operibus autem hoc neget, consequens esse eum docere: Sola fide nos iustificari.

Responderam Paulum excludere tantum opera, quæ absque fide fiunt, viribus liberi arbitrii, gratia Christi non adiuti, sed tantum doctrina legis.

Cauillatur Illyricus, *me quod respondi neque probasse, neque probare posse vlllo certo, firmo que testimonio: nō verò Paulo fuisse difficile istud ipsum expressè dicere, si omnino id sensisset.*

Respondeo, me adhibuisse testimonia ex scripturis, quæ Catholicis hominibus & scriptoribus probatissimis satis solida & certa visa sunt, vt verè sunt solida, certa, & perspicua. Adduxeram locum ex epistola ad Romanos, illustrem admodum, de gentibus quæ consecutæ sunt salutem & iustitiam, deque ratione qua ad iustitiam peruenerunt: & contra de Iudæis, qui ad iustitiam non peruenerunt, deque causa, ob quam non peruenerunt ad eam. Quid ergo, inquit Paulus, dicemus? Quod gentes quæ non sectabantur iustitiam, apprehenderunt iustitiam: iustitiam autem quæ ex fide est. Israel verò sectando legem iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit. Quare? Quia non ex fide, sed quasi ex operibus. cui addenda est ex sequenti capite sententia: Ignorantes enim

Dilutio.

Rom. 9.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

enim Dei iustitiam (videlicet Iudæi) & suam quærentes statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti. finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti. An non luce meridiana clarius est, opera, quibus Iudæi sine Christo, imò repudiato Christo, tanquam ad iustitiam minimè necessario, contendebant iustificari coram Deo, fuisse opera absque fide in Christum, & absque adiutorio gratiæ Christi, per solam doctrinam legis facta? perinde atq; si expresse dictum esset, Iudæos operibus suis, quæ per suam sufficientiam cum legis doctrina operarentur, voluisse apud Deum iustificari, atque ideo Christum recipere noluisse, tanquam necessaria esset eius gratia ad iustificationem. Contrà verò gentes, quæ agnosceret omni opere bono se destitutas, quin potius tantum malis & impijs operibus contaminatas, de suis operibus dissas in Christum credidisse, & hac fide vera & sincera ad iustitiam coram Deo peruenisse. An certius & firmius, ac magis perspicuum testimonium adferri possit ad demonstrandum, quod Apostolus à iustificatione Iudæorum opera ea tantum exclusit, quæ per propriam sufficientiam, vt inquit Augustinus, operabantur Iudæi? Certe tam firmum & perspicuum visum est Augustino hoc testimonium, vt veluti increpans cœcitatatem Pelagianorum, acri sententia scripserit: Audi, inquires, tu Pelagiane, & intellige: non ex operibus, dictum à Paulo, tanquam tuis, ex teipso, & rursus alibi, testimonium hoc Pauli

August. de
gra & lib.
arbi, ca. 8.

tractans quod nos adduxeramus : Ignorantes, inquam, Dei iustitiam, & suam quærentes statuere, iustitiæ Dei non sunt subiecti. finis enim legis Christus ad iustitiam omni credenti. Et adhuc dubitamus, quæ sunt opera legis, in quibus homo non iustificatur (attende Illyrice) Si ea, inquit, tanquam sua crediderit, sine adiutorio & dono Dei, quod est ex fide Iesu Christi. Certè Augustino Paulus satis expressè dixisse visus est, quod per opera, ex quibus non est iustificatio, ea demum intellexerit, quæ ex proprijs viribus suis sine adiutorio & dono Dei operabantur, aut potius operati se iactabant. Ex eodem quoque testimonio clarissimè discimus, quæ sit apud Apostolum propria hominis iustitia, quam excludit à iustificatione, & quæ Dei iustitia ei opposita. Sed de hoc quoque superius multa dicta sunt, & mox pauca repetenda erunt.

Adduxeram & alterum testimonium ex epistolæ ad Philipp. cap. 3. vbi Apostolus discretè suam iustitiam quæ ex lege est, suam, inquam, quam ipse legis sola doctrina adiutus, suis viribus, sine dono gratiæ Christi operatus erat in Iudaismo, pro reiectamentis habet, & amplectitur solam illam iustitiã quæ ex fide est Christi. Sed quo pacto & hoc testimonium eludere studeat aduersarius, & quo pacto eius cauillatio inanis refutetur, circa quintam refutationem nostram secundæ sententiæ confessionis suprâ prolixè demonstratum est.

Circa refutationem 12. probationis primæ sententiæ.

Sed

Sed contrà quod Paulus excludat ex fidei iustitia coram Deo valente, omnia omnino opera nostra, hoc est, etiam ea quæ ex fide à iustificatis fiunt per gratiam spiritus sancti, ex philosophicis & inanibus ratiunculis se abundè probasse iactitat, quas tandem excutiamus.

1. ratiuncula sophistica Illyrici cōtra iustificationem operarū fidei.

1. Illæ ipsæ locutiones exclusivæ: sine operibus: non ex operibus: sine lege: Donum Dei est: gratis: non ex vobis: simpliciter de toto genere pronunciant, & nō de vna tantum specie operū, nempe sine gratia factorū, aut sine fide: sicut Tiletanus nugatur. Cū igitur spiritus sanctus de toto genere pronunciauerit, excludens simpliciter omnia opera, qua consciētia audent Papiſtæ restringere oracula Dei tantum ad vnam speciem?

Dilutio.

Respondet tibi Illyrice Tiletanus, quod aduersus nugas, quas eum adferre dicis impudenter, expectabat solidam aliquam probationem: sed cū nullam adferri à te videat, sed tantū scripturas proponi, quarū catholicum sensum ipse sequitur & tradidit, & quem ex scripturarum circūstantijs solidissimè demonstrauit, tuas potius nugas contemnendas duxit. Quod verò spiritus sanctus generalem sententiam de toto genere operum haudquaquam pronunciauerit, sed tantum de certa quadam specie, nempe eorum operū, quæ sine Christo per propriam hominis sufficientiam, vt ait Augustinus, fiunt, hoc ipse in plurimis suis testimonijs clarissimè ostendit, dum per Paulum nobis scriptum tradidit: Factores legis iustificabuntur apud Deum. item per Iacobū Apostolum: Abraham ex operibus iusti-

*Rom. 2.
Iacobi 2.
& 1.*

iustificatus est. rursus: Factor operis in facto suo, hoc est, opere ex fide facto, beatus erit. & plurima similia supra prolixè enumerata sunt. Particula igitur exclusivæ ab Illyrico citatæ, tantum gratiæ Christi beneficium in negotio iustitiæ & salutis commendant, atq; ibi inutile esse docent, quicquid sine ea operatur homo: non autem opera, per gratiam Christi facta à negotio iustificationis aut salutis excludunt.

Quod verò cauillatur Illyricus, bella sane fuisse opera gentilium sine fide facta, vt ea valde necesse fuerit ex iustitia excludere, frivolum esse facile intelligit lector ex eo quod in epistola ad Romanos, & ad Galathas, & ad Philippenses, vnde delumuntur obiectæ exclusivæ particulae, manifestissimū est aduersus Iudæos & pseudoapostolos ex Iudæis, potissimum sermonem dirigi: qui vel in propriarum virium operibus secundum legis doctrinam factis, vel certè cum fide Christi coniunctis confidebant. Et est superioris à nobis Augustini illustris sententia de gentibus quoque citata: Inuenis de gentibus multos propterea nolle fieri Christianos, quia quasi sibi sufficiūt de bona vita sua. Benè viuere quidem opus esse aiunt: sed quid præcipiet nobis Christus vt bene viuamus? iam benè viuimus, inueniatur in vita nostra quod reprehendatur, & faciant nos Christianos. Habent hi gloriam suam, sed non apud Deum. Vides Illyrice, nisi oculos in tuam perniciem occludas, Paulo seriam causam fuisse, vt de operibus sine fide

August. in
cōment.
in Psal. 37.

fide Christi factis, & gentes quoque pariter & Iudæos recte instituerit & admonuerit. De operibus quoque bonis, quæ Pelagiani in fide quidē Christi constituti iactabant sine gratiæ Christi auxilio, suis viribus se facere: quid strenuus gratiæ Christi defensor Augustinus sentiat, ignorare non potes o bone.

2. *ratiuncula sobrius pbistica.* 2. *Paulò ante, inquit, in defensione vocis, gratis, seu gratuita salutis, ostendi hanc salutem prorsus omnia nostra opera ac merita excludere.*

Respondemus tibi Illyrice iterum, quod & paulo superius respondimus, Gratuitam salutem excludere quidem omnia nostra merita, quæ sunt ex proprijs nostris viribus comparata: at non ea, quæ ex dono Dei, & gratia Christi in nobis operantis parata sunt. Sicut disertè scripsit Augustinus contra Pelagianos meritorum iactatores: Si merita nostra sic intelligerēt, ut etiam ipsa Dei dona esse cognoscerent, non esset reprobanda ista sententia. Quoniam verò merita humana sic prædicant, ut ea ex seipsis habere homines dicant, prorsus rectissimè respondet Apostolus: Quis enim te discernit? quid habes, quod non accepisti? Deinde respondemus: Non continuo opera bona, quæ per iustificationem non excluduntur, merita propriè esse dicta. Sicut de operibus fidei & pœnitentiæ ad iustificationem impij necessarijs & conductibus, satis paulo superius diximus.

3. *ratiuncula sobrius pbistica.* 3. *In illa, inquit, copiosa descriptione saluantis iustitiæ ad Rom. 3. & in illa descriptione perspicua eiusdem ad Rom.*

Auguf. de grat. & libe. arbit. cap. 16.

Roman. 4. clarè adeò excluduntur omnia nostra opera ac merita, vt tota iustitia tantum in gratuita confectione, non imputatione, & condonatione nostræ iniustitiæ collocetur.

Respondeo, absurdam prorsus, imò impiam esse sententiam: Afirmare de patriarcha Abrahamo viro sanctissimo, & Deo acceptissimo, quod cum Deo crederet, & fidè adhiberet promissioni eius, tantopere ab ipso quoque Paulo, idque in eo capite ad Romanos, quo de eius iustificatione scribitur, commèdatam, peccarit, & confectione peccati eguerit: eiusq; iustitia, qua tunc per fidem iustificatus est, non aliud quam peccati remissio fuerit. Et cõtra hanc absurdissimam vanitatè suprà satis multa dicta sunt, circa probationem primam commentitiæ iustitiæ putatiuæ. & rursus circa probationem nonam & decimam. rursus circa duodecimam probationem. item circa defensionem confutationis primi argumenti pro iustitia imputatiua. Et disertè scripsit Augustinus: Fidem quæ credenti imputatur ad iustitiam, esse fidem, per quam credens habetur, & est iustus apud Deum: quæ non est nisi fides, authore Paulo, per dilectionem operans. Fides igitur, quæ Abrahamæ est imputata ad iustitiam, non opera excludit, sed est fides bonis operibus facta & grauida.

4. Tum, inquit, iustitia fidei, dicitur donum Dei ad Rom. 5. tum etiam ipsa vita eterna ad Rom. 6. Et ad Ephefos 2. Nullus ergo operibus aut meritis in hac iustificatione locus est. Quod enim gratuitum donum est,

4. Ratiõ
cula dos
pbifica.

Cc id certè

Id certe nullis nostris meritis aut operibus paratur aut acquiritur.

Auguf. ad
Sixtum
epift. 105.
Idem de
grat. & li-
ber. arbit.
& de fpir.
& litera.

Responſio : Non poteſt hic homo ignorare, quanã ratione demõſtret Auguſt. in ſuis ſcriptis contra Pelagianos, vitam æternam ſimul & donum Dei ſeu gratiam, & ſtipendium ſive mercedem eſſe, & opus iuſtitie quo peruenitur ad vitam æternam, eſſe ſimul & gratiam & meritũ, idque ex certiffimis ſcripturis. Quare eruditiffimi illius viri prolixiores contra hanc inaniffimam cauillatiũculam diſputationes pro confutatione obijcimus. de quibus ſuperius non pauca dicta ſunt. Quod verò quodlibet opus bonum fidei, etiam illud quo impius iuſticiam impetrat, appellet meritum, quatenus admitti poſſit, hic non eſt excutiendi locus, neque argutiolæ obiectæ ratio & confutatio eam explicationem requirit.

5. Ratiũ
cula So-
phiftica.

5. *Tota ſcriptura, inquit, clamat nos redemptos & ſeruatos eſſe pretioſiſſimo lytro ſanguinis agni immaculati: ergo nullus eſt locus noſtris meritis in paranda hac ſalute, eo que neceſſariò ab hac ſalute etiam omnia opera noſtra ac virtutes excluduntur.*

Tit. 2.
Ephes. 2.

Reſpondeo: Apoltolum Paulum diſertè ſcripſiſſe, Saluatorem noſtrum Ieſum Chriſtum dediffe ſemetipſum pro nobis, vt nos redimeret ab omni iniquitate, & mundaret ſibi populum acceptabilem, ſectatorem bonorum operum. & ruruſ: Fideles gratia quidem ſaluatos eſſe per fidem, ſed creatos in operibus bonis, quæ præparauit Deus, vt in illis ambulent. Alibi verò diſertè

disertè quoq; scripsit, per ea bona opera contēdendum esse ad obtinendam coronam gloriosam aeternę vitę. Bonum certamen certavi: cursum consummaui: de reliquo est mihi reposita corona iustitię, quam reddet mihi iustus iudex. item: Quod in præsentī est leue & momentaneum tribulationis nostrę, magnum glorię pondus operatur in nobis.

6. Paulus ipsius Abrahami, inquit, præstantissima opera ex eius iustificatione excludit, idque etiam ea que postea habuit in circumcissione.

Respondeo: Iniquum postulare Illyricum, ut sibi potius quam Apostolo Iacobo fidem adhibeamus, qui desertè scripsit: Abrahamum ex operibus iustificatum esse, ijs, inquam, quibus fides cooperata est. Opus verò illud heroicum, cuius Iacobus meminit, post circumcissionem factum esse, docet sacra Geneseos historia. Haud ignoro, qua cauillatione eludat Illyricus Iacobi sententiam, sed eam cauillationem superius in proprio loco prolixè & solidè confutauimus.

Addit Illyricus. Item sua quoque opera non solum que in Pharisaismo præstiterat, sed etiam præsentia & futura, à iustificatione excludit. Testatur quoque se non eo esse iustificatum, quod nihil sibi sit conscius.

De his sententijs Pauli supra abundè dictum est, & cauillationes ac deprauationes depulsę sunt. Ac demonstratum est, quòd ad excludendum opera ex fide facta adeò nihil pertineat, ut etiam contrariù haud obscurè insinuent. Significat enim Paulus, quod si Deo iudice fidele

Cc ij ministe-

2. Tim. 4.

2. Cor. 4.

Ratiõ
cula So
phistica.
Rom. 4.

Iacobi 2.

Gen. 22.

Philip. 3.
1. Cor. 4.

ministerium in euangelio prædicando obiecit, per illud sit iustus futurus coram Deo: & similiter quod per iustitiam quæ ex fide est Christi, contendat promereri & consequi brauium supernæ vocationis.

7. *Ratiō-
cula So-
pbistica.* 7. *Nihil imperfectum ac immundum in conspectu Dei consistere potest, vt etiam ipse confitetur. at ipsemet supra confessus est, piorū opera esse imperfectissima: igitur non debēt adferri in iudicio Dei, vt per ea iustificentur.*

Respondeo: Splendidum esse mēdaciū, me vsquam scripsisse, aut confessum esse quod piorum opera sint imperfectissima. Scripsi, iustitiam omnium piorum in hac mortali carne esse imperfectam, imò cum Hieronymo, hanc esse huius mortalis vitæ perfectionem, agnoscere suā imperfectionē. At nihil dubito ipsummet Illyricū probè intelligere, longè diuersā esse, iustā vitam quorumlibet piorum esse imperfectā: & Omnia opera piorū esse imperfecta, vel, vt calumniator exaggerat, imperfectissima. Sed modò improbus homo possit imperito lectori fucum facere, nihil pēsi habet, quod scribit verū ne an mendaciū sit.

8. *Ratiō-
cula So-
pbistica.* 8. *Totius fiduciæ nostræ certitudo secundum Augustinum sita est in pretiosa passione Christi, & vnica omnium piorū spes est in mediatore exorante, & impetrante nobis remissionem peccatorum. nulla igitur pars fiduciæ aut spei in vllis nostris operibus aut meritis collocari debet.*

Respondimus supra in confutatione octaui argumenti. Quia omnium piorum in hac corruptibili carne, vita quamlibet iusta, imperfecta est, & multis maculis respersa, ideo spei nostræ

nostræ totius certitudinē in eo esse sitam, quod habeamus aduocatum apud patrē, mediatorem Iesum, qui suo sanguine pretioso abluat maculas illas, quibus vita iusta respersa est: vt illis sanguine eius absterfis, vita iusta piorum possit apud Deum consistere. Non igitur sentit venerabilis Augustinus spem in iustis vitę operibus, laboribus, & meritis nō posse collocari: sed hoc tantū dicit, spem iustitię nostrę nō obtenturam æternam salutem, nisi pretiosus Christi sanguis subuenerit pijs ad abstergendas maculas vitę piorum aspersas. In eo itaq; esse totius spei certitudinem, quod per Christum abluuntur illę maculę vitę piorū aspersę: In hoc, inquit Ioannes, perfecta est charitas nobiscum, vt fiduciam habeamus in die iudicij, quia sicut ille est, & nos sumus in hoc mundo. Et manifestissimum est Paulum non paruam fiduciam collocasse in suis sanctis laboribus, dum scripsit: Bonū certamen certauī: cursum consummaui: fidem seruauī: de reliquo reposita est mihi corona iustitię, quam reddet mihi in die illa iustus iudex. Quin & Petrus audet scribere & adhortari fideles, vt per bona opera certam faciāt vocationem suam. Et Tobias disertē dicit: Fiducia magna erit coram Deo elemosyna omnibus facientibus eam. Et sancti illius regis Ezechię illustria sunt verba: Obsecro domine, memento quæso quomodo ambulauerim coram te in veritate, & in corde perfecto, & quod placitū est coram te, fecerim. Atq; Augustinus ipse disertissimē docet, iustorū

2. Ioan. 4.

2. Tim. 4.

1. Petri 1.

Tobię 4.

4. Reg. 39

Chrysoft.
homil. 5.
in Matth.
Hom. 20.
in Ican.
& 50. in
Matth.

Spem in meritis iustæ vitæ, & non in sola Dei misericordia consistere. de doctrina Christi. lib. 1. cap. 37. & 40. item in Psal. 31. atq; alijs pleriq; locis. Et memorabilis est diui Chrysoftomi sententia: Vnusquisq; nostrum nulla alia in re spem suâ, nisi post Dei misericordiâ in morû sanctitate constituat. & rursus: In nullo alio, nisi in solis suisq; virtutibus, post diuinâ gratiam de salute cuiusq; sperandû est. Porro dum sancti isti iuxta scripturarû sacrarum doctrinam docent post Dei gratiam & misericordiam in bonis operibus & meritis fiduciam collocandam, non in alio aliquo saluatore, quàm in Christo spem collocant: quem sciunt esse omnis boni operis & meriti fontē & causam per suam gratiam, quam fidelibus donat vt bona opera & merita per eam comparent, quę præparauit, vt per ea contendant salutis æternæ hæreditatem & coronam consequi.

9. *Ratiõ
culi So:
phistica.* 9. *Apostoli Actorum 15. & Paulus ad Galatas 5.*
*bona opera etiam in Christianis iam conuersis excludunt
ex causa salutis: ad eò vt ea ratione pios (si nempe etiam
per bona opera iustificari velint) prorsus excidere ex
Christo dicant. Quare nullo modo nostra opera ac virtus
iustificationi admiscenda sunt.*

Abundè in confutatione quarti argumenti Confessionis, hæc cauillatio ex ipsa Pauli epistola ad Galatas euersa est. Cum enim dicat Paulus, eam demum fidem in Christo Iesu valere, videlicet ad iustificationem, quæ per dilectionem operatur: quisnâ sanę mentis audeat
contra-

contradicere Apostolo, & reijcere à iustificatione dilectionem & dilectionis opera? Nec semel tantum hoc dixisse sufficiebat Paulo, sed studiose reperit. In Christo Iesu, inquit, neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed noua creatura. vbi manifestissimum est eum affirmare, renouationem per spiritum tam interiore, quàm exteriori ad iustificationem coram Deo valere. Et in eodem loco disertissime scribit, quod virtutes nouæ, & bona nouæ vitæ opera sint fructus spiritus sancti, quibus lex impletur, quorum finis est vita æterna. Quis quæso nisi excors audeat à iustificatione reijcere opera ea & merita quæ pariunt vitam æternam? Nunc, inquit Apostolus, liberati à peccato, serui autem facti Deo, hoc est, serui facti iustitiæ, ad Dei gloriam, habetis fructum vestrum in sanctificationem, scilicet vitæ: finem verò, scilicet huius fructus, vitam æternam. Quod autem affert Illyricus Paulum dicere: Gratia excidistis, qui in lege iustificamini: superius demonstratum est dictum esse de ijs, qui gratia Christi non contenti, volebant miscere tempore lucis euangelicæ, vmbra legis cum luce veritatis iam exhibitæ: aut certe de ijs, qui non ex gratia Christi, sed ex fide iustificari quærebant. Gratia, inquit Augustinus, adiuuat, vt legis quisque sit factor, sine qua gratia sub lege positus tantummodo erit legis auditor. Talibus dicit Apostolus: Qui in lege iustificamini, à gratia excidistis.

Cc iij 10. Pars

Galat. 6.
Rom. 6.

Auguf. de
gra. & lib.
arb. cap. 12
Galat. 5.

10. rati-
uncula so
pbistica. 10. Paulus, & tota scriptura toties excludit omnem
gloriationem nostram ex iustificatione. & denique id
studio agit tota scriptura, vt totus mundus fiat reus, om-
nesque conuincantur peccati & iniustitiæ: nulla ergo bo-
na opera admiscenda sunt iustificationi, alioqui esset pro-
fecto de quo gloriaremur. quod tamen non est quicquam.

Respondemus vanissimam esse hanc cauilla-
tionem. Non enim prohibet spiritus sanctus in
scriptura, vt nemo gloriatur sed vt nemo glo-
rietur, nisi in domino, hoc est, interprete ipso
met Paulo, vt nemo gloriatur: de eo quod ac-
cepit, quasi non acceperit, sed ex seipso habeat.
1. Cor. 1. Quid habes, inquit, quod non accepisti? Si au-
tem accepisti, quid gloriaris quasi non acceperis?
1. Cor. 4. Hoc igitur est Paulo gloriari non in domi-
no, de eo quod accepisti gloriari, quasi id non
accepisses à domino. Rursus hoc est gloriari nō
in domino, quando salutem, quam non potes
accipere nisi à Deo, hominibus non Deo at-
tribuis. 1. Cor. 3. Nemo itaque, inquit, gloriatur in homi-
nibus, tanquam scilicet per illos, non per domi-
num iustificati & sanctificati essent. & rursus
1. Cor. 3. in 2. epistola ad Corinthios, satis indicat quid
2. Cor. 3. sit gloriari non in domino: Fiduciam, inquiens,
ralem habemus per Christum ad Deum, non
quod sufficientes simus cogitare aliquid à no-
bis, quasi ex nobis, sed sufficientia nostra ex
Ephes. 2. Deo est. & rursus ad Ephesios: Gratia saluati
estis per fidem, & hoc non ex vobis. Dei enim
donū est, non ex operibus, vt ne quis gloriatur.
Cū igitur Paulus eam demum gloriationem
repre-

reprehendat, qua quis de propria sufficientia, vel de proprijs viribus gloriatur, quasi ex semetipso habeat, & à Deo non acceperit, manifestum & perspicuum est eam gloriationem, qua quis de opere bono quod agnoscit & confitetur se non ex seipso, sed tantum ex dono gratiæ Dei operari, gloriatur in Domino, hoc est, nec sufficientiam illius operis faciendi, nec etiam gloriam operis sibi tribuens, sed vni Deo, à Paulo aut scriptura, vt cauillatur Illyricus, non prohiberi. 2. Cor. 1.

Ac de Pauli ipsius sancta gloriatione multa testimonia habemus. Nam gloria siue gloratio nostra hæc est, inquit, testimonium conscientiæ nostræ, quod in simplicitate cordis, & synceritate Dei, & non in sapientia carnali, sed in gratia Dei conuersati sumus in hoc mundo, abundantius autem ad vos. rursus: Et ad hæc quis tam idoneus? non enim sumus sicut plurimi adulterantes verbum Dei, sed ex synceritate, sicut ex Deo coram Deo in Christo loquimur. rursus: Nam etsi amplius aliquid gloriatus fuero de potestate nostra, quam dedic nobis Dominus in ædificationem, & non in destructionem, non erubescam. rursus: Nos autem non in immensum gloriabimur, sed secundum mensuram regulæ, qua mensus est nobis Deus, mensuram pertingendi vsque ad vos. & post pauca: Qui autem gloriatur, in domino gloriatur. 2. Cor. 10.

non enim qui seipsum commendat, ille probatus est, sed quem Deus commendat. Is igitur perperam gloriatur, qui seipsum commendans

aut suæ sufficientiæ tribuit quod facit, aut certè suam ex eo gloriam quærit, non domini. Falsissimum itaque est, quod hic affirmat Illyricus, totam scripturam excludere eam gloriationem, qua iustificatus opera bona ex dono gratiæ Dei operâs, & gloriam operis boni in Deum transcribês, cuius dono ea operatur, gloriatur in domino. Sed de hoc superius quoq; dictum est.

Quod verò ad suæ prauæ doctrinæ patrocinium adducit sententiã Pauli, vt totus mundus fiat reus, omnesq; conuincantur peccati & iniustitię, manifestissimum est eam Pauli sententiã non eò pertinere, vt totus mundus, etiã in ijs, qui iã in Christũ credentes iustificati sunt, sint rei, & conuincantur de perpetua iniustitia: sed tantum vt omnes siue ex gentibus, siue ex Iudeis sunt, agnoscant se reos esse peccati & iniustitiæ, donec per fidem in Christum ab iniustitia expurgentur & iustificentur, vel iustificati sectatores deinceps sint bonorum operũ, & sobriët, iustè ac piè viuant per donũ gratië Christi.

Rom. 3.

Titi 2.

II. rati-
uncula.
Hebr. 10.

II. *Vno sacrificio Christi dicimur perfecti facti esse, & omnia nostra peccata expiata esse, adeo vt ad plenũ semper seruari possimus, quoties modò confugerimus fide per hunc mediatorẽ ad thronũ gratiæ. Nullo ergo modo sunt opera nostra gratiæ & vnica propitiationi Christi adiũgenda.*

Respondeo. Ineptissimam esse hanc cauillationẽ. Vno sacrificio Christi omnia peccata nostra expiata sunt, vt quoties confugerimus fide per hunc mediatorem ad thronũ gratië Dei, ad plenum seruari possimus, siue à peccatis expiari:

Igitur

Igitur bona iustificatorū opera nō sunt admittenda iustificationi. Nō enim agitur de operibus bonis iustificatorū admiscendis iustificationi ad expiationē peccatorum, sed ad incrementum & profectū iustitię, atq; ad promerendā glorię æternę coronā. Sicut de suo certamine, cursu, & labore ac fide Paulus palā dicit: quod ad coronā iustitię promerendā ea referebat, nō autem ad expiationē peccatorū. quāquam nec ea bona credentiū opera, quę in pœnitentia referuntur ad peccatorū expiationē, vnico Christi sacrificio vel minimū aliquid glorię detrahunt. Nō enim virtutē aliquā, aut vim expiandi peccata habēt, nisi ex illo vnico sacrificio. Porro vniciū illud sacrificiū, non per seipsum solū & semper, sine omni nostro labore & bono opere expiare peccata: sed requirere præsertim in lapsibus regeneratorū pœnitentiū laborē & studiū, clarissimē testatur Paulus: Si, inquiens, nos ipsos iudicemus, non vtique à domino iudicemur. & rursus: Flagellat Deus omnem filium, quem recipit. Sed de eo alibi dicendum est.

Postrema ratiuncula contexta est ex multis scripturis in superioribus ratiunculis propositis, & cōtinet veluti summā probationū superiorū. Pertinet autē omnes ad legē, ad legis opera, ad iustitiam legis, ad iustificationem per legem, ad officiū legis, plane diuersum à iustificatione. nēpe quod nobis cedat in mortē, quod per eā sit cognitio peccati, quod irā operetur, quod omnes suos sectatores maledictioni subijciat, quia nemo

eam

1. Cor. 11.
Heb. 11.

12. ratiū
cula so
pbistica
multis ca
uillationi
bus facta.
Rom. 20
Galat. 3.

eam præstare possit : quod denique neminem iustificare possit , sed adigat ad desperationem de nostris iustitijs & meritis , atque ita cogat alium medicum quærere . Contendit itaque in his scripturis , quæ de lege & legis operibus , & legis iustitia ac officio agunt , Paulum excludere totam legem cum suis operibus , etiam ijs quæ à fidelibus & iustificatis fiunt per donū gratiæ Christi , ac iustificationem omnem vni fidei apprehendenti iustitiam Christi attribuere .

Quoniam verò de harum scripturarum omnium vero & catholico sensu & explicatione satis copiosè disputatum est , ac perspicuè & solidè demonstratum , quid Apostolus per legem , quid per opera legis , quid denique per iustitiam legis intelligat . Rursus quid sit , hominem iustificari per legem , per legis opera , aut ex operibus legis : quid rursus , iustificari per fidem , sine operibus legis . item sine operibus . item non ex operibus : & per nullam illarum sententiarum excludi fidei opera à ratione iustificationis apud Deum , non existimarem ad hanc summariam sophisticam ratiunculam quippiam respondendum , nisi infirmo lectori & inerudito consulendum putarem . Itaque singulas cauillationes paucissimis percurram .

1. Cauillatio. *1. Ipsam quoque legem seu decalogum bona opera exigentem ac præscribentem à iustificatione Paulus excludit . dicit enim : Iustitiam fidei absque lege patefactam esse . item : Iustificari hominem fide absque operibus legis . item : Si ij qui ex lege sunt , sint hæredes , inanis sit facta proa*

promissio, quia lex tantum iram operetur, & per eam fit solum cognitio peccati.

Abundè suprà demonstrauimus, Apostolum dum de lege, de legis operibus, aut legis iustitia loquitur, comprehendere non solum legem de cæremonijs præscribentem, sed etiam decalogum ipsum. Verum quia manifestè legem cum suis operibus discernit à fide & gratia Christi, & contrà fidem & gratiam distinguit, ideo rectè legem ac legis opera quælibet excludi à ratione veræ iustificationis coram Deo: ac eius officium potius esse operari, per occasionem tamen, mortem, iram, præuaricationem, maledictionem: ac tantum cognitionem peccati, non autem viuificationem aut iustificationem. Vnde Apostolus eam vocat literam occidentem, virtutem peccati, & ministracionem mortis: nequaquam verò à iustificationis coram Deo ratione excludi opera in decalogo præscripta, per fidem & gratiam Christi facta.

Rom. 7.
Rom. 4.
Galat. 3.

2. Paulus expressè duas planè diuersas iustitias facit: iustitiam legis, & iustitiam fidei.

2. Canilatio.

Rom. 10.

De hac differentia iustitiæ legis & iustitiæ fidei, satis copiosè diximus circa defensionem primæ probationis nostræ sententiæ: Iustificationem firam etiam esse in bonis operibus fidei.

3. Non excludit Paulus tantum cæremonialia opera, sed etiam moralia. Non etiam solum opera ante gratiam, aut fidem facta, sed etiam illa quæ Galathæ renati, & Abrahamus iam circumcisis faciebant: quin etiam simplicio

3. Cauillatio.

placiter excludit totam legem cum suis operibus ex nostra iustitia.

Quod non tantum cæremonialia, sed etiam moralia opera, atque adeo totâ legem excludat Paulus à iustificatione, quomodo verum fit, supra diuersis locis ostendimus. At verò quod non excludat renatorum opera, quæ ex fide facta sunt, & gratia Christi, nec Abrahami opera præclara: id quoque perspicuè & solidè supra monstrauimus.

4 *Cauilatio.*
Rom. 6. 4. *Paulus negat nos esse sub lege, sed tantum sub gratia Christi, aut gratuito Dei fauore, ut qui non iustificemur per obseruationem decalogi, sed per gratuitam imputationem iustitia Christi.*

Respondeo, ex sententia Pauli: Non sumus sub lege, sed sub gratia Christi: ipsomet Apostolo suam sententiam explicante, planè cõtrarium posse colligi. Mox enim declarat Apostolus, per gratiã, sub qua iam sunt credentes, donari eis vitæ nouitatem & iustitiam, per quam sanctificentur in hac vita, & postea accipiant finem, vitam æternam: Non regnet, inquit, peccatum in vestro mortali corpore, ut obediatis concupiscentijs eius: sed exhibete membra vestra seruire iustitiæ in sanctificationem. Peccatum enim vobis non dominabitur. Non enim estis sub lege, sed sub gratia. & post pauca: Nunc liberati à peccato, serui autem facti Deo, habetis fructum vestrũ, hoc est, fructum iustitię, in sanctificationem: finem verò, vitam æternã. Cùm itaque gratia, sub qua iam agunt fideles, præster,

praestet, ut operentur fructum iustitiae, idque in sanctificationem, quis, nisi manifestus scripturae deprauator, audeat docere, quod fructus iustitiae, sanctificans fideles, & perducens ad vitam aeternam, non pertineat ad iustificationem coram Deo? cum iustificatio sanctificatione magna ex parte constet. Scelerata ergo est scripturae deprauatio, ex eo quod scriptum est: Credentes sub gratia esse, & non sub lege: colligere, quod fideles non iustificentur aut seruetur operibus iustitiae, quam praecipit decalogus, ex fide & gratia factis: sed tantum imputatione gratuita iustitiae Christi.

5. Paulus minatur Galatis, quod si non per solam passionem Christi iustificari velint, sed etiam per obedientiam legis, tunc plane excidant a Christo: non vult gratiam operibus coniungi in iustificatione, sed ut sese inuicem destruentia sibi mutuo opponit, dicens: Si ex operibus, iam non ex gratia: si ex gratia, iam non ex operibus. Sic & Galatis inquit: Nam si ex lege est hereditas, iam non ex promissione, item: Si ex operibus legis iustitia est, Christus frustra est mortuus. Galatae iam in Christo erant baptizati, iam etiam spiritum sanctum acceperant, nec aliud volebant quam partim per Christum, partim per bona opera, quae iam renati faciebant, iustificari. Sed Paulus protestatur eos hac ratione euacuari a Christo, & reuolui sub legem, ac eius maledictionem.

Respondeo, aduersarium has manifestas & sceleratas scripturarum diuinarum corruptelas, sua tantum auctoritate, sine vlla probatione inducere & adferre: sed nos potius fide adhibere ipsi

5. Cauilla
latio.
Galat. 5.

Rom. 11.
Galar. 3.
Ibidem 2.

Galat. 5.

ipſi ſpiritu ſancto, ſua teſtimonia ſatis clare
exponenti. Cum enim diſertiffimè Galathis te-
ſtatur ſit: In Chriſto Ieſu neque circumciſio-
nem, neque præputium quicquam valere, ſed
fidem, quæ per dilectionem operatur, valere,
videlicet ad veram coram Deo iuſtificationem
(nam de iuſtificatione diſputatio eſt: an per
legem, an verò per fidem expectanda ſit) nonne
expreſſe docet, quod fides per dilectionem o-
perans opera iuſta & ſancta legis & decalogi,
in iuſtificationis ratione comprehenſa ſit: &
proinde opera quoque bona iuſta & ſancta, ex
fide & gratia Chriſti facta, à iuſtificationis ra-
tione non eſſe ſecluſa. Quid enim aliud eſt, non
quamlibet fidem, ſed eam demum valere ad iu-
ſtificationem coram Deo, quæ per dilectionem
eſt operibus iuſtis ſceta, etiam antequam ea pa-
riat, quàm partum quoque ipſum bonorum o-
perum ad iuſtificationis rationem pertinere? Et
ſane fieri nulla ratione poteſt, vt fructus ipſe iu-
ſtitia, quem eodem loco vocat fructum ſpiritus
ſancti, ab ipſa iuſtitia ſive iuſtificatione coram
Deo ſit ſecluſus. Et in fine epiſtole eandem ſen-
tentiam repetens, pro fide per dilectionem o-
perante, poſuit, noua creatura: In Chriſto, in-
quit, Ieſu neque circumciſio aliquid valet, ne-
que præputium, ſed noua creatura. Porro quod
per nouam creaturam, intelligat donum reno-
uationis ſpiritus ſancti, indubitatum eſt. Quare
planè teſtatur Paulus, quod nouitas vitæ, in
qua poſita eſt ratio nouæ creaturæ, valeat in
Chriſto

Galat. 6.

Christo Iesu, valeat, inquam, ad iustificationem coram Deo: ad quam nec circumcisionem, nec præputium valere dicit. Postremò, cum alibi expressè doceat, quòd factores legis iustificabuntur apud Deum. rursus Iacobus: Abraham ex operibus iustificatus est, & non ex fide tantum. ite: Factor operis in factu suo beatus erit. deniq; Ioannes in Apocalypsi: Quod datum est spòse, vt ornet se iustificationibus sanctorum in conspectu Dei: non est existimandum, spiritum sanctum apud Galatas destruere, quod alibi tam constanter & disertè docet.

Rom. 2.

Iacobi 2.

Ibidem 1.
Apoc. 19.

Quod igitur Paulus dicit: Ecce ego Paulus dico vobis, quoniam si circūcidamini, Christus vobis nihil proderit. & rursus: Euacuati estis à Christo qui in lege iustificamini: tantum eò pertinet, vt admoneat Galatas, quod si Christi mortem & gratiam existimantes non esse sufficientem ad iustificandum & seruandum credentes, illi addant legis Mosaicæ obseruationem, aut etiam cuiuscunque alterius legis, tanquam suppletentem id quod deest gratiæ Christi, à gratia Christi, & salute quæ est per Christum donata, excidant. Pertinet enim ea existimatio & doctrina ad manifestam mortis Christi, & gratiæ Christi iniuriam & derogationem. Quæ cum sit per se ad iustificandum & saluandum sufficientissima & potētissima, nullius alterius legis subsidio indiget. Cum interim & alia sit, non admiscendæ legis Mosaicæ, gratiæ Christi, ratio, vt potè quia lex gratiæ Christi figurandam & pro-

D d mitten-

mittendam, tanquam lucis & veritatis umbra quædam erat. Exhibita porro ipsa luce & veritate, umbra veritatis & promissio retineri non potest sine veritatis & lucis fulgentis iniuria. Ex quibus patet, haudquaquam parem esse causam iustificatorum per gratiam Christi, & per eandem bene vivere, & bona opera exercere studentium, ut per ea & amplius iustificentur, & ad finem æternæ salutis perveniant, cum causa pseudapostolorum Galatas seducendum. Non enim fideles per Christum semel iustificati, opera bona per Christi gratiam sectantur, ut Christi gratiæ tâquam insufficienti optulerentur: sed ut secundum veram scripturarum doctrinam gratiæ Christi ad suam salutem coopereretur. Sic enim scribit apostolus Philippenfibus: Cum timore & tremore operamini vestram salutem. & ad Hebræos: Factus est omnibus obtemperantibus sibi causa salutis æternæ.

Heb. 5.

Fuerant quidem Galatæ iam renouati, & spiritum sanctum acceperant per Christi gratiam, de qua rectè eruditi erant à Paulo: sed cum postea per pseudapostolos docerentur, quod gratia Christi per se non valeret eos iustificare & salvos facere, nisi per legis cæremonias obseruatas, aut etiam cuiuscumque alterius legis obseruationem, gratia Christi adiuuaretur: excidissent sane à salute per gratiam Christi semel donata, nisi eam doctrinam pseudapostolorum, tanquam pestem & perniciem abijcerent & detestarentur.

Tandem concludit Illyricus, ex his ratiunculis

culis manifestum esse ita à Paulo, totaq; scriptura mendicę fidei tribui iustificationem, quia apprehendit iustitiam, aut per solutionem Christi pro nobis præstitam, vt excludat ex nostri iustificatione omnia opera nostra ac merita, cuiuscunque ea demum generis sint. Verum cum ex perspicua & solida confutatione vanissimarum ratiuncularum manifestissimum sit, nullam solidam probationem adductam ab eo esse: sed tantum diuinarum scripturarum impias corruptelas & deprauationes, contra totius antiquitatis explanationes (quis enim vlllo seculo scriptorū Galatarum Iudaizantium causam cum fidelium, bonorum operū sectatorum per gratiam Christi, idq; vt per ea consequi possint salutem æternam, causa, parem fecit?) confido in Christo, quod Christianus frater & lector impias blasphemias Christiana constantia contemnet, & detestabitur.

Sed iam pergamus excutere reliquas probationes tertię sententię: quod sola fide iustificemur: & tueri nostras confutationes.

Secunda probatio constabat testimonio, quo Christus iubet archisynagogum tantū credere, & vni ex turba dixit deprecanti pro filio suo: Si potes credere, omnia possibilisunt credenti.

2. Probatio tertię sententię. Marci 9.

Responderam, per notā illam (tantum) non excludi præter fidem, omne aliud archisynagogi opus & studium. historiam enim à Marco descriptam diserrè continere supplicem adorationem eius, & supplicem deprecationem.

Dd ij Chri-

Christum quoque eum admonuisse, vt constanter in fide permaneret, imò in fide proficeret, corrigeretque illum errorem quo detinebatur: Christum, non, nisi præsens præsentì filiaë decumbenti manus imponeret, posse ægrâ sanare: certè in fide hæsitabat admodum qui dicebat: Si quid potes, adiuua me.

Hic cauillatur Illyricus, imò excludi omnes alias eius cogitationes ac sollicitudines, & tantum admoneri eum, vt in sua prece fide constantem habeat. quia fides sola suppliciter à Deo misericordiam implorans, omnia bona ab eo impetrat. Exclusis ergo, inquit, omnibus alijs sollicitudinibus, in hoc vnum totus intentus esse iubetur. Et addit generalem sententiam: Non excludi quidem bona opera & virtutes ne adsint, seu vt quis veteretur eas habere: sed negantur esse vel media apprehendendi seu consequendi salutem, vel etiam planè ad salutem consequendam necessaria.

Cauillatio.

Respondeo: Hoc sanè nobis donare Illyricum ad obtinendam à Deo iustitiam aut salutem. (nam Archifynagogæ filiaë temporalem sanationem, designare rationem salutis spiritualis, indubitatum est) præter fidem, supplicem & constantem orationem necessariam fuisse, ex quo statim conficitur: non solam fidem iustificare, aut impetrare sanationem spiritualem: sed ad eam accedere debere constantem orationem, & supplicem adorationem iusticatoris Dei, & sanè etiam humilem peccati confessionem, & veram ac synceram penitentiam. sicut publicanus orasse scribitur. Deus, propitius esto mihi pecca-

peccatori. Falsum est igitur omnes alias cogitationes aut sollicitudines excludi in nostri iustificatione præter solam fidem. quando & syn-
cera peccati confessio, seu vera pœnitentia, & supplex oratio præter eam requiruntur. Sed considera obsecro Christiane lector detestandam sententiam, quam impius homo adijcit, veluti temperans suam doctrinam de sola fide iustificante: Verum est, inquit, non excludi bona opera ac virtutes, sed negantur esse vel media apprehendendæ siue consequendæ salutis, vel etiam planè necessaria ad hoc. Sentit igitur quicquid præter fidem adhibetur ad iustificationem obtinendam à Deo, nec medium esse apprehendendi eam, nec ad eam consequendam necessarium. Sed refutant impiam eius & blasphemam sententiã manifestissima scripturarum testimonia, quæ perspicuè & solidè docent, opera pœnitentiæ, media esse, siue viam acquirendæ reconciliationis & iustificationis, atq; aded etiam necessaria: & opera bona ac virtutes iustificatorum media, eaq; necessaria, quando adest facultas bene operandi, ad salutem æternam obtinendam. Cum interrogarent Iudæi, ad exhortationem primam Apostoli Petri perterrefacti, quid faciemus viri fratres? Petrus ait ad illos: Pœnitentiã, inquit, agite, & baptizetur vnusquisque vestrum in remissionem peccatorum vestrorum. rursus: Admonent Simonem illum Magum Apostoli, vt pœnitentiã agat ab nequitia sua, & roget Deũ, si fortè re-

Impia & detestanda Illyrigi sententia.

Act. 8.
Act. 11.
2. Cor. 7.
Lucæ 7.
Ionæ 3.

mittatur ei prava cogitatio cordis sui. rufus: Ergo & pœnitentiam dedit Deus gentibus ad vitam. item: Quæ secundum Deum est tristitia, pœnitentiam in salutē stabilem operatur. Nōne hæc testimonia clarissimè docent, præter fidem ad impetrandā iustificationem, requiri pœnitentiam, ac alia quædā, idq; tanquā media & vias, quibus perueniatur ad eam? Ac de Magdalene pœnitentia disertè scriptum est: Remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Et de Niniuitis: Vidit Deus opera eorū, quia conuersi sunt de via sua mala, & misertus est eis. De testimonijs verò, quæ testantur iustorum virtutes ac bona opera non excludi à negotio salutis æternæ, sed esse ad eam consequendā media ac vias, idque necessarias, si modo facultas bene operandi adsit, iam suprà copiosissimè dictum est. Et obsecro te Christiane lector, quid possit magis impium ac detestandum adferri, quàm quod labores pœnitentiæ, negentur esse vel media consequendæ salutis, vel ad consequendam salutem planè necessarij, cum pœnitentiæ labores & scripturarū authoritas, & tota patrum antiquitas tantopere fidelibus commendent: non tantum nō excludentes eos, sed etiā vt media quædam, eaq; necessaria ad salutem consequendam, vel imprimis commendantes & requirentes?

3. Probatio
tertiæ
sententiæ.

Tertia probatio pponit, gratuitā esse Dei promissionē, & pinde sola fide iustificationē accipi. Responderam, promissiones Dei non ideo dici gratuitas, quod nihil operis requirant, sed solam

solam fidem: verum ideo, quia ex Dei gratia pendeat quicquid ad eas consequendas vtile est. & proinde fidei tam ad impij iustificationem, quàm ad iustorum æternam salutem consequendam, opera ex fide facta, & gratia Christi, adiungenda esse. qua de re superius satis copiose dictum est.

Addidi quoque in responsione, Non minus ad opera fidei, quàm ad fidem, pertinere, ad salutem hominem perducere, seu salutem apprehendere. quod verum esse, eodem quoque loco satis demonstraui.

Sed cauillatur hic Illyricus, *me nihil respondi ad hoc, quod sicut fides est propriè correlatiuè promissionis, ita eius est potissimum promissa bona auere & accipere. idè enim omnis promittens promittit, tum de sibi credatur, tum promissum illud bonum expetatur ab eo cui promittitur.*

Cauillatio.

Respondeo, me existimasse ex iis quæ de propria natura & ratione fidei dicta erant, hanc confutationem satis fuisse confutatam. Copiosius ergo & apertius dicimus, Fidei, de qua scriptura agit, correlatiuum proprium esse, non promissionem, sed authoritatem & veritatem diuinam, quæ nec fallere, nec falli potest. Ideo enim fide indubitata assentimur ijs quæ verbo Dei nobis sunt patefacta, siue promissiones sint, siue comminationes, quia de Deo certissimè persuasi sumus quod verax est, & nec fallere, nec falli potest, quia ipsissima veritas est. Et si fidem ad promissiones diuinas

De Correlatione fidei & promissionis.

Dd iij restrin-

restringamus, ac coarctemus, sicuti facit Illyrius, contra propriam fidei naturam, ne sic quidem verum est: fidei potissimum: vel potius solius esse bona promissa accipere. Verum intuentanda est diligenter ipsius promissionis forma, ac promittentis voluntas. Si enim promissio ita sit gratuita, vt nihil prorsus operis requirat, aut vllam conditionem contineat: sed id vnum exigat, vt expetatur à promittente, verum quidem est velle promittentem, vt non solum statuatur & credatur vera dicere, sed etiam eius beneficium expetatur. Sed tamen verissimum tunc quoque est, quod ad fidem pertinet, de promittentis veracitate securū & certum facere eum, cui promissio facta est: ad aliam verò virtutem, & alium animi motum, promissum beneficium expetere, desiderare, & amare. Si vero promissio conditionem operis requirit, (vt verbi gratia, pœnitentiæ, confessionis peccati, supplicis orationis, aut etiam iustæ vitæ) tum certe præter fidem, qua de promittentis veracitate persuasus est is cui promittitur aliquod beneficiū, requiritur imprimis, vt conditiones præscriptæ præstentur, & ita demū promissum beneficium expectetur & acceptetur. Ad solam quidē promissionem & oblationē magni alicuius & salutaris boni excitatur in animo eius cui sit promissio, desiderium, & expeditio, ac amor beneficii promissi: sed spes & expectatio consequēdi beneficii magis pendet ex impletione cōditionis à promittente præscriptæ, quàm à fide & per-
 sua-

suasione de veracitate & bona voluntate promittētis. Quia igitur in impij iustificatione requiritur à Deo promittente credenti iustificationē, poenitentia & confessio peccati, & propositum vitæ in melius cōmutandæ, humilis ac supplex deprecatio: ideo ex harum cōditionum adimplerione veraci & syncera, non minus quàm à fide erga Deum veracissimū, imò magis quàm à fide, pendet promissi boni adeptio. Non itaq; propriè ad fidem erga Deum & Dei verbū pertinet boni promissi vel expectatio, vel consecutio: sed magis ad poenitentiam, orationem & confessionem miseri peccatoris. Expetitio quidem & desiderium, siue amor boni promissi ex fide nascitur, qua & bonum illud intelligitur, & certissimò præstandum à Deo cognoscitur: sed eius natura non est, bonum promissum vel expetere, vel auere, vel accipere. Vides lector, quod Illyrico magis aduersetur iactata illa fidei & promissionis correlatio, quàm patrocinetur.

Quinta & Sexta probationes suprà satis tractatæ sunt, nec peculiarem aliquam nouam examinationem requirunt.

Septimæ & octauæ probationis summa est: *7. & 8. probationes.*
 Quod cū nos reuera simus quidam mendici coram Deo, omnia præcario ex eius misericordia impetrantes, ergo oporteat nos sortem nostram ex mendicorum huius vitæ natura agnoscere, qui eleemosynas, quas à diuite quopiam nanciscuntur, nullo suo merito nancisci dicuntur: sed tantum suppliciter mendicando, secun-

D d v dum

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

dum eius benignissimam promissionem, vltro, gratisque propositam miseris & egentibus, qua eos ad se blandissimè inuitavit & allexit, promittens eis suam beneficam opem.

Responderam, ex hac collatione médici corporalis cum mendico spiritali plane confici, quod non propriè ad fidei naturam & rationè, sed magis ad supplicem deprecationem & expetitionem pertineat, promissum bonum, aut promissam salutem consequi & apprehendere. Corporalis enim mendicus promissam vltro & gratis oblatam eleemosynam à prædiuite quopiam & benigno patrefamilias, nō per hoc cōsequitur, & sibi applicat, quod credit promittentem esse fidelem & veracem, & bene erga se affectum ac benevolū: sed potius per hoc, quod de promittentis fide & bona voluntate erga se bene securus, secundum eius benignam promissionem, vltro & gratis propositam, eleemosynam supplex petit, & acceptat. Sic ergo & spiritalis mendicus promissam iustificationem non per hoc consequitur & apprehendit, quod certa persuasione de fide & benevolentia Dei nihil dubitat: sed potius per hoc, quod de Dei promittentis fidelitate nihil addubitans, supplici & constanti oratione eam petit & desyderat. Ea igitur cauillatio nostrā sententiam prorsus confirmat, & aduersarij sententiam confutat. Quāquam interim inter mēbra collationis non parua est differentia, quod promissio illa eleemosynarum nullius conditionis præstandæ præscriptum

scriptum habet præter petitionem : diuina autem promissio de impij iustificatione conditiones quasdam, vt pœnitentiæ, synceræ conuersionis, humilis confessionis, sacramentorum susceptionis: promissio verò æternæ salutis iustificationis præscribit, & ab eis requirit conditionem bonorum operum ac iustę vitæ. Ac proinde qui eas consequi vult à Deo, debet non solum eas ex fide petere per supplicem deprecationem: sed debet etiam sollicitè studere præscriptas à promittente condiciones præstare.

Hic iam cauillatur Illyricus, *fidem non apprehēdere quidem diuinas promissiones, nisi per supplicem deprecationem, petitionem, desiderium, seu expetitionem: verum petitionem banc & expetitionem ad fidem pertinere. fidei enim non esse tantum quandam speculatiuam cognitionem, sed etiam appetitionem agniti boni.*

Fidem itaque esse animi motum & affectum, ardentis desiderio ac fiducia opem Dei, vel beneficium Dei expectentem & amplectentem.

Atque in fide inesse non solum agnitionem boni promissi, sed etiam desiderium, & expetitionem ac fiduciam, rursus prolixè probat.

1. Quia tota scriptura aliàs clamat, *Venite omnes sitientes ad aquas: venite qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Si quis venit ad me, non stiet: si quis venit ad me, non eiciam eum. Nemo potest venire ad me, nisi pater meus traxerit eum. Alias verò, Credite. Si quis crediderit. Hisce, inquit, locutionibus scriptura vti tur vt æquivalentibus. Neesse est igitur in fide esse desiderium boni.*

*Cauilla
tio.*

*Fides Illyrico
quæ sit.*

Esaiæ 55.
Marth. 11.
Ioan. 4.
Ioan. 6.
Marci. 16.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

- Ephe. 3. 2. *Paulus tribuit fidei fiduciam & accessum ad Deum cum confidentia, an hoc non cōplectitur etiam desiderium agniti boni ?*
- Hebr. 4. 3. *Iubemur fide accedere ad Deum. Id fieri non potest mera speculatiua notitia, sine omni fiducia ac desiderio boni agniti, & per promissiones monstrati.*
- Iacobi 5. 4. *Fidei vbiq; preces tribuuntur, & precatio fidei omnia impetrare dicitur: an non est hoc votum boni ?*
- Marci 11. 5. *Patres docent, quod credere in Deum, sit moueri in eum, pendere ex eo, & confidere in eum: quæ manifestè fiduciam & desiderium opis eius complectuntur. Est verò credere, idem quod fides.*
- Hebr. 11. 6. *Fide dicuntur p̄ mundum vincere, & ingentia opera efficere, ac bona à Deo impetrare.*
- Matth. 9. 7. *Toties Christus ingeminat, Fides tua te saluauit. cum miseri homines spiritalia bona simul & terrena impetrant, an hoc fit sola speculatiua notitia, & non simul ardenti desiderio ac fiducia boni agniti ?*

Has probationes tam prolixè descripsi, vt eis manifestè redarguatur hominis istius prophana doctrina.

Ac primum hoc nobis concedere cogitur, quod fides non impetrat iustitiam aut iustificationem, nisi per supplicem orationem & ardentem præcationem ac desiderium. Sed vnde quæso orationis pius affectus in peccatore misero exoritur ? Audi Augustinum : Neq; ab originali peccato, neque ab his quæ vnusquisque in vita propria mala congregat, quisquam liberatur & iustificatur, nisi gratia Dei per dominū nostrum Iesum Christum, non solum remissio-

ne peccatorum, sed prius ipsius inspiratione fidei & timoris Dei impartito salubriter orationis affectu & effectu. & rursus: Sine spiritu fidei non est rectè quisquam crediturus, neque sine spiritu orationis salubriter oraturus. non quia tot sunt spiritus, sed omnia hæc operatur vnus atque idem spiritus, diuidens propria vnicuique sicut vult. Ex quibus manifestum est, pium & supplicem orationis affectum non ad naturam fidei pertinere, aut in natura fidei inesse: sed per peculiare spiritus sancti donum, fidei, vt impetrare valeat iustitiam & iustificationem, adiungi. Hanc, inquit Augustinus, fidem volumus habeant homines, qua impetrent charitatem. & rursus: Qui habent fidem, qua impetrent iustificationem, per Dei gratiam peruenerunt ad legem iustitiæ. Itaque fidei quidem rectè tribuitur supplex deprecatio, sed quæ non ex ipsius fidei natura & ratione oriatur, sed quæ ex spiritu sancti peculiari dono credenti inspiratur. Sic & fide credimus in Deum, quod est, inquit Augustinus, credendo amare, credendo diligere, credendo in eum ire, & eius membris incorporari. Ipsa est ergo fides, quam à nobis exigit Deus: & non inuenit quod exigit, nisi donaue- rit quod inueniat. Quam fidem definiuit alio loco plenissimè Apostolus, dicens: Neque circumcisio aliquid valet, neque præputium, sed fides, quæ per dilectionem operatur. Tribuitur itaque fidei non solum affectus pius orationis, sed etiam affectus sincerae dilectionis. Sed vnde quæso

1. Cor. 12.

Aug. epi-
stola 106.August.
tract. 39.
in Ioan.

Galat. 5.

Rom. 5.

Hebr. 11.

Augul. de
fide & o-
peribus
cap. 14.

Galat. 5.
Rom. 13.
Augul. de
trin. lib. 15
cap. 18.

1. Cor. 13.

quæso affectus synceræ dilectionis est in homi-
ne credente? an inesse putandus est naturæ fi-
dei? Audi Apostolum docentem vnde sit: Char-
ritas, inquit, Dei diffusa est in cordibus nostris
per spiritum sanctum, qui datus est nobis. Ac-
cedit igitur charitas peculiari dono spiritus san-
cti fidei, non autem inest ipsi fidei. Postremo
fidei tribuuntur iusta piorum opera, vt prolixè
declarat epistola ad Hebræos: sed quod ea o-
pera non operetur fides, nisi per charitatem, per
spiritum sanctum donatam, disertissimis ver-
bis demonstrat Apostolus, quando scripsit:
Eam demum fidem valere in Christo, quæ per
dilectionem operatur. Per charitatem itaque
operatur fides iusta & sancta opera, non autem
per suam naturam. sicut rectè scripsit Augusti-
nus: Paulus, inquit, non qualemlibet fidem
qua in Deum creditur, sed eam salubrem, pla-
neque euangelicam definiuit, cuius opera ex
dilectione procedunt. & fides, inquit, quæ per
dilectionem operatur. Vbi autem hæc fidelis
charitas operatur, sine dubio bene vivitur.
Plenitudo enim legis, charitas. & alibi: Ipsam
fidem non facit vtilem, nisi charitas. Sine
charitate quippe potest fides esse, sed non &
prodesse.

HÆC cum ita sint, perspiciat lector, quid
secundùm sacrarum literarum doctrinam, fi-
dei, quid charitati, atque alijs virtutibus ac
donis spiritus sancti tribuendum sit. Et secun-
dùm Pauli doctrinam, fidem, spem, & chari-
tatem

tatem (vt de alijs spiritus sancti donis nihil dicam) esse distinguendas, ac diuersa esse earum officia & opera, ac cuique sua propria. Neque hanc distinctionem virtutum fidei, spei, & charitatis, officiorumque earum ex Aristotele, aut sophistarum somnijs (vt cauillatur maledicus homo) desumptam esse, sed ab ipso Paulo disertè traditam. Quando itaque scriptura fidei tribuit omnia, quæ ad iusticiam & salutem pertinent, non inducit quandam Babylonicam virtutum confusionem, quasi fides vnica sit virtus & sola, quæ ad salutem & iusticiam perducatur (sicut contendunt isti homines persuadere ex phrasibus, vt iactitant, Hebræis, & sacrarum literarum proprio sermone) sed designat, initium salutis, & fundamentum omnis pietatis ac salutaris actionis fidem esse, qua creditur, Deum esse & remuneratorem benefactorum, & vltorem ac vindicem malefactorum. Sine fide, inquit Apostolus, impossibile est placere Deo. credere enim oportet accedentem ad Deum, quia est, & quia inquirentibus se remunerator est. Sic Apostolus dicit, per fidem Christum habitare in cordibus fidelium. item: Fide purificari corda: Iustum ex fide viuere. non quod hæc fiant per solam fidei naturam, sed semper meminisse oporteat, eam demum esse salubrem fidem, & verè euangelicam, quæ per charitatem operatur, hoc est, cui charitas, tanquam anima viuificans, connexa est.

Hebr. 11.
Eph. 3.
Augus. de
fide & o-
peribus
cap. 14.

Cernis

Cernis iam Christiane lector non figmentum esse Catholicorum doctrinam de fidei natura propria, proprioque officio, & eius ab alijs spiritus sancti virtutibus distinctione (sicut maledicus iste homo impudenter calumniatur) sed ipsius non Catholicismum, sed Lutherismum cum diuina scriptura prorsus pugnare. Et hoc quoque dignum est animaduersione, quod iustitiam ac salutem fides operari non valeat, nisi per alia spiritus sancti dona: per donum quidem pietatis orationis, impetrando charitatem & remissionem peccatorum: per donum vero charitatis, operando iustitiam, & iuste viuendo. Quæ omnia fidei contendunt isti nouatores tribuenda, atque ideo veras esse sententias: Sola fides iustificat. Sola fides saluat. cum hæc inter se manifestissime pugnent. Fides non iustificat, nisi per charitatis operationem: aut certè fides iustificat, per dilectionem operando: & fides sola iustificat coram Deo.

Sed de sola Christi iustitia, de sola imputatione, & de sola fide, hætenus satis dictum est: & solidis, ac perspicuis fundamentis, ex scripturarum recto sensu constitutis, tres de illis, sententiæ Confessionis reiectæ sunt & confutatae.

Post confutationem sententiarum trium, de triplici vocula exclusiua (Sola) adscripseram: Nec hoc quidem verum esse, quod per solum Christum iustificamur (si dum dicimus solum Christum, omnem hominis cooperationem concurren-

currentem cum Christo, in iustificationis negotio exclusam esse intelligamus) quomodo aduersarium Illyricum intelligere iam satis supra ostensum est. nam hanc explicationem disertè & expressè adieci.

Admodum acriter & impotenter hanc sententiam excipit, ac diris maledictionibus nos deuouet, *quod tam petulanter suam gloriam Deo detrahamus, & sciētes contra agnitam veritatē grassemur.*

Sed obsecro te per Christum Christiane lector, ut eius maledicam improbitatem consideres & detesteris. Nihil enim à me scriptum est, quod non ab Augustino traditum esse iam iam intelligere poteris. Scribit enim Catholicus ille doctor, exponēs illud in euangelio Ioannis: *Qui credit in me, opera quæ ego facio, & ipse faciet: in hūc modum: Qui credit in Christū, operante in se Christo, cooperatur salutem æternam ac iustificationem suam. & rursus: Vtique minus est verba iustitiæ prædicare, quod fecit præter; nos; quàm impios iustificare, quod ita facit in nobis, ut faciamus & nos. Quid obsecro à me dictum est, quod non disertis verbis Catholicus doctor hic dixit? Non quidem quod iustitiæ virtutem homo in seipso faciat: sed quia non perducit Deus hominem credentem ad iustitiam, nisi per credentis hominis cooperationem: nec ad salutem æternam, quæ perfecta est hominis iustificatio, nisi per bona & iusta opera, in quibus gratiæ Dei cooperatur. Ea autem fuit mihi caula, hanc sententiam: Per solum*

Ec Deum

*Cauilla
tio im-
probis-
ma.*

Dilutio.

August.
tract. 72.
in Ioan.

Ioan. 14.

Deum iustificamur: excutiendi & interpretandi, quod scirem Illyricū cum suis sodalibus, etiam ea opera, quæ ad impij iustificationem requiri non audent negare: supplicem scilicet deprecationem, & humilem confessionem peccati, ac desiderium salutis, imò & auersionē à peccato, & cōversionem ad Deū: à iustificationis ratione excludere. Quā sentētiam impiā per scripturarū testimonia perspicua & solida detestari volumus, dū scripsimus: Ne hoc quidē verū esse, quod per solū Christū iustificamur. si per exclusiua partikulā (solū) excludi intelligatur omnis humanę volūtatis cooperatio, etiā quę ex fidei gratia fit.

*Obiectio
Illyrici.
Esaie 63.*

At obijcit Illyricus scripturas. Apud Esaia scribitur Christus solus calasse torcular. Verū aliud est, Christum torcular solum calasse, nemine scilicet in torcularis laboribus sibi subueniente, & torcularis labores illos subleuāte, aut mitigante: aliud, Christum hominē credentem, non cooperante homine, iustificare, & ad salutem æternam perducere. Christum enim torcular calasse, est, eum supplicium peccatis nostris debitum persoluisse, per pretiosi sanguinis effusionem: in quo sanē opere nulla hominis cooperatio interuenit: sed Christum hominem per fidem iustificare & saluare, est, hominem non nisi volentem, consentientem & cooperantem, ad iustitiam & salutem perducere: idque etiam per hominis credentis supplicationem, pœnitentiā, & conuersionem, tanquam per media ac vias ad iustificationem consequendam à Christo

Christo ordinatas, item per opera iusta ad salutem æternam. Vnde Iacobus admonet peccatores, vt purificent corda sua.

Iacobi 4.
Ioan. 1.

Eadem ratione & solus placauit patrem, quatum attinet ad iusti pretij & sufficientis pro omnium peccatis perfolutionem. Sed sanè à placatione cœlestis patris non quidem secundum pretij sufficientis & iusti perfolutionem & magnitudinem, seu potentiam (vt loquitur Augustinus) sed secundum effectum, & impetratam iustificationem, non excludi hominis cooperationem, videlicet pœnitentiam, auersionem à peccatis, & conversionem ad Deum, hominis quoque pœnitentis supplicationem, lachrymas, gemitus, ieiunia & eleemosynas, innumeræ scripturæ testantur. Orauit, inquit scriptura, Ezechias pro populo, & placatus est populo. & rursus: Moli oratione placatus est dominus, ne faceret malum quod locutus fuerat aduersus populum suum. rursus: Stetit Phinees, & placauit, & cessauit quassatio.

1. Ioan. 2.

1. Par. 30.
Exod. 32.
Psal. 105.

Neque cum dicimus, pijs quibusdam affectibus & studijs à spiritu sancto inspiratis cooperari credentes Deo ad impetrandam iustificationem, seu ad sui iustificationem, & iustis operibus ad consequendam salutem æternam alia nomina constituimus sub cœlo, in quibus iustificemur aut saluemur, quam Christi nomen. quia tam in præparationibus impij ad iustificationem & reconciliationem, quam in operibus iustorum ad consequendam æternam vitam,

Act. 4.

Ee ij nullum

nullum valorem, vtilitatem, aut virtutem ag-
 noscimus, quæ non sit ex Christi nominis vir-
 tute aut operatione. Neque aliquod nomen aut
 Dominici, aut Francisci, fidelium Dei ministro-
 rum adiungimus Christo (vt impius iste & blas-
 phemus in sanctos Dei homines calumniatur)
 tanquam Christi subsidiariorum, Christoq; o-
 pitulantium: sed acceptissimos Deo homines
 nobis asciscimus, vt Christi aduocati nostri pa-
 trocinio indigni non simus. sicut Paulus eccle-
 siarum, quas instituerat, preces postulauit, vt
 per eas Christo, quem sciebat aduocatum om-
 nium esse apud patrem cœlestem, commenda-
 tior esset. Reprimat itaque filius Dei istos ho-
 stes Catholicæ doctrinæ, ne pusillorum sen-
 sum à veritate sanæ doctrinæ in pestilentes ac
 perniciosos errores abducere valeant, & ad
 agnoscendam sanæ doctrinæ veritatem potenti
 virtute ac gratia sua eos compellat.

Rom. 15.
 2. Cor. 1.
 2. Thef. 3.

Quoniam in longa hac & multa discepta-
 tione de fidei iustitia, ac de vera iustificationis
 ratione patrum doctrinam citaueramus, eique
 nostram sententiam ad amussim consentire
 ostenderamus, visum est Illyrico consultum,
 quod & ipse patrum aliquot testimonia adscri-
 beret, scilicet quæ ad suos impios errores, pro-
 babili aliqua specie, detorqueri ac deprauari
 posse videbat.

Primum itaque testimonium Hieronymi ad
 Ctesiphontem aduersus Pelagianos adducit.

Hæc hominis sola perfectio est, si imperfectos esse se

voverint. Et vos, inquit, cum omnia feceritis, dicite: *Luc. 17.*
Servi inutiles sumus: quod debuimus facere, fecimus.
Si inutilis est qui fecit omnia, quid de illo dicendum est,
qui explere non potuit? Vnde & Apostolus ex parte ac *Philip. 3.*
cepisse, & ex parte comprehendisse se dicit, & necdum
esse perfectum, præteritorumque obliuisci, & in futu-
rum se extendere.

Hoc Hieronymi dictum manifestam habet
 intelligentiam cum nostra sententia & doctri-
 na planè consentientem. Verissimè enim & re-
 ctissimè affirmat, quemlibet hominem in hoc
 mortali corpore, quantumuis in iustitia vitæ
 progressus sit, & profecerit, debere ingenuè
 agnoscere, se adhuc imperfectum esse: arque
 eam demum esse veram hominis iusti perfe-
 ctionem, si se esse imperfectum ingenuè agnos-
 cat. non quidem quod nihil veræ iustitiæ ha-
 beat, quòdve omnis eius iustitia, quam per
 spiritum Christi operatus est, sit coram Deo
 iniustitia: sed quia adhuc mali in carne inhabi-
 tantis pugnam aduersus spiritum inuitus senti-
 re & pati cogitur. per quam fit, vt multis ma-
 culis & peccatis, quibus per fragilitatem sæpe
 consensum adhibet, contaminetur cursus vitæ
 eius, pro quibus veniam & misericordiam con-
 donantem postulare necesse est. Ob quam
 causam Apostolus Paulus se perfectum esse ne-
 gat, sed ad perfectionem assidue tendere: qua,
 tandem absorpta mortalitate, libera mente, &
 ab omni corporis corruptione expedita, Deo

Rom. 7.

totus & mente & corpore seruire possit. Et cùm hi quoque qui omnia facerent, debeant se inu- tiles ingenuè confiteri, eo quòd nihil fructus aut vrilitatis Deo omnium domino, & nullius e- genti attulissent: multo magis æquum esse, ut hi qui omnia explere non valent, se seruos inu- tiles confiteantur, & imperfectos ingenuè agno- scant. Manifestissimum est contra Pelagianos **C**agere Hieronymum, qui hominem suis viribus, sine omni peccato viuere posse docebant, atque ita perfectam iustitiam hactenus præstare posse, quæ esset ab omnibus peccati maculis expur- gata. De quibus pronunciat Hieronymus, quod ipsorum ista præsumpta & iactata perfectio, falsa & inanis perfectio esset. Solam enim eam esse hominis in hac vita perfectionem veram & synceram, si se imperfectum esse nosset & confiteretur.

Idem libro 2. aduersus Pelagianos.

- Rom. 3. *Omnes enim peccauerunt, & indigent gloria Dei. iustificati gratis per gratiam ipsius. Sin autem scribit: Existimauimus fide iustificari hominem sine operibus legis, si quidem vnus Deus est qui iustificat circumcis- sionem ex lege, & præputium ex fide, manifestè ostendit, non in hominis merito, sed in Dei gratia esse iustitiam, qui sine operibus legis credentium suscipit fidem.*
- Rom. 6. *Vnde sequitur: Peccatum vestri non dominabitur. Cur?*
- Ibid. 9. *quia non estis sub lege, sed sub gratia. non enim volentis, neque currentis, sed miserentis est Dei. Vnde gentes quæ non sectabantur iustitiam, comprehenderunt iustitiam,*

tiam, iustitiam autem ex fide: Israel autem sequens legem iustitiae, in legem iustitia non peruenit.

Hoc Hieronymi testimonium planè contra aduersarium facit, & manifestè confirmat nostram sententiam. Docet enim per illud Hieronymus, nostram iustitiam in gratia Dei, non autem in proprijs operibus, hoc est, in operibus legis consistere. sicut contendebant Pelagiani. Contendebat enim, quod in operibus legis per vires liberi arbitrij, sine gratiae auxilio praestitis iustificaretur homo coram Deo. quod falsum esse ex eo conuincit Hieronymus, quod gentes non habentes opera legis, sine operibus legis, scilicet per proprias vires factis, iustificat Deus. Ex eo enim constat, quod vera apud Deum iustitia non constet ex hominum proprio opere, aut merito, sed ex Dei gratia, gentes sine operibus legis per fidem iustificantis. Atque hoc docet scriptura, dicens: Non estis sub lege, & in proprijs viribus derelicti, sed estis sub gratia adiuuante & iustificante: & ideo peccatum non dominabitur vestri, vti solebat, quando eratis sub lege sola positi, & proprijs viribus derelicti. Atque hoc est, quod iterum dicit scriptura: Non est volentis, neque currentis, hoc est, non est in sola voluntate hominis positum, iuste viuere, & iustitiam operari: sed est positum in gratia misericordiae Dei, voluntate vestram adiuuante & iustificante. Qua sententia solide confutantur Pelagiani, qui docebat, homines suis operibus, sine Christi gratia factis, posse iustificari apud Deum,

& ex Christi gratia nō pendere necessariō hominum iustificationē. Quæ omnia nostræ sententiæ ad amissim consentiunt.

Idem super ad Romanos 10.

Ignorantes quod Deus ex sola fide iustificat, & iustos se ex legis operibus, quam non custodierunt, esse putantes, noluerunt se remissioni subicere peccatorum, ne peccatores fuisse viderentur. sicut scriptum est: Pharisei
 Luc. 7. *cautem spernentes consilium Dei in semetipfos, noluerunt baptizari baptismo Ioannis. Obserua, inquit Illyricus, quod Hieronymus verba Pauli: Iustitiæ Dei non fuerūt subiecti: reddit per illa: Noluerunt se remissioni subicere peccatorum.*

Admiranda improbitas istius hominis, qui sententiam clarissimā deprauare, & detorquere ad suam impiam sententiam: Omnem piorem iusticiam esse peccatum: audet. Manifestissimum est enim, Hieronymum de Iudæis suam sententiam scribere, quod cū legis opera non præstarent, vellent tamen legis operibus se coram Deo iustificare, & nollent se remissioni subicere peccatorum. In quo bis peccabant superbi Iudæi, tum quod peccata sua agnoscere recusabant, tū quod operibus legis sine gratia Christi iustificari volebāt. Ex quo euentissimum est, non esse consequens, quod in omni opere suo credens debeat postulare remissionē peccatorū. quæ est sententia istius magistri. Quod autem dicit Hieronymus, Deū ex sola fide iustificare, luce meridiana clarius est, nō excludi nisi opera legis, hoc est, opera per legis doctrinam, & vires
 liberi

liberi arbitrii, sine gratia Christi facta, nã de talibus operibus cum Pelagianis disceptatio Hieronymo erat.

Et aliquanto post.

Moses distinxit in Leuitico inter vtramq; iustitiam, fidei scilicet atq; factorum: quod altera operibus, altera sola fidei credulitate accedente, fiat. Leuit. 18.

Sententiæ per se satis manifestæ scẽdam deprauationẽ deprehendes, si obserues Hieronymum differentiam duplicis iustitiæ in hoc ponere, quod altera operibus fiat, altera non fiat nisi accedente fidei credulitate. Vtramque ergo iustitiam dicit fieri, alteram solis operibus, alteram sola fidei credulitate accedente, hoc est, nõ nisi fidei credulitate accedẽte. Vbi vides manifestè positam esse à sancto doctore in hoc differentiam iustitiæ legis, & iustitiæ fidei, quod iustitia fidei non potest præstari ab homine, nisi accedente ad vires humanas fide, quæ impetret gratiam Christi: legis autem iustitia sit in operibus ipsis legis, non accedente scilicet Christi gratia per fidem, ad vires humanas. sicut supra ostendimus quoque apostoli sententiam interpretatũ esse August. Israel verò persequens legẽ iustitiæ, in legem iustitiæ non peruenit. Quare quia non ex fide, sed tanquam ex operibus, id est, tanquam eam per semetipsos operantes, nõ in se credentes operari Deũ. Vnde & hoc Hieronymi dictum pro nobis, & contra aduersarium euidentissimè facit.

Rom. 9.
Augul. de
spi. & lit.
cap. 28.

Bernardus in sermone 23. super Cantica.

Ec v Stat

IV D. RAVESTEYN APOLOGIA

*Stat propositum Dei, stat sententia pacis super timen-
tes eum. ipsorū & dissimulans mala, & remunerans bo-
na: ut miro modo eis non modo bona, sed & mala cooperē-
tur in bonū. O solus verè beatus, cui non imputavit domi-
nus peccatum: nam quis non habuerit peccatum? Nemo.
Omnes enim peccauerūt, & omnes egēt gloria Dei. Quis
tamen accusabit electos Dei? Sufficit mihi ad omnem ius-
titiam, solum habere propitium, cui soli peccaui. Omne
quod ipse mihi non imputare decreuerit, sic est quasi non
fuerit. Non peccare, Dei iustitia est: hominis iustitia,
indulgentia Dei est.*

Hanc sententiam adducit aduersarius contra
iustitiam veram operū, etiā per gratiam Christi
factorum, quasi dicat Bernardus, omnem homi-
nis iustitiam, peccatum esse, & egere condonāte
misericordia seu indulgentia. Sed Bernardi hæc
sententia diligentius considerata cōperitur pror-
sus contra gloriantes de ea aduersarios facere.
Primum enim euidenter distinguit bona à ma-
lis operibus: Mala, inquit, dissimulans, per
condonationem scilicet: bona verò remunerās.
deinde dum dicit: Omne quod ipse mihi non
imputare decreuerit, sic est quasi non fuerit: eu-
dentissimè significat, non omne iusti & electi
opus tale esse, ut non imputatione egeat, & nō
imputatione siue dissimulatione tegendum sit.
Quæ sententia & ea quæ mox subsequuntur ex-
cludunt: Hos ergo, inquit, electos & prædesti-
natos, aduerti in generatione scilicet cœlesti &
æterna prædestinatione, quasi nunquā peccasse.
quoniā & si qua deliquisse videntur in tēpore,
non

non apparent in æternitate. quia charitas patris ipsorum operit multitudinē peccatorū, & dixi beatos, quorū remissæ sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata. An qui sic loquitur: Si qua electi & prædestinati deliquisse videtur, nō apparent in æternitate: videtur significare, quod omnia electorum opera, peccata sint, quæ patris cœlestis charitas operiat & tegat, quasi facta nō fuerint? Itaque duo colligere licet perspicuè ex sententia Bernardi. Quædam esse electorū peccata, quæ patris cœlestis charitate sic tegantur, quasi facta non fuerint: quædā verò bona opera quæ remunerantur, nec dissimulationē aliquam aut condonationem requirunt. Alterum, quod quando electorū peccata per charitatē cœlestis patris sunt tecta, quasi non fuerint, reliquorum operum, utpote bonorum, iustitia in conspectu iudicis Dei cōsistat, atq; etiam remunerationem accipiat. quorū vtrumq; copiosè superius ostendimus, & tutati sumus aduersus Illyricanorum calumnias & blasphemias. Et diligenter commendanda est memoriæ aurea hæc sententia Bernardi: Dissimularis electorum peccatis, quæ per infirmitatē admiserunt, honorū operum iustitiā posse consistere in Dei conspectu, & eius iudiciū iustum sustinere, imo pro ea remunerationē rependendam. Haudquaquam igitur electorū & iustorū peccata iustitiā eorū contaminant. quod mordicus cōtendunt aduersarij, de quo pulchrè admodū & eruditè disseruit Aug. quoq; in cōcōne 3. in Psal. 108. in explanatione illius versus:

Non

*Iustorū
quotidia
na peccata
nō contaminat
reliquam
iustitiā.*

August. in
Psal. 108.
cōcōne 3.

Non enim qui operantur iniquitatem, in vijs eius ambulauerunt. Sed quid est igitur quod dicit Bernardus: Hominis iustitia, indulgentia Dei est? item: Sufficit mihi ad omnem iustitiam solum habere propitiū, cui soli peccaui? Respondeo, ex opposito membro: Non peccare, Dei iustitia est: satis intelligi alterum membrum: Hominis iustitia, indulgentia Dei est. Rectissimè igitur, & verissimè scripsit Bernardus, iustitiam Dei, omnis prorsus peccati expertem esse: hominis verò iustitiam, quia multis peccatis respersa est, egere Dei indulgentia: qua respersæ maculæ expurgentur, vt reliqua iustitia, iam à maculis admixta immunis, Deo præsentari possit. Atque hoc est, quod Psalmus dicit, verè beatum esse, cui Deus peccata remittit. Sic quod dicit: Sufficit mihi ad omnem iustitiam, in conspectu scilicet Dei præsentandam, & in eius iudicio exhibendam, si eum solum propitium habeam, ad tegendum ea peccata, quibus meam iustitiam respersi. Cernis igitur Christiane lector, haudquaquam Bernardum sensisse, omnem electorum iustitiam esse peccatum: cum dicat eam à iudice iusto remunerandam. Prorsus autem impium & blasphemū est de Deo sentire, quod iniustitiam remuneret, cui odio est impius, & impietas eius.

Ambrosius in epistola 71. lib. 9. ad

Ireneum quendam.

Subditus autem mundus eo per legem factus est, quia ex præscripto legis omnes conuincuntur, & ex operibus

vibus legis nemo iustificatur. id est, quia per legem peccatum agnoscitur, sed culpa non relaxatur. Videbatur lex nocuisse, quia omnes fecerat peccatores: sed veniens Dominus Iesus peccatum omnibus, quod nemo poterat evitare, donavit, & chirographum nostrum sui sanguinis effusione deleuit, hoc est quod ait: Abundavit peccatum per legem, superabundavit autem gratia per Iesum. Quia postquam totus mundus subditus factus est, totius mundi peccatum abstulit, sicut testificatus est Ioannes, dicens: Ecce Agnus Dei, ecce qui tollit peccatum mundi. Et ideo nemo gloriatur in operibus, quia nemo factis suis iustificatur. Sed qui iustus est, donatum habet, quia post lauarum iustificatus est. Fides ergo est, quae liberat per sanguinē Christi. quia beatus ille, cui peccatum remittitur, & venia donatur.

Coloss. 2.

Rom. 5.

Ioan. 1.

Hæc, inquit Illyricus, Ambrosij verba aperte nostra sententia patrocinantur. Detrahunt operibus iustificationem, & tribuunt fidei, quod liberet per sanguinem Christi. Conferantur (inquit exultans) in unum aceruum Papiſtæ & Sophiſtæ omnes, non tantum confereant ad intelligendum Paulum, quantum confert hæc una Ambrosij sententia.

Respondeo, nisi malitia exēcrasset cor Illyrici, videret clarissimè Ambrosium in hac sententia loqui de eo qui per lauarum regeneratur, & ex impio efficitur iustus, siue iustificatur. Hunc autem rectè dicit Ambrosius, non ex operibus suis iustificari: quandoquidem ad sacrum lauarum non adfert nisi veteris & superioris vitæ peccata, quorum condonationem gratuitam accipit per Iesum, hoc est, per fidem

in

in sanguinem Iesu. Loquitur igitur Ambrosius de impij prima iustificatione per fidem & sacrum lauacrum, quam certissimum est non ex operibus acquiri, sed per gratiam Christi gratis donari. Fides ergo credentem impium per sanguinem Christi liberat à peccatis: quia beatus ille, cui peccatum remittitur, & cui donatur venia. Verum quod is qui semel per fidem in sanguinem Christi, sine operibus, in sacro lauacro regeneratus est, & iustificatus, bonis & iustis operibus quæ post regenerationem facit, amplius iustificari coram Deo non possit, haudquaquam sensit Ambrosius, qui alibi tam disertè dicit: Deus enim misericordia saluos fecit per Christum, cuius gratia renati spiritum sanctum accepimus abunde, ut bonis operibus inniti possimus, ipso nos in omnibus adiuuante, ut per hæc hæreditatem regni cælorum assequi possimus. Agnoscis ne Illyrice fucum te facere imperitis & infirmis lectoribus, dum obscuriores patrum sententias eorum oculis obijcis, & clarissimas sententias subtrices? Quid enim possit magis manifestè & disertè scribi, quàm quod secundum Pauli testimonium in epistola ad Titum dixit, regeneratos spiritu sancto adiuuante, bonis operibus intentos esse debere: idque eo fine, ut per illa hæreditatem regni cælorum consequi possint? Sanè iustificant opera bona coram Deo, si per ea hæreditas regni cælorum obtinetur & acquiritur.

Rursus alibi.

Ille quoque Ambrosij sententia planè aurea est: Hoc est

Ambr. in
epist. ad
Titum in
cap. 3. Cui
vero bonitas & humanitas
illuxit,
&c.

est constitutum à Deo, ut qui credit in Christum, saluus sit sine opere, sola fide, gratis accipiens remissionem peccatorum.

Hic nihil dubito, quin contra propriam conscientiam in patrocinium sui erroris auream hanc sententiam lectori obijciat. Ignorare enim non potest, quid Ambrosius in caput 4. ad Rom. & item in caput 11. scripserit. ex quibus locis Ambrosij sententia desumpta est. Cum eam sententiam in capitis quarti commentario bis posuisset: Sine labore & aliqua obseruatione, sola fide iustificari homines apud Deum. item: Sine opere aliquo aut labore remitti iniquitates, & peccata regi, nulla ab his requisita penitentiae opera, nisi tantum ut credant: mox quaestionem proponit. Quemadmodum, inquiring, ad penitentium personam pertinere potest, quod dicit: Beati, quorum tecta sunt peccata: cum constet penitentes labore & gemitu remissionem peccatorum acquirere, aut quomodo martyrio congruit quod dicit: Beatus vir, cui non imputauit dominus peccatum: cum sciamus gloriam martyrij passionibus & pressuris, hoc est, constanti toleratione pressurarum & passionum acquiri? Et respondet ad propositam quaestionem: Propheta, inquit, tempus felix prauidens in Saluatoris aduentu, beatos nuncupat, quibus sine labore vel aliquo opere per lauerum remittuntur, & teguntur, & non imputantur peccata. Apostolus autem propter plenitudinem temporum, & quia plus gratiae in Apostolis est, quam in prophetis fuit, maiora protestatur, quae ex dono baptismatis consequuntur.

quia

Rom. 8.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

quia non solum remissionem peccatorum accipere nos, sed & iustificari, & filios Dei fieri proficitur, ut beatitudo hæc perfectam habeat & securitatem & glóriam.

Obsecro te Christiane lector; considera attentius hæc Ambrosij verè aurea verba, potenter Illyrici doctrinam subuertentia. Apertissime enim distinguit hic Ambrosius, remissionem peccatorum à iustificatione: cum contrà toties inculcauerit iustificationem coram Deo, nihil aliud esse, quàm remissionem peccatorum. Dicit enim Ambrosius, quod beatitudo, quæ consistit in remissione sola, est imperfecta beatitudo: ea verò quæ consistit simul in operibus magnis, ut est toleratio martyrij, perfecta.

Ambrosij
sententia
potentissi-
me destru-
it peruer-
sam do-
ctrinam
Illyrici.

Secundò dicit Ambr. quod per constantē & fortem martyrij tolerationem gloria martyrij acquiratur: cum cōtrà toties audierimus Illyricum inculcantem: Opera bona iusticatorum, quantumuis eximia, non esse vias aut media, quibus ad gloriam æternam homo peruenire possit, sed omnem salutem vni fidei esse tribuendam. quin omne opus quamlibet præclarum, etiam heroicam illam Abrahami obedientiam, esse peccatum, & egere remissione, & haudquamquam coram Deo iustificare.

Tertiò, audis Ambrosium dicentem, quod poenitentes, scilicet à baptismatis gratia relapsi, labore & gemitu remissionem peccatorum acquirant, cum Illyricus nihil veritus sit scribere: Ad consequendam remissionem peccatorū sola fide

fide opus esse, & opera quælibet aut virtutes non esse vel media consequendæ remissionis peccatorum aut salutis, vel etiam planè ad hoc necessaria, sed solam fidem impetrare omnia.

Quartò, cernis manifestissimè Ambrosium dum dicit, hoc sanxisse Deum, sine omni opere, sola fide, gratis iustificari homines, & accipere remissionem peccatorum: de ijs tantum locutum esse, qui primùm ad sacrum lauacrum adducuntur, in quo sine omni gemitu & labore peccata omnia gratis condonantur. Propheta, inquit, tempus foelix præuidens in aduentu saluatoris beatos nūcupat, quibus sine labore vel aliquo opere per lauacrū remittūtur, & reguntur, & non imputātur peccata. Et in commentario in caput 11. adhuc apertius loquitur: Gratia Dei in baptisate non quærit gemitum aut planctum, aut opus aliquod, nisi solam ex corde professionem. donum enim Dei gratis donat peccata in baptismo. Diuersam autem rationem eorum qui iam regenerati bene operātur, ipse clarissimè tradit.

Hic Christiane lector, recordari libet grauissimæ Augustini sententiæ: Hæreticorū inquietudine, tanquā de somno ignauit̃ nostrā excitari industrias, vt scripturas diligētius perscrutemur, ac etiā patrū tractatus, vnde ne ouili Christi noceāt, eis possit occurrī: ita per multiplicem gratiā saluatoris, etiā quod inimicus in perniciē machinatur, Deus cōuertit in adiutoriū. quoniā diligentibus Deū omnia cooperātur in bonum.

Ff Cuni

Aug. memorabilis sententia in epist. 105. ad Sicutum.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

Cum plura patrum testimonia non putaret citanda, generali sententia sermonem de patrum scriptis concludens: *Patres, inquit, cum de vera iustificatione in seверо Dei iudicio serio cogitauerunt, proprieq; & exacte loqui voluerunt, soli gratie ac merito Christi, nobis per fide imputato, omnia tribuerunt.* Quasi vero patrum doctrina inconstans & dubia de vera iustificatione sit, & modò proprie & exacte exposita ab eis, modò improprie, & negligenter, ac incòmodè, vt Illyrici propria & exacta explicatione illustrari opus habeat. Sed huc fucum Illyrici non ignoramus, videlicet vt cum patrum testimoniũ suę opinioni cõtrariari viderit, possit illud eludere hoc dicto: *Scriptor in eo testimonio non proprie locutus est de iustificatione.*

DE IESUITIS.

Postquam hisce modis & Sophismatibus rectam & sanam de iustificatione, deque operibus iustificatorum doctrinam proculcauit, atque ad bonorũ operum studium homines languidiores ac frigidiores haud dubie fecit, eo quod neq; ad salutẽ necessaria ea esse, neque ad salutis aut iustificationis rationem pertinere, quin potius ab ea exclusã esse, mordicus defendit: Tandem incipit Iesuitarum doctrinam, in Catechismo traditã oppugnare, meque aduocatum seu patronũ eorum, vt ait, acriter inuadit.

Cum Confessio mendacissimè & acerbissimè notaret doctrinam in Catechismo traditam de varijs modis expiandi peccata, in capite de expian-

expiandis peccatis, tanquam ethnicam, impiam & detestandam, quod in explicatione summi religionis & Christianæ salutis capitis, nullam prorsus Christi, aut Christi sanguinis mentionem facerent: sed totam iustificationis & expiationis peccatorum rationem in operibus & meritis hominum collocarent, prorsus verò nihil Christi passioni tribuere: Prodidit artificiosum mendacium, ostendens illum studiosè sententiam Catechismi mutilasse, ea verba, quæ de Christo Iesu potentissimo peccatorum expiatore subiecta erant, amputando. quæ sunt hæc: His, alijsque modis, & officijs veræ pietatis præstamus in Christo Iesu, quod admonet Paulus: Has habentes promissiones charissimi, mundemus nos ab omni inquinamento carnis & spiritus, perficientes sanctificationem in timore Dei. Hac fraudulentia ac calumnia patefacta, Illyricus de mendacio aperto conuictus, aliò confugit.

2. Cor. 7.

Contentionem mouet de vi & significatione phrasæ illius (In Christo Iesu) in scripturis, & dicit eam variè in scripturis accipi. Nam aliquando significare tantum baptizatum esse, & Christianum vocari. ut cum Paulus dicit Andronicum aut Iuniam fuisse ante se in Christo: aliquando verò mystico Christi corpori insitum esse. Ipsi sanè, inquit, Iesuita non exponunt illam phrasim, quid eis eo loco valeat, & quis eius locutionis propriè sensus sit. In Christo Iesu hæc officia præstamus, aut his modis peccata expiamus. Et rectè, inquit, quis posset dicere, Israelitas fuisse, & sua religionis

Ff ij mysteria

De phra
si huius
locutio-
nis in
Christo
Iesu.

2. Cor. 10. *mysteria egisse in Mose. sicut Apostolus dicit omnes in Mose baptizatos esse: non tamen significatur, eius sanguine ipsorum peccata expiari. Quare hac locutio non potest esse pharmacum, venenata illa dicta corrigens, quod varijs modis ac operibus homines possint sua peccata expiare.*

Sed cum proposuisset Illyricus phrasin illam in scripturis diuinis varijs modis accipi, cur vnicum tantum modum, aut, si velit, duos tantum commemorat? Nam alijs præterea modis usurpari indubitatum est. vt cum scribit Paulus:

Rom. 6. Gratia Dei est vita æterna in Christo Iesu domino nostro. rursus: Ita & gratia regnet per iustitiam in vitam æternam per Iesum Christum dominum nostrum. rursus: Deo autem gratias, qui semper triūphat nos in Christo Iesu. rursus:

2. Cor. 2. Omnia possum in Christo, qui me cōfortat. rursus: In Christo inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter, & estis in illo repleti, hoc est, in Christo Iesu, qui est caput omnis principatus & potestatis, in quo & circumcisi estis, in

2. Cor. 2. quo & resurrexistis. rursus: Timeo autem ne sicut serpens Euā seduxit in astutia sua, ita corrumpantur sensus vestri, & excidant à simplicitate, quæ est in Christo. & in alijs innumeris scripturæ locis. Sanè in his dictis testimonijs sermo ille (in Christo Iesu) non significat esse baptizatum, aut esse Christianum, aut denique esse in mystico corpore Christi: sed designat modò meritum, modò virtutem & operationem Christi Iesu in electis. Quam significationem

ego intelligens in sententia Iesuitarum, exposui: In Christo Iesu: per meritum, & gratiam, siue virtutem Christi Iesu. Et quomodo ipse scriptor Catechismi intellexerit, liquidò constat ex capite illo de satisfactione penitentium quid sentiendum sit. Ad quam quæstionem responderetur: Id videlicet sentiendum est, quod alia sit satisfactio, Christo redemptori propria: alia fidelium penitentium communis satisfactio. Illa semel in corpore Christi crucifixi, dum agnus ille mundi peccata tulit, peracta est: vt qui natura sunt filij iræ, Deo reconcilientur. Hæc verò quæ ad penitentes pertinet, à Christi membris in ecclesia quotidie peragitur, cum penitentes post confessionem, ea quæ absoluens sacerdos iniunxit, faciunt, aut cum vltro quidem fructus penitentiæ edimus. Quæ vindicatoria simul & emendatoria est satisfactio, & redemptoris Christi beneficium atque satisfactionem ad eum non obscurat, vt magis etiam cõmendet, illustretq;. Illa enim præeunte, ac præcipuè cooperante, iudiciū facimus & iustitiam, iuxta diuinam scripturam: Delicta nostra contra nos ipsos vindicantes, & residuas in nobis peccatorum reliquias diluentes, Deiq; gratiam nobis pleniorẽ cõciliantes, atq; promerentes. quæ omnia eodem capite per scripturarum testimonia confirmat. Vides Illyrice id quod in capite, quod tu arripis coarguedum, minus expositum est, in antecedentibus locis fuisse plenissimè & clarissimè dictum? Vides quoq; falsum esse, authorẽ libelli, sermonem illum (in Christo Iesu)

In cap. de satisfact.

Ephes. 5.
1. Ioan. 2.
Ioan. 1.
Ephes. 2.
1. Cor. 15.
2. Cor. 5.

Ezech. 18.
2. Cor. 7.
Psal. 50.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

per hos modos expiare peccata, non accepisse pro esse vel baptizatum, vel Christianum, aut corpori Christi mystico insitum. quasi hoc tantum significatum sit: Is qui iam est Christianus, aut baptizatus, potest hæc officia præstare, per suam scilicet sufficientiam & potestatem, & rectè vivere, aut deniq; peccata sua expiare: sed intellexisse, quod Christi Iesu passione, seu satisfactione veluti præeunte, atq; præcipuè cooperante, possit homo ea officia præstare, quibus expiètur ièu mundentur, & deleantur peccata. Atq; hæc de cavillatione phrasidis illius (in Christo Iesu.)

Iam de re ipsa, hoc est, de expiatione peccatorum per bona opera agamus. *Hic libet, inquit, ex isto Iesuitarum patrono & aduocato quarere, quisnam cum docuerit, quod propitiatorium Christi sacrificium non per sese, suamq; summam mundiciem, perfectionem ac efficaciam nostra peccata expiet: sed per nostra quedam expiatoria sacrificia nostrorum immundissimorum & imperfectissimorum operum (intellige lector sacrificiū contriti cordis, gemitus, lamentorum, pœnitentiæ, ieiunij, ac etiam elemosynarum, aut etiam præcationum. nam hæc opera ipsè immundissima appellat) quod, inquam, non sanguis Christi nos lauet & mundet ab omnibus peccatis: sed donet alijs quibusdam rebus ac expiationibus suam efficaciam, ut illa demum nos expient. Vnde obsecro Tiletane, hanc doctrinam habes aut probas?*

Respondeo tibi Illyrice, scholam, in qua que scripseram didici, spiritus sancti scholam esse, in diuinis voluminibus, eius inspiratione cõscriptis,
pios

pios lectores erudientis & instruētis, & ecclesiæ
 Catholicę perpetuā iam inde ab exordio eccle-
 siæ Christi, & constantem traditionē. Sed audi
 Ilyrice, in hoc nō ingenuē, vt decebat virū tan-
 tū, agis, sed sophisticē & fraudulēter. quōd quæ-
 stionē ex mea responsione desumptā videri vis
 proponere, cū tamen eam in meo scripto non
 extare liquidissimum sit. Vbi enim quæso à me
 scriptum est: Non sanguinē Christi nos lauare ac
 mundare ab omnibus peccatis, sed donare aliis
 quibusdam rebus ac expiationibus suā efficaciam,
 vt illa demum nos expient, ipse verò nos non
 expiet? Calumnia fœda hæc est, tantā impieta-
 tē immeritis adscribere, cū nec ita sentiamus,
 nec ita scripserimus: quod Christi sanguis ab expi-
 atione peccatorū excludatur, efficacia expiandi
 in alias res translata. Prorsus probamus grauif-
 simā illam & verissimā Hieronymi sententiam.
 Quod autē scriptum est: Et sanguis Iesu filii eius
 mundat ab omni peccato: tam in confessione
 baptismatis, quā in clemētia pœnitudinē acci-
 piendum esse. Sed hoc tantū scripseram: Chri-
 stum non semper peccata expiare, purgare, mū-
 dare, ac delere per seipsum solum: sed relapsorū
 à gratia baptismatis peccata, per ipsorum
 pœnitētiā, laborem, ac gemitus, ieiunia, ele-
 mosynas, aliaque bona & laboriosa opera: item
 per sacrificium cordis contriti, & spiritus con-
 tribulati purgare & expiare. quæ quidem ope-
 ra & sacrificia, nisi etiam ipsa sanguine Chri-
 sti inniterentur, & aspergerentur, ad peccati

F f iiii expia-

Hieron.
 lib. 2. cōtra
 Pelag.
 1. Ioan. 1.

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

- expiationem valere nō possent, nisi enim sacrificiū contriti cordis, quod inter summa opera primum locum habet, ad Christi sanguinem referatur, ipsum nunquam per seipsum expiare peccatum posset. Quod verò hæc doceat scripturarum diuinarum schola, iam accipe testimonia Illyrice. Primum perspicuum testimonium est in Daniele: Peccata tua, inquit Daniel ad regē, eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordijs pauperum. Haud ignoramus Illyrice te hoc testimonium eludere, Danielem de mitigatione pœnarum, non de vera expiatione peccati loqui. sed alibi hoc tuum commentum refutandum est. In Tobia quoque: Eleemosyna ab omni peccato & à morte liberat, & non patietur animam ire in tenebras. Tu quidem respondes pro tua autoritate, Tobiam, minime authenticum librum esse: sed nobis Catholicis in schola spiritus sancti discipulis diuinam habet autoritatem. Et sane alibi eadem sententia, iisdem ferè verbis expressa est: Eleemosyna non erit in obliuione. Sed sicut in sereno glacies, soluentur peccata tua. & rursus eodem loco: Ignem ardentem extinguit aqua, & eleemosyna resistit peccatis. Sed dices scio, nec eum librum esse authenticum, sed nobis Ecclesiæ filijs authenticus est. Rursus scriptum est in libris huius scholæ: Remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. rursus: Sacrificium Deo spiritus cōtribulatus, cor contritum & humiliatum Deus non despiciet. scilicet, cor
- Daniel. 4.
- Tobia 4.
- Eccli 15.
- Luc. 7.
- con-

contritum, Deo sacrificium gratissimum est ad
 expiandum peccatū admissum, nam de expian-
 dis perfectē peccatis adulterij & homicidij Da-
 uid ita scribens, sollicitus erat. rursus: Si nos ipsos
 iudicemus, à Domino non iudicemur. rur-
 sus: Quæ secundum tristitia est, operatur vindi-
 ctam (vt inquit Ambrosius) contra peccatum
 admissum, & non solum contra peccatorem
 ipsum. Rursus de Niniuitis dicit spiritus san-
 ctus per Prophetam: Vidit Deus opera eorum,
 quia conuersi sunt de via sua mala, & misertus
 est Deus super malitiam, quam locutus fuerat
 vt faceret eis, & non fecit. rursus: Conuertimini
 ad me in toto corde vestro, in ieiunio, & fletu,
 & planctu. quod ad expiationem peccati per-
 tinere indubitatum est. denique: Date eleemo-
 synā, & omnia mūda sunt. Ex quibus testimo-
 nijs sancti & prisca patres, eiusdem scholæ disci-
 puli ac scholastici, audi & cōsidera Illyrice, quid
 scripserint constanter & vnanimiter. Augusti-
 nus, qui inter primos in ea profecit: In melius,
 inquit, vita commutanda est, & per eleemo-
 synas de peccatis præteritis est propitiandus, non
 ad hoc emendus quodammodo Deus, vt ea
 semper liceat impunè committere. Nemini e-
 nim dedit laxamentum peccandi, quamuis mi-
 serando debeat iam facta peccata, si non satis-
 factio congrua negligatur. rursus: Delet omni-
 no quotidiana fidelium oratio, minima & quo-
 tidiana peccata: delet & illa, à quibus vita fide-
 lium sceleratè etiam gesta, sed pœnitèdo in me-
 lius

1. Cor. 11.
 2. Cor. 7.

Ioel. 2.

Lucæ 11.

August. in
 ench. c. 75

August. in
 ench. c. 70

Ibidè c. 71

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

lius mutata discedit, si, quemadmodum veraciter dicitur: Dimitte nobis debita nostra: ita veraciter dicatur: Sicut & nos dimittimus debitoribus nostris. rursus alibi: Non sufficit mores in melius commutare, & à factis malis recedere, nisi etiam de ijs quæ facta sunt, satisfiat Deo, per humilitatis gemitum, per contriti cordis sacrificium, cooperantibus eleemosynis. Huic consentiens alius egregius discipulus eiusdem scholæ, doctissimus ille Hieronymus: Peccator, inquit, præteritas vitæ delicias austeritate compenset. His consentiens martyr Cyprianus: Orandus, inquit, est Dominus, & nostra satisfactione placandus. Ambrosius quoque: Oratio, lachrymæ, ieiunia, debitoris boni census est. unde scilicet Deo solvere possit, quæ peccator Deo debet. rursus: Constat, inquit, penitentes labore & gemitu remissionem peccatorum acquirere. Iam intelligis Illyrice, in qua schola doceatur, quod operibus bonis & laboriosis ex Dei gratia & misericordia præstitis, peccata expiari possint: nec peregrinam esse hanc sententiã, quæ gloriam Christi obscuret, & ut tu blasphemè calumniaris, perdi, everti, & destrui, tanquam opus satanæ, mereatur: sed spiritus sancti magisterio Ecclesiæ tradita, stabit immota contra omnes furores hæreticorū vsque ad consummationem sæculi.

Si tibi Illyrice iam annos plurimos in longe diuersa schola infeliciter sub antichristo Lutero instituto, hæc tanquam obscurius & incommodius

August.
hom. 50.
lib. 50. ho
miliarum.

Hier. in
Malachiã.

Ambr. lib.
2. de poeni
tentia.

Cyprian.

modius dicta videantur, dicam expressius, &
 magis perspicue, non tam tibi, quod vereor,
 quam pio & Christiano lectori. Qui in Ecclesię
 Catholicę schola sub magistro spiritu sancto
 eruditi sunt, hoc habent persuasissimum, eos
 qui à gratia baptismali in crimen aliquod pro-
 lapsi sunt, non posse rursus Deo perfecte re-
 conciliari, nisi per pœnitentiam. non quę
 sola deprecatione veniæ constet, per quam
 remissio culpę impetretur, & æternę dam-
 nationis reatus aboleatur: sed etiam quę la-
 boribus, gemitibus, lachrymis, ieiunijs, elee-
 mosynarum largitionibus, & similibus con-
 stet, quibus reatus temporalium pœnarum, in
 quas æternę pœnę commutatę sunt, expie-
 tur, & aboleatur. Hęc Illyrice, quę tu im-
 pię rejicis, scholę Ecclesiasticę discipuli certa
 tenent, & indubitata. Ad hęc igitur vniuersa
 mala per peccata contracta, expianda hortan-
 tur scripturę, & docent patres iuxta eas insti-
 tuti, pœnitentię laboriosa opera, & contriti
 cordis imprimis, ac humilis deprecationis, ie-
 iunia, gemitus, lachrymas, duros labores,
 duram & feneram in seipso vindictam, in sac-
 co etiam & cinere, à peccatoribus exercen-
 da. Non quidem quod vniuersa hęc ad remis-
 sionem peccati impetrandam sint prorsus ne-
 cessaria, sed quia perfecta & plena reconcilia-
 tio, & peccati condonatio sine ea pœnitentia
 rarò contingat. Porrò omnis pœnitentia, quę
 ad impetrationem remissionis culpę & æternę
 damna-

IVD. RAVESTEYN APOLOGIA

damnationis suscipitur, donec per Dei gratiam & misericordiam propter Christi meritum & sanguinem applicatum ea impetrata fuerit, impetrationis magis quam iustæ expiationis aut satisfactionis rationem habent. Sicut & ipsa oratio peccatoris suppliciter veniam deprecantis, tota gratiæ & misericordiæ miserentis Dei propter mediatorem Christum nititur. At verò ubi per orationem, & sacrificium contriti cordis, & pœnitentiæ, condonatio impetrata est, iam laboriosæ pœnitentię diligens studiū, Christi tamen sanguine respersum & suffultum, iustę expiationis & satisfactionis vim obtinet. Sic scripsit Ambrosius libro 2. de pœnitentia, gravissimè & eruditissimè: Ergo, inquit, & agendam pœnitentiam, & tribuendam veniam credere nos convenit, vt veniam tamen tanquam ex fide speremus, non tanquam ex debito. aliud est enim mereri, aliud præsumere. Tanquam ex syngrapha fides impetrat: præsumptio autem arroganti est propior, quàm roganti. Prius solue debitum, vt quod speraueris, impetrare merearis. vbi de merito impetratorio Ambrosium loqui manifestum est. Alibi verò dicit, quod per seueritatem pœnitentiæ, peccator futuras pœnas gehennæ perpetuas in hoc paruo vitæ spatio compensare potest.

Cernis tu iam lector Christiane (opto autem vt tecum cernat Illyricus) quo pacto per studiū pœnitentię, & operum laboriosorum, ad expiationem peccatorū nō obscuretur gloria Christi,

nec

Aug. lib. 2
de pœnitē
tia.

nec ad suorum operū sine passionis Christi merito & intercessione fiduciam à Christo abducantur homines. vt calumniosissimè dicit Illyricus. Sed hæc alibi copiosius & planius explicantur. Postremò, quod scripseram Iesuitas probasse illos varios modos expiandi peccata per testimonia scripturarū, acriter reprehendit: *Bellè*, inquit, *nempe violentissimè peruertendo scripturam.* quod de singulis sex modorum ostendere studet.

1. *Pœnitentia*, inquit, *peccata expiari probant. quia Christus dixerit: Quorumcumq; remiseritis peccata, &c. atqui nulla ibi fit mentio pœnitentiæ?*

Vide obsecro studiosam malitiam istius hominis. Sic enim in libello scriptum est: Principem locum tenet pœnitentiæ sacramentum, quo neglecto, frustra de reliquis læthaliū peccatorum remediis adhibendis agimus. Et paulò post sententiam Augustini subiectam, ponitur illud: *Quorumcumque remiseritis peccata, &c.* Vbi apertissimè non de pœnitentiā, sed de sacramento pœnitentiæ, ad quod citata scriptura pertinet, agitur. Sed hanc malitiam accumulatur deinde alia impietate.

Christus, inquit, *remissionem peccatorum super suum nomen ac sanguinem, non super peccatoris pœnitentiā extruit: Sibi vim expiandi peccata, non pœnitentiā adscribat.* Audi probationem. *Alioqui*, inquit, *& Iudas bellè sua peccata expiasset.*

Respondemus tibi Illyrice. Quod vim expiandi peccata, in nomine tamen Christi, ha-

Matth. 18.

Ioan. 20.

Luc. 24.

Act. 4.

Esaiæ 43.

1. Ioan. 2.

Act. 13.

beat

- beat pœnitentia, euentiffimè docent fcriptura. Ergo & gentibus dedit Deus pœnitentiam
- Act. 11.** ad vitam . rurfus: Pœnitentiam itaque age ab
- Ibidem. 8.** hac nequitia tua, & roga Deum, fi fortè remittatur tibi hæc cogitatio cordis tui . rurfus:
- Ibidem. 3.** Pœnitimini igitur, & conuertimini, vt deleantur peccata ueftra. rurfus: Si impius egerit pœnitentiam ab omnibus peccatis fuis, omnium
- Ezech. 18.** iniquitatum eius quas operatus eft, non recordabor. rurfus: Agite pœnitentiam, & non erit vobis in ruinam iniquitas. rurfus: Triftitia quæ
- Hierem. 8.** fecundum Deum eft, pœnitentiam in salutem stabilem operatur. Quæ fcripturarum testimonia fecutus Auguftinus expreffè de pœnitentia fcribit: oratione & pœnitentia peccata deleri, & Deum propitiari, vt fuprà citauimus. Pœnitentiam verò non quamlibet, fed eam tantum, quæ in nomine Chrifti agitur, commendant fcripturæ, & illi foli tribuunt remiffionem peccatorum. Sicut Chriftus palàm dicit
- 1. Cor. 7.** apud Lucam: Quoniam fic fcriptum eft, & fic oportebat Chriftum pati, & refurgere à mortuis tertia die, & prædicari in nomine eius pœnitentiam & remiffionem peccatorum in omnes gentes. in quo nomine quia nõ fiebat pœnitentia Iudæ, reiecta meritò eft. Sicut igitur oratio in nomine Chrifti fieri debet, vt impetret remiffionem à Deo: ipfam autem in nomine Chrifti, & ex fide in Chriftum facta, impetrat remiffionem. Ita pœnitentia in nomine Chrifti facta, remiffionis peccatorum propinquior
- caufa

causa est quàm fides: quæ demonstrat proprie,
 quonam modo pœnitentia agi debeat, & eius
 actionem dirigit. Pœnitentia igitur, quæ in no-
 mine Christi agitur, & non nisi in nomine eius
 concepta & acta, non derogat nomini Christi, **Act. 4. 10**
 in quo solo remissionem quærendam esse te- **12. 13.**
 stantur scripturæ: sed est tanquam causa dispo-
 nens ad accipiendam per nomen Christi remis-
 sionem peccatorum, & causa, per quam nomen
 Christi operatur remissionem peccatorum.

Secundo citauerant Tobiam: Eleemosyna
 ab omni peccato liberat, & non patietur ani- **Tobie 4.**
 mam ire in tenebras. Respondet Illyricus,
Tobie librum minimè esse authenticum. Verum qui
 tibi authenticus non est Illyrice, is Ambro-
 sio, Cypriano, Augustino, Hieronymo, &
 Chrylostomo authenticus fuit. quos constat ex
 eo hoc testimonium crebrè citare. Eadem ve-
 rò sententia in alio libro, quem authenticum
 esse non potes diffiteri, reperitur scripta: Per
 misericordiam & fidem, inquit Salomon, pur- **Prou. 15.**
 gantur peccata. Per timorem autem Domini
 declinat omnis à malo. & rursus: Misericor- **Prouer. 16**
 dia & veritate redimitur iniquitas: & in ti-
 more Domini declinatur à malo. Et diser-
 tissimè scripsit diuus Augustinus: Per eleemo-
 synas de peccatis præteritis est propitiandus
 Deus. Non igitur nisi manifesta impietate ne-
 gari potest, eleemosynas valere ad expianda
 peccata, sed in nomine Christi factas. quod
 & Christus manifestissimè testatur, dicens:
 Quod

Luc. 11. Quod superest, date eleemosynas, & omnia munda sunt vobis.

Daniel. 4. Tertio citant Danielem: Peccata tua eleemosynis redime, & iniquitates tuas misericordiis pauperum. Respondet, *Danielem de mitigatione pœnarum, non de vera expiatione pœnarum loqui.* Sed ut demus Danielem de mitigatione tantum pœnarum locutum esse (quod tamen probatissimi authores non recipiunt) certè Salomon de expiatione peccatorum locutus est, quando scripsit: Per misericordiam, scilicet proximo præstitam, purgari peccata.

Matth. 6. & 18. Quarto citant illud: Si dimiseritis hominibus peccata eorum, dimittet & vobis pater cœlestis peccata vestra. *Christus, inquit Illyricus, nequaquam dicit, quod propter nostram condonationem nobis Deus vicissim peccata cõdonet.* Verum sanè, Christum voluisse per eam formam sermonis, hoc quod tu negas, dicere, existimavit Augustinus: qui scripsit, condonationem fraterni peccati & offensæ eleemosynam esse, per quam purgantur & expiantur peccata, iuxta sententiam Salomonis. Et quid per eam formam sermonis significare velit scriptura, constat ex alijs locis.

Prover. 15
& 16.
Math. 19.
2. Timo. 2

Si vis, inquit Christus, ingredi ad vitam, serua mandata. Significans haud dubiè, propter observationem mandatorũ vitam donandam. *rufus: Si sustinebimus, & conregnabimus. hoc est, propter sustinentiam conregnabimus.*

Iaco. vlt.

Quinto citant illud Iacobi: Qui conuerti fuerit peccatorem ab errore viæ suæ, saluabit ani-

animam eius à morte, & operiet multitudinem peccatorum. Cauillatur Illyricus, quod Iacobus dicit: quod conuertens proximi, saluabit eius animam, & operiet multitudinem peccatorum ipsius: non simpliciter vt expiator ac saluator, sed tantum, vt dans salutis eius qualemcunque occasionem.

Respondeo, Bedam in commentario in hunc locum annotasse, quod quidam codices habet: saluabit animam suam à morte: & ex Græco ambiguo ita interpretari posse. Quem sensum si recipimus, manifestum est, quod opus hoc fraternæ salutis expiet peccata ipsius lucrifacientis fratrem: sin verò alteram interpretationem sequimur, negari sanè non potest, quin sollicitum hoc charitatis opus & misericordiæ erga proximum, plus ad purgationem & expiationem peccatorum facienti valeat, quàm corporalis quæuis eleemosyna valere potest. Multa, inquit Augustinus, sunt genera eleemosynarum. quæ cum facimus, adiunamur, vt nostra nobis dimittantur peccata: & vt ait Salomon, per misericordiam siue eleemosynam peccata nostra purgamus. Et Deus igitur purgat peccata, & nos per studium eleemosynarum tam spiritualium quàm corporalium peccata purgamus. Sed aduerte lector, Illyricum pro sua solita auctoritate addidisse relatiuum, textum restringens ad vnam certam sententiam. dum sic citat: Operiet multitudinem peccatorum ipsius.

Sextò, Nequaquam dicitur Lucæ 7. quod peccatrix mulier propter dilectionem, remissionem peccatorum

Lucæ 7.

fit consecuta. Tu id affirmas Illyrice. Sed textus ipse secundum vniuersos interpretes, etiam D. Erasmus, te mendacij coarguit, sic vertentes: Remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Insolenter tot interpretum versioni propriam & nouam translationem anteponis, & à nobis iniquè exigis, vt tuam potius nouitiam, quàm Catholicorum consentientem & perpetuam translationem audiamus: præsertim cum habeamus alia scripturæ testimonia, in quibus scriptum est disertè: quod charitas operit multitudinem peccatorum.

Prou. 10.
1. Petri 3.

Ionæ 3.

Postremò addit, *Nusquam dicit, quod contritum cor sit sacrificium expians peccata: aut quod Niuiiæ per sua opera peccata expiauerint.* Verum cum certissimum sit prophetam in eo Psalmo, vbi de sacrificio cordis contriti scriptum est, de condonatione, & perfecta ac plena expiatione peccati agere, nonne euentissimum est, quod sacrificium contriti cordis, coram Deo valeat ad expiationem peccatorum, & sit sacrificium expians peccatum? Et quæso te Illyrice, si orationis supplicis, & ardentis sacrificium ad remissionem & expiationem peccati indubitato valet, quod & tu ipse non disiteris, & in scripturis exercitatissimus Augustinus tanta constantia scribit, quòd oratio delet peccatum: cur non & sacrificium contriti cordis, & sincerae poenitentiae ac conuersionis ad Deum, coram Deo valet ad expiationem & condonationem peccati obtinendam ac impetrandam? Sicut igitur

igitur dum scribit Augustinus orationem delere & expiare peccata, nominis illius, in quo solo salus est, & remissio peccatorum, haudquaquam gloriam obscuravit: ita nec Iesuitæ, nec eorum (vt odiosè scribis) patronus, gloriam Christi imminuunt, dum docent: Eleemofynis, ieiunijs, atque alijs pœnitentiæ operibus, ac potissimum sacrificio cordis contriti, posse expiari peccata. Iam enim suprâ dictum est, omnia hæc ad remissionem peccati, & offensæ diuinæ condonationem, per sanguinem Christi applicatum obtinendam, impetratoriam vim tantum habere. sicut de oratione dictum est.

Hæc cum ita sint, cernis Christiane frater, nec Iesuitas, viros religionis instaurandæ studiosissimos, nec me, sententiam aliquam peregrinam, aut nefariam sophisticen, gloriam Christi obscurantem, in Christi ecclesiam inducere: sed sanam doctrinam, quæ ab ipso iam ecclesiæ exordio in ea tradita est, contra violentissimam ac planè sathanicam scripturarum peruersionem & corruptelam, sedulo pro viribus quas mihi dominus donauit, tueri ac propugnare.

Si quis igitur germanus Christi ecclesiæ filius esse vult, ac suam salutem amat, is sibi à venenatissimæ Illyrici doctrinæ fermento, omni studio & sedulitate caueat.